

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε κείμενο 100 – 150 λέξεων να ερμηνεύσεις το νόημα των στίχων της τελευταίας στροφής λαμβάνοντας υπόψη την προτροπή του ποιητικού υποκειμένου για την αγάπη.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Παγκόσμια Ημέρα Μητρικής Γλώσσας: Η διαφύλαξη της σκέψης

Το παρακάτω διασκευασμένο κείμενο υπογράφεται από τον Γρηγόρη Χατζηλαμπρινό και δημοσιεύθηκε στον ιστότοπο <https://www.freeminds.gr> στις 9 Φεβρουαρίου 2021 με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Ελληνικής Γλώσσας. Αναφέρεται στους λόγους διαφύλαξης της μητρικής γλώσσας.

Η γλώσσα, για την οποία έχουν δοθεί πάμπολλοι ορισμοί μέχρι σήμερα, παραμένει το βασικό εργαλείο επικοινωνίας και **μετάδοσης της πληροφορίας** μετά την εικόνα. Σε αντίθεση με τη δεύτερη, η πρώτη μπορεί να διασώσει την πληροφορία και να τη μεταφέρει, όπου υπάρχει ανάγκη και ενδιαφέρον, γρηγορότερα και πιο αξιόπιστα, διατηρώντας την για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα.

Όμως, μέσα σε όλη αυτή την προσπάθεια της καθολικής συνεννόησης, στο μέτρο του δυνατού, οι γλωσσικές ιδιαιτερότητες των ανθρώπων παραμένουν αλώβητες¹. Η πολυγλωσσία μπορεί να κρίνεται σε πολλές περιπτώσεις απαραίτητη, όμως δεν παραγνωρίζεται το γεγονός ότι η γλώσσα με την οποία έχει ανατραφεί και μεγαλώσει ένας άνθρωπος, άσχετα από το πνευματικό του επίπεδο, παραμένει στο στόμα του, στο νου του και στην ψυχή του.

Η διαφύλαξη της μητρικής γλώσσας καθίσταται σημαντική για πολλούς και διάφορους λόγους. Αρχικά, ως επικοινωνιακό εργαλείο διευκολύνει την έκφραση της νόησης. Ενώ η δομή της μπορεί να είναι η ίδια, η μορφή της διαφέρει ανά τις ηπείρους, **δημιουργώντας αυτό το ενδιαφέρον μωσαϊκό**, το οποίο δίνει την ευκαιρία σε όλους τους ανθρώπους να διακηρύσσουν τη διαφορετικότητά τους, αρνούμενοι μια ανούσια ομοιομορφία. Είναι αυτή η μορφή η οποία ασκεί μian ιδιαίτερη γοητεία στον άνθρωπο, αποκαλύπτοντάς του την ευελιξία της σκέψης και την ποικιλία που κατακλύζει² το περιβάλλον του.

Η διαφύλαξη των πολιτισμικών αγαθών μέσω της γλώσσας είναι επίσης μια σημαντικότητα παράμετρος της διατήρησης της μητρικής γλώσσας, καθώς αυτή, στην περίπτωση που δεν έχει γίνει κάποια καταγραφή της και κατά συνέπεια μένουν άγνωστα όσα αυτή αντιπροσωπεύει, οδηγείται στη λησμονιά και θανατώνει έτσι ένα μέρος του κόσμου.

Πέραν τούτου, η μητρική μας γλώσσα μάς χαρίζει μια άτυπη ταυτότητα, έναν πνευματικό χώρο και δεσμούς που κανείς δεν έχει το δικαίωμα να αποκόψει. Δεν είναι τυχαίο το ότι, σε διαλεκτικό πλαίσιο, διατηρούνται πολλοί σύλλογοι προς διάσωση και προς διάδοση των Ποντιακών, των

¹αλώβητες: ακέραιες, αναλλοίωτες, σταθερές

²κατακλύζει : (μτφ) γεμίζει (έναν χώρο) ασφυκτικά

Τσακωνικών, των Βλάχικων και άλλων διαλέκτων. **Το μόνο που μας μένει να πράξουμε είναι να την προστατέψουμε**, με στόχο τη διατήρηση των θεμελίων της ψυχής μας, διότι, εάν αυτά παραμείνουν σαθρά³, δεν υπάρχει ελπίδα για την ανθρωπότητα.

Κείμενο 2

Τα Παιδιά της Νιόβης

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Τάσου Αθανασιάδη «Τα Παιδιά της Νιόβης», τέταρτη έκδοση (Ιούνιος 1998), εκδόσεις Εστία, Αθήνα.

[...] Η αρμενοπούλα την έκοψε: Κι όταν του χρόνου θα τέλειωνε το «Κεντρικό Παρθενοναγωγείο», πώς θα γύριζε να μείνει στο Σαλιχλί, ύστερα από τέτοια ζωή στη Σμύρνη; ρώτησε με κρυμμένη χαιρεκακία. Η Τασώ χαμήλωσε τη φωνή, για να μην την ακούσει η μητέρα της: Ω! μα δεν το 'χει καθόλου σκοπό, αποκρίθηκε, σα τέλειωνε, να επιστρέψει στο Σαλιχλί. Τώρα πια ήταν της μόδας τα κορίτσια από καλά σπίτια, που ξέρανε ξένες γλώσσες, να εργάζονται σε μεγάλες εταιρίες και τράπεζες ως ιδιαίτερες γραμματείς των διευθυντών... Και οι έξι είχαν απομείνει να την κοιτούν μ' ανοιχτό το στόμα. Η απάντησή της τους είχε κάνει μεγάλη εντύπωση. Να 'τανε από αυτές που τις λένε «σουφραζέτες», σαν τη μαντάμ Ζιζή; ρώτησε με αφέλεια η Ανδρονίκη του Γιανούσογλου κοιτάζοντας την Τασώ με θαυμασμό. Εκείνη έβαλε τα γέλια. Όταν ο πατέρας της, είπε, ήρθε την τελευταία φορά στη Σμύρνη, στο «Ξενοδοχείο της Αλεξάνδρειας», όπου έμεινε, του έπαιξε πιάνο. Πολύ του άρεσε. Την κοίταξε με χαμόγελο: «Πώς θα γυρίσεις, βρε κόρη μου, στο Σαλιχλί; Ύστερα απ' τη ζωή που κάνεις εδώ, τα μυαλά σου έχουν πάρει αέρα. Ο ένας γαμπρός θα σου μυρίζει και ο άλλος θα σου βρωμάει. Πρέπει να κοιτάξουμε με το νονό σου να σου βρούμε κανένα παλληκάρι απ' τη Σμύρνη...», της είπε. Ξέσπασαν και οι έξι σε κάτι προσποιητά γέλια. Η απάντησή της, πώς μπορούσε να εργαστεί «ως ιδιαίτερα γραμματεύς», τριβέλιζε απ' τη ζήλεια το μυαλό τους. Γιατί να μην είχαν και κείνες την τύχη να μάθουν περισσότερα γράμματα; Μα στη Μικρά Ασία οι εύποροι γονείς θεωρούσαν υποτιμητικό να χάνουν τα κορίτσια τους καιρό πιο πέρα απ' το εξατάξιο Δημοτικό· σκοπός τους ήταν να γίνουν καλές νοικοκυρές. Οι μεγαλύτερες σπουδές ταίριαζαν στις φτωχοκοπέλες, που θέλανε να γίνουν δασκάλες...

ΘΕΜΑΤΑ

³σαθρά : σάπια (μτφ), διαβρωμένα, επιφανειακά

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1° υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις συνοπτικά σε 60 περίπου λέξεις τους λόγους που υπαγορεύουν την ανάγκη διαφύλαξης της μητρικής γλώσσας, σύμφωνα με τον συντάκτη του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 παρατηρούνται οι μέθοδοι του ορισμού και της σύγκρισης – αντίθεσης . Να εντοπίσεις τα χωρία στα οποία εμφανίζεται η κάθε μέθοδος (μονάδες 6). Τι θέλει να πετύχει ο συγγραφέας επιλέγοντας τον ορισμό και τη σύγκριση – αντίθεση; (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις τη σωστή απάντηση σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1 (μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι σε κάθε περίπτωση ορθή):

1. Στη φράση « **μετάδοσης της πληροφορίας** » η λέξη «μετάδοσης» έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

- α. διατήρησης
- β. διάδοσης
- γ. εκπομπής
- δ. δημοσίευσης

2. Στη φράση «**Η διαφύλαξη της μητρικής γλώσσας καθίσταται σημαντική**» η λέξη «διαφύλαξη» έχει ως αντώνυμή της τη λέξη:

- α. παραμέληση
- β. διατήρηση
- γ. αλλοίωση
- δ. ενίσχυση

3. Στη φράση «**δημιουργώντας αυτό το ενδιαφέρον μωσαϊκό**» η λειτουργία της γλώσσας είναι :

- α. αναφορική
- β. συνυποδηλωτική
- γ. δηλωτική

δ. λογική

4. Στη φράση «Η διαφύλαξη των πολιτισμικών αγαθών μέσω της γλώσσας είναι επίσης μια σημαντικότερη παράμετρος της διατήρησης της μητρικής γλώσσας» πρόθεση του πομπού είναι να:

α. πληροφορήσει τον αποδέκτη του μηνύματος

β. προβληματίσει τον αποδέκτη του μηνύματος

γ. συμβουλεύσει τον αποδέκτη του μηνύματος

δ. επικρίνει τον αποδέκτη του μηνύματος

5. Η επιλογή του α' ρηματικού προσώπου στη φράση «Το μόνο που μας μένει να πράξουμε είναι να την προστατέψουμε» από τον πομπό:

α. στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των δεκτών

β. εστιάζει στην ατομική ευθύνη

γ. προσδίδει συμβουλευτικό τόνο

δ. προσδίδει προσωπικό – εξομολογητικό τόνο

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις σύμφωνα με το Κείμενο 2, λαμβάνοντας υπόψη το κοινωνικό πλαίσιο της εποχής, τη στάση των κοριτσιών τεκμηριώνοντας τις απόψεις σου με αναφορές στο κείμενο. Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το δύσκολο άθλημα της φιλίας

Το παρακάτω διασκευασμένο κείμενο δημοσιεύθηκε στο www.tovima.gr στις 18 Ιουλίου 2020. Υπογράφεται από τον Αλέξη Σταμάτη και αναφέρεται στη φιλία την εποχή του διαδικτύου.

Ο Μαρσέλ Προυστ¹ έλεγε πως δεν υπάρχει τίποτα πιο τρυφερό από την αλληλογραφία φίλων που δεν επιδιώκουν να συναντηθούν. Αν ζούσε φυσικά στην εποχή των σόσιαλ μίντια², ίσως να ισχυριζόταν το ακριβώς αντίθετο.

Η φιλία την εποχή του Διαδικτύου δεν έχει καμία σχέση με αυτό που εννοούσαμε παλιά. Ο ενσώματος εαυτός αντικαθίσταται από τον ψηφιακό, ο οποίος είναι μια κατασκευή, μια σκηνοθετημένη επιλογή του τι θέλουμε κάθε φορά να προβάλλουμε. Τι φιλίες μπορεί να συνάψει αυτός ο ψηφιακός εαυτός; Κι ακόμη σε περιόδους «σοσιαλμιντιακής» κρίσης, μακροχρόνιες φιλίες (ηλεκτρονικές ή μη) μπορεί να διαταραχτούν για ένα αιμοβόρο post³ ή ένα «λάθος» like⁴. Αυτά ακούγονται κωμικοτραγικά, αλλά είναι η θλιβερή πραγματικότητα που ανέτρεψε την έννοια της φιλίας.

Η αξία της φιλίας ήταν πολύ σημαντικό ζήτημα τα αρχαία χρόνια. Ο Αριστοτέλης θεωρούσε ότι υπάρχουν τρία είδη φιλίας: Το πρώτο, η ωφελμιστική φιλία, που απορρέει από το συμφέρον, είναι συμπτωματική, δεν πηγάζει από ειλικρινά συναισθήματα, είναι ρευστή και παροδική και αφορά μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα. Το δεύτερο, η απολαυστική φιλία, χαρακτηρίζει τα νιάτα. Αναπτύσσεται ανάμεσα σε εφήβους, σε συμφοιτητές και συμμαθητές, είναι συμπτωματική κι αυτή. Πηγάζει από αυθόρμητα συναισθήματα, διαφοροποιείται και η απόλαυσή της φθίνει, καθώς διαφοροποιούνται τα κοινά ενδιαφέροντα. Ισχυρότερο, δίχως αμφισβήτηση, είναι το τρίτο είδος φιλίας που θεμελιώνεται κατά τον Αριστοτέλη στον αλληλοσεβασμό και την αλληλοεκτίμηση των αρετών, των αξιών και των ιδανικών δύο προσωπικοτήτων, οι οποίες ανοίγονται αμφίδρομα δίχως αναστολές. Ο ψυχικός αυτός δεσμός εξυπακούεται ότι προϋποθέτει και απαιτεί χρόνο, έχει χαρακτήρα άφθαρτο,

¹Μαρσέλ Προυστ : Γάλλος συγγραφέας, δοκιμιογράφος και κριτικός

²μέσα κοινωνικής δικτύωσης

³ανάρτηση

⁴θετικό σχόλιο

στηρίζεται στην καλοσύνη, την εμπιστοσύνη και τη στέρεα αγάπη και ενσυναίσθηση. Είναι μακροχρόνιος και δοκιμάζεται στη χαρά και στη θλίψη.

Δεν είναι τυχαίο ότι όσο μεγαλώνουμε μένουμε με δυο-τρία άτομα που θεωρούμε ουσιαστικά φίλους μας. Συνήθως είναι με άτομα που έχουμε γνωρίσει στην εφηβική ή μετεφηβική ηλικία και για κάποιον λόγο, ο οποίος ίσως να είναι η ανάμνηση της καθαρότητας του αισθήματος, έχουν παραμείνει στη ζωή μας.

Ζούμε λοιπόν στην εποχή της αντανakλαστικής φιλίας, όπου η έννοια παραποιείται. Σχεδόν γνωστοί, ακόλουθοι, προσθήκες «φίλων» και «φίλοι» «φίλων» προσμετρώνται στους «φίλους» που δεν είναι φίλοι, αφού ούτε την πραγματική τους εικόνα έχουμε. Σαν παιχνίδι προφίλ που σε καλεί να μαντέψεις ποιος είναι ο εκάστοτε «φίλος» και βέβαια είναι αυτός που νομίζεις ότι θέλει να είναι. Ζούμε στην εποχή των γνωριμιών. Της αμοιβαιότητας, της ανταλλαγής. Της φιλίας του Διαδικτύου.

Επιστρέφοντας στο πόσο δύσκολο και απαιτητικό είναι το αίσθημα της φιλίας είναι γεγονός ότι οι αληθινές φιλίες χαρακτηρίζονται από μια σταθερή δοκιμασία. Η σχέση, για να είναι νοηματοδοτημένη, θα δοκιμαστεί. Θα δοκιμαστεί στη σιωπή, θα ακονιστεί στη διαφωνία, θα σφυρηλατηθεί στη διεκδίκηση. Θα βιωθεί στη βιωμένη πνευματικότητα και την προσωπική αναζήτηση, στο άνοιγμα της ψυχής. Η επικράτησή της έναντι όλων των δοκιμασιών θα είναι και η τελική σφραγίδα της.

Κείμενο 2

Στη φίλη μου

Το ποίημα ανήκει στη Μαρία Πολυδούρη από τη συλλογή «Ανέκδοτα Ποιήματα», 1918 - 1920.

Όλα τα άνθη τ' αγαπώ
μεθώ στο άρωμά των
το βλέμμα να βυθίζεται
ποθώ στα χρώματά των.
Υπάρχει όμως εν λεπτόν
πολύ ευώδες άνθος
που δεν μαραίνεται ποτέ
και τ' αγαπώ με πάθος.
Αυτό δεν θάλλει⁵ στους αγρούς
στους κήπους δεν υπάρχει

⁵ανθίζει

και τα αβρά⁶ του πέταλα
ο ήλιος δεν θάλπει⁷.
Έδαφος έχει δι' αυτό η τρυφερή καρδιά
με θέρμην απαράμιλλον⁸ και λέγεται Φιλία!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να απαντήσεις με την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) στις παρακάτω προτάσεις που αναφέρονται σε θέσεις του συντάκτη του κειμένου:

- α. Ο Αριστοτέλης προβληματίζεται για τη φιλία που αποβλέπει στο συμφέρον.
- β. Ο αριθμός των θετικών σχολίων στο διαδίκτυο προσδιορίζει τη σύγχρονη φιλία.
- γ. Ο Μαρσέλ Προυστ υποστήριξε τη δια ζώσης φιλία.
- δ. Η φιλία δοκιμάζεται μεταξύ άλλων και από τον ανταγωνισμό.
- ε. Ο αρθρογράφος θεωρεί εμπόδια για τη σύναψη φιλίας την καλοσύνη και τον αυθορμητισμό.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συντάκτης του άρθρου επιχειρεί, για να οργανώσει τον λόγο του, τη διαίρεση της φιλίας. Ποια είναι τα είδη της και με ποιο κριτήριο γίνεται η διαίρεση;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ζούμε λοιπόν στην εποχή της αντανakλαστικής φιλίας, όπου η έννοια παραποιείται. Σχεδόν γνωστοί, ακόλουθοι, προσθήκες «φίλων» και «φίλοι» «φίλων» προσμετρώνται στους «φίλους» που δεν είναι φίλοι, αφού ούτε την πραγματική εικόνα τους έχουμε. Σαν παιχνίδι προφίλ που σε καλεί να μαντέψεις ποιος είναι ο εκάστοτε «φίλος» και βέβαια είναι αυτός που νομίζεις ότι θέλει να είναι.

Στο παραπάνω χωρίο του κειμένου παρατηρείται μια επανάληψη της λέξης «φίλος». Να σε απασχολήσει ο λόγος για τον οποίο ο συγγραφέας χρησιμοποιεί τη λέξη σε εισαγωγικά, ενώ σε μια

⁶απαλά, τρυφερά

⁷ζεσταίνει

⁸ασύγκριτη, ασυναγώνιστη

περίπτωση χωρίς εισαγωγικά (μονάδες 9). Να γράψεις από μια συνώνυμη για κάθε υπογραμμισμένο ρήμα, ώστε να μην αλλάξει το νόημα των προτάσεων, στις οποίες το καθένα εντάσσεται (μονάδες 6).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2, αξιοποιώντας σχετικές κειμενικές ενδείξεις, να δώσεις τη δική σου ερμηνεία για τη στάση του ποιητικού υποκειμένου αναφορικά με τη φιλία. Συμφωνείς ή διαφωνείς με την άποψή της; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Τα εύθραυστα ζευγάρια]

Το κείμενο αντλήθηκε από το Διαδίκτυο και διασκευάστηκε για τις ανάγκες της εξέτασης του μαθήματος.

Τα εύθραυστα ζευγάρια τείνουν, παραδόξως, να είναι πολύ αισιόδοξα σχετικά με την αγάπη. Συνδέουν την ευτυχία με σχέσεις χωρίς συγκρούσεις. Δεν περιμένουν, όταν βρουν το άτομο που θεωρούν ότι είναι ο Ένας, ότι θα χρειαστεί ποτέ να διαφωνήσουν, **να μαλώσουν** ή να αισθανθούν δυσάρεστα. Όταν αναδύεται ένα πρόβλημα, όπως συμβαίνει αναπόφευκτα, δεν το αντιμετωπίζουν ως ένδειξη ότι η αγάπη εξελίσσεται όπως πρέπει, αλλά ως ανησυχητική **απόδειξη** ότι η σχέση τους μπορεί να είναι ελαττωματική. Οι δραστηριότητες της διπλωματικής διαπραγμάτευσης και της συντήρησης της σχέσης χρειάζονται υπομονή και τους κουράζουν. [...]

Ένα άτομο που νιώθει ντροπή έχει συχνά την εντύπωση ότι τα συναισθήματά του μπορούν να αγνοηθούν, ότι η ευτυχία του δεν είναι προτεραιότητα, ότι τα λόγια του δεν μετράνε. Μόλις βρεθούν σε μια σχέση, οι ντροπαλοί άνθρωποι πληγώνονται όπως οποιοσδήποτε άλλος, αλλά η ικανότητά τους να μετατρέψουν τον πόνο τους σε κάτι που μπορεί να γίνει κατανοητό και να αγγίξει το άλλο άτομο, είναι μικρή. Επιλέγουν **να κατσουφιάζουν** παρά να μιλούν, να κρύβονται παρά να αποκαλύπτουν, να νιώθουν άσχημα στα κρυφά παρά να κάνουν παράπονα. Συχνά είναι πολύ αργά, όταν αφήνουν τελικά τον σύντροφό τους να μάθει περισσότερα για την απόγνωσή τους.

Τα εύθραυστα ζευγάρια συχνά αποτελούνται από άτομα που έχουν περιορισμένες θετικές παιδικές αναμνήσεις από συζητήσεις που λειτούργησαν καλά: τα πρώιμα πρότυπά τους μπορεί απλά να φώναζαν ο ένας στον άλλο και στη συνέχεια να απελπίστηκαν. Μπορεί να μην είδαν ποτέ διαφωνίες να μεταμορφώνονται τελικά σε αμοιβαία κατανόηση και συμπάθεια. Θα ήθελαν πολύ να γίνουν **κατανοητοί** από τον σύντροφό τους, αλλά έχουν πολύ λίγες ικανότητες και πόρους για να το πετύχουν.

Κανένας από αυτούς τους παράγοντες δεν σημαίνει ότι μια σχέση είναι καταδικασμένη να διαλυθεί, αλλά αποτελούν γενικά ενδείξεις της συναισθηματικής αποσύνδεσης που μπορεί εντέλει να χωρίσει δύο ανθρώπους. Εξωτερικά, τα πράγματα μπορεί να φαίνονται καλά. Ένα ζευγάρι μπορεί να έχει μια ενδιαφέρουσα κοινωνική ζωή, υπέροχα παιδιά, ένα ωραίο σπίτι. Όμως, μια πιο προσεκτική ανάλυση ίσως αποκαλύψει έναν **απροσδόκητο** κίνδυνο. Τα καλά νέα είναι ότι η γνώση σχετικά με τους παράγοντες κινδύνου μπορεί να μας βοηθήσει να τους αναγνωρίσουμε εγκαίρως και, με τη βοήθεια καλών συμβουλών, να τους επεξεργαστούμε και να τους διορθώσουμε.

Κείμενο 2

Τάλγκο

Τα αποσπάσματα έχουν αντληθεί από το ομώνυμο βιβλίο του Βασίλη Αλεξάκη (1943-2001) και συντίθενται για τις ανάγκες της εξέτασης. Η ιστορία αφορά τον εξωσυζυγικό έρωτα δυο νέων ανθρώπων, της Ελένης και του Γρηγόρη.

«Τις ξανάζησα φορές και φορές τις στιγμές που περάσαμε μαζί, απ' όλες όμως προτιμώ εκείνες τις πρώτες ώρες στο Κουκάκι, σ' εκείνη την ταβέρνα, γιατί εκεί συντελέστηκε κάτι σαν θαύμα, που δε θα μπορέσω ίσως ποτέ να το εξηγήσω, γιατί εκεί αισθάνθηκα, ξέρεις πώς αισθάνθηκα αγάπη μου; Σαν τον πρώτο άνθρωπο που είδε τον ήλιο ν' ανατέλλει έρωτα όπως τρώει ο Καραγκιόζης, με βουλιμία, μέχρι σκασμού»! [...]

«Έκλεισα πίσω μου την πόρτα του διαμερίσματος, ακούμπησα το πακέτο στο τραπέζι, το κοίταξα κάμποση ώρα. Μετά βάλθηκα να λύσω τον σπάγκο, δεν τα κατάφερα, τον έκοψα μ' ένα ψαλίδι. Μέσα στο πακέτο βρήκα ένα γυάλινο μπουκαλάκι, σαν αυτά του φαρμακείου, μ' ένα διαφανές υγρό. Επάνω στο μπουκαλάκι είχες γράψει με σινική μελάνι: ΠΑΡΙΣΙΝΗ ΒΡΟΧΗ. Βρήκα κι αυτό το σημείωμα: Τη μάζεψα με μια κατσαρόλα, απ' το παράθυρο. Το μανίκι μου έγινε μούσκεμα. Γρηγόρης». [...]

«Θέλω να πω, βρε Γρηγόρη, ότι δε μ' ερωτεύτηκες όπως σ' ερωτεύτηκα εγώ. Εγώ ερωτεύτηκα όλες τις πτυχές του εαυτού σου, ο έρωτάς μου, σαν την αγάπη της μάνας, σε περιέβαλλε ολόκληρο, κανένα τμήμα του εαυτού σου δεν άφηνε ακάλυπτο. Ερωτεύτηκα τ' όνομα σου, ερωτεύτηκα τη φωνή σου, ερωτεύτηκα τα γόνατά σου. Αν με είχες αγαπήσει κι εσύ έτσι, οι λόγοι που σ' έκαναν να δώσεις τέλος στη σχέση μας θα είχαν μετρήσει λιγότερο, μπορεί να μην είχαν μετρήσει και καθόλου, γιατί απλούστατα δε θα μπορούσες να κάνεις χωρίς εμένα».

«Κοίταξα ψηλά στον ουρανό που ήταν ακόμη φωτεινός. Είδα τα πουλιά που κάθονταν στα σύρματα του ηλεκτρικού. Τόσες και τόσες φορές έχω δει τα πουλιά στα σύρματα του ηλεκτρικού, πρώτη φορά πρόσεξα ότι τα σύρματα ήταν πέντε κι ότι τα πουλιά έμοιαζαν με νότες μουσικής».

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι τα δύο κύρια σφάλματα τα οποία, κατά την συντάκτρια του Κειμένου 1, ωθούν κάποια ζευγάρια να καταλήγουν στη διάλυση της σχέσης τους; Να συμπτύξεις το σχετικό υλικό σε 60 περίπου λέξεις.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 η αρθρογράφος επιλέγει ως τρόπο ανάπτυξης τη σύγκριση και αντίθεση. α) Ποια είναι τα συγκρινόμενα μέρη (μονάδες 4); β) Ποια λέξη δηλώνει τη σύγκριση και αντίθεση (μονάδες 2); γ) Ποιος είναι ο λόγος για τον οποίο η αρθρογράφος επιλέγει τον συγκεκριμένο τρόπο ανάπτυξης στην καταληκτική αυτή παράγραφο (μονάδες 4);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να μαλώσουν, απόδειξη, να κατσουφιάζουν, κατανοητοί, απροσδόκητο:

Να αντικαταστήσεις καθεμία από τις έντονα γραμμένες λέξεις του Κειμένου 1 με μια συνώνυμη που να αποδίδει ισοδύναμο με την αρχική λέξη νόημα.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια η κυρίαρχη συναισθηματική κατάσταση που παρατηρείς στο Κείμενο 2 και ποια αίσθηση σου προκαλεί ο τρόπος με τον οποίο αυτή αποτυπώνεται.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Σάτιρα και χιούμορ]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το βιβλίο της Κατερίνας Κωστίου, Η ποιητική της ανατροπής. Σάτιρα. Ειρωνεία. Παρωδία. Χιούμορ. 2005. Αθήνα: Εκδόσεις Νεφέλη, σ.σ. 258-260.

Αντικείμενο του χιούμορ είναι πάντα ο άνθρωπος. Το χιούμορ μπορεί να είναι λεκτικό αλλά [...] όχι απαραίτητα. Μέχρι τον 19ο αιώνα το χιούμορ και η σάτιρα χρησιμοποιούνταν εναλλακτικά, αλλά ως τότε η λογοτεχνία δεν χρησιμοποιούσε το χιούμορ συνειδητά ή τουλάχιστον όχι με τη συνείδηση που έχει σήμερα.[...]

Παρά τη θεωρητική σύγχυση, πρέπει να συμφωνήσουμε ότι μια βασική διάκριση του χιούμορ από τη σάτιρα βασίζεται στο γεγονός ότι η σάτιρα απορρίπτει, ενώ το χιούμορ αποδέχεται. Ο σατιρικός συγγραφέας, σύμφωνα με τον Clark, «δεν χρησιμοποιεί ανόθευτο (unadulterated) χιούμορ, που εξ ορισμού σημαίνει αποδοχή της ανθρώπινης φύσης και παρουσίαση με συμπάθεια όλων αδιακρίτως των ιδιορρυθμιών της και των ασυμφωνιών. Ο χιουμορίστας, τα αντικείμενά του και το κοινό του, όλα, αναγνωρίζονται ως μέρη της ίδιας ανθρωπότητας. [...] Ο σατιρικός, όπως είπαμε, δεν δέχεται· απορρίπτει. Βρίσκεται σε πόλεμο με τα πράγματα όπως είναι, όχι με την ουσιαστική και μόνιμη φύση του ανθρώπου (που αποτελεί αρμοδιότητα του αληθινού χιουμορίστα), αλλά με τις παρεκκλίσεις από αυτό που ο ίδιος και το κοινό του θεωρούν μέτρο της σωστής ζωής και αίσθησης. Ο χιουμορίστας, στην πιο τυπική του εκδοχή, αγαπά την ανθρωπότητα και δεν θέλει να την αλλάξει· ακόμα κι οι αδυναμίες και οι παραλογισμοί της τού είναι αγαπητές, διότι στα μάτια του είναι συστατικά της ίδιας της ανθρώπινης ύπαρξης».[...]

Η διαφορά της σάτιρας από το χιούμορ νομίζω ότι φαίνεται ευκρινώς αν σκεφθούμε τη διαφορά ανάμεσα στην καρικατούρα ή γελοιογραφία, όταν χρησιμοποιείται ως τεχνική της σάτιρας —όπου λειτουργεί ως απομάκρυνση από την προσδοκώμενη μορφή, δηλαδή ως μια ανωμαλία του εκφωνήματος (π.χ., ένα πορτρέτο όπου επιτονίζεται ένα αισθητικό ελάττωμα του προσώπου)— και στη χιουμοριστική καρικατούρα ή γελοιογραφία, που ακόμη κι όταν περιέχει στοιχεία της πρώτης, είναι πνεύμα της σκέψης που αναδεικνύει μια αντίθεση και προκύπτει από την εκφώνηση (π.χ., ένα πορτρέτο όπως το παραπάνω, με φόντο ένα top model).

Κείμενο 2

Β. ΣΥΡΜΟΥ, Τερματικός σταθμός

Το κείμενο είναι απόσπασμα από διήγημα της Βάνιας Σύρμου, αντλήθηκε από το Διαδίκτυο.

15.42. ΣΤΑΘΜΟΣ ΒΙΚΤΩΡΙΑ. Το τρένο με κατεύθυνση τον Πειραιά φθάνει σε δύο λεπτά. Η πλατφόρμα γεμίζει κόσμο. Στέκεται κοντά στην κίτρινη γραμμή. Οι μύτες των παπουτσιών της μόλις που την αγγίζουν. Περιμένει το τρένο της επιστροφής. Δεν κοιτάζει το ρολόι, είναι σίγουρη πως θα 'ρθει στην ώρα του. Το ίδιο συμβαίνει είκοσι χρόνια τώρα χωρίς καμιά εξαίρεση. Κάθε εργάσιμη στις 15.40 βρίσκεται στο σταθμό.

Το τρένο φθάνει στην ώρα του. Οι πόρτες ανοίγουν. Κάθεται κοντά στο παράθυρο. [...] Κλείνει τα μάτια σφιχτά και προσπαθεί ν' αδειάσει τη σκέψη της προσηλώνοντας την προσοχή της στον ήχο του τρένου. [...] Όταν τα ξανανοίγει, το βλέμμα της συναντά το χαμόγελο ενός νεαρού που στέκεται στην απέναντι άκρη του βαγονιού. Κοιτάζει αμέσως αλλού προσπαθώντας να τον αποφύγει. Βυθίζεται ξανά σε σκέψεις χαζεύοντας έξω απ' το παράθυρο.

«Συγγνώμη, γνωριζόμαστε;» Μια φωνή σταθερή και θερμή έρχεται από τ' αριστερά της. Ανοίγει τα μάτια ξαφνιασμένη. Ο νεαρός από απέναντι κάθεται τώρα δίπλα της, διατρέχει με το βλέμμα του το πρόσωπό της και επαναλαμβάνει: «Γνωριζόμαστε;». «Σ' εμένα μιλάτε;» του απαντά ενοχλημένη. «Ναι, σας κοιτάζω εδώ και ώρα και προσπαθώ να θυμηθώ από πού σας ξέρω». Βρίσκει το κλισέ του συμπαθητικό, γιατί συνοδεύεται από το ίδιο εκείνο φιλικό χαμόγελο. [...] Καιρό είχαν να την κοιτάξουν έτσι στα μάτια. Το 'χει σχεδόν ξεχάσει. Πρέπει να 'ναι καμιά εικοσαριά χρόνια νεότερός της. Έχει την άνεση και την αυτοπεποίθηση της νεότητας.

Ανοίγει την τσάντα του και τής προσφέρει ένα λουλούδι στο σχήμα της καμέλιας, φτιαγμένο από κόκκινο γκοφρέ χαρτί. «Τα φτιάχνω ο ίδιος». Δεύτερη έκπληξη. Μοιάζει με ταχυδακτυλουργικό κόλπο. Τολμά να τον κοιτάξει κατάματα. Βλέμμα ήρεμο στο χρώμα του μελιού. «Πολύ όμορφο! Ευχαριστώ» τού χαμογελά. Δεν ξέρει γιατί, αλλά θέλει να τολμήσει. «Ωραίο χαμόγελο! Πρέπει να χαμογελάτε συχνότερα». Κι άλλο κλισέ. Ακόμα κι αν είναι φάρσα, αρχίζει να το διασκεδάζει. [...] «Ναι, γιατί όχι;» Εξάλλου, έχουν ήδη φτάσει στον τερματικό σταθμό.

Οι πόρτες ανοίγουν. Βγαίνουν μαζί. Εκείνος την αγγίζει ελαφρά στην πλάτη δίνοντας την εντύπωση πως είναι ζευγάρι. Προχωρώντας προς την έξοδο αιφνιδιάζεται από μια παρέα τεσσάρων νεαρών που τούς κλείνουν το δρόμο χειροκροτώντας. Ο συνοδός της φαίνεται να ανταποδίδει τον ενθουσιασμό σηκώνοντας τα χέρια ψηλά σε στάση θριάμβου.

«Καλά, φίλε δεν παίζεσαι! Με τη σημερινή σου επιτυχία ανέβηκες επίπεδο στο «HUMAN CATCH»! Ο χρόνος που τερμάτισες ήταν καταπληκτικός!»

Χωρίς να ζητήσει εξηγήσεις, κατευθύνεται με βήμα αργό προς την έξοδο του σταθμού, όταν συνειδητοποιεί πως στο χέρι της κρατάει ακόμη το χάρτινο λουλούδι. Δεν το πετά. Το κρατά για να τής θυμίζει τί δεν πρέπει πια να περιμένει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Να συμπτύξεις τα νοήματα της 2^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1 σε 50 περίπου λέξεις.

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 η συγγραφέας συνδέει νοηματικά τη 2^η με την 3^η παράγραφο με την σχέση «Γενικό – Ειδικό». Να περιγράψεις με συντομία αυτή τη νοηματική σχέση.

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

Να βρεις τέσσερις περιπτώσεις στις οποίες χρησιμοποιείται στο Κείμενο 1 παρένθετο νόημα και μια περίπτωση με χρήση εισαγωγικών (μονάδες 5) και να δικαιολογήσεις την επιλογή κάθε φορά της συγγραφέα (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Λαμβάνοντας υπόψη τον συμβολισμό που εμπεριέχεται στη φράση «χάρτινο λουλούδι» να παρουσιάσεις το μήνυμα που κατά την κρίση σου εκπέμπεται από το Κείμενο 2. Γιατί η ηρωίδα αποφασίζει στο τέλος να το κρατήσει (120-150 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Η εφηβεία είναι μια μεγάλη πρόκληση και μια συναρπαστική εμπειρία για τους γονείς]

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα της συνέντευξης που παραχώρησε η παιδοψυχολόγος Αλεξάνδρα Καππάτου, στον δημοσιογράφο Πάνο Βασιλάκη (ιστότοπος in.gr στις 25-02-2015), με αφορμή την έκδοση του βιβλίου της «Παιδιά στην εφηβεία, γονείς σε κρίση» από τις Εκδόσεις Μίνωας.

Η εφηβεία είναι το ενδιάμεσο στάδιο, όπου το παιδί σταδιακά χάνει την παιδικότητά του και μπαίνει στην ενηλικίωση. Σε αυτή την μεταβατική και άκρως σημαντική περίοδο στη ζωή ενός παιδιού συμβαίνουν πάρα πολλές αλλαγές τόσο στο χαρακτήρα του και στη συμπεριφορά του όσο και στο σώμα του. Η Αλεξάνδρα Καππάτου στο βιβλίο της δίνει απαντήσεις και συμβουλές στους γονείς, ώστε να κατανοήσουν τις αλλαγές των παιδιών τους.

- Τι πρέπει να κάνουν οι γονείς για να παραμείνουν κοντά στα παιδιά τους;

Η εφηβεία είναι μια μεγάλη πρόκληση και μια συναρπαστική εμπειρία για τους γονείς. Στην επικοινωνία με τον έφηβο εκείνος που έχει την κύρια ευθύνη είναι ασφαλώς ο ενήλικας που είναι και ωριμότερος. Οι γονείς πρέπει να καταλάβουν ότι ο έφηβός τους μεγαλώνει και σταδιακά δεν θα έχουν τον πρώτο ρόλο στη ζωή του. Οι φίλοι του θα είναι το καταφύγιό του και οι γονείς το στήριγμά του στις δύσκολες στιγμές. Να δεχθούν ότι ο έφηβος θα αμφισβητήσει τον ρόλο και την εξουσία τους, ίσως συγκρουστεί και μαζί τους κάποιες φορές. Αυτός είναι ο μόνος τρόπος για να γίνει ενήλικος. Να συζητούν για τα ενδιαφέροντά του και να είναι δεκτικοί στις παρέες του. Τέλος, να βοηθήσουν τον έφηβο να κατανοήσει ότι η αποδοχή τους είναι δεδομένη, ανεξάρτητα αν διαφωνούν με συγκεκριμένες πράξεις του.

- Στον έφηβο χρειάζεται να μπαίνουν όρια; Πως μπορεί να επιτευχθεί αυτό;

Τα όρια είναι απαραίτητα, ανάλογα όμως με την ηλικία του παιδιού, την φάση που βρίσκεται και μετά από συζήτηση μαζί του. Ανά περιόδους αυτά μπορεί να αλλάζουν, μετά από διάλογο με τον έφηβο και σύμφωνα πάντα με την ωριμότητα που διαθέτει. Είναι αναγκαίο όμως τα όρια να μην είναι ασφυκτικά και να μην προκαλούν αντιδράσεις στον έφηβο, γιατί τότε δεν θα επιφέρουν το ποθητό αποτέλεσμα. [...]

Κείμενο 2

Μια λεπτομέρεια σε παιδικό ημερολόγιο

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το ανέκδοτο διήγημα της Κωνσταντίνας Δούκα (1944-) «Μια λεπτομέρεια σε παιδικό ημερολόγιο», στο βιβλίο «Ελληνική Λογοτεχνία, Πανόραμα Ελληνικού Διηγήματος», 2001, Αθήνα: Εκδόσεις «Αλέξανδρος».

Ο πατέρας μου θα 'πρεπε να 'χει γεννηθεί με το σημάδι του πολύ πρακτικού ανθρώπου. Ενώ η μητέρα μου και ο μικρούλης αδελφός μου κέρδισαν χωρίς κόπο την εμπιστοσύνη και την φροντίδα του, σε μένα η αγάπη του ήταν πάντα συγκρατημένη. Γιατί είμαι το πρώτο παιδί και ο πατέρας μου ήθελε να γεννηθώ αγόρι. Τι κρίμα... Έγινα κορίτσι και ασχημούτσικο, όπως λένε οι άλλοι, ίδια η γιαγιά μου η μπιρμπιλομάτα¹ που έκρυβε τα τεράστια αυτιά της μέσα σ' ένα καφετί φακιόλι. Εγώ βέβαια δεν ντρέπομαι καθόλου για όλα αυτά και θα 'μουν πολύ χαρούμενη αν και οι άλλοι έπαιρναν τα πράγματα όπως είναι.

Ο πατέρας μου είπε μια μέρα: «Τώρα το 'χω κιόλας παραδεχτεί. Ήταν κουταμάρα μου ν' ανησυχώ. Η υπόθεση τέλειωσε αφού έγινε ο διάδοχος».

Ύστερα, με φώναξε να πάω κοντά του και μου ψιθύρισε.

«Να! Πάρε και συ ένα δώρο».

Και με φίλησε στο μέτωπο. Ήταν κάτι που δεν το περίμενα. Ο πατέρας συνηθίζει να λέει σοβαρά πως τις γυναίκες από τη μέρα που θα γεννηθούν πρέπει να τις έχεις σε απόσταση. Μόνο για τα απαραίτητα. Σ' αυτή την τελευταία φράση όλοι γελάνε. Κι ακόμη μετράει πόσα ξοδεύει για τη μόρφωσή μου.

«Η γυναίκα είναι για την πάστρα² και το νοικοκυριό» υποστηρίζει και γω τρέμω μήπως μου κόψουν τα γράμματα και παρακαλάω να μ' αφήσουν να μάθω δύο πράγματα παραπάνω από κείνους.

«Μη λες κουταμάρες Χαρούλα! Ό,τι και να κάνεις, εδώ θα φτάσεις. Στα πιατικά» φωνάζει η μητέρα από την κουζίνα. Όμως το 'χει καημό που δεν ξέρει τίποτε και την γελάνε ως και στο ζύγι.

Για τον αδελφό μου έχουμε κιόλας στην άκρη κομπόδεμα. Το 'χω δει. Συχνά – πυκνά με βάζουν να πλένω τα χέρια μου πριν πιάσω τον «διάδοχο». Έτσι λένε το μωρό μας. Καμιά φορά το ξεχνάω κι ο πατέρας φωνάζει.

ΘΕΜΑΤΑ

¹ Με τα παιχνιδιάρικα μάτια

² Καθαριότητα

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συνοψίσεις σε 50-60 λέξεις τι προτείνει στο Κείμενο 1 η παιδοψυχολόγος στους γονείς, για να διατηρήσουν τους διαύλους επικοινωνίας με τα έφηβα παιδιά τους.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις στις απαντήσεις της παιδοψυχολόγου στο Κείμενο 1 τρεις (3) εκφράσεις που δείχνουν αναγκαιότητα (μονάδες 6) και να εξηγήσεις πώς συμβάλλουν στην πειστικότητα του κειμένου (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να μετατρέψεις τις υπογραμμισμένες ρηματικές φράσεις του Κειμένου 1 σε ρήματα, σύμφωνα με το παράδειγμα, κάνοντας και τις απαραίτητες αλλαγές στη σύνταξη (μονάδες 10). Ποια διαφορά παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου; (μονάδες 5)

Παράδειγμα: ... συμβαίνουν πάρα πολλές αλλαγές τόσο στο χαρακτήρα του και στη συμπεριφορά του όσο και στο σώμα του → αλλάζουν πάρα πολλά τόσο στο χαρακτήρα του και στη συμπεριφορά του όσο και στο σώμα του.

- 1) Η Αλεξάνδρα Καππάτου δίνει απαντήσεις και συμβουλές στους γονείς (1η παράγραφος)
- 2) εκείνος που έχει την κύρια ευθύνη είναι ασφαλώς ο ενήλικας (2η παράγραφος)
- 3) Οι φίλοι του θα είναι το καταφύγιό του (2η παράγραφος)
- 4) οι γονείς (θα είναι) το στήριγμά του στις δύσκολες στιγμές. (2η παράγραφος)
- 5) να είναι δεκτικοί στις παρέες του (2η παράγραφος)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση που τηρούν οι γονείς – ο πατέρας και η μητέρα – απέναντι στην ανατροφή και στις ανάγκες (συναισθηματικές, εκπαιδευτικές κ.λπ.) της κόρης τους. Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Διδασκαλία ξένων γλωσσών στο σύγχρονο ελληνικό σχολείο

Το κείμενο συνιστά απόσπασμα συνέντευξης με θέμα τη διδακτική των ζωντανών γλωσσών στο σύγχρονο σχολείο. Υπογράφεται από την Αγγελική Καρδαρά και έχει δημοσιευτεί στον ιστότοπο: <https://www.postmodern.gr/>

Το «ταξίδι» στην εκμάθηση ξένων γλωσσών μπορεί σήμερα να γίνει συναρπαστικό μέσω της εκπαίδευσης. Ο εκπαιδευτικός στο σύγχρονο σχολείο διαθέτει περισσότερα μέσα, σε σχέση με παρελθούσες εποχές, για να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών του και να τους εισαγάγει στην ξένη γλώσσα με τρόπο δημιουργικό και ταυτόχρονα αποτελεσματικό. Η δρ. Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας στη Διδακτική της Αγγλικής, Μαρία Σταθοπούλου, παραχώρησε μια πολύ ενδιαφέρουσα συνέντευξη με θέμα τη διδασκαλία των ξένων γλωσσών:

Βασιζόμενη στην πολύχρονη ερευνητική και εκπαιδευτική σας εμπειρία, ποιοι είναι οι πρωταρχικοί στόχοι που είναι αναγκαίο να υλοποιήσει το σύγχρονο σχολείο ως προς την εκμάθηση ξένων γλωσσών;

Είναι σημαντικό το σύγχρονο σχολείο να αναγνωρίζει γέφυρες μεταξύ γλωσσών, να «νομιμοποιεί» τις μεταφορές στοιχείων από τη μια γλώσσα στην άλλη, να αντιστέκεται στην πολιτική του αποκλεισμού των γλωσσών των μεταναστών και να προωθεί τη διδασκαλία της μητρικής γλώσσας αλλόφωνων μαθητών. Επίσης, η εκμάθηση ξένων γλωσσών από μικρή ηλικία πρέπει να ενταχθεί στο πρόγραμμα του σύγχρονου σχολείου, εφόσον συμβάλλει στη συνειδητοποίηση των πολιτιστικών αξιών και επιδράσεων και στην υιοθέτηση ανοικτών στάσεων και ενδιαφέροντος προς τις άλλες γλώσσες και τους άλλους πολιτισμούς.

Ένα ζήτημα που απασχολεί εντόνως τους γονείς στη χώρα μας –και κρίνω πολύ σημαντικό να μας καταθέσετε την άποψή σας επί του θέματος– είναι η «κατάλληλη ηλικία» έναρξης της διδασκαλίας της πρώτης και της δεύτερης ξένης γλώσσας.

Εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, αλλά καλό είναι να έχουμε υπόψη μας τα παρακάτω: νέα ερευνητικά δεδομένα καταδεικνύουν ότι οι μαθητές είναι καλό να ξεκινούν την πρώτη ξένη γλώσσα από την πρώιμη παιδική ηλικία (α΄ ή β΄ δημοτικού), γιατί έτσι μαθαίνουν καλύτερα και

κοινωνικοποιούνται μέσω της γλώσσας. Η εκμάθηση ξένων γλωσσών σε πρώιμη παιδική ηλικία ευνοεί– μεταξύ άλλων– την καλλιέργεια γλωσσικών δεξιοτήτων, την καλλιέργεια αυτοπεποίθησης και θετικής στάσης των μαθητών απέναντι σε άλλες γλώσσες και πολιτισμούς. [...]

Κείμενο 2

[Vous permettez, madame;¹]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα «Στου Χατζηφράγκου» του Κοσμά Πολίτη (1888-1974) που κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις «Ερμής» (1988), με θέμα τη ζωή σε μια λαϊκή συνοικία της Σμύρνης στις αρχές του 20ού αιώνα. Στο απόσπασμα γνωρίζουμε τον Τζώνη, τον κύριο Αλιφάντη, εργολάβο που έφτιαξε το καινούργιο πλακόστρωτο στο δρομάκι της συνοικίας, και τη σύζυγο του τελευταίου.

Ο κύριος Αλιφάντης είχε ξεμπερδέψει με την επιθεώρηση και ξαναγύρισε στην καρότσα.

- Όστε αύριο παραδίνομε, είπε στο μαστρο-Γιάννη· μπίτι²! – κι ύστερα στράφηκε στην κυρία του: - Μανταμίτσα, εσύ να κάνεις την πρώτη βόλτα στον καινούργιο ντουσουμέ³. Να τον εγκαινιάσεις. Να τον πατήσει το γουρλίδικο ποδαράκι σου.

Έπαιξε τα ματόφυλλά της, μια φορά. Κατέβηκε απ' τη βικτώρια⁴, κρατώντας στο δεξί της χέρι το ανοιχτό ομπρελίνο, κι ανασηκώνοντας με το ζερβί τη φούστα της για να μη σέρνεται χάμω η ουρά. Ξεκινήσανε μαζί, φαρφουρένια⁵ και λεπτοκαμωμένη πλάι στον όγκο του άντρα της, σέροντας πίσω της μια μυρωδιά ροδόσταμο. Η επιδερμίδα της ήτανε άσπρη, γαλατένια, φοδραρισμένη ροζ. Ο Τζώνης την παρακολουθούσε με το μάτι, δίχως να σταματάει το παίξιμο, που τώρα γίνηκε ακόμα πιο πεταχτό, σαν εμβατήριο. Στα παράθυρα οι γειτόνισσες κουτσομπολεύανε, αφήνοντας τον Τζώνη στην ησυχία του.

Πήγανε κι ήρθανε, δίχως τίποτα να σαλέψει πάνω στο πρόσωπό της. Ανέβηκε πάλι στη βικτώρια, κοντυλένια⁶, μη μου άπτου. Ξαφνικά, ο Τζώνης σταμάτησε να παίζει, σηκώθηκε, έβαλε τη φουσαρμόνικα στην τσέπη του, και, βιαστικά, πήγε στην καρότσα και γονάτισε με το ένα γόνατο μπρος στο μαρσπιέ⁷. Σήκωσε τα μάτια του στο πρόσωπό της:

- Vous permettez, madame;

¹ Επιτρέπετε, κυρία μου; (γαλλικά)

² Αρκετά (τούρκικα)

³ Πλακόστρωτο (τούρκικα)

⁴ Τύπος άμαξας

⁵ πορσελάνινη

⁶ Σαν ζωγραφιστή με μολύβι

⁷ Μικρό πτυσσόμενο σκαλοπάτι για να ανεβαίνεις στην άμαξα

Έπαιξε τα ματόφυλλά της, μια φορά. Ο κύριος Αλιφάντης ξεκαρδίστηκε στα γέλια.

- Σήκω μωρέ! Δεν καταλαβαίνει φράγκικα η κυρία μου.

Ο Τζώνης, γονατιστός, χαμογέλασε με συγκατάβαση, σα να 'θελε να πει: εμένα, δε με ξεγελάς, ή: εσύ κοίταζε τη δουλειά σου, δε νιώθεις από τέτοια.

- Vouspermettez, n'est-ce pas, madame;⁸

Και με το μανίκι του σφούγγισε τα λουϊκένζ γοβάκια της, που είχανε ασπρίσει από τον άμμο. Ύστερα σηκώθηκε, έκανε με αξιοπρέπεια μία ρεβεράντζα⁹ και τραβήχτηκε πιο πέρα. Τα ματόφυλλά της δεν ξαναπαίξανε.

- Μερσί μουσιού! Φώναξε του Τζώνη ο κύριος Αλιφάντης και κάθισε πλάι στην κυρία του. – Ωρεμβουάρ για αύριο και με το μπαρδόν!

Διάολε! Δε θα του 'τρωγε το μάτι με τα ψωροφράγκικά του αυτός ο ντιπ ζευζέκης, ο λωλός¹⁰.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συνοψίσεις σε 50-60 λέξεις τους στόχους του σύγχρονου σχολείου ως προς τη γλωσσομάθεια, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 η δημοσιογράφος επιχειρεί μια σύγκριση, για να οργανώσει την εισαγωγή της στη συνέντευξη. Ποια είναι τα δύο μέρη της σύγκρισης και με ποιο κριτήριο γίνεται αυτή; (μονάδες 6) Ποιο είναι το επικοινωνιακό αποτέλεσμα αυτής της επιλογής; (μονάδες 4)

⁸ Επιτρέπετε, έτσι δεν είναι, κυρία μου; (γαλλικά)

⁹ υπόκλιση

¹⁰ Αυτός ο τελείως βλάκας, ο τρελός!

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να διαβάσεις τα δύο αποσπάσματα του Κειμένου 1, που παρατίθενται στη συνέχεια, να βρεις το είδος της σύνταξης (ενεργητική ή παθητική) που χρησιμοποιείται, όπως φαίνεται στα υπογραμμισμένα ρήματα (μονάδες 2), και να τη μετατρέψεις στο αντίθετο είδος, κάνοντας και τις απαραίτητες προσαρμογές (μονάδες 10). Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου; (μονάδες 3)

1. Ο εκπαιδευτικός στο σύγχρονο σχολείο διαθέτει περισσότερα μέσα, σε σχέση με παρελθούσες εποχές, για να κεντρίσει το ενδιαφέρον των μαθητών του και να τους εισαγάγει στην ξένη γλώσσα με τρόπο δημιουργικό και ταυτόχρονα αποτελεσματικό.
2. Είναι σημαντικό το σύγχρονο σχολείο να αναγνωρίζει γέφυρες μεταξύ γλωσσών, να «νομιμοποιεί» τις μεταφορές στοιχείων από τη μια γλώσσα στην άλλη.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Με ποιον τρόπο χρησιμοποιεί ο Τζώνης την ξένη γλώσσα στο Κείμενο 2; Πώς ερμηνεύεις τη στάση της κυρίας Αλιφάντη απέναντι στην κίνηση του Τζώνη; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Μαθήματα ζωής]

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα των απαντήσεων του συγγραφέα Νίκου Δήμου σε συνέντευξη που έδωσε στο περιοδικό *Esquire* τον Ιανουάριο του 2007 (<https://www.georgakopoulos.org/work/people/nikos-dimou/>, διασκευή της συνέντευξης).

Βλέπω πολλούς ανθρώπους που γερνάνε και παραιτούνται. Μαραζώνουν. Εγώ όσο γερνάω επιταχύνω. Γκαζώνω. Επειδή έχω λιγότερο χρόνο στη διάθεσή μου, επιταχύνω για να ζήσω πιο πολλά πράγματα. Αυτό δεν νομίζω ότι είναι αντιπροσωπευτικό. Είμαι λίγο παράφρων.

Όσο περνούν τα χρόνια έχεις την εντύπωση ότι αλλάζεις, ότι τώρα ξέρεις περισσότερα από όσα ήξερες πριν από τριάντα χρόνια. Αμ δε. Απλώς τώρα τα εκφράζεις διαφορετικά.

Η τεχνολογία με κρατάει ζωντανό και ζύπνιο. Κάθε μέρα κάτι γίνεται. Είναι ο μόνος χώρος στον οποίο κάτι γίνεται. Σε άλλους δεν γίνεται τίποτα, σε άλλους πηγαίνουμε και ανάποδα.

Αν κάποιος ήθελε να με περιγράψει με μία λέξη, αυτή θα ήταν η «περιέργεια». Περιέργεια σε όλα τα επίπεδα. Διανοητική, φιλοσοφική, ότι θέλετε. Διέλυα τα παιχνίδια μου, όταν ήμουν παιδί. Δεν τα έσπαγα –τα αποσυναρμολογούσα. Και μετά τα επανα-συναρμολογούσα. Στα 13 μου έφτιαξα το πρώτο μου τεχνολογικό επίτευγμα, για το οποίο είμαι ακόμα και τώρα υπερήφανος: Ένα ραδιόφωνο με γαληνίτη¹. Με ένα χαρτόνι, ένα πηνίο, ένα κομμάτι γαληνίτη, ένα χερούλι, μια ακίδα και ένα ζευγάρι ακουστικά μπορούσες να ακούσεις τους δύο σταθμούς της εποχής, χωρίς ρεύμα ή μπαταρίες. Είχα βρει τις οδηγίες σε ένα αμερικανικό περιοδικό.

Πήρα τον πρώτο μου υπολογιστή το 1985. Το Ίντερνετ είναι για μένα το σημαντικότερο πράγμα που εφηύρε ο άνθρωπος σε όλη του την ιστορία. Είμαι πανευτυχής που το πρόλαβα.

Το blog μου το ξεκίνησα για πλάκα, αλλά στην πραγματικότητα είναι ένα έργο. Και είναι κατά πάσα πιθανότητα το τελευταίο μου σημαντικό έργο, και ίσως και το πιο αξιόλογο. Το blog για έναν συγγραφέα είναι κάτι φανταστικό. Το βιβλίο είναι σαν μια μποτίλια στο πέλαγος –την πετάς και δεν ξέρεις πού θα φτάσει, ποιος θα την ανοίξει. Στο blog ο συγγραφέας είναι σαν τον ηθοποιό –έχει το κοινό απέναντί του και νιώθει την αντίδρασή του, και στο τέλος εισπράττει και το χειροκρότημα ή την αποδοκιμασία. Είναι σαν ένα βιβλίο που περιέχει και όλες τις σημειώσεις που έχουν κάνει στα περιθώρια όλοι όσοι το διάβασαν.

¹ Είδος ορυκτού, το κυριότερο μέταλλευμα, στο οποίο περιλαμβάνεται μόλυβδος.

Αγαπώ τα τεχνολογικά επιτεύγματα που με προεκτείνουν ως άνθρωπο. Και το πλυντήριο και το ασανσέρ είναι τεχνολογικά επιτεύγματα, αλλά δεν με συναρπάζουν. Και δεν συναρπάζουν κανένα – έχετε δει κάποιον να πλένει το πλυντήριό του τις Κυριακές; Το αυτοκίνητο είναι η κινητική μου προέκταση. Η φωτογραφία είναι προέκταση του ματιού μου. Ο υπολογιστής είναι προέκταση του μυαλού μου, της μνήμης μου. Το κινητό τηλέφωνο είναι η προέκταση της ικανότητάς μου να επικοινωνώ. Αυτές είναι οι πλευρές της τεχνολογίας που αγαπώ. Όλες τις χρησιμοποιώ – δεν μου αρέσει να ανεβαίνω 10 πατώματα με τις σκάλες – αλλά δεν έχω καμία προσωπική σχέση με το ασανσέρ. Μόνο όταν χαλάει.

Είμαι υπερήφανος γιατί έχω παραμείνει έντιμος. Το λέω κι ας ακούγεται λίγο βαρύγδουπο. Κατάφερα να περάσω μέσα από χώρους αρκετά δύσκολους – η διαφήμιση, οι επιχειρήσεις, η δημοσιογραφία – χωρίς συμβιβασμούς, χωρίς να κάνω κάτι για το οποίο να ντρέπομαι, πληρώνοντας υψηλό τίμημα μερικές φορές. Κατάφερα να διατηρήσω την ακεραιότητα και την παιδικότητά μου. Να μη γίνω ποτέ μεγάλος. Αυτό, ναι, νομίζω ότι είναι ένα επίτευγμα.

Κείμενο 2

Πάνω σε μια χειμωνιάτικη ακτίνα. Στ'

Το ποίημα είναι του Γ. Σεφέρη (1901-1971) και ανήκει στη συλλογή «Τρία κρυφά ποιήματα» του 1966. Βρίσκεται στη συγκεντρωτική έκδοση «Ποιήματα» (Αθήνα: Εκδόσεις «Ίκαρος»).

Πότε θα ξαναμιλήσεις;

Είναι παιδιά πολλών ανθρώπων τα λόγια μας.

Σπέρνονται, γεννιούνται σαν τα βρέφη

ριζώνουν, θρέφονται με το αίμα.

Όπως τα πεύκα

5

κρατούνε τη μορφή του αγέρα

ενώ ο αγέρας έφυγε, δεν είναι εκεί

το ίδιο τα λόγια

φυλάγουν τη μορφή του ανθρώπου

κι ο άνθρωπος έφυγε, δεν είναι εκεί.

10

Ίσως γυρεύουν να μιλήσουν τ' άστρα

Που πάτησαν την τόση γύμνια σου μια νύχτα

Ο Κύκνος ο Τοξότης ο Σκορπιός²

ίσως εκείνα.

² Ονόματα αστερισμών.

Αλλά πού θα είσαι τη στιγμή που θα 'ρθει
εδώ σ' αυτό το θέατρο το φως;

15

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συνοψίσεις σε 60-70 λέξεις πώς αξιολογεί τον εαυτό του και την προσφορά του το πρόσωπο που κάνει απολογισμό της ζωής του στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις τρία (3) στοιχεία, με τα οποία αποδίδονται γλωσσικά τα επίπεδα του χρόνου στο Κείμενο 1 (μονάδες 6), και να εξηγήσεις τη συμβολή τους στη διασφάλιση της νοηματικής αλληλουχίας των νοημάτων (συνεκτικότητας) του κειμένου. (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να καταγράψεις 3 λέξεις ή φράσεις του Κειμένου 1 που ανήκουν στον προφορικό λόγο (μονάδες 9) και να αιτιολογήσεις τη λειτουργία τους στο κείμενο (μονάδες 6). Στην απάντησή σου να λάβεις υπόψη και την πρόθεση του προσώπου που διηγείται τη ζωή του.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ποιον ανήκουν τα λόγια και πώς επιδρούν στον αποδέκτη τους; Ποια θέση προβάλλει το ποιητικό υποκείμενο και ποια είναι η δική σου στάση; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το ένδυμα ως άλλη «ταυτότητα»

Το παρακάτω διασκευασμένο άρθρο έχει δημοσιευθεί στις 6 Φεβρουαρίου 2019 στην www.kathimerini.gr από τη Λίνα Γιάνναρου και αναφέρεται στην ενδυμασία ως έκφραση των θρησκευτικών πεποιθήσεων και των πολιτιστικών αξιών.

Πριν από λίγο καιρό αυτή η είδηση μάς είχε συγκλονίσει όλους. Ένας 14χρονος πρόσφυγας, που ξεκίνησε από το Μάλι, για να βρει την τύχη του στην Ευρώπη, πνίγηκε στα ανοιχτά της Ιταλίας. Στο εσωτερικό του μπουφάν του βρέθηκε ραμμένος ο σχολικός του έλεγχος. Το παιδί ήθελε προφανώς όλοι να γνωρίζουν πως ήταν καλός μαθητής. «Αυτή η είδηση με συγκλόνισε. Εκτός των άλλων αποδεικνύεται ότι το ρούχο δεν είναι μόνο κάτι που φοράμε. Φέρει τόσο τη συλλογική μνήμη όσο και τη μνήμη αυτού που το φοράει», είπε ο επιστημονικός υπεύθυνος του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες στη διάρκεια της εναρκτήριας εκδήλωσης του προγράμματος Creative Europe «**The Fabric of My Life**», που εστιάζει στη θέση των υφασμάτων και των ενδυμάτων στη ζωή και στη μνήμη παλαιών και σύγχρονων προσφύγων.

Με πολλές ευρωπαϊκές χώρες να έχουν προχωρήσει σε ρυθμίσεις σχετικά με το κάλυμμα της κεφαλής των γυναικών (στην Ελλάδα δεν έχει υπάρξει σχετική απαγόρευση), οι νομικοί απευθύνθηκαν σε ανθρώπους που συναναστρέφονται καθημερινά πρόσφυγες και μετανάστες (**μέλη οργανώσεων, κοινωνικούς λειτουργούς, εργαζόμενους σε camps¹ κ.λπ.**). Τι παρατηρούν σε σχέση με τις ενδυμασίες; Πώς επηρεάζει το ρούχο την αλληλεπίδρασή τους; Για το θέμα της μαντίλας οι περισσότεροι θεωρούν ότι αποτελεί έκφραση θρησκευτικών πεποιθήσεων, αλλά και μνήμης, πολιτισμικών αξιών, παράδοσης, ταυτότητας, του κόσμου που φέρνουν μαζί τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι σε έρευνες που έγιναν σε μετανάστριες στη Γαλλία και στο Βέλγιο μετά τις απαγορεύσεις οι γυναίκες είπαν ότι πλέον νιώθουν πιο «**αόρατες**» από πριν.

Όταν πρωτοέρχονται στην Ευρώπη, η ενδυματολογική τους «ταυτότητα» είναι πιο έντονη. Οι γυναίκες δίνουν σημασία στο μήκος της φούστας ή του φορέματος, φροντίζουν πάντα να είναι καλυμμένα τα χέρια, τα πόδια και τα μαλλιά, και ανάλογα με τη χώρα προέλευσής τους φορούν ρούχα σκούρου χρώματος ή ανοιχτόχρωμα και χρωματιστά. Χαρακτηριστική όμως ήταν μια μαρτυρία: «Είχαμε μια μονογονεϊκή οικογένεια με αρχηγό τη μάνα, με υψηλό μορφωτικό επίπεδο, υπήκοο

¹ κατασκηνώσεις, καταυλισμοί

Συρίας. Εργαζόταν ως διερμηνέας και, ενώ τη γνωρίσαμε στην Ειδομένη² με μαντίλα, στη συνέχεια αποφάσισε μόνη της ότι δεν τη θέλει πια και την αφαίρεσε».[...]

Όπως ειπώθηκε, φαίνεται ότι το γεγονός πως δεν υπήρξε ρύθμιση για τη μαντίλα στην Ελλάδα λειτούργησε θετικά. Η αλλαγή έγινε σταδιακά και με ομαλό τρόπο. «Λόγω της παράδοσης, του γεγονότος δηλαδή ότι πολλοί από εμάς έχουμε γιαγιάδες που φορούσαν μαντίλι και μάλιστα χωρίς να τις υποχρεώνει κανείς, η ελληνική κοινωνία, αλλά και οι Αρχές επέδειξαν ανεκτικότητα. Θα μπορούσε η Ελλάδα να είναι παράδειγμα για το πώς η μη επιβολή ενός μέτρου μπορεί να έχει καλύτερα αποτελέσματα». **Πώς όμως επηρεάζουν εμάς τα ρούχα των μεταναστών;** Οι άνθρωποι που μίλησαν στην έρευνα, δήλωσαν ότι σήμερα ντύνονται με περισσότερο χρώμα, πιο ελαφριά και πιο πολύχρωμα. **«Ήμασταν πολύ συντηρητικοί πριν».**

Κείμενο 2ο

Θέμα τιμής

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το ανέκδοτο διήγημα της Κωνσταντίνας Δούκα (1944-) «Θέμα Τιμής», στο βιβλίο «Ελληνική Λογοτεχνία, Πανόραμα Ελληνικού Διηγήματος», 2001, Αθήνα: Εκδόσεις «Αλέξανδρος».

[...] Πριν τον γάμο του ταξίδευε αρκετά μέσα στην χώρα και δήλωνε «φοιτητής» σ' όσους ρωτούσαν για το επάγγελμά του. Βέβαια, δεν ήξερε και πολλά γράμματα. Αλλά οι περισσότεροι επιβάτες των τρενών ενδιαφέρονται για κουβεντούλα ανώδυνη κι ίσα με τον προορισμό του, τον έβλεπαν σαν έναν ταξιδιώτη που γνώριζε πολλά.

Η ταμπέλα του μαγαζιού είχε τ' όνομά του. Η γυναίκα του συγυρίζει, καθαρίζει τον χώρο και σερβίρει τους πελάτες και τους περαστικούς.

Εκείνος δείχνει καθαρά πως έχει συρθεί εκεί μέσα. Όμως, κάθετα πίσω από τον πάγκο, με τ' ακριβά του ρούχα, την χρυσή καδένα περασμένη στο γιλέκο του για μια ήσυχη, αδιάφορη ματιά απέναντι σε όλα.

Οι γονείς του καμάρωναν που ο Γιάγκος ήταν ιδιοκτήτης μπουραρίας. Του έδιναν ευχές, ν' αβγατίσει τα αγαθά του. Για την Ξανθή, κανείς δεν έκανε κουβέντα. Πάντα του μιλούσαν για μια κοπελίτσα στην επαρχία, ψηλή, ομορφούτσικη, με σπίτι δύο πατώματα.

²Χωριό στην περιφερειακή ενότητα Κιλκίς όπου δημιουργήθηκε άτυπος προσφυγικός καταυλισμός

Ο Γιάγκος κουνούσε το κεφάλι του λυπημένα και μουρμούριζε αργά: «Τώρα μπερδεύτηκα. Πάει».

Δεν του καλάρεσε η ιδέα πως μια επαρχιώτισσα μπορούσε να γίνει η δεύτερη γυναίκα του. Άλλωστε, η Ξανθή ήταν λιγότερο φλύαρη και πιο όμορφη από την κοπελίτσα που του κουβέντιαζαν κάθε τόσο οι δικοί του.

Η καλή του ψυχή έφταιγε, ήταν ο ένοχος για τούτο τον γάμο του. Όταν γνώρισε την Ξανθή, την άφησε να μιλάει ώρες ακουμπισμένη στον ώμο του, για τη μίζερη ζωή της. Ύστερα συλλογίστηκε πως ήταν μια κοπέλα της σειράς, δεν αγαπούσε τα λούσα και δεν είχε ξεφύγει καθόλου από την μακρινή εποχή, που ήταν παιδούλα. Ζητούσε μια ήσυχη γωνιά για σπιτάκι κι αγαπούσε την κουζίνα όσο και η μάνα του. Δεν είχαν τα ίδια γούστα. Μα το κατάλαβε αργά, πως έγινε ένα υποτακτικό ανθρωπάκι, χωμένο πίσω από τον πάγκο της μπουραρίας, ενώ εκείνος είχε γεννηθεί γι' αλλιώςτική ζωή.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να απαντήσεις με την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) στις παρακάτω προτάσεις που αναφέρονται σε θέσεις της συντάκτριας του Κειμένου 1 :

1. Η Ευρώπη επιδεικνύει ανοχή στο θέμα της ενδυμασίας των προσφύγων.
2. Η ενδυμασία αποτελεί έκφραση της πολιτικής ταυτότητας.
3. Η Ελλάδα έχει παράδοση στη μαντίλα και στα χρωματιστά ρούχα.
4. Οι μετανάστες στην Ελλάδα είναι συντηρητικοί στο ντύσιμο.
5. Το ρούχο συνδέεται άρρηκτα με τη συλλογική μνήμη.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο η αρθρογράφος του Κειμένου 1 επιλέγει να παραθέσει την ιστορία ενός 14χρονου πρόσφυγα και τα λόγια του επιστημονικού υπεύθυνου του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες. Ποιον σκοπό υπηρετεί η επιλογή της αυτή; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με βάση το κείμενο.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«The Fabric of My Life» (1^ηπαράγραφος)

(μέλη οργανώσεων, κοινωνικούς λειτουργούς, εργαζόμενους σε camps κ.λπ.) (2^η παράγραφος)

«αόρατες» (2^η παράγραφος)

Πώς όμως επηρεάζουν εμάς τα ρούχα των μεταναστών; (5^η παράγραφος)

«Ήμασταν πολύ συντηρητικοί πριν» (5^η παράγραφος)

Δικαιολόγησε τη χρήση των εισαγωγικών, της παρένθεσης και του ερωτηματικού στα παραπάνω λεκτικά σύνολα ή προτάσεις του Κειμένου 1.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Προσπάθησε με βάση τα νοήματα του Κειμένου 2 να σκιαγραφήσεις την ψυχοσύνθεση του ήρωα, εξηγώντας πού οφειλόταν η συμπεριφορά του απέναντι στη σύζυγό του. Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Εφηβικά δράματα στον κυβερνοχώρο]

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από άρθρο που έχει δημοσιεύσει ο Ηλίας Νικολαΐδης στο ΒΗΜΑgazino στις 31 Οκτωβρίου 2014. Ο τίτλος του κειμένου είναι «Οι ζωές των εφήβων» και αναφέρεται στα νέα δεδομένα που έχουν διαμορφώσει στη ζωή και την ιδιωτικότητα των εφήβων οι νέες τεχνολογίες πληροφορικής ή τα τεχνολογικά μέσα με πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Η έκφραση «εφηβικό δράμα» χρησιμοποιείται ευρέως, τόσο στον επιστημονικό όσο και στον «κανονικό» κόσμο, για να περιγράψει εξαιρετικά εύστοχα την αντάρα της εφηβικής ηλικίας. Και αν οι τσακωμοί ή οι εξάρσεις αγάπης των εφήβων αποτελούν λόγια του αέρα προορισμένα να ξεχαστούν με την ενηλικίωση, **τι γίνεται όταν αυτά παραμένουν καταγεγραμμένα σε προφίλ στο Facebook, σε βίντεο στο YouTube;** Τι συμβαίνει όταν οι βραδιές της παρόρμησης αποτελούν σημεία ενός παγκόσμιου αφηγήματος, το οποίο γράφεται κάθε δευτερόλεπτο και μπορεί κάποιος να αναζητήσει και να βρει στο Google;

«Το Διαδίκτυο είναι ένα συναρπαστικό μέσο, το οποίο έχει καταστεί πραγματικά απαραίτητο στη σύγχρονη ζωή. Είναι όμως και σκληρό» σημειώνει η Άρτεμις Τσίτσικα, επιστημονική υπεύθυνη της Μονάδας Εφηβικής Υγείας της Β΄ Παιδιατρικής Κλινικής Πανεπιστημίου Αθηνών[...]. «Η δεύτερη ευκαιρία η οποία δίνεται στον πραγματικό κόσμο με το να ζητήσει κάποιος συγγνώμη και να προχωρήσει είναι δύσκολο να δοθεί στο Internet. Εφόσον ανεβάσεις κάτι, σε πολλές περιπτώσεις αυτό θα παραμείνει online για πάντα. Τα αποτελέσματα αυτής της πραγματικότητας τα έχουμε δει σε παιδιά που τραυματίζονται πάρα πολύ, ακριβώς επειδή, για παράδειγμα, έχει φτάσει ένα «silly video»¹ σε εκατομμύρια χρήστες σε ελάχιστο χρονικό διάστημα, με αποτέλεσμα να μην μπορούν να το ελέγξουν».

Η αντανάκλαση του εφηβικού δράματος στον ψηφιακό χώρο είναι αναμενόμενη σε έναν διασυνδεδεμένο κόσμο. Ωστόσο, η Ντέινα Μπόιντ, κοινωνιολόγος [...], κωδικοποιεί στο βιβλίο της «**It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens**» («Είναι περίπλοκο: Η κοινωνική ζωή των διασυνδεδεμένων εφήβων», εκδ. Yale) τα χαρακτηριστικά των δημοσιευόμενων στο Διαδίκτυο πληροφοριών. Αυτές είναι «επίμονες» (δηλαδή έχουν διάρκεια και μένουν στον χρόνο), «εμφανείς» (το κοινό που μπορεί να τις δει είναι μεγάλο), «**διαδιδόμενες**» (μπορούν εύκολα να μοιραστούν)

¹το ανόητο, βλακώδες, γελοίο.

καθώς και «αναζητήσιμες» (μέσω των μηχανών αναζήτησης). Όλα τα παραπάνω στοιχεία γεννούν απορίες για τα θέματα ιδιωτικότητας που προκύπτουν.

Ειδικά στην περίπτωση των εφήβων, η ιδιωτικότητα, πέρα από ανθρώπινο δικαίωμα, αποκτά και άλλη σημασία. «Πρόκειται για μια αντίληψη, η οποία πρώτα από όλα βοηθάει στην αυτονόμησή τους» σημειώνει η κυρία Τσίτσικα. «Έχοντας ιδιωτικότητα, αναπτύσσεται μια προσωπικότητα ξέχωρα από την οικογένεια. Αυτό συμβάλλει στην απομυθοποίηση των γονέων, τους ρίχνει από το βάθρο όπου βρίσκονταν ως τότε και οι σχέσεις με τους συνομηλίκους αποκτούν ιδιαίτερη σημασία. Η ιδιωτικότητα βοηθά αναπτυξιακά στο να κατακτηθεί η ενηλικίωση, πράγμα το οποίο αποτελεί ζητούμενο. Είναι κάτι σημαντικό στην εφηβεία, μαζί όμως με την επικοινωνία, την άνευ όρων αγάπη από τους γονείς. Η εφηβεία είναι μια ηλικία που «αντικειμενικά» είναι αρκετά δύσκολη και πρέπει να υπάρχουν οι βάσεις της εμπιστοσύνης, ώστε τα όρια να σημαίνουν προστασία, ασφάλεια και κατεύθυνση – όχι τιμωρία, περιορισμό ή αντίδραση. Τότε πραγματικά τα παιδιά οδηγούνται στο να ζήσουν σε έναν άλλο κόσμο, παράλληλο με εκείνο των γονιών, και ενδέχεται να προκύψουν δυσκολίες που μπορούν να θέσουν σε πραγματικό κίνδυνο τα παιδιά αυτής της ηλικίας».

Κείμενο 2

Αναμονή

Το τραγούδι το έχει ερμηνεύσει ο Μπάμπης Στόκας, βρίσκεται στο μουσικό άλμπουμ Volta, 2010, οι στίχοι είναι του Μάνου Ελευθερίου, η μουσική είναι του Μπάμπη Στόκα.

Έσβησα τα φώτα κι άναψα κεριά
τράβηξα στην άκρη την κουρτίνα
να` ρθει αεράκι σαν παλιό τανγκό
και πως δήθεν θα` ρθεις σαν μια σερπαντίνα.

Κάθε γυρισμό σου τον σκηνοθετώ
και στολίζω μ' άστρα όλο το σπίτι
κι όλο λέω θα` ρθεις και ακροβατώ
κάπου ανάμεσα σ' ελπίδα και σε τύχη.

Έσβησαν οι ώρες μέσα στη σιωπή
σαν ρολόι μόλις ανασαίνω
πότε θα` ρθεις πάλι σαν την αστραπή
μήπως δεν υπάρχεις και άδικα προσμένω ;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να απαντήσεις με την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) στις παρακάτω προτάσεις που αναφέρονται σε θέσεις του συντάκτη του Κειμένου 1 :

1. Η συναισθηματική κατάσταση των εφήβων με τις διακυμάνσεις της, αποτυπώνεται εύστοχα στον όρο «εφηβικό δράμα».
2. Οι αναρτήσεις στο διαδίκτυο ελέγχονται σε μεγάλο βαθμό από τους χρήστες.
3. Οι πληροφορίες που δημοσιεύονται στο διαδίκτυο βρίσκονται στη διάθεση όλων των χρηστών.
4. Η ιδιωτικότητα βοηθά στην αυτονόμηση των εφήβων και στην απομυθοποίηση της οικογένειάς τους.
5. Οι έφηβοι έχουν ανάγκη τον περιορισμό, για να είναι ασφαλείς.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 να εντοπίσεις δύο γλωσσικές επιλογές που χρησιμεύουν στη συνοχή του λόγου ανάμεσα στις περιόδους λόγου και τα νοήματά τους.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να δικαιολογήσεις τη χρήση των σημείων στίξης στις παρακάτω περιπτώσεις:

«κανονικό» (1^η παράγραφος): τα εισαγωγικά,

τι γίνεται όταν αυτά παραμένουν καταγεγραμμένα σε προφίλ στο Facebook, σε βίντεο στο YouTube; (1^η παράγραφος): το ερωτηματικό,

«It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens» (3^η παράγραφος): τα εισαγωγικά,

«διαδιδόμενες» (3^η παράγραφος): τα εισαγωγικά,

(μπορούν εύκολα να μοιραστούν) (3^η παράγραφος): η παρένθεση.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις σύμφωνα με το Κείμενο 2 την συναισθηματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται το πρόσωπο που μονολογεί. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σού προκάλεσε η ανάγνωση; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Ελληνική γλώσσα: θαύμα ή τραύμα;]

Το κείμενο (απόσπασμα) εκφωνήθηκε από τον φιλόλογο Κωνσταντίνο Καρεμφύλλη στο πλαίσιο διαδικτυακής εκδήλωσης με θέμα «Η διαχρονική συμβολή της Ελληνικής Γλώσσας στον Παγκόσμιο Πολιτισμό», που διοργάνωσε το Τμήμα 601 ΑΧΕΠΑ – Κωνσταντινούπολη «Βόσπορος».

Μιλώντας κανείς για την ελληνική γλώσσα, μιλάει αναγκαστικά άλλοτε για ένα θαύμα και άλλοτε για ένα τραύμα. Θαύμα, για όλα αυτά που έχει επιδαψιεύσει¹ στον συλλογικό ψυχισμό η γλώσσα αυτή, από τους στίχους των ποιητών που απαγγέλλουμε δυνατά σαν να μετέχουμε των αχράντων μυστηρίων² της ζωής, μέχρι το φως των φιλοσόφων με το οποίο φωτίζουμε μερικώς τα μυστήρια της ύπαρξης, και τραύμα από τη συλλογική ακηδία³, την παθολογική αδιαφορία στην αντιμετώπιση της γλώσσας αυτής εκ μέρους των φυσικών της ομιλητών, από το μαράζωμα αυτού του πλούτου που κληρονομήθηκε μέσα στο χρόνο και **αφυδατώνεται χρόνο με το χρόνο**.

Πολύ παρελθόν, αρκετό παρόν και –ελπίζουμε όχι– ελάχιστο μέλλον.[...]

Το πρόβλημα της ανεπαρκούς καλλιέργειας, γνώσης και χρήσης της γλώσσας, τα υπαρκτά προβλήματα της φθοράς, της κακοποίησης, της υποχώρησης, της ξενόφερτης υποκατάστασης δεν μπορούν να ιδωθούν αποκομμένα από τις κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες που τα διαμορφώνουν. Ποιες είναι αυτές; Μια απαξιωμένη εκπαίδευση με πραγματικές ή κατασκευασμένες –για ποικίλους λόγους– ευθύνες, μια επιθετική απαξίωση της πνευματικότητας σε καιρούς επιδεικτικού πλουτισμού ή απειλητικής φτωχοποίησης, η αποθέωση της τεχνοκρατίας που δεν έχει ανάγκη από λέξεις, φράσεις και καλλιέργεια⁴ όταν μπορεί να είναι αποτελεσματική μέσα από ψηφία και συμβολικές διατυπώσεις, η κατάληψη ζωτικών πόρων του ελεύθερου χρόνου των ανθρώπων από ψηφιακές τεχνολογίες, που δεν διαλέγονται, αλλά συνθηματολογούν, που αποθεώνουν το ασήμαντο χωρίς να το πολυσκέφτονται, που **υιοθετούν το ανорθολογικό χωρίς να κρίνουν**, που μιλούν χωρίς να λένε.

Μέσα σε ένα τέτοιο ευρύτερο εθνικό, κοινωνικό και πολιτισμικό περιβάλλον συναντιόμαστε με τα παιδιά στο ελληνικό σχολείο. Και διαπιστώνουμε καθημερινά ότι είναι μαθητές που

¹ παρέχω κάτι σε αφθονία

²Θεία Κοινωνία

³αδιαφορία, αμέλεια

⁴φροντισμένος λόγος

προέρχονται από οικογενειακά περιβάλλοντα φειδωλά⁵ σε παραστάσεις πνευματικότητας, συναντιόμαστε με παιδιά που αγνοούν ή και απαξιώνουν την ύπαρξη της εφημερίδας, που αντιμετωπίζουν με δυσανεξία την συμβατικότητα του σχολικού βιβλίου και λανθάνουσα επιθετικότητα την ανάγκη του εξωσχολικού βιβλίου, διδάσκουμε παιδιά που αρνούνται να μάθουν πια, έναν νέο μαθητότυπο εγκεφαλικά πυρπολημένο από την άχρηστη πληροφορία που σωρεύτηκε στη ζωή του, από τις πολλαπλές ανάγκες των μαθημάτων, των φροντιστηρίων, των δύο τουλάχιστον ξένων γλωσσών... **Προσπαθούμε να διαλεχθούμε με μια γενιά ολιγόλογη, βραχυλογική και κάποτε, αφατική και βουβή.** Γενιά που κοινωνιολογικά έχει χαρακτηριστεί ως «mute generation», «σιωπηλή, βουβή, άφωνη». [...]

Κείμενο 2

Κόρη ευπειθής

Το απόσπασμα από το διήγημα με αυτό τον τίτλο έχει αντληθεί από το βιβλίο της Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου «Κόρη ευπειθής και άλλα διηγήματα», 1993, Αθήνα: Εκδ. Νεφέλη, σ.σ. 7-10.

Η κυρία Παρθενιάδου, επαινούσα την πρωτότοκόν της Αμαλίαν, λέγει αυτά σταυροκοπούμενη.

- Όχι να το καυχηθώ, έδωκα στα παιδιά ανατροφή. Με σέβονται και έξω από τα λόγια μου δε βγαίνουνε. Θεοσεβούμενα, ποτές τους νηστεία δε χαλνούνε. Εκείνη η Αμαλία μου (όχι να το παινεθώ), όλοι την λένε κορώνα των κοριτσιών. Άλλη να ήτανε τον κυρ Ιορδάνη άντρα της τον έπαιρνε; Ποτές δεν το 'κανε, μα η Αμαλία μου το χρυσό μου το κορίτσι τον πήρε, για να μην πη όχι σε μένα.

Καλά έκαμα και δεν τα 'μαθα πολλά γράμματα τα παιδιά μου, να πάρη ο νους τους αέρα και να θέλουνε να σηκώσουνε κεφάλι.

Τι έχει ο κυρ Ιορδάνης; νοικοκύρης άνθρωπος που έχει δέκα κλειδιά στην τσέπη του, από σπίτια και από μαγαζιά. Θα ζήση σαν βασίλισσα και ύστερα αυτός με τα βουνά ίσια ίσια δε θα ζήση, παίρνει έναν άντρα όπως τον θέλει. Πηγαίνω στο σπίτι της και την καμαρώνω· του πουλιού το γάλα της φέρνει, αυτοί οι Ανατολίτηδες αγαπούν τη γυναίκα. Ας έχει την ευχή του Χριστού και της Παναγίας, που μ' άκουσε και τον πήρε.

Αν έπαιρνε κανένα παληκαράκι και ζούσε άσχημη ζωή, καλά ήτανε; Αμ' αυτά κι αυτά κάμνουν οι κοπέλλες και κακοπέφτουνε ή γένουνται γεροντοκόριτσα.

⁵φτωχά

Αυτά λέγει η κ. Παρθενιάδου μονολογούσα (και ενομηγύρει) χωρίς να πάρη αναπνοήν.

Η Αμαλία έγεινε κυρία Ιορδάνου και κατ' αρχάς την εμέθυσεν ο πλούτος του γέροντος.

Έγεινε η κομψοτέρα γυνή του πολυθορύβου Πέραν, και αι ενδυμασίαι της εκίνουν την ζηλοτυπίαν όλων.

Δι' αυτό η κ. Παρθενιάδου έχαιρε τόσο πολύ δια την πρακτικήν ιδέαν και δια την επιτυχή εφαρμογήν της ιδέας ταύτης.

Καμμιά δεν ετόλμησε να αποκαλέση «θύμα» την Αμαλίαν, τα θύματα δεν φαίνονται τόσο αστραπηβόλα και τόσο ευτυχή.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία σε 60 περίπου λέξεις τις συνθήκες που επηρεάζουν το γλωσσικό αίσθημα των ανθρώπων, σύμφωνα με τον ομιλητή του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια νοηματική σχέση συνέχει τη δεύτερη με την τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 και ποια γλωσσικά στοιχεία τις συνδέουν;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις τη σωστή απάντηση σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1 (μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι σε κάθε περίπτωση ορθή):

1. Το ύφος στην πρώτη παράγραφο του κειμένου μπορεί να χαρακτηριστεί:

α. απλό

β. οικείο

γ. λόγιο

δ. ειρωνικό

2. Στη φράση «**αφυδατώνεται χρόνο με το χρόνο**» η λειτουργία της γλώσσας είναι :

α. αναφορική

β. συνυποδηλωτική

γ. δηλωτική

δ. λογική

3. Στη φράση «**Το πρόβλημα της ανεπαρκούς καλλιέργειας**» η λέξη «**ανεπαρκούς**» έχει ως συνώνυμή της τη λέξη:

α. ελλιπούς

β. αναποτελεσματικής

γ. ευτελούς

δ. ανεπανάληπτης

4. Στη φράση «**υιοθετούν το ανορθολογικό χωρίς να κρίνουν**» η λέξη «**υιοθετούν**» έχει ως αντώνυμή της τη λέξη:

α. παραμελούν

β. διατηρούν

γ. απορρίπτουν

δ. αποδοκιμάζουν

5. Η επιλογή του α' ρηματικού προσώπου στην πρόταση «**Προσπαθούμε να διαλεχθούμε με μια γενιά oligόλογη, βραχυλογική και κάποτε, αφατική και βουβή**» από τον ομιλητή:

α. στοχεύει στην ευαισθητοποίηση των δεκτών και εστιάζει στη συλλογική ευθύνη

β. εστιάζει στην ατομική ευθύνη

γ. χρωματίζει συναισθηματικά τον λόγο

δ. παρουσιάζει μια αντικειμενική κατάσταση

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις σύμφωνα με το Κείμενο 2 τη στάση της μάνας απέναντι στον γάμο της κόρης της.
Συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτή; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 100 – 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Ελευθερία και γλώσσα: Η οικοδόμηση της εθνικής ταυτότητας στηρίζεται άμεσα στη γλωσσική ταυτότητα

Απόσπασμα από κείμενο του Χρήστου Κλαίρη, ομότιμου καθηγητή Γενικής Γλωσσολογίας στη Σορβόνη, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Ελληνικής Γλώσσας. Αντλήθηκε από την ιστοσελίδα: www.lifo.gr (9.2.2021).

Η συμβολική επιλογή της επετείου του θανάτου του Διονυσίου Σολωμού (9 Φεβρουαρίου) για να γιορτάζεται η «Παγκόσμια Ημέρα Ελληνικής Γλώσσας» με οδηγεί να υπενθυμίσω τη γνωστή ρήση του ποιητή στον «Διάλογό» του:

μήγαρις έχω άλλο στο νου μου πάρεξ ελευθερία και γλώσσα¹

Ελευθερία και γλώσσα είναι έννοιες αλληλένδετες και δεν είναι τυχαίο ότι ο ποιητής διατυπώνει αυτή την αλήθεια σε μια ιστορική περίοδο όπου οικοδομείται το νεοσύστατο ελληνικό κράτος.

Η γλώσσα κάθε λαού αποτελεί το σπουδαιότερο πολιτισμικό μνημείο πάνω στο οποίο βρίσκεται ανεξίτηλα αποτυπωμένη όλη η ιστορία του. Πάνω στη γλώσσα σμιλεύεται² η ιστορία κάθε λαού.

Φανταστείτε μια Ελλάδα ελεύθερη που δεν μιλάει ελληνικά! Αλλά με το ίδιο σκεπτικό φανταστείτε μια Γαλλία που δεν μιλάει γαλλικά, μια Γερμανία που δεν μιλάει γερμανικά κ.ο.κ.!

Με άλλα λόγια η οικοδόμηση της εθνικής ταυτότητας στηρίζεται άμεσα στη γλωσσική ταυτότητα. Η Ελλάδα υπάρχει ως Ελλάδα, γιατί μιλάει ελληνικά. Αν θέλουμε να διαφυλάξουμε την ελληνικότητά μας, είναι απαραίτητο να διαφυλάξουμε τη γλώσσα μας ως κόρην οφθαλμού.

Η γλώσσα, κάθε γλώσσα, είναι άρρηκτα συνυφασμένη με τον ανθρώπινο βίο, με την ανθρώπινη ζωή. Μέσα στη γλώσσα που χρησιμοποιεί κάθε κοινωνικό σύνολο, κάθε λαός μπορούμε να ανιχνεύσουμε τις περισσότερες πολιτισμικές αξίες και ιδιαιτερότητες που μας επιτρέπουν να τον αναγνωρίσουμε. Η γλώσσα κάθε λαού αποτελεί το σπουδαιότερο πολιτισμικό μνημείο πάνω στο οποίο βρίσκεται ανεξίτηλα αποτυπωμένη όλη η ιστορία του. Πάνω στη γλώσσα σμιλεύεται η ιστορία κάθε λαού.

¹ μήπως έχω κάτι άλλο στον νου μου εκτός από την ελευθερία και τη γλώσσα

² διαμορφώνεται

Όλες οι γλώσσες του κόσμου –υπολογίζουμε ότι μιλιούνται σήμερα στον πλανήτη μας γύρω στις 6.000 γλώσσες– όλες οι γλώσσες του κόσμου, υπ’ αυτή την έννοια, αποτελούν πολιτισμική κληρονομιά της ανθρωπότητας. Προσοχή όμως: οι γλώσσες μπορούν και να εξαφανιστούν. Σήμερα κανένας λαός δεν μιλάει λατινικά, αλλά ούτε και χεττιτικά που μιλιόντουσαν στη Μικρά Ασία γύρω στη 2η χιλιετία π.Χ. από τους Χετταίους ή Χιττίτες. Σύμφωνα με ανακοίνωση της Ουνέσκο (υπ. αριθμ. 2002-07) στα πλαίσια του 21ου αιώνα, του αιώνα μας, 50 έως 80% των ομιλουμένων σήμερα γλωσσών, πρόκειται να εξαφανιστούν. Κατά κανόνα θεωρούμε ότι μια γλώσσα απειλείται να εξαφανιστεί, όταν παύουν οι γονείς να την μεταδίδουν στα παιδιά τους, όταν παύει να χρησιμοποιείται στην επικοινωνία.

Κείμενο 2

Αδέσποτα σκυλιά

Ποίημα του Αργύρη Μαρνέρου. Ποιητική συλλογή «Οι Άρχοντες» (1985)

Ξέρετε τι τιμή τα κάνουνε
Όταν τα ζώα αυτά
Τα ονομάζουμε αδέσποτα
Είναι χωρίς κυρίους
Χωρίς αφεντικά το νιώθετε
Αυτό δεν είναι πια τιμή
Αυτό είναι προνόμιο
Γι’ αυτό και κάθε εξουσία
Τους ρίχνει φόλα με ευχαρίστηση

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες σκέψεις καταθέτει ο συντάκτης του Κειμένου 1 σχετικά με την προσφορά της γλώσσας (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Να χαρακτηρίσεις την καθεμία από τις ακόλουθες προτάσεις ως σωστή ή λανθασμένη (μονάδες 4) και να αιτιολογήσεις με συντομία τις επιλογές σου (μονάδες 6).

α. Η 1^η και η 2^η παράγραφος ενωμένες («Η συμβολική επιλογή της επετείου ... όπου οικοδομείται το νεοσύστατο ελληνικό κράτος.») θα μπορούσαν να λειτουργήσουν ως πρόλογος στο κείμενο αυτό, όπως σου έχει δοθεί.

β. Η τελευταία παράγραφος («Όλες οι γλώσσες του κόσμου ... όταν παύει να χρησιμοποιείται στην επικοινωνία.») θα μπορούσε να λειτουργήσει ως επίλογος στο κείμενο αυτό, όπως σου έχει δοθεί.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Παρόλο που το κείμενο είναι ανάρτηση σε ιστοσελίδα, εμφανίζει χαρακτηριστικά μιας προφορικής ομιλίας προς κάποιο ακροατήριο. Να εντοπίσεις τρεις γλωσσικές/ υφολογικές επιλογές που παραπέμπουν σε ομιλία, αιτιολογώντας με συντομία τις επιλογές σου.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Το ποιητικό υποκείμενο αποδίδει θετικό ή αρνητικό περιεχόμενο στη λέξη «αδέσποτος»; Για ποιο λόγο; Ποιες είναι οι δικές σου σκέψεις; Στην απάντησή σου να βασιστείς σε στοιχεία του ποιήματος. (100-150 λέξεις)

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το χάσμα των γενεών ένα σύγχρονο φαινόμενο;

Το κείμενο υπογράφεται από την Ευτυχία Τσελεκίδου, δημοσιεύτηκε στις 28.12.2013 στη μαθητική Εφημερίδα «Μαθουτοπία» του Παλλατίδειου Γενικού Λυκείου του Σιδηροκάστρου. Έχει συντομευτεί για τις ανάγκες της εξέτασης.

Το χάσμα των γενεών είναι ένα φαινόμενο με διαχρονική παρουσία στην εξέλιξη της ανθρωπότητας. Πρόκειται για την προβληματική επικοινωνία που υπάρχει ανάμεσα σε διαδοχικές γενιές, για παράδειγμα ανάμεσα σε γονείς και παιδιά. Δηλαδή το χάσμα των γενεών δε σημαίνει έλλειψη επικοινωνίας, όπως συχνά ακούγεται, επικοινωνία υπάρχει ανάμεσα στις γενιές, όμως δεν είναι αυτή που πρέπει, γιατί δεν είναι εποικοδομητική. Το φαινόμενο αυτό έχει αποκτήσει μεγάλες διαστάσεις στην εποχή μας, αφού ευνοούν την «ανάπτυξή» του οι κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν.

Το χάσμα των γενεών συνήθως εκδηλώνεται μεταξύ γονέων και παιδιών. Συγκεκριμένα, τα παιδιά, δηλαδή η νέα γενιά, έχει διάθεση για δημιουργία, θέλουν να δημιουργούν καινούργια πράγματα, να τα ερευνούν και να εξελίσσονται με τα χρόνια. Αντίθετα, στην προηγούμενη γενιά, στους γονείς, κυριαρχεί ο συντηρητισμός, δηλαδή η αδυναμία ανανέωσης τους. Με άλλα λόγια, οι νέοι έχουν δυναμισμό, διάθεση για δράση, ενώ οι παλιοί έχουν παγιωμένες απόψεις. Ακόμα, οι νέοι θέλουν να αναζητήσουν κάτι καινούργιο, είναι πιο δεκτικοί σ' αυτό και το συνηθίζουν ευκολότερα από τους ανθρώπους που είναι σε μεγάλη ηλικία, γιατί αυτοί έχουν αδυναμία προσαρμογής σε καθετί νέο. Τέλος, οι νέοι έχουν έλλειψη εμπειριών, ενώ οι μεγαλύτεροι έχουν πείρα σε περισσότερα θέματα .

Οι αιτίες δημιουργίας του χάσματος των γενεών είναι αρκετές. Κάθε γενιά ζει και αναπτύσσεται κάτω από τις επιδράσεις μιας διαφορετικής εποχής. Έτσι και σήμερα, οι νέοι χρησιμοποιούν διαφορετικό τρόπο σκέψης και συμπεριφοράς από ό,τι οι μεγαλύτεροι. [...] Παρ' όλα αυτά, η προβληματική επικοινωνία, το χάσμα των γενεών, μπορεί να φέρει θετικά αποτελέσματα, αν και οι δύο πλευρές το θελήσουν. Και αυτό θα επιτυγχάνεται σιγά-σιγά. Εφόσον υπάρχει διάθεση για διάλογο, σεβασμός του άλλου, σύνεση και κατανόηση το χάσμα αυτό μπορεί να μετριαστεί, όχι όμως και να εξαλειφθεί. Πάντα θα υπάρχει!

Κείμενο 2

Η μουριά στην Τούμπα

Απόσπασμα από το ομώνυμο διήγημα της Αγγελικής Ταλιγκάρου . Η μουριά στην Τούμπα και άλλα διηγήματα. Σειρά: Κήπος, 2018.

Κατά τις έντεκα ξυπνούσε ο αδερφός μου. Ξενυχτισμένος όπως πάντα. «Είναι η δουλειά του», έλεγε η μαμά για τον κανακάρη της. Σερβιτόρος στο μαγαζί του μπαμπά. Μα όλοι ήξεραν πως δεν ήταν η δουλειά του, ήταν ο χαρακτήρας του. Κακομαθημένος, εγωιστής, χαϊδεμένος. Ψηλός, όμορφος και χαλασμένος από τα πρώτα τρυφερά του χρόνια.

- Αγγελικούλα, το κουστούμι μου το σίδερωσες; [...]

- Άντε κόρη μου, άντε να σιδερώσεις να μη φωνάζει πάλι.

Σηκωνόμουν ανόρεχτη μα σηκωνόμουν...

Δεν έλεγα όχι στη μάνα μου, την αγαπούσα και την υπάκουα, γιατί ένιωθα βαθιά μέσα μου πως είχε την ανάγκη μου σε τόσα πράγματα. Ο γιατρός δεν την άφηνε να σκύβει, να μη χειροτερέψουν τα μάτια της, να μη βγαίνει στον πολύ ήλιο, όχι πολλή ζέστη, όχι πολύ κρύο. Όλα βλάπτουν τα είδη χαλασμένα μάτια της. Ζούσε μέσα στις σκιές. Εγώ ήμουν τα μάτια της. Έκανα ό,τι μου έλεγε. Έβαζα γρήγορα το σίδερο. Στις πρώτες αναμνήσεις μου το σίδερο ήταν ένα μαύρο, βαρύ, μαντεμένιο με κάρβουνα. [...] Αργότερα ήτανε ηλεκτρικό, με ξύλινη λαβή, αλλά πάλι βαρύ ασήκωτο για τα λεπτά μου χέρια. Ευκολία πια, καθαριότητα, τέρμα τα ατυχήματα, πετάχτηκε μία σπίθα, έκαψε λίγο το πέτο ή το ρεβέρ. Σιδέρωνα τα μακριά παντελόνια -δύο μέτρα μπόι ο αδερφός μου - τα μακριά σακάκια με τις φαρδιές πλάτες, μονοκούμπι ή διπλοκούμπι, ανάλογα η μόδα. Και μόλις τελείωνα και έλεγα να καθίσω, η ίδια φωνή πάλι:

_ Αγγελικούλα, έβαψες τα παπούτσια μου;

_ Άντε κόρη μου, άντε να μη φωνάζει. Θα του πάω εγώ το κουστούμι...

Έβαφα και τα παπούτσια, του τηγάνιζα και τα αυγά. Καθόταν στο μεγάλο τραπέζι της τραπεζαρίας, ήθελε και το αλάτι στο τραπέζι και εμένα δίπλα του, να αστείευτεί να γελάσουμε, να αρχίσει καλά η μέρα του στις δώδεκα ή στις μία το μεσημέρι. Και όταν ντυνόταν πια τον καμαρώναμε, ψηλός μελαχρινός, κυπαρισσάκι αληθινό στο φρεσκοσιδερωμένο κουστούμι του, γελαστός, ευχαριστημένος με τον εαυτό του και με μας, που τον δεχόμασταν έτσι όπως ήταν.

Μια δύσκολη στιγμή ήταν αυτή που ζητούσε λεφτά πριν φύγει. Γελαστός σα να μη συμβαίνει τίποτα, έπαιρνε, στραγγίζει από τη μάνα μου ό,τι είχε.

_ Θα σου τα δώσω μόλις βγάλω.

Έπαιρνε τα δίδακτρα από το φροντιστήριο Αγγλικών μου, τα λεφτά που είχε στην άκρη για το φως, για το τηλέφωνο... Και έφευγε αφήνοντας πίσω του έναν αέρα κοσμοπολίτικο, ότι δηλαδή δεν είμαι εγώ εκ του κόσμου τούτου. Όλα θα είναι καλά μέχρι να πιάσω την καλή.

Κι εγώ πίσω στη μουριά¹. Τέρμα τα ονειροπολήματα, βουτιά στα βιβλία. Να συμμαζέψω τα ασυμμάζευτα, να πω τα μαθήματα βιαστικά απέξω, με δικά μου λόγια αναγκαστικά, μία τηγανιά πατάτες για μεσημεριανό και δρόμο για το σχολείο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με βάση τα δεδομένα του Κειμένου 1, τι σημαίνει «χάσμα γενεών», πώς κυρίως εκδηλώνεται και γιατί; (60-70 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η συντάκτρια οργανώνει το Κείμενο 2 βασισμένη στις ακόλουθες τεχνικές. Να καταγράψεις ενδεικτικά χωρία για καθεμία από αυτές:

- α. παράδειγμα (ένα ενδεικτικό χωρίο)
- β. ορισμός (ένα ενδεικτικό χωρίο)
- γ. αντίθεση (ένα ενδεικτικό χωρίο)
- δ. αιτιολόγηση (δύο ενδεικτικά χωρία)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αντικαταστήσεις στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 τις υπογραμμισμένες λέξεις με μια λέξη ισοδύναμη νοηματικά προσέχοντας, ώστε να μη διαφοροποιηθεί το νόημα στο γλωσσικό περιβάλλον στο οποίο βρίσκονται.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

¹ Εννοεί στη βεράντα, στην οποία έκανε ίσκιο μία μουριά.

Ποιες σκέψεις σας γεννώνται όσον αφορά τη θέση στην οποία βρίσκεται η αφηγήτρια (100-150 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1

**Ένα ευρηματικό υπαίθριο αναγνωστήριο θέλει να καταπολεμήσει
τον αναλφαβητισμό στην Ινδία**

Το άρθρο που ακολουθεί δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο www.lifo.gr την 1-8-2021.

Στην Ινδία ο στόχος της κυβέρνησης είναι να καταπολεμήσει ανάμεσα στους νέους ενήλικους άνδρες και γυναίκες τον αναλφαβητισμό μέχρι το 2030. Οι αριθμοί αποκαλύπτουν μια τραγική πραγματικότητα. Περίπου 750 εκατομμύρια άτομα άνω των 15 ετών δεν έχουν ακόμη βασικές δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής. Η προσπάθεια να μάθουν να διαβάζουν θα οδηγήσει στη μείωση του εγκλήματος, στην ανακούφιση από τη φτώχεια, στη βελτίωση της υγείας και την αύξηση της απασχόλησης.

Το αρχιτεκτονικό γραφείο Nudes ετοίμασε στο Μπουμπάι μια υπαίθρια αρθρωτή κατασκευή που μπορεί να λειτουργεί ως βιβλιοθήκη, αλλά και ως υπαίθριο αναγνωστήριο και στοχεύει να προωθήσει την αρετή της μάθησης μέσω της δημιουργίας ενός διαδραστικού χώρου.

Το περίπτερο «Book Worm» είναι σε ανοιχτό χώρο, για να μπορέσει να προτρέψει παιδιά και νέους που διστάζουν να περάσουν το κατώφλι βιβλιοθηκών και αποφεύγουν τις δομές και τα θεσμικά όργανα, να νιώσουν πιο άνετα με έναν τόπο ανάγνωσης.

Ο στόχος ήταν να δημιουργηθεί ένα τοπίο βιβλίων που καλεί τα παιδιά να εξερευνήσουν και να μάθουν ταυτόχρονα. «Θέλαμε τα παιδιά να ασχολούνται με την ανάγνωση ως διασκεδαστική δραστηριότητα, να τα ενθαρρύνουμε να διαλέγουν βιβλία και να διαβάζουν, ανεξάρτητα από τη γλώσσα. Το περίπτερο είναι σαν ένα «σκουλήκι» που μέσα από το τοπίο γεννήθηκε, για να προσφέρει μια μοναδική εμπειρία περιήγησης κατά μήκος ενός μονοπατιού» λένε οι αρχιτέκτονες.

Το «Book Worm» είναι ένα αναπτυσσόμενο περίπτερο κατασκευασμένο από περίπου 3.600 αρθρωτά προκατασκευασμένα στοιχεία, για να φιλοξενήσει βιβλία και χώρους για ανάγνωση. Έχει αποτύπωμα χαμηλού άνθρακα και προωθεί τεχνολογίες αειφόρου οικοδόμησης, για να φιλοξενήσει ανάγνωση, δραστηριότητες αφήγησης και να αναπτύξει την κοινωνικότητα.

Το περίπτερο κατασκευάστηκε και αναπτύχθηκε επιτόπου εντός μίας εβδομάδας. Φιλοξενεί βιβλία που έχουν δωρηθεί από διάφορα σχολεία σε όλη την πόλη. Αυτά τα βιβλία θα δωρηθούν στο τέλος σε ΜΚΟ¹ και σε άπορα παιδιά, όταν το περίπτερο διαλυθεί και

¹ ΜΚΟ : Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις

ταξιδεύει σε άλλα μέρη της χώρας, τόσο σε αγροτικές όσο και σε αστικές περιοχές, διαδίδοντας το μήνυμα της ενδυνάμωσης μέσω της εκπαίδευσης.

Κείμενο 2

Ένας ελεύθερος πολίτης

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Ζήση Σκάρου (1917 -1997) «Το κορίτσι με το σαντούρι», εκδ. Μέλισσα, Αθήνα: 1963.

Στην αποθήκη (του κύριου Δημήτρη) δούλευε πάνω από μια βδομάδα. Το βράδυ κοιμόταν πάνω στα σανίδια και το πρωί τον ξυπνούσε η κόρη της καθαρίστριας. Λενιώ την έλεγαν. [...] Ένα απόγευμα καταφθάνει πάλι η μάνα της και τον φωνάζει όξω.

- Σου είπε τίποτα ο κυρ Δημητράκης;

- Όχι.

- Κάτι θέλει να σου πει. Πήγαινε τώρα και θύμισέ του.

Γύρισε και μπήκε στο γραφείο.

- Έχετε να μου πείτε τίποτα, αφεντικό;

- Πόσω χρονών είσαι;

- Είκοσι.

- Έχεις γονιούς;

- Έχω, μα είναι μακριά, στο χωριό.

- Και συ τι κάνεις εδώ;

- Τίποτα. Είμουν άνεργος, βρήκα μια μέρα την κυρα-Μαρία την καθαρίστρα και μ' έφερε σε σας.

Τ' αφεντικό χαμογέλασε. Κάτι ήθελε φαίνεται να του πει και δεν ήξερε πώς ν' αρχίσει... Ξάφνου του πετάει τον πόντο.

- Σ' αρέσει, βρε, η Λενιώ;

Τα 'χασε. Ένωσε να κοκκινίζουν τα μάγουλά του κι έσκυψε το κεφάλι.

- Έλα, πες. Σ' αρέσει; Αν ξέρεις μάλιστα και κάμποσα γραμματάκια... Θα σου βρω εγώ καλύτερη δουλειά.

- Είμαι φοιτητής, ψιθύρισε.

- Τι είσαι; Τινάχτηκε πάνω τ' αφεντικό.

- Είμαι φοιτητής της νομικής.

- Φοιτητής; Καλά. Πήγαινε. Θα μιλήσω στην κυρα-Μαρία...

Βγήκε κι ακούμπησε σε μια τρακάδα ξύλα. Καθώς σκεφτόταν αν έπρεπε να τρέξει ως το σπίτι της καθαρίστριας να μάθει τι έγινε, βλέπει ξάφνου την κυρα-Μαρία να ορμά κλεφτά στο γραφείο.

Όταν βγήκε, είχε άλλη όψη. Είταν αρκετά ταραγμένη και μ' ένα νευρικό γέλιο του λέει:

- Είσαι γραμματιζούμενος, κανακάρη μου; Και δε μου το 'λεγες; Ακούς γραμματιζούμενος! Να, πάρε διάβασε, αφού ξέρεις να διαβάζεις!... του πέταξε ένα σημείωμα κι αρπάζοντας την κουβέρτα που του είχε δώσει η Λενιώ, έφυγε φορτσάτη.

Μουδιασμένος άνοιξε το σημείωμα κι άρχισε να διαβάζει: «Αγαπητέ κύριε. Σας ζητώ συγγνώμη για την πλάνη μου. Είσαστε ελεύθερος. Δημήτριος Καλούδας».

Έκανε το σημείωμα κομματάκια κι αφέθηκε να παρασυρθεί απ' το πλήθος του δρόμου σαν ελεύθερος πια, όπως είταν, πολίτης.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να παρουσιάσεις συνοπτικά σε 60-70 λέξεις τα χαρακτηριστικά του περιπτέρου «Book Worm», καθώς και τον σκοπό κατασκευής του, σύμφωνα με τις πληροφορίες που περιέχονται στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να επιβεβαιώσεις τον δομικό ρόλο της 1ης παραγράφου του Κειμένου 1 ως προλόγου επισημαίνοντας δύο (2) στοιχεία.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να μετασχηματίσεις τα παρακάτω υπογραμμισμένα ρηματικά σύνολα του κειμένου σε ονοματικά κάνοντας και τις απαραίτητες αλλαγές (μονάδες 9). Ποια διαφοροποίηση παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου; (μονάδες 6)

στοχεύει να προωθήσει την αρετή της μάθησης

Ο στόχος ήταν να δημιουργηθεί ένα τοπίο βιβλίων

προωθεί τεχνολογίες αειφόρου οικοδόμησης, για να αναπτύξει την κοινωνικότητα

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις τη στάση της κυρα -Μαρίας και του εργοδότη μετά την αποκάλυψη της φοιτητικής ιδιότητας του ήρωα της ιστορίας στο Κείμενο 2 (μονάδες 10); Ο ίδιος στο τέλος του

αποσπάσματος δηλώνει ελεύθερος. Ποια η δική σου γνώμη (μονάδες 5); Να αναπτύξεις σε 120 – 150 λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Γεροντολυμπιακοί: Οι Ολυμπιακοί της Τρίτης Ηλικίας

Το παρακάτω άρθρο (διασκευασμένο) του Άγγελου Χανιώτη δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο www.lifo.gr στις 28-9-2021.

Ανάμεσα στις αλλαγές που προκαλούν ανθρωπογενείς παράγοντες στη φύση, δύο είναι εκείνες που ξεχωρίζουν: η κλιματική αλλαγή και (στις αναπτυγμένες χώρες) η αύξηση του προσδόκιμου ζωής. Όσο δραματικές επιπτώσεις θα έχει στην άνοδο της στάθμης της θάλασσας και στο κλίμα η μάλλον αναπόφευκτη πλέον άνοδος της μέσης θερμοκρασίας κατά τουλάχιστον έναν βαθμό Κελσίου τις επόμενες δεκαετίες, άλλο τόσο δραματικές θα είναι οι επιπτώσεις στην οικονομία και την κοινωνία από την άνοδο του προσδόκιμου ζωής κατά περίπου πέντε χρόνια την επόμενη τριακονταετία. Το 1950 στην Ελλάδα το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση ήταν εξήντα τέσσερα χρόνια, σήμερα είναι ογδόντα δύο, το 2050 προβλέπεται να είναι πάνω από ογδόντα έξι και μέχρι το 2100 θα πλησιάζει τα εκατό.

Όπως η τεχνολογική εξέλιξη είναι η κύρια αιτία για την κλιματική αλλαγή, η βελτίωση της διατροφής, των συνθηκών ζωής, της προληπτικής ιατρικής και της περίθαλψης διαρκώς αυξάνει τη διάρκεια της ζωής μας, φέρνοντας τις ανεπτυγμένες κοινωνίες αντιμέτωπες με οικονομικές και κοινωνικές προκλήσεις, όπως η αναδιοργάνωση του συστήματος συνταξιοδότησης, η μακροχρόνια φροντίδα για τα άτομα της τρίτης ηλικίας και τα ψυχολογικά προβλήματα της γήρανσης.

Στις νέες προκλήσεις συγκαταλέγονται η ανάγκη για μια γενικότερη αλλαγή της αντιμετώπισης του γήρατος από την κοινωνία και η ανάγκη να δοθούν κίνητρα στους ηλικιωμένους για δραστήρια ζωή όσο αντέχουν. Είναι, λοιπόν, ώρα να τεθεί στο τραπέζι και το ζήτημα της διοργάνωσης Ολυμπιακών της Τρίτης Ηλικίας, των Γεροντολυμπιακών (Gerontolympics). Η ιδέα δεν είναι χωρίς κάποιες αναλογίες με αρχαίες πρακτικές. Η ομορφιά του γερασμένου σώματος ήταν αντικείμενο διαγωνισμού στην Αθήνα, όπου οι πιο «κοτσονάτοι» γέροι είχαν τιμητικό ρόλο στην πομπή των Παναθηναίων ως «θαλλοφόροι¹». Και παρά το γεγονός ότι δεν υπήρχαν ειδικοί αγώνες για τους πρεσβύτερους, αρκετοί αθλητές συνέχισαν να αγωνίζονται ως και την πέμπτη δεκαετία της ζωής τους.

Οι Ολυμπιακοί της Τρίτης Ηλικίας θα μπορούσαν να οργανωθούν κατά ηλικιακές ομάδες (π.χ. 65-70, 70-75 κ.ο.κ.) και να περιλαμβάνουν κατάλληλα αγωνίσματα για ηλικιωμένα άτομα. Θα μπορούσαν να γίνουν και μια νέα ευκαιρία για τη μόνιμη τέλεσή τους στην Ελλάδα με χρήση των ολυμπιακών εγκαταστάσεων. Το σημαντικότερο κέρδος θα είναι το ψυχολογικό: η ενδυνάμωση του αισθήματος στους ηλικιωμένους ότι δεν αποκλείονται από τη σημαντικότερη εκδήλωση παγκόσμιου βεληνεκούς.

¹ Θαλλοφόροι: αυτοί που φέρουν θαλλούς, δηλ. κλαδιά με φύλλα, βλαστάρια

Οι αθλητές των Παραολυμπιακών Αγώνων έχουν δώσει ήδη νέο νόημα στο αρχαίο ρητό «νους υγιής εν σώματι υγιεί», θυμίζοντάς μας ότι ένα σώμα με αδυναμίες και περιορισμούς κλείνει μέσα του μια αδάμαστη ψυχή. Οι Ολυμπιακοί της Τρίτης Ηλικίας θα μας δείξουν ότι και το γερασμένο σώμα φιλοξενεί θέληση για ζωή.

Κείμενο 2

Ερωτόκριτος

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από τον «Ερωτόκριτο» του Βιτσέντζου Κορνάρου, ο Πεζόστρατος, πατέρας του Ερωτόκριτου, απευθύνεται στο γιο του.

Κράζει τον τότες σπλαχνικά, και λέγει· «Ίντα λογιάζεις,
και πλιό δεν είσαι ζωντανός, μ' αποθαμένος μοιάζεις;
Ήφηκες² τσι ξεφάντωσες, κι ουδέ δουλειές γυρεύγεις,
τω' δουλευτάδω' δε μιλείς πλιό να τως αρμηνεύγεις³.
Ουδέ γεράκια, ουδέ σκυλιά, ουδ' άλογα ανεμνιάζεις.
Δεν είσαι νοικοκύρης πλιό, σα να'σουν ξένος μοιάζεις.
Πάντα τη μοναξά ζητάς, τη μοναξάν ξετρέχεις,
και σ' τσι δουλειές μας, ως θωρώ⁴, έγνοιαν κιαμιά δεν έχεις.
Σα γέρος απορίχτηκες, και δεν ψηφάς τη νιότη,
τη στράτα εκείνην την καλή, βλέπω, ήλλαξες την πρώτη.
Θωρείς με πούρι⁵, Καλογιέ, γέροντας είμαι τώρα,
και να μακρύνω δεν μπορώ πλιόν όξω από τη Χώρα.
Και οι δουλειές μας στα χωριά καθημερνό πληθαίνουν,
κι ωσά δεν πας, ακάμωτες, παιδάκι μου, απομένουν.
Πούρι δεν έχω άλλο παιδί στον κόσμο παρά σένα,
κ' εσύ θέ' να τα χαίρεσαι ό,τι έχω κοπιασμένα.

ΘΕΜΑΤΑ

2 Ήφηκες: άφησες

3 τως αρμηνεύγεις: να τους δίνεις συμβουλές, να τους καθοδηγείς

4 θωρώ: βλέπω

5 πούρι: όντως, βέβαια, αλήθεια

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να παρουσιάσεις σε 50-60 λέξεις τα επιχειρήματα του αρθρογράφου για την καθιέρωση «Γεροντολυμπιακών» αγώνων, σύμφωνα με τις πληροφορίες που περιέχονται στις 3 τελευταίες παραγράφους του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο νοηματικά ο συντάκτης του Κειμένου 1 καταλήγει από τις προηγούμενες παραγράφους στο συμπέρασμα της 3^{ης} παραγράφου ότι είναι ώρα να τεθεί στο τραπέζι και το ζήτημα της διοργάνωσης Ολυμπιακών Αγώνων για την Τρίτη Ηλικία.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση σε καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1. (μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι ορθή):

1. Στο απόσπασμα «η κλιματική αλλαγή και (στις αναπτυγμένες χώρες) η αύξηση του προσδόκιμου ζωής» (1^η παράγραφος) μέσα στην παρένθεση περιέχεται:

- α. επεξηγηματική πληροφορία
- β. σχόλιο του συγγραφέα
- γ. παράδειγμα
- δ. ορισμός

2. Στο απόσπασμα «...όπως η αναδιοργάνωση του συστήματος συνταξιοδότησης, η μακροχρόνια φροντίδα για τα άτομα της τρίτης ηλικίας και τα ψυχολογικά προβλήματα της γήρανσης.» (2^η παράγραφος), παρατηρείται:

- α. συνυποδηλωτική χρήση της γλώσσας και ύφος λόγου που προβληματίζει
- β. χρήση ονοματικών φράσεων και σοβαρό ύφος λόγου
- γ. υποτακτική σύνδεση για την απόδοση πιο σύνθετων νοημάτων

δ. απλό ύφος λόγου με την επιλογή απλού και καθημερινού λεξιλογίου

3. Στην περίοδο λόγου «Στις νέες προκλήσεις συγκαταλέγονται η ανάγκη για μια γενικότερη αλλαγή της αντιμετώπισης του γήρατος από την κοινωνία και η ανάγκη να δοθούν κίνητρα στους ηλικιωμένους για δραστήρια ζωή όσο αντέχουν.» (3^η παράγραφος) ο τρόπος με τον εκφέρεται το μήνυμα δηλώνει:

- α. βεβαιότητα
- β. πιθανότητα
- γ. αναγκαιότητα
- δ. προτροπή

4. Στην περίοδο λόγου «ότι ένα σώμα με αδυναμίες και περιορισμούς κλείνει μέσα του μια αδάμαστη ψυχή» (τελευταία παράγραφος), το επίθετο «αδάμαστη» είναι συνώνυμο με το:

- α. ακάματη
- β. ανίκητη
- γ. πανίσχυρη
- δ. ακατάβλητη

5. Στην περίοδο λόγου «Οι Ολυμπιακοί της Τρίτης Ηλικίας θα μας δείξουν ότι και το γερασμένο σώμα φιλοξενεί θέληση για ζωή.» (τελευταία παράγραφος) το ρήμα «φιλοξενεί» μπορεί να αντικατασταθεί, χωρίς να αλλάξει το νόημα, από το ρήμα :

- α. επιδεικνύει
- β. διαθέτει
- γ. εκδηλώνει
- δ. προσφέρει

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιο παράπονο εκφράζει ο Πεζόστρατος προς το γιο του τον Ερωτόκριτο στο Κείμενο 2 και γιατί; Εντοπίζεις στα λόγια του κάποιες στερεοτυπικές αντιλήψεις για τα χαρακτηριστικά και τις υποχρεώσεις του νεαρού άντρα; Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σε 100-150 περίπου λέξεις αξιοποιώντας 3 σχετικές αναφορές στο Κείμενο 2 .

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Όταν η γελοιογραφία συναντά την εκπαίδευση

Το παρακάτω διασκευασμένο άρθρο υπογράφεται από την Κατερίνα Τρύφωνος και δημοσιεύτηκε στις 14-06-2020 στο www.philenews.com. Το www.philenews.com αποτελεί ιστότοπο με ροή ειδήσεων για την Κύπρο και όλο τον κόσμο. Είναι η ηλεκτρονική σελίδα του εντύπου «Φιλελεύθερος Δημοσιογραφικός Οργανισμός».

Η γελοιογραφία είναι ένα είδος μιας αλλιώτικης γλώσσας, ένας κρυφός ποταμός, αλλά ωστόσο ρέει γιατί αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο έκφρασης. Ανήκει στην κατηγορία των λεγόμενων γραφικών τεχνών και ως αυτοτελής τέχνη παρουσιάζεται κυρίως από το τέλος του 16ου αι. Ο σκιτσογράφος, μέσω της γελοιογραφίας στοχεύει κυρίως στη διακωμώδηση κάποιων προσώπων και καταστάσεων, καθώς και στην κριτική των κακώς κειμένων.

Ο γελοιογράφος, χρησιμοποιώντας αντί του λόγου το σχέδιο, προσπαθεί να παρουσιάσει από την κωμική τους πλευρά κοινωνικά γεγονότα από πολιτικές ή άλλες καταστάσεις. Κατά κύριο λόγο, η γελοιογραφία είναι είτε πολιτική, είτε κοινωνική. Αφενός, η πρώτη διακωμωδεί πολιτικά πρόσωπα και στοχεύει κατά βάση στην πληροφόρηση του κοινού για τυχόν παραπλάνησή του από δημαγωγούς πολιτικούς για δικό τους όφελος. Αφετέρου, η κοινωνική γελοιογραφία κρίνει κοινωνικές καταστάσεις ή παρεκτροπές (μόδα, μιμητισμός, καταναλωτισμός, κτλ).

Η παρουσία της γελοιογραφίας στο μάθημα θα προκαλέσει το ενδιαφέρον των μαθητών για το πρόσωπο, κατάσταση, γεγονός που αναφέρεται και θ' αποτελέσει κίνητρο για το μάθημα ή ακόμη και για προσωπική μελέτη. Θα δώσει ακόμη την ευκαιρία για προβληματισμό των μαθητών, αφού ό,τι καυτηριάζεται, διακωμωδείται ή γίνεται αντικείμενο κριτικής, σίγουρα αποτελεί το επίκεντρο ενδιαφέροντος, γι' αυτό, άλλωστε, τράβηξε και την προσοχή του γελοιογράφου. Θα βοηθήσει ακόμη στη διεξαγωγή συζήτησης μεταξύ των μαθητών, π.χ. κατά πόσο ο γελοιογράφος έχει ή όχι δίκαιο να (κατα)κρίνει πρόσωπα και καταστάσεις. Οι μαθητές για υποστήριξη των θέσεών τους μπορούν να παρουσιάζουν επιχειρηματολογία. Θα κατανοήσουν ακόμη ότι, στην ουσία, ο γελοιογράφος με το έργο του εκφέρει μια άποψη κι ότι υπάρχει πιθανότητα να υπάρχει έντονο το στοιχείο του υποκειμενισμού. Θα βοηθήσουν, τέλος, ν' αντιληφθούν πράγματα (αίτια, αφορμές,

κίνητρα, διαδικασίες κτλ), να εντοπίζουν το ουσιώδες και να το συγκροτούν στη μνήμη με τη βοήθεια της εικόνας.

Η επιτυχής ή ανεπιτυχής σύλληψη μιας γελοιογραφίας κρίνεται βάσει του κατά πόσο ο σκιτσογράφος προσέγγισε και αφουγκράστηκε το πνεύμα της κοινωνίας. Το λεκτικό και συνάμα οξύ κριτικό πνεύμα του σκιτσογράφου τονίζουν τη δύναμη και την αξία της γελοιογραφίας. Ο γελοιογράφος, αν είναι επιτυχημένος, μπορεί να δημιουργήσει οπτικά μια επανάσταση, έναν ξεσηκωμό, να διεγείρει το πάθος του. Συνεπώς, αν δεν υπάρχει ενέργεια, η οποία θα ξεσηκώσει τον ίδιο τον σκιτσογράφο και τα μηνύματα μιας γελοιογραφίας είναι αόριστα και ακατανόητα, τότε το έργο αποτυγχάνει να εκπληρώσει τον σκοπό της δημιουργίας.

Κείμενο 2

Οι σκλάβοι στα δεσμά τους (απόσπασμα)

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί διασκευασμένο απόσπασμα από το έργο «Οι σκλάβοι στα δεσμά τους», του Κωνσταντίνου Θεοτόκη, που δημοσιεύτηκε το 1922.

«Στο χέρι σου κρέμεται,» ξανάπε ο γέρος, «εσύ Ευλαλία, όλο το σπίτι, αν θέλεις εσύ γλιτώνει!... Ναι, γλιτώνει, αν θέλεις εσύ, Ευλαλία!...» «Εγώ;» είπε η κόρη φοβισμένη... Ο γέρος δεν ήξερε πώς να αρχίσει. Εκατέβασε το βλέμμα, εκοκκίνισε, έβηξε και τέλος είπε συλλογισμένος.

«Ο Αριστείδης Στεριώτης, ο γιατρός... τότε ξέρετε όλοι!» Κ' εσώπασε πάλι για κάμποση ώρα. «Ναι», ξακολούθησε έπειτα περίτρομος, «αυτός έχει τα περισσότερα χαρτιά μου στο συρτάρι του... Δεν ξέρω πώς τ' απόχτησε. Είναι πλούσιος... φτάνει μόνο... Α, Ευλαλία, μου μήνυσε σήμερα... Σε θέλει γυναίκα του!... Μπαίνει εδώ μέσα γαμπρός και μας φτιάνει τες δουλειές μας, όπως εκείνος ξέρει!...

«Ποτέ!» ανάκραξε η Ευλαλία, σταυρώνοντας τα χέρια της.

«Όπως θέλεις, Ευλαλία,» αποκρίθηκε γλυκά ο πατέρας. «Το δίκιο είναι δικό σου, Ευλαλία... Αλλά... η ανάγκη, η περίπτωση... Στα σημερινά τα χάλια... δε σας φαίνεται... θα 'πρεπε να δεχτούμε!...»

Η Ευλαλία εδάκρυσε τώρα από τη στενοχώρια κι έτρεμε: «Όχι!...» είπε με σταθερή φωνή... «Όχι.»

Τώρα κ' η μητέρα άξαφνα χαμογέλασε μέσα στα δάκρυά της. Όλος εκείνος ο κόσμος, που είταν τριγύρω της, την εγέμιζε ελπίδες... Της πέρασε από το νου η ιδέα πως η κόρη της η Ευλαλία θα σφάλιζε έτσι για πάντα τη ζωή της, και σα να ονειρευότου την είδε ομπρός της πλουσιοντυμένην, ελεύτερη, ωραία, προσκυνημένην απ' όλη τη χώρα!... Ο πλούσιος άνθρωπος, που επροσφερνότου, ήταν τέλος πάντων ένας επιστήμονας... κ' είχε τη δύναμη να βοηθήσει αληθινά το ξεπεσμένο σπίτι.

«Θα τον έπαιρνα εγώ!...» είπε με ζωηρή ελπίδα η Λουίζα. Εκείνη αδιαφορούσε για τον άνθρωπο και ήξερε μόνο πως ήταν φτωχή, πως με τα πλούτη του θα μπορούσε να ζήσει μέσα στον κόσμο που εχαιρότουν τη ζωή, χωρίς στενόχωρες ανάγκες·

«Καημένη Λουίζα...» της είπε η μάνα μ' ένα καινούριο τρυφερό δάκρυ· «την Ευλαλία θέλει!... Τώρα καταλαβαίνω, γιατί τόσο καιρό μας κοιτάζε... Δεν είχε σκοπό να γελάσει. Ω, Ευλαλία, άκουσέ με, εμέ τη μητέρα σου... μην καταφρονήσεις την τύχη σου! Σήμερα μάλιστα... Θα 'μαι ξέγνοιαστη για σένα, όταν θα κλείσω τα μάτια. Θα ξαλαφρώσεις ως κι εμάς!...»

«Ποτέ!...» αποκρίθηκε με απόφαση τώρα η Ευλαλία. Αιστάνθηκε πως είταν άνθρωπος με δικαιώματα στη ζωή, πως άλλος κανένας δεν ημπορούσε να εξουσιάζει το κορμί της, να την υποτάξει στη θέλησή του, να ζητήσει από αυτήν τη θυσία της αγάπης της! Με ποιο δικαίωμα αυτή θα επίκρανε τον άντρα που την αγαπούσε;... ω, ας μην είχε γνωρίσει την αγάπη!

«Ποτέ!» ξαναφώναξε... «Δεν παίρνω εκείνον τον άνθρωπο... Δεν μπορώ.»[...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σύμφωνα με τη συντάκτρια του Κειμένου 1, η γελοιογραφία μπορεί να χρησιμοποιηθεί στο μάθημα. Να παρουσιάσεις τα οφέλη της γελοιογραφίας στη μαθησιακή διαδικασία, σε 50-60 λέξεις.

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο η συντάκτρια στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 επιτυγχάνει τη συνοχή του λόγου ανάμεσα στα νοήματα των περιόδων (μονάδες 5) και να εξηγήσεις τη σκοπιμότητα αυτής της επιλογής (μονάδες 5).

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 αναφέρεται πως «η γελοιογραφία είναι ένα είδος μιας αλλιώτικης γλώσσας, ένας κρυφός ποταμός, αλλά ωστόσο ρέει γιατί αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο έκφρασης». Σε αυτήν την περίοδο λόγου θεωρείς ότι η λειτουργία της γλώσσας είναι

μεταφορική/συνυποδηλωτική ή κυριολεκτική/δηλωτική (μονάδες 5); Πώς επιδρά η λειτουργία της γλώσσας που επεσήμανες στο ύφος λόγου και στο επικοινωνιακό αποτέλεσμα; (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Κεντρικό πρόσωπο στο Κείμενο 2 είναι η Ευλαλία. Να την χαρακτηρίσεις ως προς τη στάση που κρατάει απέναντι στο ζήτημα του γάμου (μονάδες 10). Πιστεύεις πως στην εποχή μας υπάρχουν ακόμη κοινωνικά στερεότυπα για το θέμα του γάμου (μονάδες 5); Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Η Γενιά Z]

Το παρακάτω συντομευμένο κείμενο προέρχεται από το βιβλίο του John Higgs, Το μέλλον αρχίζει εδώ και τώρα: Περιπέτειες στον 21ο αιώνα, εκδ. Μεταίχμιο, 2019, σσ. 149-150 & 163-164. Μετάφραση: Ανδρέας Παππάς.

Έχουν γίνει αρκετές απόπειρες να βρεθεί όνομα για τη γενιά που ακολούθησε αυτή των Μιλένιαλ: «Γενιά Z», «Χιονονιφάδες», «μετα-Μιλένιαλ», «Ζιλένιαλ» κ.ά. Καθώς τα γράφω αυτά, δεν είναι σαφές ποια από αυτές τις ονομασίες θα επικρατήσει. Προς το παρόν πάντως, το Γενιά Z είναι η επικρατέστερη.

Η Γενιά Z άρχισε το σχολείο στον 21^ο αιώνα και δεν έζησε ποτέ σε έναν κόσμο χωρίς διαδίκτυο. Είναι η πρώτη γενιά που πηγαίνει στο σχολείο με «έξυπνο» τηλέφωνο στην τσέπη. Σύμφωνα με την Αμερικανίδα ψυχολόγο και αναλύτρια δημογραφικών στοιχείων Τζιν Μ. Τουέντζ, η συνεχής πρόσβαση στο κινητό διαδίκτυο έχει καθορίσει αυτή τη γενιά και έχει προκαλέσει μια απροσδόκητη αλλαγή στη συμπεριφορά της.

Είναι κάπως αστείο, αλλά υπάρχουν πολλά δεδομένα τα οποία δείχνουν ότι η τεράστια αύξηση των προβλημάτων ψυχικής υγείας στους εφήβους συνέβη την εποχή κατά την οποία αυτοί έβαλαν το «έξυπνο» τηλέφωνο στη ζωή τους. Για παράδειγμα, σύμφωνα με το Υπουργείο Υγείας των ΗΠΑ, 56% περισσότεροι έφηβοι βίωσαν ένα μείζον καταθλιπτικό επεισόδιο το 2015 σε σύγκριση με το 2010! Αυτή είναι μια τεράστια αλλαγή, για την οποία έχει επιχειρηθεί να δοθούν και άλλες εξηγήσεις. Τα άτομα της Γενιάς Z περνούν περισσότερο χρόνο μόνα, με το κινητό τους, στα δωμάτιά τους. Αυτό έχει επιπτώσεις στην ψυχική τους υγεία, όπως έχει και η έλλειψη ύπνου λόγω της χρήσης του κινητού τηλεφώνου αργά τη νύχτα. Η sporadική χρήση των κινητών συσκευών δεν θεωρήθηκε επιβλαβής, αν και έχει συζητηθεί πολύ πότε η χρήση θεωρείται υπερβολική και βλαβερή. Υπάρχουν πάντως μελέτες που δείχνουν ότι η κατάθλιψη έχει μεγαλύτερα ποσοστά στα κορίτσια παρά στα αγόρια, επειδή οι κοπέλες περνούν περισσότερη ώρα συνδεδεμένες στα κοινωνικά δίκτυα, καθώς τα ψυχικά προβλήματα συνδέονται με τη χρήση των κοινωνικών δικτύων για περισσότερο από δύο ώρες την ημέρα. [...]

Η ανησυχία για τα συναισθηματικά τραύματα έχει εκδηλωθεί σε μια γενιά που έχει μείνει ασφαλής στο δωμάτιό της, μιλώντας με τους φίλους της μέσα από το φίλτρο του

κινητού διαδικτύου. Συγκριτικά με την πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία, η διαδικτυακή επικοινωνία συχνά στερείται ενσυναίσθησης. [...]

Για να αντισταθμίσει την έλλειψη ενσυναίσθησης στο διαδίκτυο, αυτή η γενιά έχει εισαγάγει τη χρήση των ιμόντζι (emoji) και των γκιφ (gif) από την ποπ κουλτούρα: ένα πρόσωπο, μια γκριμάτσα, εκφράζει ένα συγκεκριμένο συναίσθημα, στο μέτρο που η διαδικτυακή επικοινωνία δεν συνοδεύεται από τη γλώσσα του σώματος, όπως η άμεση επαφή. [...]

Κείμενο 2

Στο γιο μου

Το παρακάτω ποίημα προέρχεται από την ποιητική συλλογή της Μυρτιώτισσας (1885-1968) Κίτρινες φλόγες, η οποία εκδόθηκε στην Αλεξάνδρεια το 1925 (εκδ. Γράμματα).

Ω γιε μου εσύ! μοναχογιέ, που ίσαμε χτες ακόμα
μου ζέσταινες τα γόνατα με το μικρό σου σώμα.

τώρα μού ανοίγεις τα φτερά και φεύγεις μακριά μου
κι αφήνεις το σπιτάκι μας κι αφήνεις τα φιλιά μου.

Τι γρήγορα μεγάλωσες! και πως να το πιστέψω
πως ήρθε κιόλας ο καιρός για να σε ξενιτέψω,

εσέ, που λίγο να στραφεί στα πίσω ο λογισμός μου,
σε βλέπω να γοργοπερνάς αδιάκοπα από μπρος μου

με το αναμμένο, απ' το τρεχió, γλυκό σου προσωπάκι
και το κοντούλι, ναυτικό, λινό φορεματάκι.

Και τώρ' ακόμα, ψάχνοντας με δακρυσμένα μάτια,
της παιδικής ζωούλας σου ξεθάβω τα κομμάτια.

Και βρίσκω βόλους με χαρτιά μαζί και με βιβλία,
και βρίσκω από το χέρι σου ζωγραφισμένα πλοία,

τα πλοία που ελαχτάριζες μακριά για να σε φέρουν
στις χώρες που είναι όνειρο, στις χώρες που μαγεύουν

κάθε παιδιού τη νέα καρδιά, που όλο ποθεί και θέλει
να ιδεί, ν' αγγίξει, να γευτεί της γης όλο το μέλι!

Την άγια θύρα της ζωής τρεμάμενη σου ανοίγω
και κρύβω τη λαχτάρα μου, και τον καημό μου πνίγω.

Μα είναι μεγάλος μου ο καημός, κι είναι πικρή η ψυχή μου...
Ω διάφανο αγριολούλουδο βγαλμένο απ' την πνοή μου,

μονάχα εσύ, φωτίζοντας βαθιά τη σκοτεινιά μου,
το νεκρωμένο εξύπναγες παλμό μες στην καρδιά μου.

Τώρα σε χάνω, αμίλητη, αδάκρυτη και μόνη,
βλέπω τη νύχτα να 'ρχεται βαριά και να με ζώνει...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις συνοπτικά, με δικά σου λόγια, τις επιπτώσεις της χρήσης του διαδικτύου και των «έξυπνων» κινητών στους εφήβους της Γενιάς Z, όπως δηλώνονται στο Κείμενο 1 (γύρω στις 60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«Τα άτομα της Γενιάς Z περνούν περισσότερο χρόνο μόνα, με το κινητό τους, στα δωμάτιά τους. Αυτό έχει επιπτώσεις στην ψυχική τους υγεία, όπως έχει και η έλλειψη ύπνου λόγω της χρήσης του κινητού τηλεφώνου αργά τη νύχτα. Η σποραδική χρήση των κινητών συσκευών δεν θεωρήθηκε επιβλαβής, αν και έχει συζητηθεί πολύ πότε η χρήση θεωρείται υπερβολική και βλαβερή. Υπάρχουν πάντως μελέτες που δείχνουν ότι η κατάθλιψη έχει μεγαλύτερα ποσοστά στα κορίτσια παρά στα αγόρια ...»

Στο παραπάνω χωρίο του Κειμένου 1 να σχολιάσεις τις λέξεις που υπογραμμίζονται ως προς το πώς συμβάλλουν στην συνοχή των νοημάτων του.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ο συγγραφέας του Κειμένου 1 αποσκοπεί να παραθέσει *αντικειμενικά* τις συνέπειες της χρήσης του κινητού διαδικτύου στη ζωή των εφήβων της Γενιάς Z. Να καταγράψεις τρεις τρόπους ή γλωσσικές επιλογές με τους οποίους/τις οποίες αποτυπώνεται στο κείμενο η πρόθεσή του αυτή; Στην απάντησή σου να συμπεριλάβεις παραδείγματα (λέξεις ή χωρία) από το κείμενο.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να προσδιορίσεις το συναισθηματικό κλίμα του Κειμένου 2 καταγράφοντας τις αντιδράσεις της μητέρας στο γεγονός της ενηλικίωσης του παιδιού της (μονάδες 10). Εσύ «μπαίνοντας» στη θέση της θα αντιδρούσες με τον ίδιο ή με διαφορετικό τρόπο; (μονάδες 5) Με βάση τα ερωτήματα αυτά να συνθέσεις ένα κείμενο 130-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το παρακάτω συντομευμένο κείμενο είναι των Φ. Ντολτό & Κ. Ντολτό-Τόλιτς, Έφηβοι: Προβλήματα και ανησυχίες, εκδόσεις Πατάκη, 1996, σσ.15-18. Διασκευή.

Τι είναι η εφηβεία;

Η εφηβεία είναι η περίοδος της μετάβασης από την παιδική στην ώριμη ηλικία κι έχει για κέντρο της την ήβη. Για να πούμε την αλήθεια, τα όριά της είναι ασαφή.

Αυτό με το οποίο μοιάζει περισσότερο είναι αναμφίβολα η γέννηση, κατά την οποία μας χωρίζουν από τη μητέρα μας κόβοντας τον ομφάλιο λώρο. Συχνά όμως ξεχνάμε ότι ανάμεσα στη μητέρα και το παιδί υπήρχε ένα εξαιρετικό όργανο σύνδεσης, ο πλακούντας, που μας έφερνε ό,τι ήταν απαραίτητο για την επιβίωσή μας και συγκρατούσε πολλές επικίνδυνες ουσίες που κυκλοφορούσαν στο μητρικό αίμα. Χωρίς αυτόν θα ήταν αδύνατη η ζωή πριν από τη γέννηση. Στη γέννηση όμως πρέπει οπωσδήποτε να τον αποχωριστούμε, για να μπορέσουμε να ζήσουμε. Η εφηβεία είναι σαν μια δεύτερη γέννηση που γίνεται προοδευτικά. Πρέπει ν' αφήσουμε σιγά σιγά την οικογενειακή προστασία, όπως αφήσαμε κάποτε τον προστατευτικό πλακούντα. [...] Νιώθουμε ότι το ν' αποχωριστούμε μια μέρα τους γονείς μας είναι ζωτικής σημασίας για μας. Αυτό σημαίνει ήδη ότι κάποια μορφή σχέσης μαζί τους πρέπει να αλλάξει. Θέλουμε να φτιάξουμε μια διαφορετική ζωή. Ποια ζωή όμως; Δε θέλουμε πάντοτε να έχουμε την ίδια ζωή με τη δική τους. [...]

Οι αστακοί – όταν αλλάζουν εξωτερικό περίβλημα – χάνουν κατ' αρχήν το παλιό και μένουν χωρίς καμία άμυνα όσο χρόνο χρειάζεται να φτιάξουν ένα καινούριο. Σε όλο αυτό το διάστημα κινδυνεύουν πολύ. Στους εφήβους συμβαίνει περίπου το ίδιο. Και το να φτιάξουν ένα καινούριο περίβλημα στοιχίζει τόσα δάκρυα και τόσο ιδρώτα, που είναι λιγάκι σαν να το πληρώνουν με αίμα. Στα λημέρια του ανυπεράσπιστου αστακού παραμονεύει πάντοτε ένα μουγγρί, που είναι έτοιμο να τον κατασπαράξει. Η εφηβεία είναι το δράμα του αστακού! Το δικό μας «μουγγρί» είναι όλα τα απειλητικά πράγματα που βρίσκονται μέσα μας αλλά και έξω από μας και που συχνά δεν τα συλλογίζομαστε. Το «μουγγρί» ίσως είναι το μωρό που κάποτε υπήρξαμε, που δε θέλει να εξαφανιστεί και που φοβάται μήπως χάσει την προστασία των γονιών του. Μας κρατά στην παιδική ηλικία και εμποδίζει να γεννηθεί ο μελλοντικός ενήλικος εαυτός μας. [...]

Κείμενο 2

Δαίδαλος

Απόσπασμα από το ποίημα *Δαίδαλος* του Άγγελου Σικελιανού (1884-1951), το οποίο δημοσιεύτηκε στη συλλογή *Λυρικός Βίος Ε', Ορφικά*. Εκδόσεις Ίκαρος, 2000.

Μοίρα στον Ίκαρο ήταν να πετάξει
και να χαθεί... Τι¹, ως ήβρε σταφνισμένες²
τις φοβερές της λευτεριάς φτερούγες
απ' τον τρανό πατέρα του μπροστά του,
η νιότη έριξε μόνη το κορμί του
στον κίντυνο, κι αν ίσως δεν μπορούσε
το μυστικό, το αγνό τους νά 'βρει ζύγι!

Και συνταράζει αρίζωτους ανθρώπους
στον πόνο, συνταράζει τις γυναίκες,
πάνω απ' το μέγα πέλαγο να βλέπουν
εφηβικό κορμί σαν ένας γλάρος
ν' ανεμοδέρνεται όρθιο και, ξάφνου,
να χάνεται απ' τα μάτια τους.

Και τότε,
τη θάλασσα όλη, λες, σαν ένα δάκρυ
τη συλλογιούνται ατέλειωτο, σα θρήνο
πυκνό πολύ, που, τ' όνομα του εφήβου
ως λέει και ξαναλέει, από το ίδιο
παίρνει ψυχή και νόημα κι άξιον ήχο...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

¹ τι: γιατί

² σταφνισμένες: ισοζυγισμένες

Να αποδώσεις συνοπτικά σε 70 περίπου λέξεις την απάντηση που δίνουν οι συγγραφείς του Κειμένου 1 στο ερώτημα του τίτλου (Τι είναι εφηβεία;).

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Στο Κείμενο 1 αξιοποιείται η μέθοδος της αναλογίας, μιας εκτεταμένης δηλαδή μεταφοράς ή παρομοίωσης, προκειμένου οι συγγραφείς να αναπτύξουν τις σκέψεις τους για την εφηβεία. Να καταγράψεις τα χωρία στα οποία εντοπίζονται οι δύο αναλογίες (μονάδες 2) και τα μέρη από τα οποία αποτελούνται.(μονάδες 8)

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

Στα ακόλουθα χωρία του Κειμένου 1 να σχολιάσεις τον ρόλο των σημείων στίξης:

α. *Συχνά όμως ξεχνάμε ότι ανάμεσα στη μητέρα και το παιδί υπήρχε ένα εξαιρετικό όργανο σύνδεσης, ο πλακούντας, που μας έφερνε ό,τι ήταν απαραίτητο για την επιβίωσή μας... (των κομμάτων)*

β. *Ποια ζωή όμως; (του ερωτηματικού)*

γ. *Οι αστακοί – όταν αλλάζουν εξωτερικό περίβλημα – χάνουν κατ' αρχήν το παλιό και μένουν χωρίς καμία άμυνα όσο χρόνο χρειάζεται να φτιάξουν ένα καινούριο. (διπλή παύλα)*

δ. *Η εφηβεία είναι το δράμα του αστακού! (του θαυμαστικού)*

ε. *Το δικό μας «μουγγρί» είναι όλα τα απειλητικά πράγματα που βρίσκονται μέσα μας, αλλά και έξω από μας και που συχνά δεν τα συλλογίζομαστε. (των εισαγωγικών)*

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια συναισθήματα σάς δημιουργεί, κατά την ανάγνωση του Κειμένου 2, ο χαμός του εφήβου; (μονάδες 5) Ποιες είναι οι αντιδράσεις για τον χαμό του; (μονάδες 5) Θεωρείς δικαιολογημένη ή όχι τη θυσία του; (μονάδες 5) Να αναπτύξεις τις σκέψεις σου σε ένα κείμενο 130-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Γιατί είναι εύκολο να μάθω ξένες γλώσσες;

Άρθρο της Φύλλης Γαβριηλίδου που δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική εφημερίδα Huffpost στις 2/3/2019 (διασκευή).

Γνωρίζετε ότι κάθε επιπλέον ξένη γλώσσα που μιλάμε έχει τη δυνατότητα να αυξήσει το εισόδημά μας κατά τουλάχιστον 2% σε ετήσια βάση; Αυτό το επιχείρημα από μόνο του είναι ικανό να μας πείσει να προσπαθήσουμε να μάθουμε ξένες γλώσσες, έστω κι αν μια ζωή πιστεύαμε πως είναι δύσκολο ή πως δεν μπορούμε να τα καταφέρουμε.

[...] Ο άνθρωπος μαθαίνει ξένες γλώσσες όπως και τη μητρική του γλώσσα. Η κλασική εκπαίδευση, όμως, πηγαίνει ενάντια σε αυτό. Προσπαθούμε να μάθουμε γλωσσικές γνώσεις μέσα από ατελείωτες λίστες λεξιλογίου, αμέτρητες ασκήσεις γραμματικής και κάνουμε ελάχιστη πρακτική εξάσκηση πάνω στον επικοινωνιακό χαρακτήρα της γλώσσας. Η γλώσσα, όμως, είναι σαν ζωντανός οργανισμός και οφείλουμε να μάθουμε να τον αντιμετωπίζουμε ως τέτοιο. Το να μαθαίνουμε κανόνες ή απλά λέξεις ασύνδετες μεταξύ τους δεν μπορεί να φέρει αποτελέσματα, γιατί πολύ απλά το μυαλό δε μπορεί να βγάλει νόημα από όλα αυτά. Τουλάχιστον, όχι εύκολα. Αντιθέτως, κάποιος οδηγείται στο να κατακτήσει μια γλώσσα, όταν έχει την ευκαιρία να συνδέσει το παλιό με το καινούργιο, να συλλέξει και να αναγνωρίσει μοτίβα, να εξασκηθεί και να κάνει λάθη, πολλά λάθη, να μάθει από αυτά και να πάει παρακάτω.

[...] Πώς όμως μαθαίνουμε γλώσσες; Κάθε φορά που το μυαλό εκτίθεται στη γλώσσα συγκεντρώνει υλικό, παραδείγματα και μοτίβα. Σιγά σιγά, και με την προϋπόθεση πως δουλεύουμε σωστά, αρχίζει να οργανώνει όλο αυτό το υλικό σε “κουτάκια”. Αναγνωρίζει λεξιλογικές, συντακτικές και γραμματικές δομές και τις κατηγοριοποιεί. Έτσι αρχίζει να βγάζει νόημα από το αρχικό χάος. Άλλωστε, ο στόχος του εγκεφάλου είναι η προστασία και η επιβίωσή μας. Προσπαθεί να βγάλει νόημα από οτιδήποτε μπορεί να αντιλαμβάνεται ως ξένο ή ως απειλή, έτσι ώστε να επαναφέρει την τάξη και την ασφάλεια στη ζωή μας. Όταν πια έχει κατηγοριοποιήσει κάτι επαρκώς, το μυαλό είναι σε θέση να το συστηματοποιήσει – πράγμα που πρακτικά σημαίνει να κάνει χρήση αυτού. Από αυτήν τη χρήση, που μπορεί να μην είναι πάντα σωστή, συγκεντρώνει και πάλι όσα λάθη γίνονται και τα ξανακατηγοριοποιεί βρίσκοντας το σωστό. Αυτό σημαίνει συνειδητή εξάσκηση.

Με το να τα κάνετε όλα αυτά συνειδητά και να καλλιεργήσετε έτσι το γλωσσικό σας ένστικτο, μπορείτε μέσα σε λίγους μήνες να καλλιεργήσετε τις δεξιότητες ενός πολύγλωσσου και να αυξήσετε την αξία του βιογραφικού σας, καθώς και τις πιθανότητες να βρείτε εκείνη τη δουλειά που πάντα ονειρευόσασταν ή να κάνετε το μεταπτυχιακό των ονείρων σας.[...]

Κείμενο 2

Η μεγάλη Χίμαιρα

Απόσπασμα από το μυθιστόρημα Η μεγάλη χίμαιρα του πεζογράφου Μιχάλη Καραγάτση (1908-1960), εκδ. Εστία, 2002.

[...] Την παραμονή των Χριστουγέννων ήρθε ο Μηνάς. Θα έμενε ως του Αϊ Γιαννιού, να περάσει τις γιορτές με τους δικούς του.

Από μια βδομάδα πρωτύτερα, η Ρεϊζαίνα ετοιμαζόταν να δεχτεί το μικρό της γιο. Τακτοποίησε τη βορεινή κρεβατοκάμαρα με ανήσυχη φροντίδα. Σημείωσε σ' ένα χαρτί όλα τα φαγητά και τα γλυκά που του άρεσαν. Κατέβηκε στη Σύρα, να ψωνίσει η ίδια όλα τα υλικά που θα της επέτρεπαν να ικανοποιήσει τις γαστριμαργικές επιθυμίες του. Κι όταν όλα ετοιμάσθηκαν, έβγαλε απ' το σεντούκι το καλό ταφταδένιο φόρεμά της. Το σιδέρωσε προσεκτικά, το φόρεσε¹ και περίμενε ανυπόμονα τον ερχομό του βαποριού.

Στις πέντε το απόγεμα κατέβηκαν στη Σύρα, κάθισαν σε μια μπουραρία της προκουμιάς και περίμεναν πότε θα φανεί το βαπόρι. Ο καιρός ήταν κακός² φυσούσε Νοτιάς δυνατός κι έβρεχε. Η συνομιλία προχωρούσε δύσκολα, γιατί τα ελληνικά της Μαρίνας ήταν ακόμη αδύνατα. Μα η Ρεϊζαίνα είχε το μυαλό της αλλού, δεν παρακολουθούσε. Έτσι, δίχως να το καταλάβουν, ο Γιάννης κι η Μαρίνα συνέχιζαν να μιλούν γαλλικά.

Κατά τις έξι φάνηκε να 'ρχεται το βαπόρι. Χωρίς να περιμένουν την αγκυροβολία και τη μανούβρα, πήγαν στον ντόκο¹. Η βροχή τους μούσκευε. Κοιτούσαν στο συνωστισμό του καταστρώματος να ξεχωρίσουν το Μηνά. Πρώτη τον είδε η Ρεϊζαίνα. [...]

Ο Μηνάς φιλάει πρώτα το χέρι της μητέρας του, με σεβασμό βαθύ. Εκείνη, με κίνηση σπασμωδική τον αγκαλιάζει, τον σφίγγει πάνω στο κοκκαλιάρικο στήθος της, ρουφάει τη δροσιά του νεανικού προσώπου με τα φλογερά χείλια της. «Πώς τον αγαπάει!» στοχάζεται η Μαρίνα. «Μα το φαινόμενο είναι ξεχωριστό; Ή μήπως αντιπροσωπεύει μια γενικότερη ελληνική πραγματικότητα; Σε τούτο το λαό ο δεσμός του αίματος εξακολουθεί πάντοτε να είναι τρομακτικά ιερός, όπως άλλοτε. [...]

¹ Ντόκος (ο): προβλήτα λιμανιού

Τώρα, ο Μηνάς και ο Γιάννης αγκαλιάζονται, φιλιούνται. Σαν άντρες, προσπαθούν να δώσουν συγκρατημένη τυπικότητα στις εκδηλώσεις τους. Πίσω όμως από την προσπάθεια, η αγάπη δεν μπορεί να κρυφτεί. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με ποιους τρόπους, κατά τη συγγραφέα του Κειμένου 1, μαθαίνει κάποιος πιο αποτελεσματικά μια ξένη γλώσσα; (γύρω στις 60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 («Ο άνθρωπος μαθαίνει ξένες γλώσσες ... να μάθει από αυτά και να πάει παρακάτω») δύο διαφορετικές μεθόδους, με τις οποίες οργανώνεται ο λόγος σε αυτή. Να τις κατονομάσεις (μονάδες 4), να καταγράψεις τα χωρία που τις εντόπισες (μονάδες 4) και τις συναφείς με αυτές διαρθρωτικές λέξεις (μονάδες 2).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 χρησιμοποιείται το ρήμα μαθαίνω με διάφορες σημασίες (λ.χ. διδάσκομαι, αποστηθίζω, συνηθίζω, αποκτώ, αφομοιώνω κ.ά.). Να αντικαταστήσεις τους τύπους του ρήματος που είναι υπογραμμισμένοι [μαθαίνει, να μάθουμε (το 1^ο), να μάθουμε (το 2^ο), να μαθαίνουμε, να μάθει] με ισοδύναμο νοηματικά ρήμα ή ρηματικό σύνολο στον κατάλληλο τύπο.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο απόσπασμα του Κειμένου 2 παρουσιάζονται οι δεσμοί αίματος ανάμεσα σε μητέρα και γιο καθώς και ανάμεσα σε δύο αδέρφια (τον Γιάννη και τον Μηνά). Να περιγράψεις με σχετικές αναφορές στο κείμενο τους δεσμούς αυτούς (μονάδες 6) και να αποδώσεις τα κοινωνικά στερεότυπα ή τις αξίες που εκφράζονται. (μονάδες 4) Αυτά τα στερεότυπα ή οι

αξίες υπάρχουν και στη δική σου εποχή και κοινωνία; (μονάδες 5) Η απάντησή σου να έχει έκταση 150 περίπου λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Όλοι διέκριναν την ομοιότητα στο βλέμμα, κανείς τη μοναξιά

Το παρακάτω κείμενο δημοσιεύτηκε την 27/04/2018 από τον Χρήστο Ασημακόπουλο στον ιστότοπο, <https://www.ogdoo.gr/apopseis/xristos-asimakopoulos/oloi-diekrinan-tin-omoiotita-sto-vlemma-kaneis-tin-monaksia> (Προσαρμόστηκε για τις ανάγκες της εξέτασης).

Το γύρο του διαδικτύου έκανε τον προηγούμενο μήνα η εικόνα ενός ηλικιωμένου άνδρα που κρατά στην αγκαλιά τη γάτα του. Ο λόγος, όπως αναφέρουν όλοι, είναι η ομοιότητα που έχουν τα βλέμματα των δύο πλασμάτων.

Διαβάζω και σας μεταφέρω: «Τη φωτογραφία τράβηξε η ερασιτέχνης φωτογράφος Βικτωρία Άλεξ τα ξημερώματα μιας ημέρας του Μαρτίου στη στάση ενός μεταμεσονύκτιου λεωφορείου. Η ομοιότητά τους είναι τόσο αξιοσημείωτη που, εκτός του ότι η φωτογραφία έγινε viral στο Facebook, το στιγμιότυπο έφτασε μέχρι και την ηλεκτρονική έκδοση της ιταλικής Vogue.¹»

Άρα, ο μόνος λόγος που η εικόνα του ηλικιωμένου κυρίου έφτασε ως τη Vogue είναι αυτή η στιγμιαία ομοιότητα που καθήλωσε ο φακός. Αν ο 93χρονος άνθρωπος δεν είχε γάτα, ή είχε γάτα με λάθος βλέμμα, κανένας δεν θα έμπαινε στον κόπο να ασχοληθεί μαζί του. Η αναπαραγωγή της εικόνας έγινε γιατί η ομοιότητα εντάχθηκε στη σφαίρα του αξιοπερίεργου. Όπως ας πούμε ένας παπαγάλος που τραγουδάει τσάμικα ή ένας σκύλος που ζωγραφίζει κόκκαλα με την ουρά του.

Εξάλλου, οι μεγάλοι άνθρωποι είναι για την κοινωνία της εικόνας αόρατοι, εκτός αν έχουν φάει ξύλο στη διάρκεια μιας συγκέντρωσης διαμαρτυρόμενοι για τις πενιχρές τους συντάξεις ή αν τους έχουν κακοποιήσει αδυσώπητοι ληστές. Κανείς δεν είναι περίεργος για τις ιστορίες τους, κανείς δεν προσπαθεί να επωφεληθεί από την περιφρονημένη εμπειρία τους και τέλος, και κυρίως, κανείς δεν νοιάζεται για την ΜΟΝΑΞΙΑ τους. Την μοναξιά, όπως έλεγε ο παππούς μου ο Δημήτρης, για να ξεχωρίσει την μοναξιά που σου επιβάλλεται από τη μοναξιά που επιδιώκεις.

Οι γέροι είναι βάρος, έχουν εμμονές, ξεχνούν, είναι άρρωστοι. Είναι η εικόνα που τρέμουμε, γιατί σε κάποια χρόνια θα την αντικρύσουμε στον καθρέφτη. Είναι η υπενθύμιση της φθοράς που караδοκεί να μάς κυριεύσει.

Δεν αναρωτήθηκε κανείς τι έκανε ένας άνθρωπος 93 ετών 3.30 τα ξημερώματα στο βραδινό λεωφορείο; Πού πήγαινε, από πού ερχόταν, τον περίμενε κανείς, όταν θα γύριζε, τον αναζητούσε, τον αγαπούσε;

¹ Γυναικείο περιοδικό

Αυτά είναι ψιλά γράμματα, θα μου πείτε, το ακανθώδες ερώτημα είναι αν υιοθέτησε εκείνος το βλέμμα της γάτας ή εκείνη το δικό του.

Κείμενο 2

ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ

Λένα Πλάτωνος (1951-)

Το ποίημα είναι της Λένας Πλάτωνος (1951 -), η οποία είναι μουσικός, συνθέτρια ηλεκτρονικής και έντεχνης μουσικής.

Πρωτομαγιά

το αεράκι παίζει με τα λευκά κουρτινάκια

είμαι ευτυχισμένη

έχω βρει στο ράδιο εξαίσιο σταθμό

εκπέμπει τα τραγούδια που αγαπώ

Βέβαια εσύ λείπεις

όμως είμαι, είμαι ευτυχισμένη

Παίρνω τους φίλους μου

ευχόμαστε ο ένας στον άλλον

βέβαια εσύ λείπεις

Όμως φτιάχνω μαγιάτικο στεφάνι

από τους φίλους μου

και την απουσία σου

είμαι ευτυχισμένη

είμαι ευτυχισμένη

είμαι ευτυχισμένη.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1° υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια στοιχεία αναφέρει ο συγγραφέας σχετικά με τη ζωή του ηλικιωμένου άντρα στο Κείμενο 1; Να απαντήσεις, συνοπτικά, σε 50-60 λέξεις.

Μονάδες 10

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

«Εξάλλου, οι μεγάλοι άνθρωποι είναι για την κοινωνία ... που επιδιώκεις.»: Να εντοπίσεις στην τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1 δύο περιπτώσεις επαναλαμβανόμενων λέξεων (μονάδες 4) και να εξηγήσεις πώς βοηθούν στη συνοχή του λόγου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

Πώς αντιλαμβάνεσαι ότι λειτουργεί στο Κείμενο 1 η χρήση των ερωτηματικών στην 6^η παράγραφο (μονάδες 10) και του ασύνδετου σχήματος στην 4^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 5);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια εντύπωση προκαλεί, κατά τη γνώμη σου, στο Κείμενο 2 η επιλογή του ποιητικού υποκειμένου να αναφέρεται στην απουσία ενός προσώπου σε χώρο και χρόνο που όλα προϊδεάζουν ότι υπάρχει καλή και ευχάριστη διάθεση (μονάδες 10); Να εκφράσεις τα συναισθήματα και τις σκέψεις που σου προκάλεσε η ανάγνωση του ποιήματος (μονάδες 5). Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Η Γλώσσα κινδυνεύει;]

Το κείμενο που ακολουθεί προέρχεται από το προσωπικό του ιστολόγιο του Ν. Σαραντάκου: Οι λέξεις έχουν τη δική τους ιστορία. <https://sarantakos.wordpress.com/2020/12/17>.

Προσωπικά δεν νομίζω ότι η γλώσσα αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα βρίσκεται σε παρακμή, ότι απειλείται, ότι κινδυνεύει, ότι κοντεύει να εξαφανιστεί, ότι θα πάθει αφελληνισμό. Αντίθετα, θα έλεγα ότι αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα έχουμε παραγωγή συγκροτημένου λόγου, περισσότερη από οποιαδήποτε άλλη εποχή από τότε που μιλιέται η ελληνική γλώσσα. Αν δούμε, για παράδειγμα, πόσες εφημερίδες κυκλοφορούν σήμερα και πόσες το 1960, πόσοι ραδιοφωνικοί σταθμοί, τηλεοπτικά κανάλια, ιστολόγια, θα συμπεράνουμε ότι η σημερινή ποσότητα λόγου είναι συντριπτικά μεγαλύτερη – και μιλάμε για συγκροτημένο λόγο. Αλλά, βέβαια, όταν είναι πολλαπλάσια η παραγωγή λόγου, πολλαπλάσια θα είναι και τα «γλωσσικά λάθη» των ομιλητών, ιδίως στον προφορικό λόγο που κυριαρχεί σήμερα με το ραδιόφωνο και την τηλεόραση. [...]

Όσο για τα ξένα δάνεια, δεν αρνούμαι την ανάγκη να υπάρχουν και ελληνικοί όροι, που θα χρησιμοποιούνται παράλληλα και σε άλλα επίπεδα ύφους. Έχουμε τον υπολογιστή, αλλά σε διάφορα συμφραζόμενα λέμε και κομπιούτερ. Δεν θα εξαφανίσει ο ένας όρος τον άλλον και η συνύπαρξή τους πλουτίζει τη γλώσσα. Δεν θα επιδιώξω σε όλες τις περιπτώσεις το μεταφραστικό δάνειο -καλό είναι και το άμεσο δάνειο, ιδίως αν το συμμορφώσουμε στο τυπικό της ελληνικής. Άλλωστε, κι εγώ κατά καιρούς υιοθετώ ή προτείνω εξελληνισμούς -όταν όμως άρχισα να υποστηρίζω και να πλασάρω την πρόταση «δρόνος» για την απόδοση του drone δεν χρέωσα τεμπελιά, αμεριμνησία ή εθνική ανευθυνότητα σε όσους επέμεναν στο drone ή στο ντρόουν.

Θα πει κανείς ότι το Διαδίκτυο έχει φέρει την αγγλική σε απολύτως προνομιακή, πανίσχυρη θέση -κι έτσι είναι εύκολο να διαδίδονται όχι μόνο ξένα δάνεια, αλλά και αγγλισμοί. Η εξέλιξη αυτή υπάρχει, αλλά δεν βλέπω πώς μπορεί να την αντισταθεί κανείς. Και, από την άλλη πλευρά, στην ψηφιακή εποχή η τεχνολογία έχει προσφέρει μεγάλη βοήθεια στην ελληνική γλώσσα, καθώς έδωσε τη δυνατότητα να δημιουργηθούν πολλοί νέοι γλωσσικοί πόροι και να γίνουν κοινό κτήμα των πολλών. Πράγματι, η Ελληνική, όπως και πολλές ευρωπαϊκές γλώσσες ανάλογου αριθμού ομιλητών, έχουν

πολλαπλάσιους γλωσσικούς πόρους από αφρικανικές ή ασιατικές γλώσσες που μιλιούνται από πολύ περισσότερους φυσικούς ομιλητές.

Πάντως αυτό δεν συνιστά θανάσιμη απειλή. Κατά τη γνώμη μου ο μόνος τρόπος, για να απειληθεί με εξαφάνιση η ελληνική γλώσσα, είναι να πάψουν να υπάρχουν ομιλητές της· όσοι θέλουν να εξασφαλίσουν το μέλλον της γλώσσας, ας προσπαθήσουν να θεραπεύσουν τις αιτίες που οδηγούν σε δημογραφικό¹ μαρασμό τη χώρα.

Κείμενο 2

[Η Αγνώριστη]

Το ποίημα είναι του Διονύσιου Σολωμού: Αντλήθηκε από τον ιστότοπο του Κέντρου της Ελληνικής Γλώσσας. Δίνεται σε απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Ποια είναι τούτη
που κατεβαίνει
ασπροεντυμένη
οχ το βουνό;

Τώρα που τούτη
η κόρη φαίνεται
το χόρτο γένεται
άνθι απαλό·

κ' ευθύς ανοίγει
τα ωραία του κάλλη
και το κεφάλι
συχνοκουνεί·

κ' ερωτεμένο
να μη το αφήση,

¹ Δημογραφικός: αυτός που σχετίζεται με την εξέλιξη του πληθυσμού σε μια χώρα.

να το πατήσει,
παρακαλεί.

Κόκκινα κι όμορφα
έχει τα χείλα
ωσάν τα φύλλα
της ροδαριάς,

όταν χαράζη,
και η αυγούλα
λεπτή βροχούλα
στέρνει δροσιάς. [...]

Ποια είναι τούτη
που κατεβαίνει
ασπροντυμένη
οχ τὸ βουνό;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις συνοπτικά σε μια παράγραφο 60-70 λέξεων τις απόψεις του Ν. Σαραντάκου σχετικά με την καλλιέργεια και την ποιότητα του ελληνικού λόγου σήμερα, όπως αποτυπώνονται στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας επιλέγει, ανάμεσα σε άλλους, ως τρόπους οργάνωσης του λόγου του νοηματικά την αντίθεση και τα παραδείγματα. Να εντοπίσεις τα σχετικά χωρία (μονάδες 6) και να δικαιολογήσεις με συντομία τις παραπάνω επιλογές (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να βρεις – επισημαίνοντας από ένα σχετικό χωρίο - τρία διαφορετικά ρηματικά πρόσωπα τα οποία χρησιμοποιούνται στο Κείμενο 1 (μονάδες 6). Τι επιτυγχάνεται με την αξιοποίηση καθενός (μονάδες 9);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Ποια είναι η συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου, όταν βλέπει μπροστά του τη νεαρή γυναίκα; Ως ένας νέος / μια νέα που ζει έναν αιώνα περίπου μετά από τον χρόνο που δημιουργήθηκε το ποίημα, θεωρείς ότι ο έρωτας μπορεί να προκαλέσει παρόμοιες αντιδράσεις στην ψυχή σου ή όχι και γιατί; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Ερωτικές Σχέσεις

Το απόσπασμα που ακολουθεί προέρχεται από το κεφάλαιο «Μορφές διαπροσωπικών σχέσεων» από το βιβλίο της Ε. Παπαδάκη – Μιχαηλίδη, Η σιωπηλή γλώσσα των συναισθημάτων. Εκδόσεις: Ελληνικά Γράμματα.

Η συντριπτική πλειοψηφία των ενηλίκων επιδιώκουν τη χαρά και την ευτυχία που προσφέρουν οι ερωτικές σχέσεις. Οι σχέσεις αυτής της μορφής χαρακτηρίζονται από το ότι αρχικά αναπτύσσονται με πολύ ταχύ ρυθμό, ενώ με την πάροδο του χρόνου ο ρυθμός της αύξησης του ερωτικού συναισθήματος μειώνεται. Στις ερωτικές σχέσεις επικρατούν συναισθήματα συμπάθειας και στοργής, μεγάλη οικειότητα, έντονο ενδιαφέρον και σεξουαλική έλξη μεταξύ των αλληλεπιδρώντων. Οι ερωτικές σχέσεις εντούτοις δεν κατακλύζονται πάντα από θετικά συναισθήματα.

Οι διαρκείς σκέψεις και οι έμμονες ιδέες για το υποκείμενο της ερωτικής έλξης συμβάλλουν επίσης στην αύξηση των συναισθημάτων πάθους. Έχει διατυπωθεί η άποψη ότι όσο περισσότερο σκεπτόμαστε κάποιο θέμα τόσο πιο ακραίες θέσεις διαμορφώνουμε γι' αυτό και διαπιστώνεται ότι, όσο περισσότεροι ερωτευμένοι σκέπτονται τους συντρόφους τους, τόσο αυξάνεται το πάθος τους. Η αγάπη δυναμώνει τη σκέψη και η σκέψη την αγάπη. Με τον τρόπο αυτό συχνά η αγάπη μετατρέπεται σε πάθος και η σκέψη σε έμμονη ιδέα. Ο φαύλος αυτός κύκλος γίνεται εντονότερος, όταν οι σύντροφοι γνωρίζουν λίγο ο ένας τον άλλο ή όταν οι περιστάσεις κρατούν τους συντρόφους χωριστά.[...]

Πολλοί σημαντικοί ερευνητές των ανθρωπίνων αισθημάτων υποστηρίζουν ότι οι υπάρχουσες διαφορές μεταξύ του έρωτα και της φιλίας πηγάζουν από το γεγονός ότι ο έρωτας συνεπαίρνει και δραστηριοποιεί τη φαντασία. Στις ερωτικές σχέσεις, όμως, επειδή υπάρχει γρήγορη και σε μεγάλο βάθος εξέλιξη, δεν υπάρχει αρκετός χρόνος για την απαραίτητη προσαρμογή στις προσωπικότητες των δύο ερωτευμένων. Το αποτέλεσμα είναι η δημιουργία συχνών έντονων συγκρούσεων, διαφωνιών και απογοητεύσεων. Αν μάλιστα ληφθεί υπόψη ότι οι ερωτευμένοι πολλές φορές εξαρτώνται σχεδόν απόλυτα και αποκλειστικά ο ένας από τον άλλον, τότε γίνεται κατανοητό το πάθος και η ένταση των συγκρούσεων και των απογοητεύσεων τις οποίες βιώνουν. Μερικές φορές, όμως, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της εφηβικής ηλικίας, η ένταση του πάθους και των συγκρούσεων στις ερωτικές σχέσεις οδηγεί στην απελπισία, και σε ακραίες περιπτώσεις μπορεί να οδηγήσει και σε αυτοκτονικές τάσεις.

Έντονες συγκρούσεις δημιουργούνται, επίσης, όταν υπάρχουν ισχυρή αλληλεξάρτηση και υψηλές μη ρεαλιστικές προσδοκίες στο ζευγάρι.

Κείμενο 2

Μόνο γιατί μ' αγάπησες

Ποίημα της Μ. Πολυδούρη από την ποιητική συλλογή «Οι τρίλιες που σβήνουν» του 1928, σύμφωνα με την ανθολόγηση του Μανόλη Αναγνωστάκη, Η Χαμηλή φωνή, Νεφέλη, 1990)

Δεν τραγουδώ, παρά γιατί μ' αγάπησες
στα περασμένα χρόνια.

Και σε ήλιο, σε καλοκαιριού προμάντεμα
και σε βροχή, σε χιόνια,
δεν τραγουδώ παρά γιατί μ' αγάπησες.

Μόνο γιατί με κράτησες στα χέρια σου
μια νύχτα και με φίλησες στο στόμα,
μόνο γι' αυτό είμαι ωραία σαν κρίνο ολάνοιχτο
κι έχω ένα ρίγος στην ψυχή μου ακόμα,
μόνο γιατί με κράτησες στα χέρια σου.

Μόνο γιατί τα μάτια σου με κύτταξαν
με την ψυχή στο βλέμμα,
περήφανα στολίστηκα το υπέρτατο
της ύπαρξής μου στέμμα,
μόνο γιατί τα μάτια σου με κύτταξαν.

Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα
γι' αυτό η ζωή μου εδόθη
στην άχαρη ζωή την ανεκπλήρωτη

μένα η ζωή πληρώθη.

Μόνο γιατί μ' αγάπησες γεννήθηκα.

Μονάχα γιατί τόσο ωραία μ' αγάπησες
έζησα, να πληθαίνω
τα ονείρατά σου, ωραίες, που βασίλεψες
κι έτσι γλυκά πεθαίνω
μονάχα γιατί τόσο ωραία μ' αγάπησες.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50 – 60 λέξεις να παρουσιάσεις συνοπτικά τα βασικά χαρακτηριστικά των ερωτικών σχέσεων σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να βρεις πέντε διαρθρωτικές λέξεις, με τις οποίες επιτυγχάνεται η συνοχή στο εσωτερικό των δύο πρώτων παραγράφων του Κειμένου 1 (μονάδες 5). Ποια νοηματική σχέση πραγματώνει η καθεμία γλωσσικά ανάμεσα στις προτάσεις που συνδέει (μονάδες 5);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

1. «*Η συντριπτική πλειοψηφία των ενηλίκων επιδιώκουν τη χαρά και την ευτυχία που προσφέρουν οι ερωτικές σχέσεις συνήθως*»
2. «*Το έντονο επίπεδο διέγερσης συχνά δημιουργεί στους ερωτευμένους άγχος, αγωνία, ανασφάλεια και έμμονες ιδέες*»

3. «Τα συναισθήματα αυτά ωστόσο είναι δυνατό να ενδυναμώσουν ακόμα περισσότερο την ένταση του ερωτικού συναισθήματος.»
4. «Πολλοί σημαντικοί ερευνητές των ανθρωπίνων αισθημάτων υποστηρίζουν ότι οι υπάρχουσες διαφορές μεταξύ του έρωτα και της φιλίας...»

Να μετατρέψεις τη σύνταξη από ενεργητική σε παθητική (μονάδες 8). Ποια αλλαγή παρατηρείς μετά τη μετατροπή ως προς το ύφος λόγου (μονάδες 3); Πού αποδίδεται έμφαση πριν και πού μετά την μετατροπή (μονάδες 4);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Ποια είναι η συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου στο Κείμενο 2; Τη θεωρείς δικαιολογημένη; Να παρουσιάσεις τις απόψεις σου σε ένα κείμενο 120 -150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Περί γέλιου

Το ακόλουθο συντομευμένο κείμενο προέρχεται από το βιβλίο του Terry Eagleton, Χιούμορ (μτφρ. Γιώργος Μπαρουξής, Αθήνα: Πεδίο, 2021, σ. 15-17).

Το γέλιο είναι παγκόσμιο φαινόμενο, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι είναι και ομοιόμορφο. [...] Ο Σάμιουελ Τζόνσον παρατηρεί ότι οι άνθρωποι μπορεί να είναι σοφοί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους, αλλά πάντα γελούν με τον ίδιο τρόπο – ωστόσο και αυτό τίθεται σίγουρα υπό αμφισβήτηση. Το γέλιο [...] μπορεί να έρθει σαν έκρηξη, σαν ξέσπασμα, σαν κύμα, σαν χείμαρρος, σαν σάλπισμα, να είναι συνεσταλμένο, ασυγκράτητο ή διαπεραστικό. Υπάρχουν, επίσης, διαφορετικά χαμόγελα: φωτεινά, σαρκαστικά, χλευαστικά, πλατιά, πονηρά και ανόητα. Το χαμόγελο αφορά την όραση, ενώ το γέλιο κυρίως την ακοή, αλλά, όταν ο Έλιοτ γράφει στην *Έρημη Χώρα* για ένα «γελάκι που απλώνεται από το ένα αυτί ως το άλλο», συνενώνει τα δύο φαινόμενα.

Το χαχανητό, ο καγχασμός και ούτω καθεξής υποδηλώνουν διαφορετικές εκδοχές γέλιου, αφού χαρακτηρίζονται από παραμέτρους, όπως η ηχητική ένταση, ο τόνος, η χροιά, ο ρυθμός, η δύναμη και η διάρκεια. Όμως, το γέλιο μπορεί επίσης να εκφράζει μια σειρά από συναισθηματικές στάσεις: μπορεί να είναι χαρούμενο, σαρκαστικό, πονηρό, τραχύ, εγκάρδιο, κακό, περιφρονητικό, αδιάφορο, νευρικό, ανακουφισμένο, κυνικό, γεμάτο νόημα, αυτάρεσκο, λάγνο, κατάπληκτο, αμήχανο, υστερικό, γεμάτο κατανόηση, ανήσυχο, σοκαρισμένο, επιθετικό ή σαρδόνιο, για να μη μιλήσουμε για το καθαρά «κοινωνικό» γέλιο, το οποίο ίσως να μην εκφράζει καμία ευχαρίστηση. [...] Το γέλιο μπορεί να φανερώνει μάλλον εύθυμη διάθεση παρά ότι βρίσκουμε κάτι διασκεδαστικό, αλλά, από την άλλη, είναι πιθανότερο να θεωρήσουμε κάτι αστείο, αν νιώθουμε ευφορία. Οι σωματικές λειτουργίες και οι συναισθηματικές στάσεις μπορεί να συνδυάζονται μεταξύ τους με διάφορους τρόπους, και έτσι μπορεί κανείς να χαχανίζει νευρικά ή χλευαστικά, να ξεκαρδίζεται καλосυνάτα ή επιθετικά, να κακαρίζει επιδοκίμαστικά ή σαρκαστικά, και ούτω καθεξής.

Το παράδοξο, συνεπώς, είναι πως, παρότι το ίδιο το γέλιο είναι ξεκάθαρα ζήτημα σημαίνοντος –ένας απλός ήχος χωρίς νόημα-, είναι αδιαμφισβήτητα κωδικοποιημένο κοινωνικά. Είναι ένα αυθόρμητο σωματικό συμβάν (τις περισσότερες φορές τουλάχιστον), αλλά ταυτόχρονα κοινωνικά εστιασμένο, και ως τέτοιο βρίσκεται στο μεταίχμιο φύσης και πολιτισμού. Το γέλιο, όπως και ο χορός, αποτελεί έκφανση της γλώσσας του σώματος (ο Καρτέσιος το αποκαλεί «άναρθη και εκρηκτική κραυγή»), αν και το σώμα έχει και μια περισσότερο νοητικού χαρακτήρα εμπλοκή. Παρ' όλα αυτά, ποτέ δεν εναρμονίζεται πλήρως με αυτή την πιο εκλεπτυσμένη σφαίρα. Υπάρχει πάντα

ένα πλεόνασμα ωμής υλικότητας έναντι του νοήματος, και σε πολλές περιπτώσεις το χιούμορ μάς επιτρέπει να απολαύσουμε ακριβώς αυτό.

Κείμενο 2

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ (1912-1991)

Σπουδή πάνω σε μία φωτογραφία

Το ακόλουθο ποίημα ανήκει στη συλλογή Το βάθος του κόσμου, που εκδόθηκε το 1961 (Τα Ποιήματα, τόμος Β, Αθήνα: Εκδόσεις Τρία Φύλλα, 1981, σ. 203).

Κάθονται οι δυο τους στο γύρο του πηγαδιού.

Πρώτη φορά δεν είναι που ο ήλιος
φωτίζει απ' αντίκρυ δυο πρόσωπα, δυο
διαβάτες του κόσμου.

Ωστόσο,

δεν ξέρω γιατί,
αυτό το αμοιβαίο χαμόγελο ίσως,
αυτές οι ροδιές και το πράσινο, ίσως η ώρα,
θαρρείς πως αυτό ποτέ δεν ξανάγινε πως
το ίδιο αυτό πράγμα, τόσο χαρούμενο
δεν ζωγραφίστηκε άλλη φορά
σε τούτο τον κόσμο –

Αυτή η σιωπή,

αυτή η γαλήνη, αυτή προπαντός
η αγάπη.

Γελούν

τα χείλη στις άκρες τους.
Κυλούν οι πτυχές του ρούχου τους μέρα.
Νομίζει κανείς πως είναι μια εικόνα
μέσα σε πλαίσιο. Το φως από μέσα τους
βγαίνοντας πλέκει γύρω τους κάτι
σαν ηλιοστέφανο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις σε μια παράγραφο 50-60 λέξεων τις διαφορετικές εκδοχές του γέλιου, σύμφωνα με τον συγγραφέα στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας αμφισβητεί την άποψη του Σάμιουελ Τζόνσον για το γέλιο. Ποιες είναι οι δύο αντιτιθέμενες απόψεις (μονάδες 4); Πώς τεκμηριώνει ο συγγραφέας τη δική του άποψη για το γέλιο (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στα παρακάτω χωρία του Κειμένου 1 ο συγγραφέας χρησιμοποιεί φράσεις πιθανολόγησης, μετριάζοντας τη βεβαιότητά του. Να τα αναδιατυπώσεις έτσι, ώστε να δηλώνεται βεβαιότητα (μονάδες 10). Να τεκμηριώσεις την επιλογή των γραμματικών ή λεκτικών τύπων που χρησιμοποίησες (μονάδες 5).

- *Όμως το γέλιο μπορεί επίσης να εκφράζει μια σειρά από συναισθηματικές στάσεις* (2^η παράγραφος)
- *για να μη μιλήσουμε για το καθαρά «κοινωνικό» γέλιο, το οποίο ίσως να μην εκφράζει καμία ευχαρίστηση.* (2^η παράγραφος)
- *Το γέλιο μπορεί να φανερώνει μάλλον εύθυμη διάθεση παρά ότι βρίσκουμε κάτι διασκεδαστικό* (2^η παράγραφος)
- *είναι πιθανότερο να θεωρήσουμε κάτι αστείο, αν νιώθουμε ευφορία* (2^η παράγραφος)
- *Είναι ένα αυθόρμητο σωματικό συμβάν (τις περισσότερες φορές τουλάχιστον)* (3^η παράγραφος)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Γιατί στο Κείμενο 2 το ποιητικό υποκείμενο θεωρεί πως η χαρά των δύο προσώπων της φωτογραφίας «δεν ζωγραφίστηκε άλλη φορά σε τούτο τον κόσμο» (μονάδες 10); Συμφωνείς ή διαφωνείς με την άποψή του (μονάδες 5); Να απαντήσεις τεκμηριωμένα με αναφορές στο κείμενο σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Ερως]

Το ακόλουθο χρονογράφημα του Κώστα Βάρναλη δημοσιεύτηκε στις 16 Μαρτίου 1944, αναδημοσιεύτηκε στο ιστολόγιο «Οι λέξεις έχουν τη δική τους ιστορία» του Νίκου Σαραντάκου.

«Ιδού το έαρ το καλόν πάλιν επανατέλλει...»¹. Το φέρανε όχι τα χελιδόνια παρά οι κάμπιες. Ωστόσο, αν γυμνωθήκανε τα πεύκα από τα χρυσά τους κρόσσια και τα κλαριά τους ανεμίζονται στον αέρα σκελετωμένα, ζωντάνεψε η γης, οι λεύκες γεμίσανε φύλλα κι οι δαμασκηινές λουλούδια. Κι ο έρωτας; Είναι κι αυτός κάμπια, που την φέρνει η Άνοιξη για να τρώγει τις καρδιές. Βέβαια δεν κάνει διάκριση, προτιμάει όμως τις καρδιές των νέων. Τις τρώγει για να πλημμυρίσουνε άνθη! Αν έλειπε αυτή η κάμπια, θα σταματούσε η ζωή.

Τα αίματα των νέων αρχίζουνε να βράζουν. Η ανάσα γίνεται πιο γρήγορη. Ο ύπνος δύσκολος. Τα μάτια γεμίζουν οράματα, το στόμα αναστεναγμούς, κι η ψυχή, νοσταλγία του απείρου. Μελαγχολία που εγκυμονεί θυέλλας!

Τι γίνεται λοιπόν;

Οι περισσότεροι νέοι δεν περιμένανε τον Καζαμιά² να τους δώσει το σύνθημα του ξεκινήματος για τη μεγάλη υπόθεση. Από το χειμώνα χτυπάνε τα πόδια τους όπως τα δεμένα άλογα που ζητάνε διάστημα... Αλλά μονάχα τώρα μπορούνε να τρέξουν. Όλη η πλάση, όπως θα λέγανε οι παλιοί ρομαντικοί, γιορτάζει και τους περιμένει σημαιοστόλιστη. Όλο το ύπαιθρο σκεπάστηκε με πράσινο ουρανό και κάτω απ' αυτήν τη τραγουδίστρα σκεπή, που μοσκομυρίζει, δημιουργήθηκε πλήθος άντρα³ των Νυμφών και των Σατύρων.

Πρωί πρωί, μεσημέρι, απόγευμα, σούρουπο, νύχτα, όλοι οι δρόμοι φέρνουνε στο δάσος. Φαντασία και καρδιά! Και την άλλη μέρα το πρωί το δάσος μυρίζει... στάχτη. Από κει πέρασε η φωτιά... Άφησε μονάχα τη μυρωδιά της, αλλά δεν καίει τίποτε άλλο από τον εαυτό της. Τουναντίον ανασταίνει ό,τι αγγίζει!

¹ Ο Βάρναλης αρχίζει με έναν στίχο από ευχετήριο άσμα που τραγουδιόταν στον Ιππόδρομο της Κωνσταντινούπολης, όπως το παραδίδει ο Πορφυρογέννητος στο Περί τελετών (Για την ακρίβεια: *Ἴδε το έαρ το καλόν...*) (Σημείωση από το ιστολόγιο του Ν. Σαραντάκου).

² Δημοφιλές, για πολλές δεκαετίες, «προφητικό ημερολόγιο» για τα γεγονότα του έτους.

³ Σπηλιές, καταφύγια.

– Αυτή είναι η μόνη διέξοδος του έρωτα των σημερινών νέων, έλεγε παλιός παρατηρητής των εγκοσμίων. Άλλοτε παίρνανε το τραμ και τα λεωφορεία και κατεβαίνανε στα Φάληρα, στη Γλυφάδα, στη Βουλιαγμένη ή ανεβαίνανε στην Αγία Παρασκευή, στο Χαλάντρι, στο Μαρούσι. Παντού υπήρχανε εξοχικά κέντρα, για να καθίσουνε, να φάνε, να πιούνε, να φλυαρήσουν και να ζαχαρώσουν. Όλη αυτή η ιστορία δεν κόστιζε και πολλά πράγματα. Κι ο τελευταίος υπάλληλος μπορούσε να προσφέρει στην αγάπη του αυτήν τη στοιχειώδη περιποίηση. Κι ύστερα ακουμπώντας τα ζαλισμένα μέτωπά τους ο ένας στον ώμο του άλλου, οδεύανε σα μαγεμένοι το πεπρωμένο τους προς τις πλαγιές και την εξοχή.

Τώρα όμως η σκηνοθεσία έχει πολύ απλουστευθεί. Από ανώτερη βία. Δεν μπορεί ένας νέος να προσφέρει κάθε τόσο στην αγάπη του ένα γεύμα. Όλο του το μηνιάτικο δεν φτάνει για ένα τέτοιο απονενομημένο διάβημα⁴. Πήγαινε, αν θες, στις κοσμικές ή στις λαϊκές ταβέρνες. Θα ιδείς μονάχα... γέρους. Δηλαδή παραλήδες. Κι αν δεις και καμιά γυναίκα, θα είναι με τον άντρα της. Όλοι αυτοί έχουνε τον τρόπο να πάνε να γλεντήσουν. Οι νέοι όχι. Γι' αυτό παίρνουνε κι αυτοί τα βουνά και τα δάση, όπου όλες οι χαρές δίνονται τζάμπα: μεθύσι, αισιοδοξία, πάθος, λυρισμός και μουσική. Για όλα εφρόντισε η Φύση, το μεγάλο αυτό εργοστάσιο των ηδονών.

– Αυτή είναι η καλύτερη λύση, απήντησε ο άλλος. Άμποτε να μπορούσαμε κι εμείς να... μεθάμε με τον αέρα...

Κείμενο 2

Τα λόγια της αγάπης

Το ποίημα του Μάνου Ελευθερίου (1938 – 2018) ανήκει στη συλλογή «Τα Λόγια και τα Χρόνια 1963-2013, Τα τραγούδια» εκδόσεις Μεταίχμιο, 2013

Τα λόγια της αγάπης
αγόρασε ένας κάλπης
να τα 'χει όταν θέλει να γελά.
Και βλέπεις μια θυσία
με πόση αναισθησία
τη βάζει κάποιος να κατρακυλά.

Αυτά που λεν τις νύχτες

⁴ Πολύ απελπισμένη πράξη, αυτοκτονία

τα πήραν λωποδύτες
και τα 'ριξαν για πλάκα στο νερό
κι ακούς ένα πηγάδι
κρυφά ν' αναστενάζει
και λες: μιλά η γη με το Θεό.

Αυτά που λεν οι ξένοι
και οι ερωτευμένοι
δεν είναι πια σκηνές του σινεμά.
Θυμίζουνε μαγεία,
καρδιάς αιμορραγία,
μα εσύ τα βλέπεις όλα μου φτηνά.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω προτάσεις ως Σωστές ή Λαθεμένες, σύμφωνα με τα νοήματα του Κειμένου 1. (Να μεταφέρεις τις απαντήσεις σου στο απαντητικό φύλλο):

1. Οι κάμπιες είναι απαραίτητες για τη συνέχιση της ζωής.
2. Ο έρωτας στους νέους εκδηλώνεται με σωματικά και συναισθηματικά στοιχεία.
3. Το κείμενο αναφέρεται και στις συνέπειες των δασικών πυρκαγιών.
4. Με την έκφραση «ανώτερη βία» που αναφέρεται στην τελευταία παράγραφο του κειμένου, ο συντάκτης εννοεί την έλλειψη χρημάτων.
5. Οι μεγαλύτεροι, σε ηλικία, άνθρωποι ζηλεύουν τους νέους για την ικανότητά τους να είναι ευτυχισμένοι χωρίς χρήματα.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Το χωρίο του Κειμένου 1 «Αυτή είναι η μόνη διέξοδος ... εργοστάσιο των ηδονών» οργανώνεται με μια αντίθεση. Να εντοπίσεις τα δύο μέρη της (μονάδες 4) και να αναφέρεις με ποιες λέξεις οριοθετείται (μονάδες 2). Για ποιους λόγους, κατά τη γνώμη σου, επιλέχθηκε η αντίθεση στο χωρίο (μονάδες 4);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 παρατηρείται εναλλαγή ευθέος και πλάγιου λόγου. Να εντοπίσεις τα δύο (2) σχετικά χωρία όπου αναπτύσσεται ο διάλογος (μονάδες 6) και να καταγράψεις τους στόχους που επιδιώκει ο συντάκτης με αυτήν την επιλογή λαμβάνοντας υπόψη και το είδος του κειμένου. (μονάδες 9)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων να σχολιάσεις - τεκμηριωμένα, με αναφορές στο Κείμενο 2- την αντιμετώπιση που έχουν τα λόγια της αγάπης (μονάδες 10). Ποια είναι η δική σου ερμηνεία για αυτές τις ενέργειες (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Δημιουργικότητα για μια υγιή τρίτη ηλικία]

Το ακόλουθο άρθρο δημοσιεύτηκε στον ιστοχώρο της εφημερίδας «Καθημερινή» στις 14/07/2021.

Αν θέλετε να μέινετε υγιείς, καθώς μεγαλώνετε, και να εξασφαλίσετε μακροζωία, ίσως θα πρέπει να προσθέσετε μερικούς ακόμη μυς στην καθημερινή σας άσκηση: εκείνους της δημιουργικότητας. Σύμφωνα με την Washington Post, η έρευνα που διεξάγεται αφήνει να εννοηθεί ότι η δημιουργικότητα αποτελεί «κλειδί» για μια υγιή τρίτη ηλικία. Η συμμετοχή σε δραστηριότητες, όπως το τραγούδι, οι θεατρικές παραστάσεις ή άλλες παραστατικές τέχνες, αναβαθμίζει την ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων και η δημιουργικότητα μπορεί να εξασφαλίσει μακροζωία.

Όταν οι ερευνητές μιλούν για δημιουργικότητα, δεν εννοούν μόνο τις τέχνες. Ο συγγραφέας και ψυχίατρος στο Πανεπιστήμιο Τζορτζτάουν, Νόρμαν Ρόζενταλ, ορίζει τη δημιουργικότητα ως ικανότητα για αναπάντεχες συνδέσεις, είτε δηλαδή να προσεγγίζει κανείς καθημερινά πράγματα με νέο τρόπο είτε να αναδεικνύει ασυνήθιστα πράγματα που διαφεύγουν της προσοχής των άλλων, συνειδητοποιώντας τη σημασία τους. Ο Τζέιμς Σ. Κάουφμαν, ο οποίος διδάσκει την εισαγωγή σε ένα τμήμα δημιουργικότητας στο Πανεπιστήμιο του Κονέκτικατ, δίνει έμφαση στην «καθημερινή δημιουργικότητα». Η φράση, που ανήκει στην ειδικό επί του θέματος Ρουθ Ρίτσαρντς, αφορά καθημερινές ασχολίες, όπως η ανατροφή των παιδιών, η κηπουρική ή η παροχή συμβουλών σε ένα φίλο.

Ο Κάουφμαν πιστεύει ότι ο καθένας μπορεί να είναι δημιουργικός. «Η δημιουργικότητα μπορεί να καλλιεργηθεί, όταν καταπιάνεται κανείς με αυτά που του αρέσουν είτε σε μικρή είτε σε μεγάλη ηλικία. Θα πρέπει όμως να αποφεύγετε τις συγκρίσεις με ιδιοφυείς δημιουργούς, ούτε να συγκεντρώνετε τόσο στο αποτέλεσμα ώστε να σταματάει να έχει πλάκα η διαδικασία».

Οι άνθρωποι που ταξιδεύουν τείνουν να είναι πιο δημιουργικοί, λέει η Ντάρια Ζαμπελίνα, καθηγήτρια Ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο του Άρκανσο. Τα ταξίδια ενθαρρύνουν τους ανθρώπους να επανεξετάζουν τα μοντέλα πραγματικότητας που έχουν διαμορφώσει. Ορισμένες μελέτες αποδεικνύουν ότι οι ταξιδιώτες έχουν μεγαλύτερη δημιουργική επιτυχία και όσοι απολαμβάνουν άγνωστες εμπειρίες τα πάνε καλύτερα στα τεστ που προϋποθέτουν αντισυμβατική σκέψη ή ανοιχτά ερωτήματα που μπορούν να απαντηθούν με αναρίθμητους τρόπους. Οι επιδόσεις σε τέτοιου είδους εξετάσεις

διαφέρουν από εκείνες που μετρούν το IQ και ίσως προβλέπουν πτυχές δημιουργικότητας που μπορεί να αναπτύξουν οι άνθρωποι στον πραγματικό κόσμο.

Η συγγραφέας Ναόμι Σιχάμπ Νάι, μια 69χρονη από το Σαν Αντόνιο των ΗΠΑ, αυτοαποκαλείται «περιπλανώμενη ποιήτρια». Μέσα από μεγάλα ταξίδια έχει γίνει πιο παρατηρητική, εντοπίζοντας τις ομοιότητες που βλέπει ανάμεσα σε διαφορετικούς πολιτισμούς στη δουλειά της, η οποία περιλαμβάνει μυθιστορήματα, λογοτεχνία για νέους, στίχους καθώς και ποίηση. «Είναι πολύ σημαντικό να εκτίθεται κανείς σε εμπειρίες και να είναι λιγότερο μονοκόμματος και επικριτικός», λέει η Νάι, η οποία τιμήθηκε με το βραβείο του Εθνικού Κύκλου Βιβλιοκριτικών για το σύνολο του έργου της.

Κείμενο 2

Ο Αχιλλέας μετά θάνατον

Το ποίημα του Γιάννη Ρίτσου (1909 – 1990) ανήκει στη συλλογή «Γιάννης Ρίτσος: Ποιήματα, Ι΄» (1963-1972), εκδόσεις Κέδρος, 1998.

Πολύ κουράστηκε — τί να τις κάνει πια τις δόξες; — φτάνει.

Καλά τους γνώρισε τους εχτρούς και τους φίλους — φίλοι τάχα —

πίσω απ' το θαυμασμό και την αγάπη, δικά τους συμφέροντα κρύβαν,

δικά τους ύποπτα όνειρα οι παμπόνηροι, οι αθώοι.

Τώρα,

στη νησίδα Λευκή¹, μονάχος επιτέλους, ήρεμος, χωρίς αξιώσεις,

χωρίς καθήκοντα και σφιχτές πανοπλίες, χωρίς προπάντων

την ταπεινήν υποκρισία του ηρωισμού, μπορεί να γεύεται ώρες ώρες

την βραδινήν αλμύρα, τ' άστρα, τη σιωπή και την αίσθηση εκείνη

πράα κι απέραντη, της γενικής ματαιιότητας, συντροφευμένος μόνον

από τις άγριες αίγες.

Μα κι εδώ, μετά το θάνατό του ακόμη,

τον καταδίωξαν καινούργιοι θαυμαστές, — σφετεριστές της μνήμης του ετούτοι —

του στήσανε βωμούς κι αγάλματα, προσευχήθηκαν, έφυγαν. Μονάχα

θαλασσοπούλια μείναν σιμά του — κάθε πρωί, πετάνε κάτω στ' ακρογιάλι,

βρέχουνε τα φτερά τους και γυρνάνε βιαστικά για να πλύνουν

το δάπεδο του ναού του με απαλές, χορευτικές κινήσεις. Έτσι,

μια ιδέα ποίησης κυκλοφορεί στον αέρα (ίσως η μόνη δικαίωσή του)

¹ Νησί στη Μαύρη Θάλασσα, όπου λέγεται πως βρισκόταν ο τάφος του Αχιλλέα.

κι ένα χαμόγελο συγκαταβατικό περνάει στα χείλη του, για όλους και για όλα,
καθώς προσμένει πάλι νέους προσκυνητές (και ξέρει πως του αρέσει)
μ' όλο το θόρυβό τους, τα παγούρια τους, τ' αβγά τους, τα γραμμόφωνα τους,
καθώς προσμένει τώρα την Ελένη — ναι, την ίδια αυτήν, που για την ομορφιά της
τη σάρκινη κι ονειρική, τόσοι Αχαιοί και Τρώες (μαζί κι αυτός) αφανιστήκαν.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Να καταγράψεις, σε 50-60 λέξεις, τους τρόπους με τους οποίους οι ηλικιωμένοι μπορούν να εκδηλώσουν τη δημιουργικότητά τους, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Με ποιον τρόπο επιτυγχάνεται η συνοχή του λόγου στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 («Ο Κάουφμαν πιστεύει ... να έχει πλάκα η διαδικασία»); (μονάδες 6). Ποιους στόχους θεωρείς ότι εξυπηρετεί αυτή η επιλογή; (μονάδες 4)

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις, και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο, τη σωστή απάντηση για καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις που βασίζονται στο Κείμενο 1 (μία μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι κάθε φορά η ορθή).

1. Η άνω και κάτω τελεία στο απόσπασμα: «*θα πρέπει να προσθέσετε μερικούς ακόμη μους στην καθημερινή σας άσκηση: εκείνους της δημιουργικότητας*» (1^η παράγραφος) δηλώνει:
 - α) σχόλιο του συγγραφέα
 - β) ενδεικτικά παραδείγματα
 - γ) επεξήγηση
 - δ) ορισμό

2. Η σύνδεση στο απόσπασμα: «*είτε δηλαδή να προσεγγίζει κανείς καθημερινά πράγματα με νέο τρόπο είτε να αναδεικνύει ασυνήθιστα πράγματα που διαφεύγουν της προσοχής των άλλων*» (2^η παράγραφος) μπορεί να χαρακτηριστεί:
- α) συμπλεκτική
 - β) διαζευκτική
 - γ) υποτακτική
 - δ) πολυσύνδετη
3. Το ύφος λόγου στο σύνολο του κειμένου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί, κατά κύριο λόγο, ως:
- α) ειρωνικό
 - β) οικείο
 - γ) επιστημονικό
 - δ) λαϊκό
4. Το απόσπασμα: «*όπως η ανατροφή των παιδιών, η κηπουρική ή η παροχή συμβουλών σε ένα φίλο*» (2^η παράγραφος) λειτουργεί ως:
- α) αυτούσια παράθεση λόγων
 - β) αιτιολόγηση της περιόδου λόγου στην οποία ανήκει
 - γ) παράδειγμα για να ενισχυθεί η κατανόηση των λεγομένων στην παράγραφο
 - δ) συμπέρασμα της περιόδου λόγου στην οποία ανήκει
5. Η λέξη «*καλλιεργηθεί*» (3^η παράγραφος) μπορεί να αντικατασταθεί, χωρίς να μεταβληθεί σημαντικά το νόημα της περιόδου, με τη λέξη:
- α) περιοριστεί
 - β) εκφραστεί
 - γ) διαδοθεί
 - δ) αναπτυχθεί

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων να παρουσιάσεις τεκμηριωμένα, με αναφορές στο Κείμενο 2, τις σκέψεις και τα συναισθήματα του Αχιλλέα (μονάδες 10). Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου δημιουργήθηκαν κατά την ανάγνωση του κειμένου και γιατί (μονάδες 5);

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Η «γλώσσα» της μόδας]

Το ακόλουθο κείμενο είναι απόσπασμα από επιφυλλίδα της Χριστίνας Κουλούρη δημοσιευμένη στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 24 Νοεμβρίου 2008.

«Τι είναι η μόδα τελικά;» έγραφε ο Όσκαρ Ουάιλντ. «Συνήθως είναι μια μορφή ασχήμιας τόσο ανυπόφορη που πρέπει να την αλλάζουμε κάθε έξι μήνες». Πράγματι, η μόδα, ως συστατικό στοιχείο της νεωτερικότητας, συνδέθηκε με τη συνεχή καινοτομία, την καταστροφή του παλαιού και τη δημιουργία του καινούργιου. Βασικό χαρακτηριστικό της μόδας είναι να επιβάλει ως νέο κανόνα ό,τι μέχρι χθες ήταν η εξαίρεση και να το εγκαταλείπει και πάλι όταν γίνει κοινός τόπος, κτήμα των πολλών. Συνδέεται συνεπώς με την αλλαγή, το καινούργιο και την εφευρετικότητα. Εν τούτοις, στην πραγματικότητα η μόδα δεν εισάγει ποτέ κάτι που είναι ουσιωδώς καινούργιο γιατί η αληθινή καινοτομία δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή και να απορροφηθεί γρήγορα στην πολιτισμική καθημερινότητα. Συχνές είναι αντίθετα οι αναφορές στο παρελθόν σε μόδες που εμφανίζονται ως καινοτόμες ή σε μετασχηματισμούς που είναι ήδη ορατοί σε άλλα πεδία.

Ως δυτικό «προϊόν», η μόδα ακολουθεί τις εξελίξεις της εκβιομηχάνισης και του καταναλωτισμού και μπορεί να θεωρηθεί ως ένα φαινόμενο με παγκόσμιες διαστάσεις που προωθεί την πολιτισμική ομογενοποίηση. Ταυτόχρονα, ωστόσο, στο ίδιο πλαίσιο της νεωτερικότητας η μόδα ταυτίζεται με την προώθηση της ατομικότητας μέσω της διάκρισης. Συνεπώς, με έναν αντιφατικό τρόπο, η διαφοροποίηση μέσω της μόδας, που στηρίζει την ανάπτυξη της ατομικότητας, ακολουθείται από τον μιμητισμό προς τον «κανόνα» και την ομοιομορφία που ορίζει η εκάστοτε μόδα. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα των τζινς τα οποία συνδυάζουν και τις δύο όψεις είναι τόσο ένα «λαϊκό» ένδυμα όσο και ένα «εξαιρετικό». Τα τζινς επιβεβαιώνουν εξάλλου την πολιτισμική σημασία της μόδας στον σύγχρονο κόσμο εφόσον στενά συνδεδεμένα με την αμερικανική πολιτισμική ηγεμονία έφθασαν να συμβολίζουν ουσιώδη στοιχεία του δυτικού καπιταλισμού, όπως ο ελεύθερος χρόνος, η άνεση, η κοινωνικότητα. [...]

Εν τούτοις, παρ' όλο που το ένδυμα μπορεί να προσφέρει πληροφορίες για τη συμπεριφορά, παρ' όλο που γίνεται επίσης ένα είδος πολιτισμικής έκφρασης εξωτερικεύοντας τον εσωτερικό κόσμο, και παρά την αναντίρρητη σύνδεση μόδας και

κοινωνικής τάξης, η «ανάγνωσή» του γίνεται εξαιρετικά δύσκολη, γιατί οι μόδες έχουν ασταθή και αμφίσημα νοήματα, όπου η επιθυμία, η ευχαρίστηση και η φαντασία μπορούν να παίζουν έναν εξίσου σημαντικό ρόλο. Συχνά, εξάλλου, το ένδυμα χρησιμοποιείται όχι για να προβάλει αλλά για να συσκοτίσει την κοινωνική θέση ενός ατόμου ή, επίσης, για να εκφράσει επιθυμίες και προσδοκίες χωρίς να εξασφαλίζει την ικανοποίησή τους. Τέλος, σύμφωνα με την ανάλυση του Μ. Φουκό, χρησιμοποιήθηκε στη διαδικασία «πειθάρχησης» και «χειραγώγησης» του σώματος, κυρίως μέσω της στολής (στρατιωτικής και επαγγελματικής) και της γενικής «κανονικοποίησης» της ενδυμασίας για ειδικές περιπτώσεις, όπως γάμοι, κηδείες και άλλες τελετές.

Κείμενο 2

Από τη ζωή του Μιχάλη Ρούση

Το παρακάτω απόσπασμα είναι από το ομώνυμο διήγημα του Μ. Καραγάτση (1908 – 1960), το οποίο συμπεριλαμβάνεται στη συλλογή «Ιστορίες αμαρτίας και αγιοσύνης», εκδόσεις Εστία, 2000.

Περνούσε με το τραίνο κάποια φιλική οικογένεια και έπρεπε να τη χαιρετήσουν.

«Θα είναι κι η Λίλη μαζί».

«Η Λίλη;»

«Ένα κοριτσάκι της ηλικίας σου. Τεσσάρων χρονών. Πολύ όμορφο!»

Πολύ όμορφο... Ο Μιχαλάκης, σαν έμεινε μόνος, κοιτάχτηκε στον καθρέφτη. Κι είδε πως αυτός δεν ήταν καθόλου όμορφος. Τ' ανέκφραστα καστανά μάτια. Το χλωμό αδύνατο πρόσωπο. Και τα καστανόξανθα μαλλιά, που ορθώνονταν στο φουσκωτό κεφάλι του σαν αγκάθα σκαντζόχερα... Ένωσε την κυρίαρχη ανάγκη να γίνει ωραίος, όχι βέβαια για ν' αρέσει στη Λίλη (ήταν νωρίς ακόμα, για να ξυπνήσει αυτό το ένστικτο), αλλά για να μην είναι ασχημότερός της στη σύγκριση που θα έκαναν οι μεγάλοι. Τα μαλλιά... Αυτά τα μαλλιά... Με τρόπο γλίστρησε στην κάμαρα της μητέρας. Πάνω στην τουαλέτα βρισκόταν η μπριγιαντίνα, δίχως δισταγμό βούτηξε τα δάχτυλα στο μπουκάλι και άλειψε τα μαλλιά του, τα γέμισε λιπαρή ουσία, τα πίεσε με τις παλάμες του προσπαθώντας να τα στερεώσει. Άδικος κόπος. Υστερ' από λίγες στιγμές τα τσουλούφια ορθώνονταν πάλι στο μέτωπό του, άγρια, ανυπότακτα, κολλημένα από τη γυαλιστερή ουσία σε τούφες σιχαμερές.

Όταν ήρθε το αμάξι, πρόφτασε κι έβαλε το καπέλο του, για να μην ιδούν οι δικοί του, όχι τόσο το καλλωπιστικό πραξικόπημα, όσο τα αποκαρδιωτικά του αποτελέσματα. Αν κατόρθωνε ως την ώρα του γυρισμού να μη βγάλει το καπέλο, θα έτρεχε στη Μαρία, την υπηρέτρια, θα της ξομολογιόταν το πάθημά του, κι αυτή θα τον έλουζε κρυφά, την ώρα που όλοι θα κοιμόνταν. Έτσι θα γλίτωνε από εξευτελισμούς, ειρωνείες, μαλώματα, ένα σωρό

άχρηστες και αψυχολόγητες πιέσεις των μεγάλων στο παιδί, που αρκετά υποφέρει μόνο του από τις θλιβερές συνέπειες της καλλωπιστικής του απόπειρας.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να καταγράψεις, σε 50-60 λέξεις, τα κύρια χαρακτηριστικά που συνθέτουν την έννοια της μόδας, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις πέντε (5) διαρθρωτικές λέξεις/φράσεις που διαμορφώνουν τη συνοχή της 2^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1 (Ως δυτικό «προϊόν» ... η άνεση, η κοινωνικότητα) (μονάδες 5). Ποια νοηματική σχέση δηλώνεται με καθεμιά (μονάδες 5);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις τις παρακάτω προτάσεις ως Σωστές ή Λαθεμένες, σύμφωνα με τα στοιχεία του Κειμένου 1. (Να μεταφέρεις τις απαντήσεις σου στο απαντητικό φύλλο):

1. Το ερώτημα της 1^{ης} παραγράφου «Τι είναι η μόδα τελικά;» είναι ρητορικό.
2. Το ύφος της επιφυλλίδας μπορεί να χαρακτηριστεί, κατά κύριο λόγο, ως σοβαρό.
3. Τα εισαγωγικά στη λέξη «ανάγνωση» της 3^{ης} παραγράφου χρησιμοποιούνται, για να δηλώσουν τη μεταφορική χρήση της.
4. Η λέξη «απορροφηθεί» της 1^{ης} παραγράφου μπορεί να αντικατασταθεί με το «υιοθετηθεί» χωρίς να μεταβληθεί, σημαντικά, το νόημα της περιόδου λόγου.
5. Η λέξη «προσφέρει» της 3^{ης} παραγράφου έχει ως αντώνυμή της, σύμφωνα με το νόημα της περιόδου λόγου, στην οποία βρίσκεται, τη λέξη «προάγει».

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων να παρουσιάσεις τεκμηριωμένα, με αναφορές στο Κείμενο 2, τις σκέψεις και τα συναισθήματα που οδήγησαν τον μικρό Μιχάλη στις ενέργειές του

σχετικά με την εμφάνισή του και τις συνέπειές τους. Ποια είναι η προσωπική σου στάση απέναντι σε τέτοιου είδους προσπάθειες;

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Οι παραδοσιακές φορεσιές του τόπου μας στον Εθνικό Συσσωρευτή Ψηφιακού Πολιτιστικού Περιεχομένου

Το κείμενο, δημοσιευμένο την 1. 5.2020, προέρχεται από τον ιστότοπο του Εθνικού Κέντρου Τεκμηρίωσης: <https://www.ekt.gr/el/news/23880>.

Κανένα κομμάτι της υλικής λαϊκής παράδοσης δεν μας είναι πιο προσφιλές από ό,τι οι ελληνικές τοπικές φορεσιές. Τις έχουμε δει φορεμένες σε γλέντια στο χωριό, φυλαγμένες σε μπαούλα ως ενθύμιο, κρεμασμένες σε προθήκες μουσείων. Χρωματιστές, πλουμιστές, χειροποίητες και ολόμαλλες, μάς συνδέουν με τις γενιές προγόνων μας που τις κέντησαν και τις φόρεσαν. Στον συσσωρευτή πολιτιστικού περιεχομένου Search Culture. gr, που αναπτύσσεται από το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου (ΕΚΤ), μπορείτε να εξερευνήσετε εκατοντάδες φορεσιές από όλη την Ελλάδα και ίσως να εντοπίσετε φορεσιές από τον ιδιαίτερο τόπο καταγωγής σας.

Στην παραδοσιακή ελληνική κουλτούρα κάθε φορεσιά «κουβαλάει» μηνύματα για την κοινωνική θέση ενός ατόμου, κυρίως της γυναίκας. Ως ένα σύνθετο σημειολογικό πορτρέτο, το οποίο ερμηνεύεται από μέλη της τοπικής κοινότητας, η φορεσιά καταδεικνύει αν μια γυναίκα είναι ελεύθερη ή παντρεμένη, αν είναι νεόνυμφη, αν έχει κάνει παιδιά ή είναι χήρα. Ένα παράδειγμα αυτής της πολύπλοκης σημειολογίας είναι τα περισσότερα από 40 μοτίβα που κοσμούν τις θρακιώτικες σαρακατσάνικες φορεσιές. Συνδυασμοί αυτών των μοτίβων δείχνουν όχι μόνο τον τόπο προέλευσης, αλλά και την κοινωνική θέση, το επάγγελμα και τη λεπτομερή οικογενειακή κατάσταση ενός ατόμου, ιδίως των γυναικών.

Ειδικά οι γαμήλιες γυναικείες φορεσιές, οι οποίες είναι και η πλειοψηφία όσων διασώζονται, στόχο είχαν να υπογραμμίσουν την ευμάρεια και την κοινωνική θέση της οικογένειας της νύφης. Η γαμήλια φορεσιά σχεδιαζόταν με λεπτομέρεια και η υλοποίησή της κρατούσε μήνες, με αποτέλεσμα μια σημειολογική αφθονία μηνυμάτων, η οποία εκφραζόταν με κοσμήματα και χρώματα, κεντίδια, διακοσμητικά στοιχεία και διαστρωμάτωση υφασμάτων και υφών. Το ένα χαρακτηριστικό που είχαν κοινό από όποια περιοχή της Ελλάδας και να προέρχονταν οι γαμήλιες φορεσιές ήταν η υπερβολή: κοσμήματα και πολύπλοκα στολίδια κάλυπταν όλο το σώμα της νύφης, κάνοντας τη φορεσιά ιδιαίτερα βαριά, πάνω από 30 κιλά.

Κείμενο 2

Δημοτικό, Της Λιογέννητης (απόσπασμα)

Το απόσπασμα προέρχεται από το δημοτικό τραγούδι «της Λιογέννητης», Νικόλαος Πολίτης, «Δημοτικά τραγούδια, Εκλογαί από τα τραγούδια του Ελληνικού Λαού», εκδ. Πελεκάνος.

Ο Κωσταντής ο ομορφονιός, ο μικροκωσταντίνος
μια μέρα θέλησε να βγει να λαγοκυνηγήσει,
και διάβαινε καμαρωτός απ' την πλατειά τη ρούγα.
Εκεί είδε τη Λιογέννητη με τετρακόσιαις σκλάβαις.
Σε κρεμεζιά τριανταφυλλιά ήταν ακουμπισμένη,
κ' είχε τα φρύδια торνευτά, τα μάτια σα ζαφείρι,
και 'ς το μικρό το δάχτυλο είχε το δαχτυλίδι,
καλλιὰ λαμπε το δάχτυλο παρά το δαχτυλίδι.
Ωσάν την είδ' ο Κωσταντής, αφήνει το κυνήγι.
Κινάει να πάει 'ς το σπίτι του σα μήλο μαραμμένος. [...]
«Μάννα, ψυχή, μάννα, καρδιά, μάννα και το κεφάλι.
Μάννα, θολά είναι τα βουνά και θαμπερό¹ το σπίτι».
-Γιε μου, καλά είναι τα βουνά και θαμπερό το σπίτι,
μα συ κορίτσι ν' αγαπάς κ' εκείνη δεν το ξέρει.
-Μάννα, την κόρη που είδα γω, άλλος να μη την πάρη.
Στείλε να κράξης άρχοντες και μητροπολιτάδες
να παν να κάμουν προξενιά, γυναίκα να την πάρω.[...]
Εμπαίνουν τότε οι άρχοντες κ' οι μητροπολιτάδες,
και την ευρίσκουν κ' έπλεγε τ' ολόχρυσο γαϊτάνι.
Καθώς τους είδε η λυγερή επροσηκώθηκέ τους.
«Καλώς ήρθαν οι άρχοντες κ' οι μητροπολιτάδες,
φάτε και πιέτε, γέροντες, κ' εγώ 'ς τον ορισμό σας».
-Εμείς εδώ δεν ήρθαμε να φάμε και να πιούμε.
Προξενητάδες είμαστε κ' ήρθαμε να σου πούμε,
ο Κωσταντής μας έστειλε, τ' όμορφο παλικάρι,
αν είναι θέλημα θεού, γυναίκα να σε πάρη.
Σαν τ' άκουσε η Λιογέννητη νεχύπησε τα γέλοια.
«Για πήτε του του Κωσταντή, του μοσκαναθρεμμένου,

¹ Θαμπερό: λαμπερό

δε θέλω τον, δεν χρήζω² τον, δεν καταδέχομαί τον».

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να επαληθεύσεις ή να διαψεύσεις, με βάση το Κείμενο 1, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο φύλλο σου δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό ή Λάθος.

- α. Οι φορεσιές συνιστούν το πιο αγαπητό στοιχείο της υλικής λαϊκής παράδοσης.
- β. Η φορεσιά λειτουργεί ως κώδικας που μεταδίδει πληροφορίες για την κοινωνική ταυτότητα της γυναίκας που την φορά.
- γ. Οι ανδρικές φορεσιές δεν μεταδίδουν πληροφορίες για τους κατόχους τους.
- δ. Στη γαμήλια φορεσιά συναντούμε μια πληθώρα συμβόλων.
- ε. Το κοινό χαρακτηριστικό όλων των ελληνικών γαμήλιων φορεσιών είναι ο συντηρητισμός τους, καθώς κάλυπταν όλο το γυναικείο σώμα.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία πώς η επανάληψη οργανώνει τη συνοχή των νοημάτων στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ο συντάκτης επιλέγει διαφορετικό ρηματικό πρόσωπο στην αρχή και στο τέλος της πρώτης παραγράφου. Να εντοπίσεις τις συγκεκριμένες επιλογές (μονάδες 5) και να εξηγήσεις πώς η εναλλαγή των ρηματικών προσώπων συνδέεται με την πρόθεση του συντάκτη (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς παρουσιάζεται η Λιογέννητη στο συγκεκριμένο απόσπασμα; Ανταποκρίνεται, κατά τη γνώμη σου, στο στερεότυπο της γυναίκας της εποχής της; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με συγκεκριμένες αναφορές στο κείμενο (100-150 λέξεις).

Μονάδες 15

² Χρήζω: έχω ανάγκη

Κείμενο 1

Διάλογοι

Το παρακάτω κείμενο του Μάριου Πλωρίτη, διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης, αναδημοσιεύθηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα» στις 2 Ιουλίου 2006.

Ποια είναι η πιο κοινόχρηστη λέξη της τωρινής δημόσιας ζωής – ή, έστω, μια απ’ τις πιο κοινόχρηστες; Μα η λέξη «διάλογος». Ευρω-τουρκικός διάλογος, Ελληνοτουρκικός διάλογος, Διάλογος για την Αναθεώρηση του Συντάγματος, για το Ασφαλιστικό, για την Παιδεία και καθεξής. Θαυμάσια! Γιατί ο διάλογος – η συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων, ιδεών κλ.π. – αποτελεί κατ’ εξοχήν δημοκρατικό μέσο για την αντιμετώπιση και τη λύση προβλημάτων κοινού ενδιαφέροντος. [...]

Αντίθετα, ο μονόλογος είναι χαρακτηριστικό της αυταρχίας, της τυραννίας και της... δειλίας. Εκεί, μιλάει μόνο ένας (και οι λίγοι γύρω του), ενώ οι άλλοι, οι πολλοί, δεν επιτρέπεται να διαφωνήσουν, να συζητήσουν καν – το μόνο τους δικαίωμα είναι ν’ ακούνε, να υπακούνε και να εκτελούν όσα επιτάζει ο μονολογών μονοκράτορας.

Αυτά τα στοιχειώδη. Το ερώτημα είναι πώς πραγματώνεται ο διάλογος στις δημοκρατίες της εποχής μας – και ειδικά στην ημετέραν τοιαύτη. Φουτουριστικά¹, θα έλεγα! Την σήμερον ημέραν έχει καθιερωθεί ένα ιδιοφυές κράμα διαλόγου και μονολόγων. Σωστότερα, ένας τουρλού αχταρμάς² μονολόγων που παρασταίνουν τον διάλογο.

Στο κοινοβούλιο, στα στρογγυλά ή μακρουλά τραπέζια, στην τηλεόραση, κάθε «συνομιλητής» αποδύεται σ’ έναν απέραντο μονόλογο, που έγνοιά του δεν είναι να πείσει τους άλλους (και το κοινό) αλλά να κάνει φιγούρα και να μονοπωλήσει το μικρόφωνο, κραυγάζοντας αφόρητες κοινοτοπίες και χιλιο-ξεφτισμένα συνθήματα και διασύροντας ή συκοφαντώντας τους άλλους. Έτσι, απ’ αυτή τη σκυταλοδρομία αερο-μονολόγων, κανένας δεν «φωτίζεται» και κανένα συμπέρασμα δεν βγαίνει.

Το γλαφυρότερο δείγμα αυτού του «συστήματος» το προσφέρει η τηλεόραση, η Μεγάλη του Γένους Ξελογιάστρα. Ιδιαίτερα με τα περιβόητα «παράθυρα», όπου διάφοροι ειδικοί και μη, συμπολιτευόμενοι και αντιπολιτευόμενοι, καλούνται ν’ αναπτύξουν τις απόψεις τους και να «μορφώσουν» το Πανελλήνιο.[...]

¹ με τρόπο που παραπέμπει στον φουτουρισμό, καλλιτεχνική κίνηση και τεχνολογία του 20ού αι., που επιχειρήσε να εκφράσει τον νέο κόσμο της τεχνολογικής ανάπτυξης και το σύγχρονο άνθρωπο των μεγάλων πόλεων

² λαδερό φαγητό με ανάμεικτα λαχανικά, εδώ μεταφορικά: λογής λογής, ανακάτεμα, μπέρδεμα

Η αλλοτινή δημοκρατία του λόγου και της λογικής μεταλλάσσεται έτσι σε παρανοϊκή αναρχία, όπου ο λόγος καταντά ά-λογος, η λογική παραλογισμός και η δημοκρατία φαφλατοκρατία...

Κείμενο 2

Ήρθε ο καιρός να φύγουμε

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το ομώνυμο διήγημα του Δημοσθένη Παπαμάρκου, το οποίο περιλαμβάνεται στη συλλογή «Γκιακ», εκδόσεις Πατάκης, 2020.

Γύρισα στο χωριό κι απ' τη δικιά μ' τη σειρά ήμανε εγώ και καμιά εικοσαριά ακόμα³. [...] Είχα μάθει που 'χε γίνει το κακό στη Σμύρνη κι ούτε που μ' είχε μείνει ψυχή να χαρώ που 'μουνα ζωντανός κι έβλεπα τη μάνα μ'. Κι ήρθε και πέρασε καιρός κι εγώ μήτε να φάω μήτε να βγω απ' το σπίτι ήθελα, κι άκουγα που 'λεγε η μάνα μ' στη γειτονιά ότι τάχατες ήμανε άρρωστος απ' την κακουχία και γι' αυτό. Αλλά γω για μήνες με το ζόρι σηκωνόμουν απ' το κρεβάτι μέχρι που 'ρχεται και με πιάνει ο πατέρα μ' και μ' αρωτάει τι γίνηκε και μ' έχει φάει τέτοιο μαράζι⁴. Το και το, του λέω. Με βάζει πόστα⁵ και μου λέει, τόσοι και τόσοι πεθάνανε στον πόλεμο, άντρες και παλικάρια, κι εσύ κάθесαι και μυξοκλαίς για μια γυναίκα; Θα βρεις άλλη και θα παντρευτείς και θα τα λησμονήσεις τούτα όλα. Μ' έκανε και ντράπηκα⁶, γιατί ήμανε και μικρός ακόμα και του 'χα σέβας του πατέρα μ'. Και πώς να του το 'λεγα που απ' όσους είχα δει και πεθάνανε, κι απ' τα χέρια μ', και φίλους, εγώ μονάχα την Ανθή θυμόμανε.

Το 'μαθε κι η μάνα μ', και το βάλανε αμέτι μουχαμέτι⁷ να μου βρούνε νύφη, να παντρευτώ, να μου περάσει. Και μες στο χρόνο είχα πέντε προξενιά κι όλα τα χάλαγα, μέχρι που στο τέλος φέρανε τον γούμενο απ' το μοναστήρι να μου πει που 'ναι αμαρτία να σκέφτομαι ακόμα τους πεθαμένους. Κι έτσι το πήρα απόφαση κι εγώ κι έδωσα λόγο τότες και παντρεύκα τη Ρίνα. Ίσα που χόρεψα στο γάμο κι είπανε τότες που ήμανε τάχα αδέλιος στο χορό, γι' αυτό. Είχανε πει και στον συμπέθερο ότι ήμανε απ' τη φτιαξιά μ' βαρύς και δεν μίλαγα, κι όλα τα κουκουλώσανε. [...]

³ Ο ήρωας ήταν ένας από τους Ελλαδίτες στρατιώτες που πολέμησαν στον Μικρασιατικό Πόλεμο, ενώ πριν συμμετείχε στην απόβαση του ελληνικού στρατού στη Σμύρνη (1919), όπου και είχε γνωρίσει και ερωτευθεί μια γυναίκα, την Ανθή.

⁴ μακροχρόνια στενοχώρια που προέρχεται ιδίως από ανεκπλήρωτη επιθυμία

⁵ με επιπλήττει, με καταδιώκει

⁶ ντράπηκα

⁷ με το ζόρι, πεισματικά, οπωσδήποτε

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να επαληθεύσεις ή να διαψεύσεις, σύμφωνα με το περιεχόμενο του Κειμένου 1, τις παρακάτω προτάσεις, γράφοντας στο απαντητικό σου φύλλο δίπλα στον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση τη λέξη Σωστό ή Λάθος:

1. Ο διάλογος είναι συνδεδεμένος με τη δημοκρατία.
2. Στις μέρες μας οι μονόλογοι αντικαθιστούν τον διάλογο.
3. Το φαινόμενο της μονολογίας απαντάται μεταξύ άλλων και στη Βουλή.
4. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα απουσίας ουσιαστικού διαλόγου εντοπίζεται στην τηλεόραση.
5. Οι τηλεοπτικοί διάλογοι διαφωτίζουν τους θεατές.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς συνδέονται νοηματικά η πρώτη με τη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1; Πώς η συγκεκριμένη επιλογή εξυπηρετεί την οργάνωση του κειμένου;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

να κάνει φιγούρα, να μονοπωλήσει το μικρόφωνο, ξεφτισμένα, σκυταλοδρομία, «φωτίζεται»: Να αντικαταστήσεις τις παραπάνω λέξεις - φράσεις, οι οποίες χρησιμοποιούνται στο Κείμενο 1 μεταφορικά, με άλλες ισοδύναμες λέξεις - φράσεις με δηλωτική/κυριολεκτική σημασία (μονάδες 10) και να εξηγήσεις ποια πρόθεση του συντάκτη υπηρετεί συνολικά η επιλογή της μεταφορικής λειτουργίας (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιες αντιλήψεις για τους άνδρες ανιχνεύονται στο Κείμενο 2 και πώς εξηγείται η παρουσία τους; Ποια είναι η δική σου άποψη για αυτές τις αντιλήψεις; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε περίπου 150 λέξεις, τεκμηριώνοντάς την με συγκεκριμένες αναφορές στο κείμενο.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Ένα συγκινητικό κείμενο του 88χρονου Παναγιώτη Φίλιππα

Το κείμενο αποτελεί μια συγκινητική κατάθεση ψυχής του 88χρονου Παναγιώτη Φίλιππα με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Τρίτης Ηλικίας. Καταχωρήθηκε από τον Νίκο Καθθαδά, διαχειριστή της ιστοσελίδας <https://www.mylefkada.gr>/την 1 Οκτωβρίου 2016 και προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 02 – 04 – 2021. (συντομευμένο)

Καλημέρα σας.

Ονομάζομαι Παναγιώτης Φίλιππας και μένω στο Νυδρί Λευκάδας. Είμαι Συνταξιούχος 88 ετών σήμερα. Δάσκαλος. Μπήκα στον πειρασμό να σας γράψω, διότι κάπου άκουσα στο ραδιόφωνο ότι την 1η Οκτωβρίου εορτάζεται η Τρίτη ηλικία. Και ένιωσα μια χαρά, μια ικανοποίηση. Ένωσα και θυμό μαζί. Εορτάζουμε την Τρίτη ηλικία σκέφτηκα. Ευτυχώς που μας θυμούνται ακόμα, είπα. Για όλα αυτά που κάναμε. Και έχουμε προσφέρει. Στις οικογένειές μας. Στην κοινωνία μας. Στα παιδιά μας και στα εγγόνια μας. Και ακόμα συνεχίζουμε. Η καρδούλα μου το ξέρει. Τι έχω περάσει... Και τι περνάμε ακόμα. Γιατί αγαπητοί συμπολίτες μου, στη πράξη αλήθεια, πώς με τιμούν;

Με την πετσοκομμένη σύνταξη που μου δίνουν; Που νιώθω εγκαταλελειμμένος; Με την μειονεκτούσα Δημόσια Υγεία που, όταν πάω στο Νοσοκομείο, περιμένω ώρες να εξυπηρετηθώ, διότι δεν υπάρχουν αρκετοί Ιατροί να εξυπηρετήσουν; Όρες. Σκεφτείτε το αυτό. Σας παρακαλώ. Και δεν είμαι από αυτούς που θέλουν να κάθονται σε μια γωνιά και να γκρινιάζουν. Όσο μπορώ, θέλω ακόμα να κάνω ό,τι μπορώ. Προσπαθώ.

Η αλήθεια είναι ότι μόνος σου πολύ δύσκολα παίρνεις κουράγιο. Δύναμη. Πολύ δύσκολα αντιμετωπίζεις το τέρας που λέγεται μοναξιά. Απομόνωση. Η μοναξιά, είναι ένα θηρίο που σε τρώει κάθε μέρα. Ύπουλα. Λίγο λίγο. Σε μαραζώνει. Σου παίρνει κάθε όρεξη και ενδιαφέρον για τη ζωή.

Έχω τρία παιδιά. Οκτώ εγγόνια και δύο δισέγγονα. Ζούνε άλλα στην Αθήνα, άλλα στη Βόρειο Ελλάδα, άλλα στο εξωτερικό και άλλα σπουδάζουν. Δεν είναι διόλου εύκολο. Ούτε για αυτούς. Οι συνθήκες βλέπετε. Της σύγχρονης ζωής.

Όμως, έχω μια παρηγοριά σκέφτηκα. Σαν χαμόγελο. Τα κορίτσια. Τα κορίτσια από τη «Βοήθεια στο Σπίτι». Αυτά που κάθε βδομάδα έρχονται στο σπίτι μου και με στηρίζουν. Με φροντίζουν. Με βοηθάνε. Αυτά που μου δίνουν δύναμη να αντέξω. Μια παρηγοριά. Με τον λόγο τους. Με κάθε τι που μπορούν. Και θέλω να πω ένα ευχαριστώ. Σε αυτούς τους ανθρώπους που για μένα είναι σαν παιδιά μου... Δεν μπορείτε να καταλάβετε τι σημαίνει για μένα η παρουσία τους. Κάθε

φορά που έρχονται. Που τους περιμένω! Και κάπως έτσι συνεχίζω. Σαν τα νιάτα τους να δίνουν κάτι και σε μένα. Εδώ και δέκα χρόνια, έχω τη βοήθειά τους.

Εύχομαι, σαν ηλικιωμένος, σαν Δάσκαλος, σαν γονέας και Παππούς που νοιάζεται για τον τόπο του, αυτά τα παιδιά, «Η Βοήθεια στο Σπίτι», να πάρει τη θέση που της αξίζει και να εξασφαλιστεί μια και δια παντός θεσμικά. Νιώθω ότι αν δεν το πω, δεν έκανα το χρέος μου. Γιατί ξέρω πως αγωνίζονται κάθε χρόνο. Για την εργασία τους. Και αυτό με θυμώνει πιο πολύ. Και πιστεύω ότι είναι υποχρέωση από το κράτος να με τιμά. Εμένα και όλους τους ηλικιωμένους. Με πράξεις. Και όχι με λόγια.

Κείμενο 2

ΣΑΜΙΟΥΕΛ ΟΥΛΜΑΝ (1840 - 1924)

Νιότη

Ο Σάμιουελ Ούλμαν ήταν Αμερικανός επιχειρηματίας, ποιητής, ανθρωπιστής και θρησκευτικός ηγέτης. Είναι γνωστός σήμερα για το ποίημά του «Νιότη». Ανακτήθηκε από το διαδίκτυο (<https://www.o-klooun.com/>) στις 16.10. 2021.

Τα νιάτα δεν είναι περίοδος ζωής, είναι η κατάσταση του νου.

Δεν είναι κόκκινα μάγουλα, κόκκινα χείλη και ευλύγιστα γόνατα.

Είναι η διάθεση της θέλησης, η ιδιότητα της φαντασίας, η δύναμη των αισθημάτων.

[. . .]

Κανένας δεν γερνάει μόνο και μόνο επειδή ζει μερικά χρόνια.

Οι άνθρωποι γερνούν, όταν λιποτακτούν από τα ιδανικά τους.

Και τα ωραία ακόμη πρόσωπα, όταν δεν προσέξουν να μείνουν όσο γίνεται ηθικά αμόλυντα, στιγματίζονται συχνά από την αυθάδεια ή την αηδία.

Τα χρόνια μπορεί να ρυτιδώνουν το δέρμα, αλλά όταν εγκαταλείψεις τον ενθουσιασμό, τότε ρυτιδώνεται το πνεύμα.

Η ανησυχία, η αμφιβολία, η έλλειψη εμπιστοσύνης στον εαυτό σου, ο φόβος και η απελπισία, αυτά τα μυσσάρια μακρά χρόνια που γέρνουν το κεφάλι και κάνουν σκόνη το πνεύμα που γέρασε.

Και αν είναι κανείς εβδομήντα ή δεκάξι χρόνων,

πάντα στην καρδιά του μπορεί να υπάρχει η αγάπη για το θαύμα, ο θαυμασμός για τα άστρα και τα πράγματα και για τις σκέψεις.

Η θέληση να αντιμετωπίσει κανείς τα γεγονότα, η αδιάκοπη παιδιάστικη όρεξη για κείνο που πρόκειται να 'ρθει.

Έπειτα, και η μεγάλη χαρά για το παιχνίδι της ζωής.

Είστε τόσο νέοι, όση είναι η πίστη σας στη ζωή.

Τόσο γέροι, όση είναι η αμφιβολία σας.

Τόσο νέοι, όση είναι η εμπιστοσύνη στον εαυτό σας.

Τόσο γέροι, όση είναι η απελπισία σας.

Μέσα στο κέντρο της καρδιάς σας βρίσκεται ένας σταθμός ασυρμάτου.

Όσα χρόνια κάποιος παίρνει μηνύματα ομορφιάς,
ελπίδας, χαράς, μεγαλείου, θάρρους και δύναμης από τη γη, από τους ανθρώπους και από το θεό,
τότε είναι πάντα νέος.

Όταν τα μηνύματα αυτά πάψουν να έρχονται, και το κέντρο της καρδιάς σας έχει σκεπαστεί με τα
χρόνια της απαισιοδοξίας και τον πάγο της αδιαφορίας και του κυνισμού¹, τότε πραγματικά
μεγαλώσατε και γεράσατε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να προσδιορίσεις το περιεχόμενο των παρακάτω προτάσεων του Κειμένου 1 με την ένδειξη «Σωστό» ή «Λάθος» βασισμένος /η στα νοήματα του κειμένου:

Ο κύριος Φίλιππας:

1. Είναι ένας άνθρωπος που δεν έχει υψηλό μορφωτικό επίπεδο.
2. Είναι ευχαριστημένος από τις υγειονομικές και συνταξιοδοτικές παροχές του κράτους.
3. Είναι δραστήριος, όσο του επιτρέπει η ηλικία του.
4. Δεν αισθάνεται μοναξιά, επειδή ζει σ' ένα μικρό μέρος που όλοι γνωρίζονται.
5. Εκφράζει την ευγνωμοσύνη του για το πρόγραμμα «Βοήθεια στο σπίτι».

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιο ρόλο για τη συνοχή και την οργάνωση του Κειμένου 1 παίζει η ερώτηση στο τέλος της πρώτης παραγράφου «Γιατί αγαπητοί ... πως με τιμούν;»

Μονάδες 10

¹ ωμή ειλικρίνεια, χωρίς ευγένεια και ευπρέπεια.

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 υπάρχει ευθύς λόγος του ηλικιωμένου στο παρακάτω απόσπασμα: «Ονομάζομαι Παναγιώτης Φίλιππας . . . ένιωσα και θυμό μαζί». Να τον μετατρέψεις σε πλάγιο λόγο (μονάδες 10) αρχίζοντας με τη φράση «Ο κύριος Φίλιππας αναφέρει ότι. . . » και να εντοπίσεις τη διαφορά στο ύφος λόγου του κειμένου μετά την μετατροπή (μονάδες 5).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του ανθρώπου, όταν γερνάει; Να τα αναλύσεις τεκμηριώνοντας την απάντησή σου με στοιχεία του Κειμένου 2. Συμφωνείς με το ποιητικό υποκείμενο πως τα γηρατειά δεν είναι μόνο θέμα ηλικίας; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου περίπου σε 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Εφηβεία και μόδα

Το κείμενο της δημοσιογράφου Μαρίας Σκαμπαρδώνη έχει αντληθεί από το διαδίκτυο στις 2 – 04 - 2021, από ιστότοπο σχετικό με την εφηβεία <https://efiveia.gr/> 2019 (διασκευή).

Η μόδα είναι ένα σύνολο αντιλήψεων και κοινωνικών επιταγών που αφορούν τα ρούχα, το ντύσιμο, την εξωτερική εμφάνιση του ανθρώπου. Αποτελεί ένα κομμάτι της ζωής που απασχολεί έντονα πολλούς ανθρώπους στη σύγχρονη περίοδο, καθώς δίνεται μεγάλη έμφαση πλέον στην εξωτερική εμφάνιση του ανθρώπου. Αποτελεί μέσο κοινωνικοποίησης, σύμβολο κοινωνικών αντιλήψεων και προσωπική έκφραση.

Οι έφηβοι αποτελούν μια κοινωνική ομάδα η οποία και λόγω της έμφυτης περιέργειας προς τα πράγματα και εξαιτίας της έμφυτης ανάγκης τους, για να ξεχωρίζουν, τείνει να ασχολείται πολύ με αυτή. Βλέπουν τη μόδα ως ένα τρόπο να διαρρήξουν τα δεσμά των κοινωνικών «πρέπει», ως έναν τρόπο να αναδείξουν την ξεχωριστή τους προσωπικότητα και να εκφράσουν τις βαθύτερες ανησυχίες τους. Η μόδα είναι πόλος έλξης για κάθε έφηβο και έφηβη, επειδή αισθάνονται πως έχουν τη δυνατότητα να εκφράζουν μέσω αυτής την ορμή και την επαναστατική τους φύση. Περιέργα ντυσίματα, κουρέματα, βαψίματα, ουκ ολίγες φορές συναντάμε εφήβους με έντονη διάθεση να αλλάξουν και να πειραματιστούν, γεγονός που σχετίζεται με την εξωτερική εμφάνιση.

Όμως, η μόδα μπορεί να επιφέρει και αρνητικές συνέπειες σε έναν έφηβο; Φυσικά και μπορεί. Η εξιδανίκευση της εξωτερικής εμφάνισης ως μοναδικού προσόντος για έναν άνθρωπο, η στερεοτυπική αντίληψη περί ομορφιάς και η εμμονή σε συγκεκριμένο σωματότυπο και εξωτερικά γνωρίσματα έχουν ως συνέπεια πολλά νέα παιδιά - ειδικά έφηβα κορίτσια - να οδηγούνται σε εξαντλητικές δίαιτες και νευρική ανορεξία και στη στερεοτυπική τυποποίηση όλων των ανθρώπων σε ένα και μόνο μοτίβο εμφάνισης.

Όλα αυτά αποτελούν σοβαρά προβλήματα και αρνητικές επιπτώσεις της μόδας, οι οποίες πρέπει με τη βοήθεια της ορθής σκέψης και της ενσυναίσθησης¹, να αντιμετωπιστούν σωστά από έναν έφηβο. Ένας έφηβος, επειδή μπορεί, εξαιτίας της νεότητας, να μην είναι σε θέση να εμβαθύνει με τον σωστό τρόπο και να αποκωδικοποιήσει τα σωστά μηνύματα από τα λανθασμένα, είναι δυνατόν να γίνει επιρρεπής σε λάθος αποφάσεις.

¹ Ενσυναίσθηση: η ταύτιση με την ψυχική κατάσταση ενός άλλου ατόμου και η κατανόηση της συμπεριφοράς και των κινήτρων του.

Κείμενο 2

ΚΩΣΤΑΣ ΣΩΤΗΡΙΟΥ (1957 -)

Σταματία, το γένος Αργυροπούλου (απόσπασμα)

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από τον θεατρικό μονόλογο του Κώστα Σωτηρίου «Σταματία, το γένος Αργυροπούλου»(2014) που ξετυλίγει τις περιπέτειες μιας οικογένειας στην μετεμφυλιακή Ελλάδα, κόρη της οποίας είναι η ηρωίδα Σταματία, θύμα της οικογενειακής ανατροφής.

[...] Τον Μπάμπη τον συνήντησα, για πρώτη φορά στη ζωή μου, στις 6 Μαΐου του '50. Σάββατο απόγευμα, στην πλατεία Συντάγματος. Σαν τώρα το θυμάμαι. Είχα πάει με την Ελένη να πάρουμε τον αέρα μας και να περπατήσουμε. Πλην της Ελένης, άλλες φίλες δεν είχα. Όχι πως ήμουν καμιά φαντασμένη, αλλά, όπως έλεγε και ο μπαμπάς, αυτές δεν είχαν κουκούτσι μυαλό. Μόνο στους χορούς και στα ψουψου με τα αγόρια είχαν τον νου τους. Διόλου σοβαρές δεν ήταν. Όχι, δηλαδή, ότι η Ελένη πήγαινε πίσω σε κάτι τέτοια. Όταν όμως ήμασταν μαζί, ήταν συγκρατημένη και κόσμια.

– Σταματία, στις οκτώ να είστε πίσω.

– Εντάξει, μπαμπά.

– Ελένη, παιδί μου, να δώσεις τους χαιρετισμούς μου στον μοίραρχο και στη μητέρα σου.

– Μάλιστα, κύριε Αργυρόπουλε...

– Στη βόλτα να είστε κόσμιες. Το επιβάλλει η θέση μας, Σταματία. Είχε μόλις προβιβασθεί ο μπαμπάς σε τμηματάρχη στο Υπουργείο Εμπορίου και το είχαμε περί πολλού στην οικογένεια.

– Λοχαγός Γκαβαλέκας Χαράλαμπος, καλησπέρα σας. Θα μπορούσα εγώ και ο συνάδελφός μου να σας συνοδεύσουμε στη βόλτα σας; Έτσι συστήθηκε. Σε εμένα απηύθυνε τον λόγο, όχι στην Ελένη. Παρότι είχα μόλις κλείσει τα δεκαεπτά, ήμουν ψηλή, ευθυτενής, ντυμένη σεμνά και προπάντων σοβαρή. Κακό λόγο για την Ελένη δεν θέλω να ειπώ, μα όσο να 'ναι και κοκκινάδι στο στόμα έβαζε και το μάτι της έπαιζε. Είναι αλήθεια πως κολακεύτηκα πολύ από τη στολή του. [. . .] Εκτός αυτού, το μυαλό μου δεν πήγε σε κατιτί το απρεπές κι έτσι δέχτηκα την πρότασή του. [. . .]

– Μιλάς ωραία, Σταματία, είπε κάποια στιγμή εκείνος. Ταράχτηκα από τη φιλοφρόνηση του Χαράλαμπου. Ένωσα τα μάγουλά μου να καίνε, τα χέρια μου να ιδρώνουν, μα δεν έδειξα τίποτα προς τα έξω.

– Εμείς, τώρα, πρέπει να φύγουμε, τους ανακοίνωσα. Η ώρα έχει περάσει...

– Να μη σας κεράσουμε μια πορτοκαλάδα; παραπονέθηκε ο φίλος του.

– Καλή ιδέα, Σταματία, δεν νομίζεις; πετάχτηκε η Ελένη.

– Αν η Σταματία λέει πως πρέπει να φύγετε, αυτό πρέπει να κάνετε. Ξέρει αυτή, είπε ο Μπάμπης, κι εγώ πάλι κατάλαβα το φούντωμα στο πρόσωπό μου και τάχυνα το βήμα ως τη στάση

του λεωφορείου. Τους χαιρετήσαμε και επιστρέψαμε στα σπίτια μας. Δεκαπέντε ημέρες μετά τη γνωριμία μας, μου έκανε πρόταση γάμου.

[. . .]

Η μητέρα συγκινήθηκε όταν της είπε το νέο, συγκρατημένα όμως, καθότι θα προτιμούσε να προηγηθεί η Αλεξάνδρα, σαν μεγαλύτερη που ήταν. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες συνέπειες προκύπτουν, όταν οι έφηβοι ασχολούνται με την μόδα και ακολουθούν τις επιταγές της, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (80 - 90 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η πρώτη παράγραφος του Κειμένου 1 αναπτύσσεται με ορισμό. Αφού τον εντοπίσεις (μονάδες 6) να δικαιολογήσεις τη σκοπιμότητα αυτής της επιλογής σε σχέση και με το νόημα του υπόλοιπου κειμένου (μονάδες 4)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 (Οι έφηβοι αποτελούν...με την εξωτερική εμφάνιση.) να μετασχηματίσεις τα υπογραμμισμένα ρηματικά σύνολα του κειμένου σε ονοματικά, κάνοντας όποιες αλλαγές θεωρείς απαραίτητες (μονάδες 10). Ποια αλλαγή παρατηρείς ως προς το ύφος λόγου; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις με σχετικές αναφορές στο Κείμενο 2 τη στάση της ηρωίδας σχετικά με τη συμπεριφορά και την αμφίεση των καθωσπρέπει δεσποινίδων. Θεωρείς ότι τέτοιες αντιλήψεις για τα κορίτσια ισχύουν και σήμερα; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου περίπου σε 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Εμείς δεν θα γεράσουμε άραγε;

Η Κατερίνα Τζωρτζακάκη είναι ψυχολόγος και συγγραφέας. Με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Ηλικιωμένων (1 – 10 – 2019) ανάρτησε αυτό το άρθρο στην ηλεκτρονική ιστοσελίδα HUFFPOST. Το κείμενο προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 02 – 04 – 2021. (διασκευή)

Καθημερινά στη σημερινή κοινωνία αγωνιζόμαστε, για να κερδίσουμε χρήματα και αναγνώριση. Ωστόσο, αφήνουμε επιδεικτικά τους ηλικιωμένους πίσω. Και αυτό είναι ένα μεγάλο παράδοξο. Ακόμη κι αν δεν μας περισσεύει αγάπη για τους άλλους, δεν θα έπρεπε με κάποιο τρόπο να προνοούμε, ώστε η δική μας η ζωή στο μακρινό μέλλον να είναι ανθρώπινη;

Είναι στη φύση του ανθρώπου να μη σκέφτεται τα γηρατειά. Συνήθως νιώθουμε μέχρι μια ηλικία άτρωτοι, πως κάπως μαγικά εμείς δεν θα βρεθούμε σε αυτή τη θέση και θα είμαστε για πάντα νέοι και δυνατοί. Σπάνια αναρωτιόμαστε τι θα μπορέσει να απαλύνει τη μοναξιά, τον πόνο της απώλειας, την αδυναμία του σώματος. Στην τηλεόραση παρελαύνουν κακέκτυπες μορφές «τραβηγμένες», που απορεί κανείς αν όντως πιστεύουν πως ξεγελούν, αν όντως πιστεύουν πως αρέσουν. Κι αυτά τα πρότυπα ακολουθούνται από τους υπολοίπους κι έτσι προχωράμε, μα κανένας άνθρωπος ποτέ δεν κατάφερε να νικήσει την πραγματικότητα, κανένας δεν αντιστάθηκε ποτέ στη ροή της ζωής. Το ποτάμι του χρόνου μας παρασέρνει όλους έστω κι από λίγο μέρα με τη μέρα.

Βέβαια, η νέα γενιά είναι υπερφορτωμένη με δραστηριότητες και η παλιά φεύγει πικραμένη. Η ενδιαμέση γενιά είναι γεμάτη άγχος και ενοχή. Αυτό που δεν καταλαβαίνουμε είναι πως αφήνουμε έτσι πλούτο να φεύγει από τα χέρια μας σαν νερό. Οι ηλικιωμένοι έχουν ζήσει σε παλιότερες εποχές, έχουν γνώση, είναι το μόνο που μας συνδέει με το παρελθόν μας. Χωρίς το παρελθόν μας δεν έχουμε ταυτότητα, τα παιδιά μας μένουν χωρίς ρίζες, η χώρα μας χάνει όλα εκείνα που την κάνουν να ξεχωρίζει.

Τί θα πρέπει λοιπόν να γίνει; Μήπως τελικά τα παιδιά του νηπιαγωγείου και του δημοτικού θα έπρεπε να επισκέπτονται τα γηροκομεία και να ακούνε ιστορίες από τις παλιές εποχές; Μήπως οι έφηβοι, αντί να μαθαίνουν τόσες ξένες γλώσσες, θα έπρεπε να κάνουν εθελοντισμό κάποιες ώρες; Και όσοι σπουδάζουν ανθρωπιστικές επιστήμες θα μπορούσαν άραγε να γίνουν χρήσιμοι σε προγράμματα υποστήριξης ηλικιωμένων αποκτώντας έτσι και πολύτιμη εμπειρία; Κάποια καθηγήτρια μου περιέγραψε τους σύγχρονους μαθητές ως αδιάφορους για όλα. Μα οι έφηβοι προσπαθούν απεγνωσμένα να αντιγράψουν εμάς τους ενηλίκους. Αν μας ενοχλούν τόσο είναι επειδή είναι ο πιο αληθινός καθρέφτης μας.

Έτσι η αλυσίδα της σημερινής κοινωνίας έχει σπασμένους κρίκους, έχει γενιές απομακρυσμένες, έχει εγωπάθεια και ατομικισμό. Χρειάζεται να δώσουμε χώρο στους ηλικιωμένους, να τους δώσουμε δύναμη έτσι ώστε να μπορέσουν κι εκείνοι να υποστηρίξουν την κοινωνία, όπως και για όσο μπορούν. Ο άνθρωπος της νέας εποχής έχει πληροφορίες και επιστήμη, μα χρειάζεται και ανθρωπιά και λογικό νου. Χρειάζεται να φέρεται στους άλλους με τον τρόπο που θέλει να του φερθούν. Ας κοιτάξουμε λοιπόν το πρόσωπό μας στον καθρέφτη κι ας αναρωτηθούμε έστω και μια φορά: Εμείς δεν θα γεράσουμε άραγε;

Κείμενο 2

Καζαντζάκης [Αναφορά στον Γκρέκο]

Το απόσπασμα προέρχεται από το βιβλίο του Καζαντζάκη «Αναφορά στον Γκρέκο», κεφάλαιο Γ' «Η μάνα» και αναφέρεται στον παππού του.

[. . .] Δυο φορές τον χρόνο, τη Λαμπρή και τα Χριστούγεννα, κινούσε από το μακρινό χωριό ο παππούς μου κι έρχονταν στο Μεγάλο Κάστρο να δει τ' αγγόνια και την κόρη. Λογάριαζε πάντα κι έρχονταν να χτυπήσει την πόρτα την ώρα που κάτεχε πως το θεριό ο γαμπρός του δεν ήταν στο σπίτι. Γέρος κοτσονάτος, με άκουρα άσπρα μαλλιά, με γαλάζια γελούμενα μάτια, με βαριές χερούκλες όλο ρόζους. Άπλωνε να με χαϊδέψει, και το δέρμα μου ξεγδέρνονταν. [. . .]

Η γυναίκα του είχε πεθάνει κι αυτή από χρόνια, και κάθε που ερχόταν ο παππούς μου στο σπίτι έφερνε την αθιβολή¹ της και τα μάτια του βούρκωναν. Την αγαπούσε περισσότερο και από τα χωράφια του, και τη σέβονταν. Φτωχός ήταν όταν παντρεύτηκε, μα υπομονευόταν: «Πράγμα² δεν είναι, έλεγε, η φτώχεια και η γύμνια, φτάνει να 'χεις καλή γυναίκα».

Παλιά συνήθεια ήταν τότε στα χωριά της Κρήτης, όταν γύριζε το δειλινό ο άντρας από τα χωράφια, να του 'χει η γυναίκα του έτοιμο χλιαρό νερό, να σκύβει να του πλένει τα πόδια. Ένα δειλινό γύρισε ο παππούς μου κατακουρασμένος από τη δουλειά, κάθισε στην αυλή, κι ήρθε η γυναίκα του με μια λεκάνη χλιαρό νερό, γονάτισε μπροστά του κι άπλωσε να του πλύνει τα σκονισμένα πόδια. Ο παππούς μου την κοίταξε με συμπόνια, είδε τα χέρια της που τα 'χε φάει η καθημερινή λάτρα του σπιτιού, είδε τα μαλλιά της που είχαν αρχίσει και άσπριζαν, τη λυπήθηκε. Σήκωσε το πόδι, έδωσε μια στη λεκάνη το νερό και την αναποδογύρισε.

«Από σήμερα και πέρα, γυναίκα, είπε, δε θα μου πλένεις τα πόδια· δεν είσαι μαθές δούλα μου, γυναίκα μου είσαι και κυρά μου» [. . .]

¹ Αθιβολή: κουβέντα, σκέψη

² Πράγμα: τίποτα

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1° υποερώτημα (μονάδες 10)

Γιατί είναι στη φύση του ανθρώπου να μη σκέφτεται τα γηρατειά, σύμφωνα με το Κείμενο 1, και για ποιους λόγους αυτό είναι επιζήμιο (40 - 50 λέξεις);

Μονάδες 10

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια σχέση έχει ο τίτλος του Κειμένου 1 με το περιεχόμενό του (μονάδες 6); Τι πετυχαίνει, κατά τη γνώμη σου, η συντάκτρια με την επανάληψη της φράσης του τίτλου στο τέλος του κειμένου (μονάδες 4);

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 τρεις γλωσσικές επιλογές με τις οποίες η συγγραφέας προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει τον αναγνώστη, ώστε να αντιμετωπίσει με ανθρωπιά τα άτομα της τρίτης ηλικίας. (μονάδες 9). Πώς καθεμία από αυτές εξυπηρετεί αυτόν τον στόχο; (μονάδες 6).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς θα χαρακτήριζες τον παππού από τις πράξεις του και τη στάση που είχε προς την γυναίκα του; Να τεκμηριώσεις την άποψή σου με στοιχεία του Κειμένου 2. Ποιες σκέψεις και συναισθήματα σου προκάλεσε η ανάγνωση (120 - 150 λέξεις);

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η επίδραση του χιούμορ στο παιδαγωγικό κλίμα της σχολικής τάξης

Το κείμενο που ακολουθεί είναι απόσπασμα από άρθρο της Δέσποινας Παπαδοπούλου με τίτλο «Το χιούμορ ως εκπαιδευτικό εργαλείο κατά τη μαθησιακή διαδικασία» δημοσιευμένο το 2020 στο περιοδικό Επιστημονικά Χρονικά – Τόμος 25ος, Τεύχος 3. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 02 – 04 – 2021 (διασκευή).

Το παιδαγωγικό **κλίμα** μιας σχολικής τάξης δε διατηρείται πάντα σταθερό, αλλά επηρεάζεται από αρκετούς παράγοντες που μπορεί να συνυπάρχουν, να μεταβάλλονται, να αλληλοεπιδρούν σε διαφορετικό βαθμό μεταξύ τους, τόσο από την έναρξη του σχολικού έτους, όσο και κατά τη διάρκειά του. Ανάμεσα στους παράγοντες που συγκαταλέγονται σε εκείνους που μπορούν να επηρεάσουν το παιδαγωγικό κλίμα της σχολικής τάξης είναι και ο ίδιος ο εκπαιδευτικός. Η χιουμοριστική διάθεσή του μπορεί **να αποφορτίσει** έντονες καταστάσεις ή και κρίσεις, που πιθανόν να συμβούν στη σχολική τάξη ή να βοηθήσει τους μαθητές να χαλαρώσουν από την έντονη μαθησιακή πίεση που δέχονται. Κάνει τα προβλήματα που υπάρχουν λιγότερο έντονα και σε καμία περίπτωση δεν **καλύπτει** τα ίδια τα προβλήματα. Δε στρέφεται κατά των μαθητών με κακεντρεχή σχόλια για αυτούς ή τον κωμικό σχολιασμό χαρακτηριστικών, συνηθειών, λόγων ή ενεργειών τους.

Από την έρευνα του Askildson φάνηκε ότι η χρήση του χιούμορ δημιούργησε ένα πιο **άνετο** και ευνοϊκό μαθησιακό περιβάλλον τόσο για τους δάσκαλους όσο και για τους περισσότερους μαθητές (82%) που απάντησαν. Πιο συγκεκριμένα, φάνηκε ότι μειώθηκε η ανησυχία, βελτιώθηκε η προσεγγισιμότητα του δασκάλου και αυξήθηκαν τα **επίπεδα** του ενδιαφέροντος των μαθητών, ως αποτέλεσμα της χρήσης του χιούμορ από τους δασκάλους.

Σε περιβάλλοντα που τα χαρακτηρίζει αυταρχικότητα και πίεση, η σκέψη επιβραδύνεται. Σε αντίθεση, το χιούμορ δημιουργεί μια χαλαρή ατμόσφαιρα που διευκολύνει τη μάθηση. Επίσης, είναι γνωστό ότι η κριτική σκέψη δεν αναπτύσσεται σε περιβάλλον επικριτικό, απειλητικό, υποτιμητικό, αλλά σε περιβάλλον άνετο, ευχάριστο, ασφαλές, το οποίο την υποκινεί. Το χιούμορ είναι ενθαρρυντικό για μια υγιή συμμετοχή όλων των μαθητών, ανεξάρτητα φυλής ή θρησκείας.

Ως παιδαγωγικό εργαλείο μπορεί να είναι πολύ αποτελεσματικό στην παρακίνηση για το μάθημα και στην προαγωγή του παιδαγωγικού περιβάλλοντος, μέσα στο οποίο εκφράζονται απόψεις και λάθη, χωρίς να καταστρέφεται η αυτοεικόνα του μαθητή. Έτσι οι δάσκαλοι που δηλώνουν ότι τα λάθη είναι φυσιικά και αποδεκτά γελώντας πρώτα με τα δικά τους, κάνουν τους μαθητές να αισθάνονται λιγότερο ανήσυχοι και πιο άνετοι στην επικοινωνία και να παίρνουν περισσότερα ρίσκα στην επιδίωξη της μάθησης. Ταυτόχρονα, κάνει τους μαθητές να νιώθουν ότι δεν απειλούνται,

ενδυναμώνει ή διατηρεί τόσο τις καλές σχέσεις ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς και τους μαθητές όσο και μεταξύ των ίδιων των μαθητών.

Κείμενο 2

Μαινόμενο πεδίο

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Ιφιγένειας Χρυσόχου «Πυρπολημένη Γη», 1999, Αθήνα: εκδ. Αλέξανδρος, σ.σ.65-72.

Κοντά δύο χρόνια απ' τον καιρό της μεγάλης πλημμύρας, δεν πάτησε πια προξενιό στο σπίτι της Νικολέλαινας. Τα 'χασε η κυρα-Λέγκω, όταν εκείνο το πρωινό, είδε την προξενήτρα, όχι τόσο για την επίσκεψη όσο γιατί έκανε λόγο για τη μικρή της κόρη. «Αυτήν θέλει ο γαμπρός», είπε.

- Ακούς, εκεί, να ζητάνε τη μικρή, αφού είναι μεγάλη στη μέση; Και για όλα αυτά εσύ φταις, άρπαξε τον άντρα της η Νικολέλαινα, όταν έφυγε η προξενήτρα.

- Γιατί εγώ;
- Όταν ζήτησε την κόρη μας ο Γιώργης ο Καλλιώρας, έπρεπε να τη δώσεις.
- Να τη δώσω στο μεροκαματιάρη μας;
- Εσύ το λες αυτό; Τι ήτανε ο παππούλης σου; Απ' τη Μυτιλήνη δεν ερχότανε να δουλέψει στο μεροκάματο τα καλοκαίρια;
- Εκείνος δεν πήρε προίκα. Ούτε έβαλε στο μάτι πλούσια νύφη. Με τη δούλεψή του πρόκοψε.
- Κι ο Γιώργης σου το 'πε. «Τίποτα δε θέλω».
- Ήξερε ότι δε θα 'δινε την κόρη μου ξεβράκωτη.
- Κι έπρεπε με τέτοιο τρόπο να τον διώξεις;
- Τι να σου πω, με είχε τυφλώσει ο θυμός τότε. Εγώ τον εκτιμούσα και τον λογάριζα για τίμιο. Κι εκείνος να ξελογιάσει το παιδί μου...
- Γιατί δηλαδή, επειδή αγαπούσε το κορίτσι μας, δεν ήτανε τίμιος; Ύστερα, αν το πάρεις έτσι, φταίει η δικιά μας. Ας μην του 'δινε θάρρος.
- Γι' αυτό και εγώ την κανόνισα για καλά.
- Σαν δε ντρέπεσαι... Κι έπρεπε να τη σακατέψεις στο ξύλο; Από τότε έχει να πάρει απάνω της. Πετσι και κόκκαλο έμεινε. Πίσω απ' την πλάτη μας το φωνάζει ο κόσμος, ότι χτικιάρικο το κατάντησες το παιδί σου.
- Ο έρωτας φταίει.
- Εσύ φταις σε όλα. Κι εγώ φταίω, που σ' άκουσα. Από τότε που 'διωξες το Γιώργη, κακήν κακώς πήγαμε. Πρώτα οι πλημμύρες. Πνίγηκαν τα ζωντανά, και καταστράφηκαν τα σπαρτά. Ούλη η σοδειά πήγε χαμένη.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες θετικές συνέπειες για την παιδαγωγική διαδικασία προκαλεί η χρήση του χιούμορ από τον εκπαιδευτικό σε μια τάξη (70 - 80 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 επιλέγεται ως τρόπος ανάπτυξης το αίτιο και αποτέλεσμα. Να τεκμηριώσεις αυτή τη διαπίστωση (μονάδες 6) και να αναφέρεις πως αυτή η επιλογή από τον συντάκτη εξυπηρετεί τον σκοπό του κειμένου. (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Κλίμα, να αποφορτίσει, καλύπτει, άνετο, επίπεδα: Να χρησιμοποιήσεις τις λέξεις με έντονη γραφή, που χρησιμοποιούνται συνυποδηλωτικά στο Κείμενο 1, σε πέντε φράσεις ή προτάσεις (μια για κάθε λέξη), στις οποίες θα φαίνεται η κυριολεκτική τους χρήση. (Μπορείς να κάνεις αλλαγές στους ζητούμενους τύπους σε πρόσωπο, έγκλιση, γένος κ.α.)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς θα χαρακτήριζες τον πατέρα του Κειμένου 2 από τα λόγια και τις επιλογές του; Ποια συναισθήματα σου δημιουργεί η ανάγνωση του κειμένου; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το μαθητικό χιούμορ

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από τη διπλωματική εργασία της Κρομμύδα Μαρίας με τίτλο: «Το χιούμορ» στην ΑΣΠΑΙΤΕ του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, σελ. 37 – 38, Ιωάννινα, 2016. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 02 – 04 – 2021.(συντομευμένο)

Σίγουρα το γέλιο και η χαλαρή διάθεση είναι μια μορφή διεξόδου στο σχολείο από το εντατικό διδακτικό πρόγραμμα, τις μαθητικές υποχρεώσεις των μαθητών και τον κόπο από τη συμμετοχή τους σε εξωσχολικές δραστηριότητες. Ιδιαίτερα σε περιόδους οικονομικής κρίσης, ίσως είναι και επιβεβλημένο να δημιουργείται μια πιο ευχάριστη και χαλαρή αντιμετώπιση της διδακτικής διαδικασίας. Άλλωστε, σήμερα πολλά παιδιά βιώνουν προβλήματα που πηγάζουν από την οικονομική δυσπραγία ή και σε συνδυασμό με τη διάλυση οικογενειακών δεσμών. Οπότε, είναι προτιμότερο το σχολικό περιβάλλον να αναπτύξει και να ενσταλάξει¹ εκ νέου μορφές αλληλεγγύης και αγάπης μεταξύ των ανθρώπων σε μια κοινωνία που **βάλλεται** ποικιλοτρόπως.

Η καθημερινότητα στο χώρο του σχολείου δεν είναι εύκολη ούτε για τους εκπαιδευτικούς ούτε για τους μαθητές. Υπάρχει το άγχος, η εγρήγορση, η επιδίωξη για μεγιστοποίηση της προσοχής, το στρες των εξετάσεων, η ανταγωνιστικότητα, η προσπάθεια για αποδοτικότητα και από τους δύο εμπλεκόμενους. Αυτό όμως που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι το χιούμορ δεν είναι ένας αυτόματος μηχανισμός, με τη βοήθεια του οποίου μαγικά θα αρχίσει να βελτιώνεται το κλίμα στην τάξη, θα μειωθεί το άγχος και **συνακόλουθα** θα αυξηθεί το ενδιαφέρον των μαθητών και η αποδοτικότητά τους. Η επισήμανση αυτή δεν πρέπει να περάσει απαρατήρητη.

Πράγματι, η παρουσία του χιούμορ επηρεάζει προς το καλύτερο την απόδοση των μαθητών, αυξάνοντας την προσοχή και τη νοητική εγρήγορση, βελτιώνοντας την αυτοσυγκέντρωση και τα κίνητρα για μάθηση. Η εμπειρία έχει δείξει ότι είναι προτιμότερο να υπάρχει έστω και ελάχιστο χιούμορ παρά να μην υπάρχει καθόλου. Το ζητούμενο από πλευράς εκπαιδευτικών είναι να επιτευχθεί ο **βέλτιστος** δυνατός συνδυασμός επάρκειας και ικανοτήτων, σοβαρότητας και αληθινού, υγιούς ενδιαφέροντος για τον μαθητή. Όταν όλα αυτά **διανθίζονται** με μικρές δόσεις χιούμορ, το αποτέλεσμα συγκεντρώνει περισσότερες πιθανότητες να είναι ευνοϊκό.

Η σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητών στο σχολείο εμπλέκει ασφαλώς και το περιεχόμενο της διδακτέας ύλης κάθε γνωστικού αντικείμενου. Όταν η σχέση είναι αρμονική,

¹ ενσταλάζω: (μτφ.) Καλλιιεργώ σε κάποιον σταδιακά ένα συναίσθημα, μια διάθεση, μια αντίληψη.

η πρόσληψη των γνώσεων και η κατανόηση των μαθησιακών αντικειμένων, γίνεται, κατά τεκμήριο, ευκολότερα και πιο ουσιαστικά. Στοιχεία εγγύτητας, καλοσύνης, κατανόησης και αποδοχής, υποστήριξης και ενθάρρυνσης βελτιώνουν το κλίμα στην αίθουσα. Τα αντίθετα **διαταράσσουν** το καλό κλίμα και δεν προάγουν τη γνώση.

Από τα προηγούμενα κατανοεί κάποιος την αναγκαιότητα και άλλων παραγόντων επιτυχίας στη σχολική πραγματικότητα. Επομένως, το χιούμορ μπορεί να ιδωθεί ως εργαλείο που έχει υποβοηθητικό ρόλο στην προσέλκυση του ενδιαφέροντος και της προσοχής του μαθητή και όχι ως αυτοσκοπός. Με το χιούμορ στη φαρέτρα του ο εκπαιδευτικός προσπαθεί να μειώσει την ανία και να εντείνει το ενδιαφέρον των συμμετεχόντων. Ωστόσο, ο τρόπος που διδάσκει κάθε εκπαιδευτικός είναι μοναδικός, δεν υπάρχουν έτοιμες συνταγές και η ενεργός μαθητική συμμετοχή αποτελεί πρόκληση και ζητούμενο.

Κείμενο 2

«Δάσκαλε»

Ο Γιάννης Τζίκας είναι δάσκαλος, ποιητής και συγγραφέας πολλών βιβλίων για παιδιά. Το συγκεκριμένο ποίημά είναι αφιερωμένο στον δάσκαλο, σε κάθε εκπαιδευτικό και στο χρέος απέναντι στα παιδιά. Πηγή: <https://itzikas.wordpress.com>

«Δάσκαλε, την πόρτα της τάξης σαν διαβείς
ψηλά το κεφάλι, χαμογέλα
ζεστή την καθημερινή σου καλημέρα να την πεις.

Κι όταν το μάθημα αρχίσεις
λόγια πολλά μη λες
οι κινήσεις σου απλές, λιτές
μα τεντωμένες οι αισθήσεις.

Δώσε το λόγο στα παιδιά.
Δεν έχεις τίποτα να πάθεις.
Κοίτα τα μάτια τους τα λαμπερά.
Πολλά απ' αυτά έχεις να μάθεις.

Μη στέκεσαι στις στείρες γνώσεις.
Συνεργασία, αγάπη, ανθρωπιά,
αυτά πρέπει να δώσεις.

Το κριτικό το πνεύμα ν' ανυψώσεις.

Δάσκαλε άκου...

Απ' τη μεριά της Ζάκυθος

Σου κρένει ο ποιητής:

“Πάντ' ανοιχτά, πάντ' άγρυπνα

τα μάτια της ψυχής”»

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες είναι οι απόψεις της συντάκτριας στο Κείμενο 1 για τη χρήση του χιούμορ στην παιδαγωγική διαδικασία (60 – 70 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς λειτουργεί νοηματικά σε σχέση με το σύνολο του κειμένου η τελευταία παράγραφος του Κειμένου 1 (μονάδες 7); Με ποιες διαρθρωτικές λέξεις ή φράσεις γίνεται εμφανής αυτή η λειτουργία (μονάδες 3);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Θέλοντας να εξηγήσεις σ' έναν φίλο σου με πιο κατανοητό γι' αυτόν τρόπο κάποια σημεία του Κειμένου 1, να αλλάξεις τις λέξεις με έντονο χρώμα με συνώνυμες λέξεις απλούστερες.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να εξηγήσεις ποιος είναι ο ορθός ρόλος του εκπαιδευτικού σύμφωνα με το Κείμενο 2 και με ποια συμπεριφορά του εκπαιδευτικού αυτός πραγματώνεται; Να τεκμηριώσεις την ερμηνεία σου με στοιχεία του κειμένου. Συμφωνείς με τις προτροπές του ποιητικού υποκειμένου προς τον δάσκαλο; Να αναπτύξεις την ερμηνεία σου σε 150 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Ψηφιακός αναλφαβητισμός

Το κείμενο είναι απόσπασμα από τη διπλωματική εργασία της Εύης Γκεζίμ Μπουγιάρη που κατέθεσε στις 31.11.18 στο Πανεπιστήμιο Πειραιά, στο τμήμα Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 16.04.2021.(διασκευή)

Με τον όρο ψηφιακός αναλφαβητισμός εννοούμε την έλλειψη δεξιοτήτων που χρειάζεται να έχει κάποιος, ώστε να ζήσει, να εκπαιδευτεί και να εργαστεί σε μια κοινωνία όπου η επικοινωνία και η πρόσβαση στην πληροφορία αυξάνεται σημαντικά μέσω ψηφιακών τεχνολογιών, όπως το διαδίκτυο, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και οι κινητές συσκευές.

Σαφώς η ψηφιακή γνώση συμβάλλει στην ανάπτυξη της κριτική μας ικανότητα, όταν είμαστε αντιμέτωποι με πληθώρα πληροφοριών, και μπορεί ν' αναπτυχθεί σε δυο άξονες: Ο πρώτος άξονας είναι η επικοινωνία, καθώς το να επικοινωνείς ψηφιακά, να εκφράζεις απόψεις και ιδέες, να θέτεις ερωτήματα, να διατηρείς το σεβασμό και να χτίζεις εμπιστοσύνη είναι το ίδιο σημαντικό με την επικοινωνία αυτοπροσώπως. Ο δεύτερος άξονας αφορά πρακτικές ικανότητες στη χρήση τεχνολογίας για την πρόσβαση, διευθέτηση, διαχείριση και δημιουργία πληροφοριών με έναν ηθικό και βιώσιμο τρόπο. Και οι δυο άξονες προϋποθέτουν συνεχή εκμάθηση, εξαιτίας των ασταμάτητων νέων ενημερώσεων-εξελίξεων των εφαρμογών. Όμως, ο μελλοντικός μας εαυτός θα μας ευχαριστήσει, αν κρατήσουμε την ψηφιακή μας ζωή σε τάξη!

Η ψηφιακή γνώση είναι από τις αρχές της πολύ σημαντική, αν είναι πχ. κάποιος σπουδαστής, μαθητής, όμως θα είναι ακόμα σημαντικότερη, όταν κάποιος εισαχθεί στον επαγγελματικό κόσμο. Στον εργασιακό χώρο θα ζητηθεί να υπάρχει αλληλεπίδραση με άτομα σε ψηφιακή βάση, να γίνεται χρήση πληροφοριών και ανάπτυξη νέων ιδεών και προϊόντων συνεργατικά. Πάνω από όλα θα πρέπει κάποιος να διατηρήσει την ψηφιακή του ταυτότητα και ευζωία, καθώς το ψηφιακό τοπίο θα συνεχίζει να αλλάζει με γρήγορους ρυθμούς.

Ο 21ος αιώνας απαιτεί από τους ανθρώπους των σύγχρονων κοινωνιών να αποκτήσουν εμπειρία πάνω στην χρήση των τεχνολογιών πληροφορίας. Οι πληροφορίες αυτές συμβάλλει στη δημιουργία μιας ψηφιακής κουλτούρας. Η ολοένα αυξανόμενη θέση αυτής της κουλτούρας στην ζωή των ανθρώπων έχει οδηγήσει τους ερευνητές στην αποδοχή της ιδέας ότι πλέον οι άνθρωποι ζουν μέσα σε μια κοινωνία της πληροφορίας. Οι τεχνολογίες αυτής της κοινωνίας έχουν γίνει αναπόσπαστο μέρος των καθημερινών δραστηριοτήτων. Πλέον, η πληροφορία δεν είναι διαθέσιμη στο χαρτί, όπως συνέβαινε στο παρελθόν, αλλά διατίθεται σε ψηφιακή μορφή και διαδίδεται μέσω

του Διαδικτύου με ποικίλους τρόπους πχ. Cloud¹. Διάφορες έρευνες που έχουν προσανατολιστεί στην μελέτη του ψηφιακού αναλφαριθμητισμού τονίζουν ότι σημασία για τον άνθρωπο δεν έχει τόσο να μάθει να διαχειρίζεται τις τεχνολογίες της κοινωνίας πληροφορίας, όσο να καλλιεργήσει μια κριτική στάση απέναντι στη χρήση τους αλλά και στην πληροφορία που αυτές παρέχουν, ώστε η γνώση που θα δημιουργηθεί να είναι έγκυρη και να μπορεί να διαμοιραστεί εύκολα.

Κείμενο 2

Η Μελλοθάνατη

Το απόσπασμα προέρχεται από το ομώνυμο διήγημα του Γρηγόριου Ξενόπουλου, από το βιβλίο «Ο Κακός Δρόμος κι άλλα καινούργια διηγήματα», εκδοτικός οίκος Γεωργίου Φέξη, 1912.

Έτσι επέρασε τη νύχτα η Αγγελική, και την άλλη ‘μέρα, και κάμποσες ακόμα μέρες πικρές... Στο στρώμα, μια πέθαινε και μια ξαναζούσε... [...] Το καλλίτερο απ’ όλα, το μόνο που μπορούσε να της δώσει τη ζωή, της το έκαμε ο Αλεξανδρής².

Αυτός, μάτια μου, εφούντωσε τα μαλλιά του, ψήλωσε τους ώμους του, ζώστηκε τάρματά του, πήρε μαζί κ’ ένα φίλο του μαλλώδη, και πήγε να βρη τον Τάση του Πόφαλου, να του ‘πη «δύο λογαράκια».

- Κακομοίρη μου! Ή την παίρνεις ή σε σκοτώνω!...

- Δεν είναι καμία χρεία³ να με σκοτώσης, αποκρίθηκε ο Τάσης, γιατί κ’ εγώ να την πάρω θέλω... Και να μη γινόταν εκείό που έγινε, πάλι θα την έπαιρνα. Όχι πως τίποτα κακό, ‘παναπή,- γιατί εμείς, κι αν ανεβήκαμε μια στιγμή στο καμπαναρείο, μείναμε πάλι σαν αδέρφια, -μα έτσι που μας είδε η γειτονειά και τόμαθε ο κόσμος... Ναι, θα την πάρω και σου δίνω τον λόγο μου. Μα πρέπει να περιμένουμε λίγο, ως που να καταφέρω τον πατέρα μου.

- Γι’ αυτό να μη σε γνοιάζη, και τον πατέρα σου τον καταφέρνω εγώ... Και πρώτα θαρραβωνιαστής, πρώτα θα μπης στο σπίτι μας σα γαμπρός, κι ύστερα θα γνοιαστούμε για τον πατέρα σου. Εκείνο που σου λέω εγώ! Και πού είσαι; Να φοβηθής δεν έχεις τίποτα, το παραμικρό. Εδώ είμαστε ‘μεις, για ούλα⁴!

ΘΕΜΑΤΑ

¹ cloud: υπολογιστικό νέφος. Τρόπος αποθήκευσης της πληροφορίας όχι τοπικά, αλλά διαδικτυακά.

² Είναι ο αδερφός της Αγγελικής.

³ Ανάγκη

⁴ Όλα (ιδιωματισμός)

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τί προσφέρει στον άνθρωπο η ψηφιακή γνώση, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (60 - 70 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η δεύτερη (2^η) παράγραφος του Κειμένου 1 αναπτύσσεται με τη μέθοδο της διαίρεσης. Να αποδείξεις με δύο αναφορές την παραπάνω διαπίστωση (μονάδες 6) και να σε απασχολήσει αν υπάρχει σχέση συμφωνίας ή διαφωνίας ανάμεσα στο περιεχόμενο της παραγράφου και στον τίτλο του κειμένου (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επισημάνεις τρεις ειδικούς όρους στο Κείμενο 1 (μονάδες 9) και να αιτιολογήσεις τη χρήση τους από τη συγγραφέα. (μονάδες 6).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις - με στοιχεία που δίνονται από την αφήγηση στο Κείμενο 2 και με κριτήριο τις κοινωνικές αντιλήψεις που ίσχυαν παλαιότερα - τη στάση του Αλεξανδρή και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με αυτή τη στάση. Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η τρίτη ηλικία, οι «εξωγήινοι» και τα tablets

Το κείμενο αποτελεί άρθρο που δημοσιεύτηκε στην ηλεκτρονική σελίδα Protagon. gr από τη Μαρίσα Δημοπούλου στις 10 Απριλίου 2017. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 02 – 04 – 2021. (διασκευή συντομευμένη).

Πώς προσεγγίζουν οι άνθρωποι της τρίτης ηλικίας ένα tablet¹; Είναι κάτι εξωγήινο για αυτούς. Δεν μεγάλωσαν με υπολογιστές και με κινητά τηλέφωνα. Δεν είχαν ποτέ την ευκαιρία ή την ανάγκη να περιηγηθούν στο Διαδίκτυο, να μάθουν να χειρίζονται μια οθόνη αφής. Κι όμως οι εξωγήινοι είναι οι ίδιοι. Έτσι αισθάνονται! «Αισθάνομαι σαν να έρχομαι από άλλον πλανήτη!», μας λέει η Ιωάννα, μια από τις επιμορφούμενες, που βρέθηκε μαζί με άλλα 15 άτομα σε χώρο του δήμου Πειραιά, για να παρακολουθήσει τα σεμινάρια που παραχωρεί σε ανθρώπους άνω των 50 ετών ο φορέας «50 και Ελλάς» (ΜΚΟ), γιατί αποφάσισε ότι δεν θέλει να εξαρτάται πλέον από τρίτους για τις δικές της υποχρεώσεις.

«Αρχίζουμε από τα βασικά», μας λέει ένας από τους δασκάλους. Καθένας εξερευνά το tablet που του παραχωρείται για τα μαθήματα μέσα στην αίθουσα εκμάθησης. Μάθημα δεύτερο: φωτογραφία και βίντεο. Φυσικά και το λατρεύουν. Πολλές από τις γυναίκες βιάζονται να μάθουν πώς εξαφανίζονται οι ρυτίδες από τα πρόσωπά τους. Άλλοι βιάζονται να μάθουν πόσοι τρόποι υπάρχουν, για να κοινοποιήσεις μια φωτογραφία, αναρωτιούνται -εύλογα- γιατί πρέπει να υπάρχουν τόσες μορφές επικοινωνίας – Viber, Messenger² - και ποιος ακριβώς βλέπει τη φωτογραφία τους, όταν τη στέλνουν σε έναν φίλο τους. Συχνά μπερδεύονται. Πώς να μην μπερδευτούν; Τα άλμπουμ έχουν χειροπιαστά εξώφυλλα, με διαφορετικές σελίδες, με θήκες για φωτογραφίες, με χώρο να γράψεις τη λεζάντα σου από δίπλα και την ημερομηνία. Δεν είναι εικόνες που αλλάζουν μ' ένα σκρολάρισμα³!

Πολλοί από τους ανθρώπους της τρίτης ηλικίας αποφασίζουν να μυηθούν στον κόσμο των νέων τεχνολογιών, για να διευκολύνουν τη ζωή τους, και συγκεκριμένα για τις τραπεζικές συναλλαγές, τις πληρωμές λογαριασμών και φόρων. Αλλά οι περισσότεροι θέλουν απλώς να αποκτήσουν πρόσβαση στον παράδεισο των επικοινωνιών, που προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες. Το πιο

¹Tablet: είδος φορητού υπολογιστή, χωρίς πληκτρολόγιο, με οθόνη αφής.

²Viber, Messenger: δίκτυα κοινωνικής δικτύωσης στο διαδίκτυο.

³Σκρολάρισμα: μετατόπιση κειμένου ή εικόνας μέσα στην οθόνη, ώστε να βλέπουμε ένα μέρος που δεν εμφανίζεται.

σημαντικό, όμως, είναι να γνωρίσουν αυτό που συμβαίνει γύρω τους. «Όταν δεν καταλαβαίνουν τι συμβαίνει στις οθόνες όπου είναι κολλημένα τα παιδιά τους, τα εγγόνια τους, οι συγγενείς τους, αισθάνονται εκτός. Δεν μπορούν να επικοινωνήσουν με τις νεότερες γενιές, δεν καταλαβαίνουν τι παιχνίδια παίζουν, για ποιο πράγμα μιλάνε», λέει η κ. Μυρτώ Μαρία Ράγγα, ψυχολόγος και υπεύθυνη προγραμμάτων και δημοσίων σχέσεων της ΜΚΟ.

Είναι κι αυτός ένας τρόπος να καταρριφθούν ορισμένα -πολύ ελληνικά- στερεότυπα που εμφανίζουν τους συνταξιούχους ως μη παραγωγικά άτομα. «Όταν τον αντιμετωπίζεις ως έναν άνθρωπο που δεν μπορεί να προσφέρει κάτι ή να πάρει αποφάσεις, τότε αναπόφευκτα σε κάποια φάση θα αντιμετωπίζει και ο ίδιος κατ' αυτόν τον τρόπο τον εαυτό του», προσθέτει.

Τα προγράμματα εκμάθησης των νέων τεχνολογιών σε ανθρώπους της τρίτης ηλικίας άρχισαν για πρώτη φορά το 2010, μέσα από τη συμμετοχή σε ευρωπαϊκά προγράμματα για την εκμάθηση υπολογιστών σε άτομα άνω των 50 ετών. Κάθε χρόνο πολλαπλασιάζονται οι ενδιαφερόμενοι που θέλουν να γνωρίσουν τον ψηφιακό κόσμο. Είναι εύκολο; «Δεν είναι δύσκολο! Αν το παίρνουμε σιγά σιγά -και ειδικά αν είναι μεγάλες οι οθόνες!- είναι απλά πράγματα», συμφωνούν τρεις από τους μαθητές την ώρα που τελειώνει το μάθημα. «Αρκεί να έχουν διάθεση να μάθουν. Αν είναι πρόθυμοι, τελικά αλλάζει ο τρόπος που αντιμετωπίζουν αυτόν τον κόσμο», τονίζει η κυρία Ράγγα.

Κείμενο 2

Ο Κακός Δρόμος

Το απόσπασμα από το διήγημα του Γρηγόριου Ξενόπουλου «Ο Κακός Δρόμος» βρίσκεται στο βιβλίο «Ο Κακός Δρόμος κ' άλλα καινούρια διηγήματα» (1908-1911), εκδοτικός οίκος Γεωργίου Φέξη, Αθήνα, 1912. (έχει διατηρηθεί η ορθογραφία του πρωτότυπου κειμένου).

[...] Και να τους, τέλος πάντων! Γυρίζουν. Βουβοί, με φοβισμένα βήματα, σιγά σιγά, περπατούν κ' οι δυό τους σαν τους κλέφτες. Κανένας να μην τους ακούση, κανένας να μην τους δη. Πού να το ξέρουν πως η κλειστή γρίλλια⁴ είχε άγρυπνα μάτια γι' αυτούς!... Η Χρηστίνα τους βλέπει, ω, πώς τους βλέπει!... Τα μάτια της τα γατίσια θέλουν να σχίσουν το νυχτερινό μισοσκοτάδο, για να διακρίνουν κάθε λεπτομέρεια επάνω στις δυο εκείνες ανθρώπινες σκιές, για να διαβάσουν ως και τη ντροπή, γραμμένη, αν ήταν στο πρόσωπο της Χρυσούλας... Μα το πρόσωπο αυτό είνε όλο σχεδόν σκεπασμένο με το μαύρο μαντιλόνι⁵, και σκύφτει, ω πώς σκύφτει, σα να ήθελε να κρυφτή κι' από τον Τζώρτζη τον ίδιο!... Να τους, έφτασαν... Μπροστά στην πόρτα της, η Χρυσούλα χώνει το κλειδί στην κλειδαρότρυπα, και αγάλια – αγάλια⁶, χωρίς κρότο⁷, το γυρίζει. Να, η πόρτα τώρα χάσκει⁸... Το κεφάλι

⁴ Το ξύλινο παραθυρόφυλλο

⁵ Μαντίλι (ιδιωματισμός στα Επτάνησα)

⁶ Σιγά -σιγά

⁷ Χωρίς θόρυβο

⁸ ανοίγει

της βάνει στοίχημα η Χρηστίνα πως η φιλενάδα της την είχε λαδωμένη αποβραδύς σε όλους της τους αρμούς, για να μην τρίξη ούτε όσο τρίζει η γάτα που χαίρεται. Κι' ακόμη βάνει στοίχημα το κεφάλι της, πως ήταν συνεννοημένη με την αδελφή της, με την Έλενα, -εκείνο το σιγαλό ποτάμι- να της τραβήξει από μέσα τον καδινάτσο⁹, που θα τον έβαλε βέβαια ο κυρ Λάμπρος –ο κακομοίρης- πριν πέση να κοιμηθή... Μπορεί και με τη μάννα της. Γιατί όχι; Τέτοια μάννα που' είχε!... Άξιζε τώρα να βγάνη κ' εκείνη το μακελλάρη¹⁰ της, και να συναπαντηθούν εκεί στη «μπασιά¹¹», Χρυσούλα και Φιορέττα¹², Τζώρτζης και Γερόλυμος... χά, χά, χά!...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι τα κίνητρα που ωθούν τους ηλικιωμένους να εξοικειώνονται με το διαδίκτυο κάνοντας μαθήματα, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (60 - 70 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εξετάσεις την αποτελεσματικότητα του τίτλου με κριτήριο τη σχέση του με το θέμα του κειμένου και τον βαθμό στον οποίο προσελκύει το ενδιαφέρον του αναγνώστη.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Σε πολλά σημεία του Κειμένου 1 υπάρχουν αυτούσια τα λόγια κάποιων ανθρώπων. Να εντοπίσεις πέντε σημεία του κειμένου που γίνεται αυτό. (μονάδες 10). Τι θέλει να επιτύχει μ' αυτόν τον τρόπο η συγγραφέας; (μονάδες 5)

Μονάδες 15

⁹Ο σύρτης

¹⁰ Ο χασάπης (εδώ: ως επάγγελμα). Πρόκειται για τον χασάπη της γειτονιάς, τον Γερόλυμο, που έχει παράνομο δεσμό με τη μητέρα της Χρυσούλας Φιορέττα.

¹¹ Η είσοδος (λαϊκότροπη λέξη)

¹² Το όνομα της μητέρας της Χρυσούλας.

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις τη στάση της Χριστίνας στο Κείμενο 2 αναφέροντας σχετικά χωρία και να την ερμηνεύσεις με κριτήριο τις αντιλήψεις που ίσχυαν σε παλαιότερα χρόνια. Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Ποιος ορίζει τη μόδα και γιατί την ακολουθούμε, είτε μας ταιριάζει είτε όχι;

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί διασκευασμένο άρθρο της Δήμητρας Καζάνη, το οποίο δημοσιεύθηκε στις 11. 10. 2016 στον ιστότοπο: <https://simplylife.gr/article/id/156>

Σήμερα, κατά τη διάρκεια μιας συζήτησης, έκανα μια θλιβερή διαπίστωση. Η πλειοψηφία των ανθρώπων, κυρίως γυναίκες, ακολουθούν με ενθουσιασμό τις τάσεις της μόδας. Καταλαμβάνονται από καταναλωτική μανία γεμίζοντας ασφυκτικά τις ντουλάπες με ρούχα, τσάντες και παπούτσια, τα οποία όχι μόνο δεν χρειάζονται, αλλά, όταν περάσει η «μόδα», θα αναρωτιούνται για ποιον λόγο ξόδεψαν τόσα πολλά χρήματα, ώστε να τα αποκτήσουν! Αδιαμφισβήτητα, όλοι ενδιαφερόμαστε για την εμφάνισή μας, όμως για ποιο λόγο δεν βασιζόμαστε στο τι αρέσει σε εμάς και στο τι μας ταιριάζει, αλλά κατευθυνόμαστε από άλλους, με αποτέλεσμα να παραμένουμε παγιδευμένοι σε αυτόν τον φαύλο κύκλο;

Το ποιοι ορίζουν τη μόδα είναι εύκολο να απαντηθεί, αν και πολύ γενικευμένο. Τη μόδα την ορίζουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και οι άνθρωποι που προβάλλονται εκεί. Δεν είναι απαραίτητο να έχουν σχετικές σπουδές, αρκεί ένα αναγνωρίσιμο άτομο να πει πως κάτι είναι «μόδα»! Φανταστείτε να βγει σε μια συνέντευξη ένας ηθοποιός και να δηλώσει πως οι φακές θα είναι το *must* φαγητό¹ τον φετινό χειμώνα! Ξαφνικά οι φακές θα εμφανιστούν σε όλους τους καταλόγους των *gourmet* εστιατορίων²!

Το ξέρω πως ακούγεται γελοίο, όμως, αν το καλοσκεφτείτε, αυτό ακριβώς συμβαίνει. Μια ηθοποιός του Hollywood δήλωσε πως τρώει ωμές ρίζες και η ωμοφαγία έγινε μόδα! Η μόδα βασίζεται στη διαφήμιση και στα χρήματα που είναι διατεθειμένη να ξοδέψει η εκάστοτε εταιρεία για την προβολή των προϊόντων της. Δεν είναι τυχαίο, άλλωστε, που στις διαφημίσεις συμμετέχουν αναγνωρίσιμα πρόσωπα. Η βασική ερώτηση είναι γιατί οι περισσότεροι άνθρωποι ακολουθούν τη μόδα, ακόμη κι αν δεν τους ταιριάζει.

Πιστεύω πως μεγάλο ρόλο παίζει η ψυχολογία της μάζας, το να ανήκουμε σε κάποια ομάδα, και η ανάγκη μας να είμαστε αρεστοί. Τα MME με την προβολή μιας

¹ το φαγητό της μόδας, αυτό που πρέπει να τρώμε, ώστε να είμαστε στη μόδα

² των ποιοτικών εστιατορίων, των εστιατορίων υψηλής γαστρονομίας

αψεγάδιαστης εικόνας μάς δημιουργούν την ανασφάλεια πως είμαστε ανεπαρκείς και πως, για να λάμπουμε, πρέπει να γίνουμε ο κλώνος κάποιου άλλου! [...]

Για όλους τους παραπάνω λόγους, λοιπόν, καλό είναι, πριν ακολουθήσουμε κάποια μόδα, να κοιταχτούμε στο καθρέφτη και να σκεφτούμε αν αυτό που βλέπουμε μάς αρέσει. Μην ξεχνάτε πως ο κάθε άνθρωπος είναι μοναδικός και πως, όταν ερχόμαστε στον κόσμο, έχουμε τη δυνατότητα να προσφέρουμε κάτι που κανένας άλλος δεν μπορεί. Δεν υπάρχει λοιπόν λόγος να πασχίζετε να γίνετε κάποιος που δεν είστε!

Κείμενο 2

Ενδύματα

Το ποίημα του Κ. Π. Καβάφη (1863-1933) αντλήθηκε από τον ιστότοπο https://www.greek-language.gr/digitalResources/literature/tools/concordance/browse.html?cnd_id=9&text_id=917.

Μέσα σ' ένα κιβώτιο ή μέσα σ' ένα έπιπλο από πολύτιμον έβενο³ θα βάλω και θα φυλάξω τα ενδύματα της ζωής μου.

Τα ρούχα τα κυανά⁴. Και έπειτα τα κόκκινα, τα πιο ωραία αυτά από όλα. Και κατόπιν τα κίτρινα. Και τελευταία πάλι τα κυανά, αλλά πολύ πιο ξέθωρα αυτά τα δεύτερα από τα πρώτα.

Θα τα φυλάξω με ευλάβεια και με πολλή λύπη.

Όταν θα φορώ μαύρα ρούχα, και θα κατοικώ μέσα σ' ένα μαύρο σπίτι, μέσα σε μια κάμαρη σκοτεινή, θα ανοίγω καμιά φορά το έπιπλο με χαρά, με πόθο, και με απελπισία.

Θα βλέπω τα ρούχα και θα θυμούμαι την μεγάλη εορτή — που θα είναι τότε όλως διόλου τελειωμένη.

Όλως διόλου τελειωμένη. Τα έπιπλα σκορπισμένα άτακτα μες στες αίθουσες. Πιάτα και ποτήρια σπασμένα καταγής. Όλα τα κεριά καμένα ως το τέλος. Όλο το κρασί πιωμένο. Όλοι οι καλεσμένοι φευγάτοι. Μερικοί κουρασμένοι θα κάθονται ολομόναχοι, σαν κι εμένα, μέσα σε σπίτια σκοτεινά — άλλοι πιο κουρασμένοι θα πήγαν να κοιμηθούν.

[1894 – 1897;]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

³ είδος ξύλου με βαθύ σκούρο χρώμα, από το οποίο κατασκευάζονται πολυτελή έπιπλα, μουσικά όργανα κτλ.

⁴ γαλάζια

1° υποερώτημα (μονάδες 10)

Να χαρακτηρίσεις τις προτάσεις που ακολουθούν με την ένδειξη ΣΩΣΤΟ (Σ) ή ΛΑΘΟΣ (Λ), αξιολογώντας αν ανταποκρίνονται στο νόημα του Κειμένου 1.

- α. Οι γυναίκες αποτελούν την κύρια πληθυσμιακή ομάδα που κυριεύεται από καταναλωτική μανία, την οποία συχνά, εκ των υστέρων, δεν μπορεί να εξηγήσει.
- β. Τη μόδα ορίζουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα αναγνωρίσιμα πρόσωπα που προβάλλονται εκεί, και τα gourmet εστιατόρια.
- γ. Η μόδα βασίζεται στη διαφήμιση και στην οικονομική διαθεσιμότητα των εταιρειών παραγωγής των προϊόντων.
- δ. Η προβολή των τέλειων προτύπων από τα ΜΜΕ πιέζει τους ανθρώπους να τα αντιγράφουν, κερδίζοντας έτσι μια νέα προσωπικότητα.
- ε. Το όπλο μας ενάντια στην υποδούλωση στη μόδα είναι η αποδοχή της μοναδικότητας του κάθε ανθρώπου.

Μονάδες 10

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην δεύτερη και την τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 αξιοποιείται το παράδειγμα. Αφού εντοπίσεις τις δύο περιπτώσεις χρήσης παραδειγμάτων στις συγκεκριμένες παραγράφους (μονάδες 4), να παρουσιάσεις τη λειτουργία τους στο κείμενο (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 χρησιμοποιείται επανειλημμένα το θαυμαστικό. Αφού εντοπίσεις τρεις περιπτώσεις χρήσης του θαυμαστικού (μονάδες 6), να παρουσιάσεις τη λειτουργία του σε καθεμιά από αυτές (μονάδες 9).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 το ποιητικό υποκείμενο περιγράφει μια επιλογή του που θα υλοποιήσει στο μέλλον και τη συνακόλουθη συναισθηματική του κατάσταση. Ποια είναι η επιλογή, ποια η συναισθηματική κατάσταση και ποιον ρόλο διαδραματίζουν τα ρούχα σε αυτές; Συμφωνείς ή διαφωνείς με αυτή τη στάση; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η μόδα είναι απλά ένα ρούχο;

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί διασκευασμένο άρθρο της Χρυσάνθης Μανιάτη, το οποίο δημοσιεύθηκε στις 29-10-2014 στον ιστότοπο: <https://www.fractalart.gr/moda/> (διασκευή)

Ζούμε σε μια εποχή που κατακλυζόμαστε από την εικόνα, που οι σαρ του σινεμά και της τηλεόρασης γίνονται πρότυπα, που σπαταλάμε ώρες μπροστά από έναν καθρέφτη, αναλωνόμαστε στο τι θα βάλω και όχι τόσο στο πώς νιώθω ή αν με εκφράζει, και κυρίως που κρίνουμε ένα άτομο από το τι φορά και όχι ποιος είναι. Που οι γυναίκες κυρίως, ακολουθούν την μόδα άκριτα και σπαταλάνε λεφτά στα ρούχα χωρίς πάντα κάποιον ιδιαίτερο λόγο και η μόδα γίνεται καταναλωτική μανία και επιβεβαίωση ίσως των ανασφαλειών μας. Δημιουργούνται διαφορετικοί προβληματισμοί με ένα κοινό ερώτημα: μόδα είναι μόνο αυτό;

Όντως η μόδα βρίσκεται γύρω μας και αυτό υποδηλώνεται μέσω των σχεδιαστών, του street style, των bloggers, των τεχνών, της μουσικής, του τρόπου ζωής μας και αναδεικνύει μια ολόκληρη φιλοσοφία μας. Επειδή η νέα γενιά δεν αναζητά απλά να ακολουθεί κάτι, αλλά να δημιουργήσει μια δική της τάση και να εκφράσει προβληματισμούς μέσω του ρουχισμού που επιλέγει.

Θα αναλύσουμε μαζί ένα στυλ που επανέρχεται, αλλά και τα γεγονότα που συνετέλεσαν στην δημιουργία του. Τα 60¹[...] επανέρχονται δυναμικά. Οίκοι όπως Gucci, Saint Laurent, Louis Vuitton εξυμνούν αυτήν την δεκαετία μέσα από την super mini φούστα, το φόρεμα σε Α γραμμή και τις μπότες μέχρι το γόνατο. Ίσως κατακλύσουν και την δική σας ντουλάπα φέτος.

Όμως, ποιες καταστάσεις επηρέασαν την εποχή των 60', ώστε σήμερα να φτάσει στα χέρια μας ξανά η super mini φούστα; Το συγκεκριμένο ρούχο αντανάκλασε στην εποχή του το αίσθημα της επανάστασης και της οργής, αν υπολογίσουμε τα στερεότυπα της εποχής. Μην ξεχνάμε άλλωστε πως η γυναίκα μέσω του ενδύματος εκφράζει τις ριζικές αλλαγές που έρχονται, διεκδικεί όσα σήμερα θεωρούμε ως δεδομένα. [...]

¹ Η μόδα της δεκαετίας του 1960.

Τελικά, η μόδα είναι απλά ένα ρούχο, ένα έργο τέχνης, ένα τραγούδι που απλά φεύγει και την θέση του καταλαμβάνει κάτι άλλο ή είναι ένας ακόμα τρόπος έκφρασης μιας κουλτούρας, των προβληματισμών μας;

Αυτό είναι ένα ερώτημα που μόνο η νέα γενιά μπορεί να μας απαντήσει, αφού άλλωστε σε κάθε εποχή οι νέες γενιές είναι αυτές που με θράσος και θάρρος αλλάζουν τα δεδομένα...

Κείμενο 2

Αν ήσουν ρούχο

Το ποίημα της Ζέττας Μπαρμπαρέσσου (1863-1933) αντλήθηκε από τον ιστότοπο <https://www.hartismag.gr/hartis-6/poiisi-kai-pezograpfia/exi-poihmata-1>.

Αν ήσουν ρούχο,

θα ήσουν λινό πουκάμισο, λευκό λινό πουκάμισο, από αυτά που αφήνουν το φως να περνάει μέσα από την αραιή τους ύφανση και αλλάζουν απόχρωση ανάλογα με το είδος της ακτινοβολίας, δείχνουν γαλάζια κάτω από μια ψυχρή λάμπα led² ή κιτρινωπά κάτω από τον ήλιο του καλοκαιριού,

πουκάμισο με το μικρό πάνινο καρτελάκι της προέλευσης ραμμένο στο εσωτερικό της πλαϊνής ραφής, με τα μικρά κουμπιά του να δυσκολεύονται να περάσουν από τις σφιχτές κουμπότρυπες ώσπου αυτές να χαλαρώσουν λίγο λίγο μέχρι να ξανακλείσουν όταν το ρούχο βυθιστεί στο νερό [...].

Αν ήσουν ρούχο,

θα ήσουν λινό πουκάμισο, από αυτά που αφήνουν το φως να περνάει μέσα από την αραιή τους ύφανση,

πουκάμισο που θα περιποιόμουν με μεγάλη φροντίδα –μέχρι και την τελευταία του ίνα– και μετά, φρεσκοπλυμένο και σιδερωμένο, θα του κούμπωνα όλα τα κουμπιά, θα τακτοποιούσα προσεκτικά το γιακά, θα έστρωνα ωραία, με κάθετες τσακίσεις, τα πλαϊνά και τα μανίκια και, τέλος, θα το δίπλωνα όλο μαζί σε τρία οριζόντια μέρη ώσπου να σχηματιστεί ένα μικρό τετραγωνισμένο πακέτο για να το καταχωνιάσω στο αρωματισμένο βάθος της ντουλάπας μου. Ακριβώς εκεί.

ΘΕΜΑΤΑ

² Ειδικός τύπος λάμπας με μεγαλύτερη εξοικονόμηση ενέργειας από τις κοινές λάμπες.

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες σημασίες αποκτά η μόδα στη ζωή μας, όπως τις εκθέτει η συγγραφέας του Κειμένου 1; Να τις παρουσιάσεις σε μια παράγραφο 60-70 λέξεων.

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα(μονάδες 10)

Επειδή, αλλά, όμως, άλλωστε, τελικά: οι παραπάνω διαρθρωτικές λέξεις συμβάλλουν στη συνοχή του Κειμένου 1. Ποια νοηματική σχέση δηλώνει η καθεμία από αυτές;

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα(μονάδες 15)

Στο Κείμενο 1 η συγγραφέας χρησιμοποιεί επανειλημμένα την ερώτηση. Αφού εντοπίσεις τρεις περιπτώσεις χρήσης της ερώτησης (μονάδες 6), να παρουσιάσεις τη λειτουργία της σε καθεμία από αυτές (μονάδες 9).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο Κείμενο 2 το ποιητικό υποκείμενο απευθύνεται σε ένα «εσύ». Να ερμηνεύσεις τη σχέση των δύο προσώπων του ποιήματος και να εκθέσεις τα συναισθήματα που σου δημιούργησε η ποιητική αφήγηση. Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Ο σεβασμός στους ηλικιωμένους είναι δείγμα πολιτισμού]

Το παρακάτω κείμενο είναι μήνυμα της Βασιλικής Νάκου, Πρόεδρος του Κέντρου Κοινωνικής Πρόνοιας Κεντρικής Μακεδονίας, με την ευκαιρία της Παγκόσμιας Ημέρας Τρίτης Ηλικίας την Πέμπτη 1^η Οκτωβρίου 2020. Προσπελάστηκε στις 23.12.2020 από τον ιστότοπο <https://ecopress.gr>. Ελαφρά διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

«Ο σεβασμός στους ηλικιωμένους, στην τρίτη ηλικία, είναι δείγμα πολιτισμού και ωριμότητας του κοινωνικού συνόλου. Δεν είναι υποχρέωση ούτε ικανοποίηση κάποιας ανάγκης. Είναι μια αυτονόητη αναγνώριση της προσφοράς και του έργου των ανθρώπων, στους οποίους δεν οφείλουμε μόνο την ύπαρξή μας, αλλά και όλα όσα απαρτίζουν την ζωή μας, όπως η ελευθερία που απολαμβάνουμε.

Οι άνθρωποι της Τρίτης Ηλικίας είναι ένα ιδιαίτερα σημαντικό κομμάτι της Ελληνικής Κοινωνίας. Οι ηλικιωμένοι σήμερα αποτελούν ένα ενεργό και πλειοψηφικό «συστατικό» της ανάπτυξης του τόπου μας. Δεν είναι αδρανείς και δεν βρίσκονται στο περιθώριο. Αντίθετα, στην εποχή μας διαδραματίζουν έναν ολοένα και σημαντικότερο ρόλο, μέσω του εθελοντικού έργου τους, της μετάδοσης των εμπειριών και των γνώσεών τους, της βοήθειας που δίνουν στα παιδιά τους αναλαμβάνοντας να φροντίζουν τα εγγόνια τους, αλλά και με την αυξανόμενη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας.

Το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Κεντρικής Μακεδονίας (Κ.Κ.Π.Κ.Μ.) στα παραρτήματα και στις δομές του έχει τον σεβασμό ως κορωνίδα απέναντι στα άτομα που περιθάλπει είτε είναι ηλικιωμένοι είτε είναι άτομα με ειδικές ανάγκες. Το Κ.Κ.Π.Κ.Μ. έχει στο DNA του την βαθύτατη υποχρέωση απέναντι στους ανθρώπους αυτούς, όχι μόνο για τη συνεχιζόμενη προσφορά τους, αλλά και για λόγους ευαισθησίας, απέναντι σε μια ομάδα πολιτών που καθίστανται εκ των πραγμάτων όλο και πιο αδύναμοι.

Η ασφαλής και αξιοπρεπής διαβίωσή τους είναι η αποστολή μας. Καθήκον μας είναι να τους παρέχουμε όχι μόνο στέγη, σίτιση και ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, αλλά κυρίως ένα περιβάλλον θαλπωρής, συντροφικότητας, ανάπτυξης των κοινωνικών δεξιοτήτων τους και μείωσης της ιδρυματοποίησης και του αποκλεισμού.

Η σημερινή ημέρα είναι αφιερωμένη στους ηλικιωμένους μας, αλλά πρέπει κάθε μέρα οι άνθρωποι της τρίτης ηλικίας να την αντιμετωπίζουν με ελπίδα και δίψα για την ζωή!»

Κείμενο 2

[Δύο άσπονδες φίλες]

Το απόσπασμα προέρχεται από το μυθιστόρημα του Γιώργου Θεοτοκά «Λεωνής», βιβλιοπωλείο της Εστίας, 2008 (23^η έκδοση). Αθήνα.

Ο Λεωνής και η Κατίνα έφτασαν στο σπίτι του παππού λίγο μετά τις εννιά το βράδυ, με ένα αμάξι γεμάτο μπαούλα και βαλίτσες. Το σπίτι του Λεωνή δεν κινδύνευε ακόμα, αλλά δεν ήταν απίθανο να κινδυνέψει σε μερικές ώρες, αν βαστούσε ο άνεμος. Αποφασίστηκε λοιπόν να φύγει το παιδί με τα πολύτιμα πράγματα του σπιτιού και με μια σοβαρή προμήθεια από είδη ρουχισμού για καλό και για κακό. Το σπίτι του παππού ήταν έξω από κάθε κίνδυνο, κοντά Γαλατά – Σεράϊ, στο κέντρο του Σταυροδρομιού. Ποτέ δεν είχε φτάσει η φωτιά ίσα με εκεί.

Η Κατίνα δήλωσε πως δε θυμότανε άλλη φορά μια θεομηνία σαν κι αυτήν.

-Πολλές φωτιές είδα, είπε, και σεισμούς και σκοτωμούς, μα τέτοιο κακό δεν έχω ξαναδεί, σαράντα εννιά χρονώ γυναίκα.

-Χωρίς τα καλοκαίρια, είπε η γιαγιά.

Καθόλου δεν αγαπούσε την Κατίνα η γιαγιά. Βέρες Φαναριώτισσες κι οι δυό, γεννημένες και μεγαλωμένες μες στην καρδιά του Φαναριού, στον ίσκιο του Οικουμενικού Πατριαρχείου και της Μεγάλης του Γένους Σχολής, είχανε μεγάλες διαφωνίες για ένα πλήθος φαναριώτικα ζητήματα που δεν ενδιαφέρονε κανέναν άλλον, για διάφορες λεπτομέρειες σχετικά με τις νηστείες, με το εορτολόγιο και με τις λειτουργίες, για το πώς γίνεται το τριαντάφυλλο γλυκό, επίσης για διάφορα κουτσομπολιά του Φαναριού, τι κάνει η ανηψιά του Μητροπολίτη Καισαρείας και τι λέει η ψυχοκόρη του Μεγάλου Πρωτοσυγκέλλου και άλλα τέτοια. Εξάλλου, η Κατίνα είχε την αδυναμία να θέλη να φαίνεται πιο νέα από τη γιαγιά και δεν έχανε την ευκαιρία για να ανακατώνη στη συζήτηση το ζήτημα της ηλικίας. Η γιαγιά δεν της το συγχωρούσε.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια αποστολή και με ποιο σκοπό έχει αναλάβει το Κέντρο Κοινωνικής Πρόνοιας Κεντρικής Μακεδονίας απέναντι στα πρόσωπα που χρήζουν βοήθειας, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις και να περιγράψεις με συντομία δύο σημεία του Κειμένου 1 στα οποία υπάρχει νοηματική αντίθεση.

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

απαρτίζουν, «συστατικό», αδρανείς, θαλπωρής, δεξιότητων: Γράψε από μια ισοδύναμη νοηματικά λέξη ή φράση για καθεμία από τις παραπάνω υπογραμμισμένες λέξεις του Κειμένου 1 προσέχοντας ώστε να μη διαφοροποιηθεί το νόημα στο γλωσσικό περιβάλλον των προτάσεων, στις οποίες βρίσκονται.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Με βάση χωρία του Κειμένου 2 να ερμηνεύσεις την στάση της γιαγιάς απέναντι στην Κατίνα και να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με αυτή της τη στάση. Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 120-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Ο αυθεντικός διάλογος

Το παρακάτω κείμενο προέρχεται από τη συλλογή δοκιμίων του Ευάγγελου Π. Παπανούτσου « Η κρίση του πολιτισμού μας». 1989. Αθήνα: Φιλιππότης, 61-62. Ο συγγραφέας ήταν σημαντικός Έλληνας παιδαγωγός, φιλόσοφος, θεολόγος και δοκιμιογράφος του 20ου αιώνα.

Η παραδοχή, που αποτελεί το λογικό θεμέλιο του αυθεντικού διαλόγου, μπορεί να διατυπωθεί ως εξής: «Διαλέγομαι» με τον άλλο ή τους άλλους, επειδή αναγνωρίζω ότι κανείς μας δεν είναι αποκλειστικός κάτοχος της αλήθειας. Παραδέχομαι δηλαδή ότι όποιος δε συμφωνεί μαζί μου όχι από άγνοια του θέματος ή από πείσμα, αλλά από τη διαφορετική θέση που έχει πάρει απέναντι στο ζητούμενο, είναι πολύ πιθανό ότι κατέχει, όπως και εγώ, ένα μέρος της αλήθειας. Αυτό το «μέρος» έχει δικαίωμα και είναι συμφέρον μου να ακουστεί και, εάν αποδειχτούν γνήσιοι οι τίτλοι της εγκυρότητάς του, να «συνυπάρξει» με εκείνο που εγώ ισχυρίζομαι ότι κατέχω.

Όμως, για να ελευθερώσει πραγματικά τον στοχασμό, ο διάλογος πρέπει να αναπτύσσεται με συνεχή βηματισμό προς τα εμπρός, καθώς τότε το ένα πρόσωπο και τότε το άλλο θα πιάνει το νήμα των σκέψεων, για να το πάει παραπέρα, και θα είναι πάντα έτοιμο να υποστεί αμείλικτο έλεγχο για τις «θέσεις» και τις «αρνήσεις» του. Το καλό παιχνίδι είναι και εδώ να πετάει η μπάλα από χέρι σε χέρι και να μην πέφτει κάτω, ώσπου να φτάσει στο τέρμα.

Επομένως, επιτυχημένος είναι ο διάλογος που, αν και έχει προγραμματιστεί η πορεία του, δεν αποκλείει τις εκπλήξεις «καθ' οδόν». Με τους αιφνιδιασμούς, που προκαλούν οι «απρόβλεπτες επιθέσεις», ανοίγονται στη συζήτηση δρόμοι, πολλές φορές ανυποψίαστοι, με αποτέλεσμα να έρχεται στην επιφάνεια μια νέα όψη του προβλήματος και να αρχίζουν να διαγράφονται με αρκετή σαφήνεια λύσεις απροσδόκητες.

Κείμενο 2

Η Λυγερή

Το απόσπασμα έχει αντληθεί από το μυθιστόρημα του Αντρέα Καρκαβίτσα «Η Λυγερή», Νεοελληνική Βιβλιοθήκη, Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, Αθήνα.

Η λυγερή εχόρευσε τω όντι¹ με χάριν και αφέλειαν πολλήν. Έλειπεν όμως από αυτήν η ευθυμία, η όρεξις εκείνη, η πτερώνουσα τους πόδας². Ούτε κινήσεις είχαν αρκετάς, ούτε το βεργολύγισμα³ εκείνο το βαρύ της εποχής, το οποίον παρομοιάζει την χορεύουσαν με παγώνι, όταν σκύπτει να ποτισθή εις την πηγήν. Τούτο δε διέφυγε το εξησκημένον μάτι των άλλων γυναικών και ήρχισαν μεταξύ των να φέρουν εν ψιθυρισμώ τας κρίσεις των. Τι έπαθε, καλέ· πώς χορεύει έτσι η Ανθή!... Από όλας δε περισσότερον παρατήρησε τούτο η σπιτονοικοκυρά και το έδειξε χαιρεκάκως εις την μεσόκοπον γείτονά της, την αδελφήν του Γιώργη του Βρανά. Όχι, δεν ηδύνατο να συγχωρέση τοιαύτα λάθη εις τον χορόν η αγαθή Παντελιού. Αν εχόρευον έτσι αι θυγατέρες της, η Βασιλική της αν εχόρευεν έτσι, δεν θα την άφινε ποτέ πλέον να χορεύση. Και βλέπεις, αδελφή, ότι επάχυνεν ακόμη αυτή η κόρη· βλέπεις τι άσχημη έγινε; πού πρώτα, που ήτο μια πανώρια λυγερή!... Έπειτα τι κάμνει τάχα πως δεν την μέλει και χαμηλώνει τα μάτια, σαν την Παναγιά; Αυτά δεν χωνεύονται πλέον!... Και ζηηρευθείσα αίφνης⁴, εψιθύρισεν εις το αυτί της συντρόφου της.

- Ξέρεις, αδελφούλα μου, που αν είν' αλήθεια τα λόγια του κόσμου, ο Γιωργάκης δεν κάνει καλά να πάρη αυτή την ψευτοπαναγιά!...

Κι ενδιαφέρετο η χονδρή και πληθωρική γυνή περί του μέλλοντος του Γιώργη του Βρανά και ανησύχει διά την τύχην του. Η μητρική καρδιά της δεν ηδύνατο ν' ανεχθή τοιαύτην του νέου ατυχίαν. Δεν εχάθηκαν δα από τον κόσμο τα κορίτσια· είνε άλλα, που τον παρακαλούν· αρκεί να θέλη μόνον!... Και ήσαν οι λόγοι ούτοι πλαγία ομολογία των συμπαθειών, τας οποίας έτρεφε προς τον Γιώργη, και των προσδοκιών της, ως καλού γαμβρού δια την θυγατέρα της, την Βασιλικήν. Την ηξεύρει δα όλον το χωριόν την Βασιλικήν, την πρωτότοκόν της, τι προκομμένη είνε και τι εύμορφη! Ας μη λέγη τίποτε η Παντελιού, διότι είνε μητέρα και να μην υποτεθή ότι θέλει να επαινέση την κόρην της...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

¹ Πράγματι

² Αυτή η διάθεση που δίνει φτερά στα πόδια

³ Κυματοειδής κίνηση του σώματος του χορευτή

⁴ Ξαφνικά

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Να συνοψίσεις σε 60 περίπου λέξεις τις συνθήκες που απελευθερώνουν τον διάλογο και τον καθιστούν ζωντανό και αποτελεσματικό, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Τι φανερώνουν οι υπογραμμισμένες φράσεις της πρώτης παραγράφου του Κειμένου 1 σε σχέση με τη συνοχή των περιόδων λόγου που αποτελούν την παράγραφο;

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

α. «εάν αποδειχτούν γνήσιοι οι τίτλοι της εγκυρότητάς του»: ποιο είδος λειτουργίας της γλώσσας, την κυριολεκτική ή τη μεταφορική, αξιοποιεί στη φράση αυτή ο συγγραφέας, σε τι αναφέρεται και τι εννοεί (μονάδες 6);

β. «ο διάλογος πρέπει να αναπτύσσεται με συνεχή βηματισμό προς τα εμπρός»: τι πιστεύεις ότι εξυπηρετεί η προσωποποίηση του διαλόγου στη φράση αυτή (μονάδες 4);

γ. «και να αρχίζουν να διαγράφονται με αρκετή σαφήνεια λύσεις απροσδόκητες»: μπορείς να απλοποιήσεις τη φράση, ώστε να γίνεται ευκολότερα κατανοητή (μονάδες 5);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ο αφηγητής αποκαλύπτει με πολλούς τρόπους, μέσω της αφήγησής του, τις κρυφές σκέψεις και επιθυμίες των ηρώων του αποσπάσματος. Πώς βλέπει συγκεκριμένα τη στάση της Παντελιούς για τη σχέση του Γιώργη του Βρανά με την Ανθή και τη Βασιλική; Συμφωνείς με την επιθυμία πολλών γονιών να (προ)σχεδιάζουν εκείνοι το μέλλον των παιδιών τους;

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Πώς διαμορφώνουμε την ταυτότητά μας;

Το κείμενο είναι ανάρτηση στον ιστότοπο: <https://www.sinaisthisi.gr>. Προσπελάστηκε διαδικτυακά στις 14.12.2020

Κάθε άνθρωπος δρα σε ένα κοινωνικό σύστημα με το οποίο αλληλεπιδρά και **αλληλοεπηρεάζεται**. Έτσι, στην εφηβεία, περίοδο κατά την οποία ο έφηβος γίνεται πιο αυτόνομος, αρχίζει να έρχεται σε άμεση επαφή και με άλλους παράγοντες του κοινωνικού του συστήματος πέρα από τους προστατευμένους που, μέχρι τώρα, του είχαν επιτρέψει οι γονείς του. Η πορεία του εφήβου **επηρεάζεται** πλέον και από ψυχοκοινωνικούς παράγοντες, εξαρτώμενος από το περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει.

Αντίστοιχα με το περιβάλλον του, ο έφηβος θα έρθει πιο κοντά σε επαγγέλματα και ρόλους που σχετίζονται με αυτό. Για παράδειγμα, αν βρίσκεται σε απομακρυσμένες ή γεωργικές περιοχές, ενδέχεται να έχει περιορισμένες εναλλακτικές επιλογές για τους ρόλους που καλείται να λάβει στην ενήλικη ζωή. Από την άλλη, στις σύγχρονες αστικές κοινωνίες η ιεράρχηση σκοπών και αξιών και ο καθορισμός ενός σχεδίου δράσης γίνεται έργο δύσκολο και χρονοβόρο¹. Ο έφηβος δέχεται ποικίλα ερεθίσματα από πολλές πηγές, με ασαφείς βάσεις που ενδεχομένως τον προβληματίζουν και του δημιουργούν σύγχυση στην τελική του επιλογή.

Οι έφηβοι, για τη διαμόρφωση της ταυτότητάς τους, **επηρεάζονται** σε μεγάλο βαθμό από τα πρότυπα του κοντινού ή και μακρινού τους περιβάλλοντος. Ορισμένοι έφηβοι **επηρεάζονται** αποκλειστικά από τους γονείς και τους δασκάλους, βρίσκοντας σε αυτούς σταθερά πρότυπα. Στην εποχή των κοινωνικών δικτύων, η πληροφορία διαχέεται τόσο γρήγορα που οι νέοι, όχι μόνο δεν προλαβαίνουν να την αφομοιώσουν, αλλά ενδέχεται να βρίσκονται σε σύγχυση ακόμη περισσότερο, όταν προσπαθούν να ακολουθήσουν τις νέες τάσεις και τα πρότυπα, καθώς αλλάζουν πολύ γρήγορα. Τα πρότυπα που προβάλλονται μέσα από τα κοινωνικά δίκτυα και τα ΜΜΕ βασίζονται περισσότερο σε επιφανειακά, ενθουσιώδη και βραχύχρονα στοιχεία, που δεν ενισχύουν τη διάθεση του εφήβου για τη δημιουργία σταθερής ταυτότητας.

Οι συνομήλικοι του εφήβου είναι μία σταθερή πηγή επιρροής της ταυτότητάς του, καθώς η ανάγκη αποδοχής του από τους φίλους του είναι πολύ μεγάλη σε αυτή την περίοδο. Έτσι, ο

έφηβος χρειάζεται να ακολουθεί ορισμένα πρότυπα (ντύσιμο, ομιλία, δραστηριότητες κτλ), για να ενταχθεί σε μία συγκεκριμένη παρέα, ταυτίζοντας την πιθανή ενσωμάτωσή του σε αυτήν με την αυτοεκτίμησή του.

Κείμενο 2

Η ΠΟΡΤΟΚΑΛΕΝΙΑ

Το ποίημα αυτό του Οδυσσέα Ελύτη βρίσκεται στην ποιητική συλλογή: Ο Ήλιος ο Πρώτος, εκδόσεις Ίκαρος.

Τόσο πολύ τη μέθυσε ο χυμός του ήλιου
Που έγειρε το κεφάλι της και δέχτηκε να γίνει
Σιγά – σιγά: η μικρή Πορτοκαλένια

Έτσι καθώς γλαυκόλαμψαν οι εφτά ουρανοί
Έτσι καθώς αγγίξαν μια φωτιά τα κρύσταλλα
Έτσι καθώς αστράψανε χελιδονοουρές
Σάστισαν πάνω οι άγγελοι και κάτω οι κοπελιές
Σάστισαν πάνω οι πελαργοί και κάτω τα παγόνια
Κι όλα μαζί συνάχτηκαν κι όλα μαζί την είδαν
Κι όλα μαζί τη φώναξαν: Πορτοκαλένια!

Μεθάει το κλήμα κι ο σκορπιός μεθάει ο κόσμος όλος
Όμως της μέρας η κεντιά τον πόνο δεν αφήνει
Τη λέει ο νάνος ερωδιός μέσα στα σκουληκάκια
Τη λέει ο χτύπος του νερού μεσ' στις χρυσοστιγμές
Τη λέει κι η δρόσο στου καλού βοριά το απάνω χείλι:

Σήκω μικρή μικρή μικρή Πορτοκαλένια!
Όπως σε ξέρει το φιλί κανέννας δεν σε ξέρει
Μήτε σε ξέρει ο γελαστός Θεός

Που με το χέρι του ανοιχτό στη φλογερή αντηλιά
Γυμνή σε δείχνει στους τριανταδυό του ανέμους!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να χαρακτηρίσεις τις παρακάτω προτάσεις ως Σωστές (Σ) ή Λανθασμένες (Λ), σύμφωνα με το κείμενο 1.

- α. Η σχέση ανάμεσα στο άτομο και το κοινωνικό του περιβάλλον είναι αμφίδρομη.
- β. Τα ερεθίσματα που δέχεται ο νέος από το περιβάλλον του είναι κατανοητά και δεν του αφήνουν περιθώριο σύγχυσης.
- γ. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης ενισχύουν την προσπάθεια του νέου να δημιουργήσει μια σταθερή ταυτότητα.
- δ. Η ταυτότητα κάθε ανθρώπου επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τους συνομηλίκους του σε κάθε ηλικία.
- ε. Η ένταξη ενός εφήβου σε μία παρέα μπορεί να διευκολυνθεί, όταν ακολουθούνται κάποια κοινά πρότυπα.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η δεύτερη παράγραφος του Κειμένου 1 οργανώνεται με τη μέθοδο της σύγκρισης – αντίθεσης. Να επιβεβαιώσεις με σχετικές αναφορές την παραπάνω άποψη (μονάδες 4) και να αιτιολογήσεις την επιλογή του συντάκτη του κειμένου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Ορισμένοι έφηβοι επηρεάζονται αποκλειστικά από τους γονείς και τους δασκάλους» (3^η παράγραφος)
Τι είδους σύνταξη (ενεργητική ή παθητική) επιλέγεται στην παραπάνω πρόταση του Κειμένου 1; (μονάδες 3) Να τη μετατρέψεις στην αντίθετη (μονάδες 3) και να δηλώσεις τις διαφορές που παρατηρείς μετά την μετατροπή σε επίπεδο ύφους (μονάδες 5). Γιατί, κατά τη γνώμη σου, το ρήμα

«επηρεάζονται» επαναλαμβάνεται στο Κείμενο 1; Η επανάληψη αυτή σχετίζεται με το θέμα του κειμένου και γιατί; (μονάδες 4)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στο κείμενο 2 όλη η φύση φαίνεται να είναι ζωντανή και να κινείται γύρω από την Πορτοκαλένια. Αφού επιβεβαιώσεις την παραπάνω θέση με πέντε σχετικές αναφορές (μονάδες 5), να περιγράψεις πώς φαντάζεσαι τη νεαρή κοπέλα τόσο εξωτερικά όσο και εσωτερικά, βασισμένος/η στο ποίημα του Οδυσσέα Ελύτη (μονάδες 10). Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Ζωή μετά τα 50: πώς μπορούμε να μετατρέψουμε τα γηρατειά σε «κερδισμένο χρόνο»

Με αφορμή το δοκίμιό του με τίτλο «Un Instante Eterno» («Μια Αιώνια Στιγμή») που κυκλοφόρησε στην Ισπανία ο 72χρονος φιλόσοφος και συγγραφέας, Πασκάλ Μπρυκνέρ, παραχώρησε μια συνέντευξη στην εφημερίδα La Razon της Μαδρίτης, στην οποία εκφράζει τις απόψεις του για τα γηρατειά. Το κείμενο αντλήθηκε από το www.iefimerida.gr 04/10/2021 και διασκευάστηκε για τις ανάγκες της εξέτασης

- Οι άνθρωποι δεν θέλουν απλά να ζήσουν περισσότερο, αλλά να παραμείνουν νέοι...

- Το ιδανικό είναι να ζήσει κανείς για μεγάλο διάστημα, αλλά να παραμείνει και νέος μέχρι τέλους. Θα ήταν υπέροχο να μπορέσουμε να κρατήσουμε την εμφάνιση ενός 40χρονου ή μιας 40χρονης μέχρι τα 80. Αλλά η επιμήκυνση του προσδόκιμου ζωής είναι ταυτόχρονα και η επιμήκυνση των γηρατειών, με τις ρυτίδες τους, τις ασθένειες, την κόπωση και όλες τις άλλες καταστροφικές τους επιπτώσεις».

- Η ανθρωπολογία διδάσκει ότι οι πρωτόγονες κοινωνίες έτρεφαν σεβασμό στους ηλικιωμένους, ως συνώνυμους της γνώσης. Στη Δύση ο ηλικιωμένος είναι συνώνυμος της γήρανσης και της αδεξιότητας. Τι πήγε στραβά;

- Δεν είναι απολύτως ακριβές ότι οι αρχαίες κοινωνίες σέβονταν τους ηλικιωμένους. Πολλοί άνδρες και γυναίκες λόγου χάρη μετά από κάποια ηλικία αποπέμπονταν από τα χωριά τους και τους άφηναν να πεθάνουν μόνοι τους στα δάση. Μόνον στη Δύση έγινε προτεραιότητα η φροντίδα των ηλικιωμένων, μολονότι η μεταχείριση που λαμβάνουν σε ορισμένα σπίτια, για παράδειγμα, απέχει μακράν του επιθυμητού. Αλλά σιγά – σιγά η επανάσταση των γηρατειών αγγίζει όλες τις ηπείρους, υποχρεώνοντάς μας να αλλάξουμε τις αντιλήψεις μας για τα διάφορα στάδια της ζωής.

- Ο Σενέκας υποστήριζε ότι ο βίος είναι αρκετά μακρύς, για να επιτύχει κανείς στόχους, αρκεί να μη χάσει κανείς το χρόνο του.

- Συμφωνώ υπό τον όρο ότι γνωρίζουμε εξ' αρχής αυτούς τους στόχους, που δεν έχουμε ακόμη πετύχει. Ξοδέψαμε πολλά χρόνια διστάζοντας, αμφιβάλλοντας, κάνοντας αυτό που ο Σενέκας αποκάλεσε «ανόητα πράγματα». Η αύξηση του προσδόκιμου ζωής τώρα μάς επιτρέπει ακριβώς αυτό, να

ξοδέψουμε χρόνια πειραματιζόμενοι, δοκιμάζοντας αδιέξοδα, προτού τελικά βρούμε το σωστό δρόμο. Η ζωή ουδέποτε είναι αρκετά μακριά για εκείνον που αναζητεί ένα νόημα».

- Γιατί ένας 50άρης θεωρείται ότι αρχίζει να παρακμάζει όταν πολλοί μεγάλοι άνδρες πέτυχαν τα μεγαλύτερα επιτεύγματά τους σ' αυτή την ηλικία;

- Η φυσική ωρίμανση, συνώνυμη συχνά με την παρακμή και η ψυχολογική ωρίμανση οδεύουν σε αντίθετες κατευθύνσεις. «Χρειάζονται 60 χρόνια για να γίνεις φιλόσοφος» έλεγε ο Καντ και στην εποχή του η ηλικία αυτή αντιστοιχούσε στα 80 δικά μας χρόνια. Η εξαιρετική λάμψη της ζωής του πνεύματος συνεχίζει να φωτίζει τις μέρες μας, μέχρι την τελευταία. Σκεφτείτε τη μάθηση, τη μελέτη, τη διδασκαλία... εξακολουθούν να είναι πιθανές δραστηριότητες ακόμη και στα τελευταία στάδια της ύπαρξης.

- Και πώς μπορούμε να απολαύσουμε τη ζωή μετά τα 50;

- Μην εγκαταλείπετε τίποτε, πόσο μάλλον τις επιθυμίες σας. Όσο για το πώς θα αντιμετωπίσουμε τον πόνο; Πάρτε παυσίπονα και εμπιστευτείτε την Ιατρική.

Κείμενο 2

Ένας γέρος [1894, 1897]

Το ποίημα είναι του Κ. Καβάφη και ανήκει στη συλλογή τα Ποιήματα 1897-1933, των εκδόσεων Ίκαρος, 1984

Στου καφενείου του βοερού το μέσα μέρος
σκυμένος στο τραπέζι κάθετ' ένας γέρος·
με μίαν εφημερίδα εμπρός του, χωρίς συντροφιά.

Και μες των άθλιων γηρατειών την καταφρόνια
σκέπτεται πόσο λίγο χάρηκε τα χρόνια
που είχε και δύναμι, και λόγο, κ' εμορφιά.

Ξέρει που γέρασε πολύ· το νοιώθει, το κυττάζει.
Κ' εν τούτοις ο καιρός που ήταν νέος μοιάζει
σαν χθες. Τι διάστημα μικρό, τι διάστημα μικρό.

Και συλλογιέται η Φρόνησις πως τον εγέλα·
και πως την εμπιστεύονταν πάντα — τι τρέλλα! —
την ψεύτρα που έλεγε· «Αύριο. Έχεις πολύν καιρό.»

Θυμάται ορμές που βάσταγε· και πόση
χαρά θυσίαζε. Την άμυαλή του γνώσι
κάθ' ευκαιρία χαμένη τώρα την εμπαίζει.

.... Μα απ' το πολύ να σκέπτεται και να θυμάται
ο γέρος εξαλίσθηκε. Κι αποκοιμάται
στον καφενείου ακουμπισμένος το τραπέζι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50 - 60 λέξεις να αναφέρεις συνοπτικά τις θέσεις που εκφράζει ο Μπрукνέρ για τα γηρατειά στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ο Π. Μπрукνέρ στη συνέντευξη που παραχωρεί κάνει χρήση παραδειγμάτων. Να εντοπίσεις στις απαντήσεις του πέντε χωρία με παραδείγματα και να αιτιολογήσεις τη χρήση τους.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Η εξαιρετική λάμψη της ζωής του πνεύματος συνεχίζει να φωτίζει τις μέρες μας, μέχρι την τελευταία.»
Ποια λειτουργία της γλώσσας (δηλωτική/κυριολεκτική ή συνυποδηλωτική/μεταφορική) αξιοποιείται

στο απόσπασμα (μονάδες 5); Τι επιτυγχάνεται ως προς το ύφος λόγου και το επικοινωνιακό αποτέλεσμα με τη συγκεκριμένη επιλογή (μονάδες 10);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την ψυχολογική κατάσταση στην οποία βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο, σύμφωνα με τα νοήματα που εκφράζονται στο Κείμενο 2. (μονάδες 10) Συμφωνείς ή διαφωνείς με τους συλλογισμούς που κάνει και γιατί (μονάδες 5); Να αποδώσεις την ερμηνεία σου σε 100 – 150 λέξεις.

Κείμενο 1.

Ακρόαση, ακοή και ομιλία: σύντομες σκέψεις για τη σχέση τους με τον διάλογο.

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα άρθρου της Harlene Anderson, ψυχολόγου, συμβούλου και οικογενειακής θεραπεύτριας, το οποίο ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα <http://www.psychological-opinions.gr/el> στις 23-03- 2021. (διασκευή)

Ο διάλογος είναι μια μορφή συνομιλίας: μιλάμε ή συνομιλούμε με τον εαυτό μας ή κάποιον άλλον προς μία αναζήτηση νοήματος και κατανόησης - φωναχτά, σιωπηρά, με ή χωρίς λόγια. Μέσα και διαμέσου αυτής της διαλογικής αναζήτησης, νοήματα και αντιλήψεις ερμηνεύονται, επανερμηνεύονται, διευκρινίζονται και αναθεωρούνται συνεχώς. Έτσι δημιουργούνται δυνατότητες για σκέψη, αίσθηση, συναίσθημα, δράση, κ.λπ. Με άλλα λόγια, ο μετασχηματισμός είναι εγγενής στον διάλογο. Ο αληθινός διάλογος δεν μπορεί παρά είναι παραγωγικός.

Ο διάλογος προξενεί στους συμμετέχοντές μια αίσθηση αμοιβαιότητας, γνήσιου σεβασμού και ειλικρινούς ενδιαφέροντος για τον άλλο, εφόσον απαιτεί συνεργατικό σχεδιασμό σχετικά με την εστίαση, τη διεργασία και το αποτέλεσμα του. Αυτό είναι μέρος της διαδικασίας της συν-δημιουργίας νέων εννοιών και δράσεων.

Ο διάλογος απαιτεί εμπιστοσύνη και δεκτικότητα στον συνομιλητή και τη διαφορετικότητά του, καθώς και ανοχή στην αμφισβήτηση, την επίκριση και τη διαφωνία από την άλλη πλευρά. Είναι σημαντικό να είμαστε προσεκτικοί για να μην υποθέσουμε αμέσως ότι ξέρουμε τι εννοεί ο συνομιλητής και να μην συμπληρώνουμε τα κενά ή τις λεπτομέρειες της ιστορίας του συνομιλητή, ή ό,τι θεωρούμε ότι κρύβεται πίσω από την αφήγηση. Αντίθετα, χρειάζεται να προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε τη λογική του συνομιλητή, όχι τη δική μας. Αυτό απαιτεί αποστασιοποίηση, προκειμένου να βεβαιωθούμε ότι έχουμε κατανοήσει την οπτική γωνία του άλλου όσο καλύτερα μπορούμε, και να έχουμε πάντα κατά νου ότι κατανόηση δεν σημαίνει συμφωνία.

Ορισμένες πράξεις δεν ενθαρρύνουν το διάλογο. Για παράδειγμα, διάλογος δεν είναι να προσπαθείτε να πείσετε τον άλλο να καταλάβει ή να συμφωνήσει μαζί σας. Αν προσπαθείτε να κάνετε κάτι τέτοιο, τότε δεν είστε σε διάλογο ούτε με τον εαυτό σας ούτε και με τον άλλο. Επίσης, διάλογος δεν είναι η επιδίωξη για συναίνεση ή σύνθεση.

Ομοίως, το να θέτετε ερωτήσεις στις οποίες νομίζετε ότι ξέρετε την απάντηση ή για να πάρετε την απάντηση που θέλετε, δεν ενθαρρύνει το διάλογο. Με άλλα λόγια, για να εμπλακείτε πραγματικά σε διάλογο, πρέπει να είστε σε θέση να αφήσετε τα πάθη, την εμπιστοσύνη και τις αντιλήψεις σας να αμφισβητηθούν από τους άλλους και από εσάς τους ίδιους.

Εν κατακλείδι, η πρόθεση και η ελπίδα αυτού που προσκαλεί σε διάλογο είναι να προσκαλέσει και να εμπλέξει και τον εαυτό του και τον άλλον στη διαδικασία. Με δυο λόγια, ο διάλογος απαιτεί τη δυνατότητα ακρόασης, ομιλίας και ακοής.

Κείμενο 2

[Το παρελθόν της Ρίτας]

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Λένας Διβάνη «Ενικός αριθμός» (Αθήνα 2002, εκδ. Καστανιώτη). Συνομιλούν δύο γυναίκες, η μητέρα (Ρίτα) και η κόρη (Ήρα) και αναφέρονται στο παρελθόν της μητέρας.

«Τίποτε δεν ξέρεις για μένα. Ούτε ενδιαφέρθηκες να μάθεις. Μόνο ο πατέρας σου υπήρχε. Δε σ' έβλεπα εγώ πώς τον κοιτούσες; Στα μάτια, σαν σκυλάκι. Εγώ είτε ζούσα είτε δε ζούσα ένα και το αυτό».

«Αυτός τουλάχιστον μ' αγαπούσε. Και το έλεγε κιόλας».

«Και λοιπόν; Στα λόγια κολλάς; Ξύπνα, κορόιδο! Αυτοί που λεν ότι μας αγαπάν, αυτοί μας την κάνουν τη δουλειά. Για ρώτα κι εμένα. Ποιος με ξευτίλισε; Αυτός που έλεγε ότι μ' αγαπούσε με ξευτίλισε. Μόλις βρήκε την προίκα, μην το είδατε μην τον απαντήσατε. Τρεις μήνες αρραβωνιασμένοι είχαμε, στο σπίτι μας μπαινόβγαине, η γειτονιά τον ήξερε. Άντε να βγω εγώ στο δρόμο μετά. Περνούσα κι από πίσω μου μου σούρνανε. Η πείσα, η δείξα η παστρικά¹ ...».

«Για ποιον μιλάμε τώρα; Μπερδεύτηκα.».

«Για τον αρραβωνιαστικό μου, που κακό ψόφο να 'χει. Δεν είχε όμως. Ο πατέρας σου, ο άγιος ο άνθρωπος, πέθανε. Αυτός ζει και βασιλεύει με τη βλαχάρα του».

«Μπα; Είχες κι άλλον αρραβωνιαστικό; Αυτά δεν μας τα 'χες πει.»

«Πότε να σ' τα πω; Μιλιόσουνα εσύ; Ήρθες μια φορά σαν παιδί να με πλησιάσεις; Σαν να 'χα χολέρα έκανες. Σου χάριζα τα ακριβότερα φουστάνια και μετά τα έβρισκα στα σκουπίδια».

«Σιγά τα φουστάνια ...»

Η Ρίτα βούρκωσε. Την έπνιξε η οργή.

¹Μειωτικός χαρακτηρισμός που απευθυνόταν σε γυναίκα και σήμαινε ότι έχει αμφίβολη ηθική.

«Σιγά τα φουστάνια, ε; Επειδή τα είχες στοίβες. Για ρώτα κι εμένα που έκανα μετάνοιες για να ράψω ένα τσιτάκι². Αχάριστη, ε, αχάριστη.»

Η Ήρα την κοιτούσε. Ε, θα την τρελάνει αυτή η γυναίκα. Όλα τα κατάπιε με ψυχραιμία, αλλά στο φουστάνι δάκρυσε. Τι να πεις ...

«Εγώ, κυρά μου, για να αρραβωνιαστώ κατέβασα την κουρτίνα απ' το σαλόνι, της γιαγιάς μου ένα κέντημα, κοφτό, και την έκανα φουστάνι. Κι ήρθε αυτή η σκρόφα³ η αδελφή του και τη γνώρισε. “Ωραίο το φουστανάκι σου, μπράβο”, μου είπε. “Τι θα βάλετε τώρα για κουρτίνα;”. Με χαντάκωσε. Να το σόι μετά να κοιτάει την κουρτίνα και να χαχανίζει. Μου 'ρθε να πάω μέσα και να κρεμαστώ».

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιες είναι οι προϋποθέσεις του διαλόγου, σύμφωνα με το Κείμενο 1, και ποιες πράξεις ή συμπεριφορές δεν ενθαρρύνουν την ανάπτυξή του; (60-70 λέξεις)

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να επισημάνεις με ποιον τρόπο εισάγονται οι 3 πρώτες παράγραφοι του Κειμένου 1 (μονάδες 2) και να εξηγήσεις ποιον ρόλο διαδραματίζει η εισαγωγή αυτή στη διασφάλιση της νοηματικής αλληλουχίας (μονάδες 8).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να μεταγράψεις στο απαντητικό σου φύλλο τον παρακάτω πίνακα, έχοντας συμπληρώσει τα κενά για το κάθε αφηρημένο ουσιαστικό του κειμένου, που έχει υπογράμμιση, με το παράγωγο ρήμα ή το παράγωγο επίθετο ή και τα δύο (μονάδες 13). Τι προσφέρει, κατά τη γνώμη σου, η διαδοχική χρήση αφηρημένων ουσιαστικών στο κείμενο; (μονάδες 2)

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟ	ΡΗΜΑ	ΕΠΙΘΕΤΟ
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: διάλογος	διαλέγομαι	διαλογικός

²Φτηνό και κακής ποιότητας ύφασμα.

³Στρίγγλα (μειωτικός χαρακτηρισμός που απευθύνεται σε γυναίκα)

<u>αντιλήψεις</u>	αντιλαμβάνομαι	
<u>αίσθηση</u>		
<u>εμπιστοσύνη</u>		
<u>επίκριση</u>		επικριτικός
<u>αφήγηση</u>		
<u>συναίνεση</u>	συναινώ	
<u>σύνθεση</u>		
<u>ακρόασης</u>		

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια σχέση εντοπίζεις ανάμεσα στα λόγια και τις πράξεις των ανθρώπων στο Κείμενο 2; Πώς η σχέση αυτή επηρεάζει τη μοίρα των ηρωίδων, κατά τη γνώμη σου; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1.

[Αλλαγές στον γραπτό κόσμο]

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το έργο «Μελέτη για την αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδασκαλία της Νεοελληνικής Γλώσσας στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση: γενικό πλαίσιο και ιδιαιτερότητες» του Δ. Κουτσογιάννη, Καθηγητή Γλωσσολογίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. (διασκευή)

Μεγάλη συζήτηση έχει πραγματοποιηθεί στον χώρο της διδασκαλίας των γλωσσών ως προς τις θετικές συνέπειες που έχει η χρήση των υπολογιστών στην παραγωγή γραπτού λόγου. Ακόμη, ιδιαίτερη βαρύτητα έχει δοθεί στην ανάλυση νέων μορφών γραπτού λόγου, οι οποίες έχουν σχέση με το γράψιμο στα περιβάλλοντα της σύγχρονης¹ αλλά και της ασύγχρονης² επικοινωνίας. Όμως, πολύ μικρότερη βαρύτητα έχει δοθεί στις επιπτώσεις που προκύπτουν **από την ευρεία υιοθέτηση των υπολογιστών ως μέσων παραγωγής γραπτού λόγου** στις λιγότερο ομιλούμενες γλώσσες.

Επίσης, είναι γνωστές οι συζητήσεις που διεξάγονται τόσο σε επιστημονικούς κύκλους όσο και στον Τύπο και αφορούν **την ανάδυση του λατινοελληνικού αλφαβήτου** (Greeklish). Τα περισσότερα δεδομένα που διαθέτουμε για το θέμα αυτό προέρχονται από παλιές, σχετικά, έρευνες. Σε πρόσφατη, όμως, έρευνα διαπιστώθηκε πως ένα μεγάλο ποσοστό παιδιών χρησιμοποιεί τα Greeklish. Η διαπίστωση έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, αν λάβουμε υπόψη ότι τα παιδιά αυτά εξοικειώθηκαν με τις Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών μετά από το 2000.

Ωστόσο, παρόμοια φαινόμενα έχουν επισημανθεί και σε άλλες γλώσσες και χώρες. Αν δούμε το ζήτημα κάπως ευρύτερα, θα διαπιστώσουμε ότι ανάλογες συζητήσεις διεξάγονται και για την αγγλική γλώσσα, οι οποίες μάλιστα είναι το ίδιο έντονες, όπως οι ελληνικές. Μεγάλο μέρος του Τύπου και των μέσων ενημέρωσης γενικότερα επισημαίνει με έντονη ανησυχία ότι η γραπτή αγγλική γλώσσα μεταβάλλεται, ενώ δεν λείπουν και δημοσιεύματα που επισημαίνουν ότι **«η Τεχνολογικά Διαμεσολαβημένη Επικοινωνία» σηματοδοτεί τον σταδιακό θάνατό της**. Επομένως, θα μπορούσαμε να πούμε ότι οι αλλαγές που έχουμε δεν αφορούν μόνο κάποιες γλώσσες.

Έρευνες δείχνουν ότι παρατηρούνται σημαντικές αλλαγές στη γραπτή γλώσσα εξαιτίας ευρύτερων αλλαγών (οικονομικών, κοινωνικών, πολιτισμικών), οι οποίες, όμως, δε σχετίζονται αποκλειστικά με τα νέα μέσα επικοινωνίας. Επιπλέον, εκδηλώνεται μια τάση για προφορικότητα στον γραπτό λόγο, κυρίως τον δημοσιογραφικό. Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι αυτές οι παγκόσμιες τάσεις για αλλαγές στον γραπτό λόγο έχουν τις τοπικές τους εκδοχές και **οι νέες τεχνολογίες παίζουν**

¹ Η σύγχρονη επικοινωνία πραγματοποιείται όταν τα άτομα επικοινωνούν ή συνεργάζονται μέσω διαδικτύου σε «πραγματικό χρόνο», δηλ. την ίδια χρονική στιγμή.

² Η ασύγχρονη επικοινωνία πραγματοποιείται σε οποιονδήποτε χρόνο. Παραδείγματα τέτοιας επικοινωνίας είναι το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο, τα μηνύματα κ.ά. αγγλικής γλώσσας».

σίγουρα κάποιο ρόλο στο είδος και **στο εύρος των αλλαγών αυτών**, αλλά δεν είναι οι αποκλειστικά υπεύθυνες.

Κείμενο 2

Β' [Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική]

Το ποίημα είναι του Οδυσσέα Ελύτη. Αποτελεί τον Ψαλμό Β' από την ενότητα «Τα Πάθη» που περιλαμβάνεται στη συλλογή «Το άξιον εστί» (Αθήνα, 1979¹²: εκδ. Ίκαρος).

Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική	1
το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου.	
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου.	
Εκεί σπάροι και πέρκες ³	
ανεμόδαρτα ρήματα	5
ρεύματα πράσινα μες στα γαλάζια	
όσα είδα στα σπλάχνα μου ν' ανάβουνε	
σφουγγάρια, μέδουσες	
με τα πρώτα λόγια των Σειρήνων	
όστρακα ρόδινα με τα πρώτα μαύρα ρίγη.	10
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου με τα πρώτα μαύρα ρίγη.	
Εκεί ρόδια, κυδώνια	
θεοί μελαχρινοί, θείοι κι εξάδελφοι	
το λάδι αδειάζοντας μες στα πελώρια κιούπια ·	
και πνοές από τη ρεματιά ευωδιάζοντας	15
λυγαριά και σχίνο	
σπάρτο και πιπερόριζα ⁴	
με τα πρώτα πιπίσματα των σπίνων	
ψαλμωδίες γλυκές με τα πρώτα – πρώτα Δόξα σοι.	
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα-πρώτα Δόξα σοι!	20
Εκεί δάφνες και βάγια	
Θυματό και λιβάνισμα	
Τις πάλες ευλογώντας και τα καριοφίλια ⁵	
Στο χώμα το στρωμένο με τ' αμπελομάντιλα	
κνίσες, τσουγκρίσματα	25
και Χριστός Ανέστη	
με τα πρώτα σμπάρα ⁶ των Ελλήνων.	
Αγάπες μυστικές με τα πρώτα λόγια του Ύμνου.	
Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου, με τα πρώτα λόγια του Ύμνου!	

³ Είδη ψαριών

⁴ Είδη αρωματικών φυτών

⁵ Πάλες, καριοφίλια: όπλα που χρησιμοποιήθηκαν κατά την Επανάσταση του 1821.

⁶ ομοβροντίες

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις στο απαντητικό σου φύλλο την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) για την καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις που αναφέρονται στο Κείμενο 1:

1. Οι νέοι τρόποι εκφοράς του γραπτού λόγου έχουν αποτελέσει αντικείμενο εκτεταμένης έρευνας στην εποχή μας.
2. Η προσοχή των ερευνητών στρέφεται περισσότερο στις επιπτώσεις που προκύπτουν από τη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών ως μέσων παραγωγής λόγου στις γλώσσες περιορισμένης χρήσης.
3. Οι μεταβολές που σημειώνονται στον γραπτό λόγο απασχολούν έντονα και άλλες χώρες, εκτός από τη δική μας.
4. Η πλειοψηφία των δημοσιευμάτων στον αγγλικό τύπο κάνουν λόγο για τον σταδιακό θάνατο της γλώσσας εξαιτίας της «Τεχνολογικά Διαμεσολαβημένης Επικοινωνίας»
5. Το συμπέρασμα, στο οποίο καταλήγει ο συγγραφέας, είναι ότι η τεχνολογία είναι αποκλειστικά υπεύθυνη για τις αλλαγές στον γραπτό λόγο.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αναλύσεις τη νοηματική σχέση που υπάρχει ανάμεσα στη 2^η και την 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 5), εξετάζοντας παράλληλα αν η πρόθεση του συγγραφέα σε αυτό το τμήμα λόγου είναι να περιγράψει ή να εξηγήσει (μονάδες 5).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να γράψεις τα παρακάτω αποσπάσματα του Κειμένου 1 (με έντονη γραφή στο κείμενο) στο απαντητικό σου φύλλο κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές, ώστε να περιλαμβάνουν αποκλειστικά δηλωτική/κυριολεκτική χρήση της γλώσσας (μονάδες 12). Ποιο είναι το αποτέλεσμα αυτής της μεταβολής στο ύφος λόγου; (μονάδες 3)

1. ... από την ευρεία υιοθέτηση των υπολογιστών ως μέσων παραγωγής γραπτού λόγου...
2. ... την ανάδυση του λατινοελληνικού αλφαβήτου
3. ... «η Τεχνολογικά Διαμεσολαβημένη Επικοινωνία» σηματοδοτεί τον σταδιακό θάνατό της (αγγλικής γλώσσας)
4. ... οι νέες τεχνολογίες παίζουν σίγουρα κάποιο ρόλο στο εύρος των αλλαγών αυτών ...

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιο είναι το μοναδικό αντικείμενο μέριμνας του ποιητικού υποκειμένου στο Κείμενο 2 και πώς εσύ αντιλαμβάνεσαι τη σχέση του με τα βασικά πολιτισμικά χαρακτηριστικά του ελληνικού λαού που επισημαίνονται στο ποίημα; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1.

Γέλιο: Βάλτε το στη ζωή σας τώρα!

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα άρθρου της Έλενας Αρώνη που δημοσιεύθηκε στη διαδικτυακή πύλη <https://www.all4fun.gr/portal/psychologia> στις 3 Μαΐου 2017.

Έχετε διαπιστώσει πως, όταν γελάτε, «φωτίζει» το πρόσωπό σας και φαίνεστε ομορφότεροι και νεότεροι; Οι αρχαίοι Έλληνες έλεγαν ότι ο άνθρωπος είναι «ζώνον γελαστικόν», προσδίδοντάς του την ιδιότητα να γελά, κάτι που τον ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα όντα, όπως ακριβώς η νόηση και η γλώσσα. Το γέλιο είναι ένας τρόπος να χαρούμε, να νιώσουμε καλά, να χαλαρώσουμε, να διώξουμε το άγχος, να έρθουμε πιο κοντά, να ενθαρρύνουμε τους άλλους - ακόμη και τον εαυτό μας. Είναι τόσο απλό και συγχρόνως τόσο πολύτιμο, όχι μόνο για τις σχέσεις μας με τους άλλους, αλλά και για τον ίδιο τον οργανισμό μας. Είναι πράγματι εντυπωσιακό, το πόσο καλό κάνει το γέλιο στην ψυχική και σωματική μας υγεία, αν και πρέπει να παραδεχτούμε πως είναι ένα από τα πράγματα που θεωρούμε δεδομένα, επειδή όλοι μπορούμε να το κάνουμε. Αν είναι έτσι, όμως, τότε γιατί δεν αναρωτιέστε πόσο, αλήθεια, γελάσατε σήμερα;

Όποια και αν είναι η απάντησή σας, να θυμάστε, ότι μέρα χωρίς γέλιο είναι μια μέρα χαμένη.

Τι συμβαίνει στον οργανισμό μας όταν γελάμε:

Αφού δεχτούμε το ανάλογο - αστείο - ερέθισμα, προκαλείται στο τμήμα του εγκεφάλου όπου ελέγχονται η διάθεση και τα συναισθήματα, μια σειρά χημικών αντιδράσεων, με αποτέλεσμα ο άνθρωπος να αρχίσει να γελά, διακριτικά, πιο έντονα, ή να ξεκαρδίζεται. Όταν γελάμε, εισπνέουμε περισσότερο αέρα από ό, τι συνήθως. Η αναπνοή μας γίνεται πιο βαθιά, οι φωνητικές μας χορδές πάλλονται και ενεργοποιούνται τουλάχιστον 400 εκατομμύρια πνευμονικές κυψελίδες, δηλαδή αριθμός σχεδόν τριπλάσιος από αυτόν που ενεργοποιείται όταν αναπνέουμε κανονικά. Έτσι οξυγονώνονται καλύτερα οι μύες του προσώπου, οι πνεύμονές μας, αλλά και γενικότερα ο οργανισμός μας.

Το γέλιο είναι δώρο και μπορείτε να το έχετε όποτε θελήσετε. Είναι πολύτιμο χωρίς να κοστίζει και, όταν έχει αγνές προθέσεις, μόνο καλό μπορεί να κάνει. Πριν από μερικές δεκαετίες, οι υγιείς ενήλικες γελούσαν κατά μέσο όρο 20 λεπτά την ημέρα ή και περισσότερο, ενώ σήμερα γελούν περίπου 5 λεπτά την ημέρα ή και ακόμη λιγότερο. Αυτή είναι μία από τις πιο δυσάρεστες συνέπειες του

σημερινού τρόπου ζωής. Σκεφτείτε ότι υπάρχουν άνθρωποι που πληρώνουν (κλαμπ γέλιου, γιόγκα γέλιου, γελωτοθεραπεία) για να κερδίσουν τις ευεργετικές επιδράσεις του γέλιου.

Βάλτε το γέλιο στη ζωή σας, μοιραστείτε το, εκφραστείτε μέσα απ' αυτό και νιώστε χαρά και ανακούφιση. Αντιμετωπίστε μικρο-ατυχίες, τις προκλήσεις και ό,τι άλλο, με το γέλιο. Όταν είμαστε σε θέση να γελάμε με πράγματα που μας προβληματίζουν, τότε αυτά ξαφνικά μοιάζουν πιο «μικρά». Δεν παύουν να υπάρχουν και να μας επηρεάζουν, αλλά δεν μας κυριεύουν πια. Το γέλιο διώχνει μακριά τα αρνητικά συναισθήματα, εξομαλύνει εντάσεις και μας απελευθερώνει. Μην αφήσετε ούτε μια μέρα να πάει χαμένη. Η καλύτερη ώρα να ξεκινήσετε είναι τώρα. Δεν υπάρχουν κατάλληλες στιγμές, αν δεν τις κάνουμε εμείς να γίνουν. Μην το αναβάλλετε άλλο!

Κείμενο 2

Χαμόγελο

Το ποίημα είναι του Ιωάννη Παπουτσάκη και ανήκει στη συλλογή «Η θάλασσα της σιωπής» (Αθήνα, 2020, εκδ. Βακχικόν).

Όταν οι ουρανοί είναι μελαγχολικοί	1
Και μια θλιμμένη βροχή πέφτει στο χώμα	
εμείς βρίσκουμε τον τρόπο	
ν' αντισταθούμε στη θλίψη	
με το πιο σημαντικό όπλο	5
που διαθέτει ο άνθρωπος: το Χαμόγελο.	
Για να μοσχομυρίσουν ξανά	
τα τσακισμένα ρόδα	
στα περιβόλια της ψυχής μας.	
Για να ξαναβγεί ο ήλιος	10
σεργιάνι στην καρδιάς τα μέρη.	
Αντιστεκόμαστε στον χειμώνα	
Προσμένοντας την Άνοιξη.	
Χαμογελώντας.	

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1° υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις στο απαντητικό σου φύλλο την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) για την καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις που αναφέρονται στο κείμενο 1:

1. Οι αρχαίοι Έλληνες υποστήριζαν ότι το γέλιο είναι ιδιότητα του ανθρώπου που δεν τη διαθέτουν οι άλλοι ζώντες οργανισμοί.
2. Το γέλιο μπορεί να μην επηρεάζει τη σωματική υγεία, αλλά για την ψυχή θεωρείται φάρμακο.
3. Το γέλιο συνιστά ανταπόκριση σε αντίστοιχο ερέθισμα.
4. Για να έχει το γέλιο μόνο ευεργετικό χαρακτήρα, πρέπει να είναι καλοπροαίρετο.
5. Με τις «θεραπείες γέλιου», που εφαρμόζονται σήμερα, οι σύγχρονοι άνθρωποι γελούν κατά μέσο όρο περισσότερο από ό,τι στο παρελθόν.

Μονάδες 10

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια η λειτουργία των ερωτημάτων στην 1^η παράγραφο του Κειμένου 1; Να απαντήσεις λαμβάνοντας υπόψη και τη θέση των ερωτημάτων στην παράγραφο.

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 η αρθρογράφος επιχειρεί να προτρέψει τον δέκτη. Να βρεις τρεις γλωσσικές επιλογές, με τις οποίες το επιτυγχάνει (μονάδες 6), και να εξηγήσεις πώς η καθεμία συμβάλλει στην υλοποίηση της πρόθεσής της (μονάδες 9).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς λειτουργεί το χαμόγελο στην ανθρώπινη ζωή, σύμφωνα με το Κείμενο 2; Εσύ συμφωνείς ή διαφωνείς με τη στάση του ποιητικού υποκειμένου; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1.

Έγκλημα και Ηλικία: αύξηση της παραβατικότητας από αγόρια και κορίτσια.

Το κείμενο είναι απόσπασμα άρθρου της Αγγελικής Καρδαρά και δημοσιεύτηκε στις 20 Απριλίου 2020 στην ειδησεογραφικού χαρακτήρα ιστοσελίδα: <https://www.postmodern.gr>.

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 στην Ευρωπαϊκή Ένωση παρατηρείται η συνεχής αύξηση της χαρακτηριζόμενης «μικρομεσαίας εγκληματικότητας». Δυστυχώς, σε αυτή την εξέλιξη η παραβατικότητα των ανήλικων κατέχει τα πρωτεία σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. Σε χώρες, όπως η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιταλία και η Μεγάλη Βρετανία, η παραβατικότητα των ανήλικων ξεπερνά το 20% της συνολικής εγκληματικότητας.

Η βία μεταξύ των νέων (youth violence) θεωρείται ότι αποτελεί ένα **παγκόσμιο** πρόβλημα δημόσιας υγείας. Περιλαμβάνει μια σειρά πράξεων, από **εκφοβιστικές** συμπεριφορές στο σχολείο και συμπλοκές, μέχρι σεξουαλική και σωματική επίθεση ως την βαρύτερη μορφή εγκληματικότητας που είναι η ανθρωποκτονία. Αξιοσημείωτα είναι τα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας, σύμφωνα με τα οποία υπολογίζεται πως 200.000 ανθρωποκτονίες διαπράττονται μεταξύ νέων ηλικίας 10-29 ετών, ποσοστό που αντιπροσωπεύει το 43% του συνολικού αριθμού ανθρωποκτονιών κατά έτος. Οι ανθρωποκτονίες αποτελούν την 4η κύρια αιτία θανάτου νέων ανθρώπων ηλικίας 10-29 και σε ποσοστό 83% των ανθρωποκτονιών θύματα είναι άνδρες. Επίσης, σε όλες τις χώρες η **συντριπτική** πλειοψηφία των δραστών είναι άνδρες. Για κάθε νεαρό άτομο, που δολοφονείται, πολλοί περισσότεροι υφίστανται σοβαρούς τραυματισμούς που απαιτούν νοσηλεία. Ακόμα κι όταν η βία μεταξύ των νέων δεν οδηγεί στον θάνατο, έχει μακροπρόθεσμες και συχνά μόνιμες συνέπειες τόσο στη σωματική όσο και στην ψυχική υγεία των εμπλεκόμενων νέων. Τέλος, αυξάνει σημαντικά το κόστος των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας και ποινικής δικαιοσύνης.

Όλα τα στοιχεία, επομένως, οδηγούν στο ότι πρέπει να δώσουμε το βάρος στην πρόληψη. Ειδικά για την Ελλάδα, παρά το γεγονός ότι η έκταση της νεανικής παραβατικότητας φαίνεται ότι κινείται στο πλαίσιο της χαμηλής και μεσαίας βαρύτητας, προκαλεί έντονο προβληματισμό η αύξηση των αδικημάτων βίας μεταξύ νέων σε ηλικία ατόμων και η μείωση του ορίου ηλικίας, κατά το οποίο ξεκινά η εμπλοκή των ανήλικων με τον ποινικό νόμο. Παράλληλα, διαπιστώνονται **πολλαπλά** και πολύ

σοβαρά προβλήματα στον πυρήνα των οικογενειών των παραβατών, ανήλικων και νέων: κοινωνικά , οικονομικά, προβλήματα ψυχικής υγείας, εξαρτήσεις και εμπλοκή των ίδιων των γονέων με τον ποινικό νόμο.

Τα παραπάνω καθιστούν εμφανές ότι το φαινόμενο της νεανικής παραβατικότητας και σε εθνικό επίπεδο είναι πολυσύνθετο, πολυδιάστατο και απαιτεί οργανωμένη και συντονισμένη προσπάθεια, προκειμένου να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά, με ταυτόχρονη ενίσχυση του ρόλου του σχολείου και της τοπικής κοινότητας. Ιδιαίτερη έμφαση πρέπει να δοθεί στην πρόληψη, καθώς αποτελεί τον πιο **αποτελεσματικό** τρόπο αντιμετώπισης του φαινομένου.

Κείμενο 2

Ανθρωπιά

Το ποίημα είναι του Μιχάλη Δελησάββα και περιλαμβάνεται στη συλλογή «Ποιητικό ημερολόγιο 2002» (Αθήνα, εκδ. Ιωλκός).

Μπορείς να την φωνάξεις με τ' όνομά της	1
να την πεις Νίκη, Γιώργο, γιαγιά, Παναγιώτα ...	
Όλα δε χάθηκαν, βλέπεις.	
Υπάρχει ακόμα. Κι αν την καλέσεις,	
όταν σκοτεινιάζει γύρω σου ο κόσμος	5
κι ανοίγει κάτω από τα πόδια σου	
το χάος και σε μαυλίζει ¹ ,	
απλώνει το χέρι της και σε σώνει.	

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις συνοπτικά τα στοιχεία και τους ισχυρισμούς, με βάση τους οποίους υποστηρίζεται στο Κείμενο 1 ότι η βία μεταξύ των νέων αποτελεί ένα παγκόσμιο – και ελληνικό – πρόβλημα. (60-70 λέξεις).

Μονάδες 10

¹Ξελογιαζει, γοητεύει

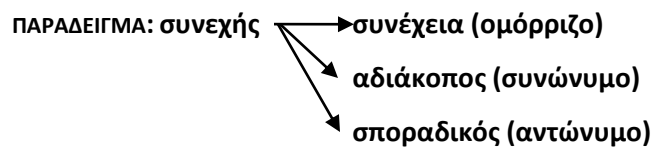
2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία πώς τα στατιστικά στοιχεία που παραθέτει η συγγραφέας στην 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 βοηθούν στην αλληλουχία των νοημάτων στις παραγράφους που ακολουθούν.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να γράψεις στο απαντητικό σου φύλλο ένα ομόρριζο, ένα συνώνυμο και ένα αντώνυμο για το καθένα από τα παρακάτω επίθετα (με έντονη γραφή στο Κείμενο 1). Κοίταξε και το παράδειγμα:

1. παγκόσμιο
2. εκφοβιστικές
3. συντριπτική
4. πολλαπλά
5. αποτελεσματικό

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς επενεργεί η ανθρωπιά στην καθημερινή ζωή, σύμφωνα με το Κείμενο 2; Ποιος την εκπροσωπεί στο ποίημα και ποιος στη δική σου ζωή; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Το άγχος των σχολικών εξετάσεων

Γράφει στο efiveia.gr η Ψυχολόγος, MSc Εγκληματολογίας Κωνσταντίνα Καστελιώτη, συνεργάτης του Κέντρου Λόγου, Γραφής & Συμπεριφοράς ΛΟΓΟ-ΤΕΧΝΙΑ, 12.6.2018, <https://efiveia.gr>.

Η σχολική επίδοση είναι ένα ζήτημα που απασχολεί συχνά τόσο τους έφηβους μαθητές όσο και τους γονείς τους. Το άγχος για τη βαθμολογία συνήθως εντείνεται σε περιόδους εξετάσεων, ιδιαίτερα όταν πρόκειται για τις Πανελλήνιες εξετάσεις οι οποίες πολλές φορές συνδέονται με την μελλοντική επαγγελματική εξειδίκευση του εφήβου.

Το άγχος έχει, τις περισσότερες φορές, αρνητική χροιά όμως δεν αποτελεί εξ ορισμού πρόβλημα. Μπορεί, δηλαδή, να λειτουργήσει καταλυτικά, ώστε να βάλουμε προτεραιότητες, να οργανώσουμε και τελικά να επιτύχουμε τους στόχους που μας ενδιαφέρουν, αλλά που ίσως τους αναβάλλουμε για καιρό.

Από την άλλη πλευρά, το άγχος δεν είναι πια παραγωγικό, όταν είναι τόσο έντονο που δυσκολευόμαστε να το διαχειριστούμε. Στην περίπτωση των μαθητών, το άγχος δε βοηθάει, όταν συνδέεται με αρνητικές σκέψεις. Έτσι, το διάβασμα μπορεί να είναι λιγότερο αποδοτικό, όταν ο μαθητής σκέφτεται πως δε μπορεί να απομνημονεύσει τίποτα ή ότι θα αποτύχει ούτως ή άλλως. Ακόμα περισσότερο, την ώρα των εξετάσεων, το άγχος μπορεί να είναι τόσο αυξημένο που ο μαθητής να νομίζει ότι αδυνατεί να θυμηθεί έστω και το παραμικρό από αυτά που έχει μελετήσει. Δεν είναι λίγες οι φορές, άλλωστε, που το άγχος εκδηλώνεται μέσα από σωματικά συμπτώματα, όπως πονοκεφάλους, κοιλιακούς πόνους, δύσπνοια κτλ.

Οι γονείς μπορούν να βοηθήσουν το παιδί τους σε μια τόσο αγχογόνα περίοδο τηρώντας, καταρχήν, οι ίδιοι μια ψύχραιμη και υποστηρικτική στάση. Είναι χρήσιμο να συνειδητοποιήσουν οι γονείς τις δικές τους προσδοκίες. Κατά πόσο οι προσδοκίες αυτές συνάδουν με την επιθυμία, αλλά και την προετοιμασία του μαθητή; Είναι ξεκάθαρο για τον έφηβο ότι θα έχει την αποδοχή, τον σεβασμό και την εκτίμηση των γονέων του γι αυτό που είναι ως άνθρωπος, ανεξαρτήτως της επιτυχίας του ως μαθητής; Επίσης, είναι βοηθητικό να

εστιάζουμε στην προσπάθεια αντί για το αποτέλεσμα. Έτσι, ακόμα κι όταν ένα μάθημα δεν πάει καλά, η προσπάθεια συνεχίζεται και ολοκληρώνεται μόνο στο τέλος των εξετάσεων.

Το ήρεμο περιβάλλον, η σωστή διατροφή, ο καλός ύπνος, όπως και τα συχνά διαλείμματα από το διάβασμα είναι παράγοντες που διευκολύνουν τον έφηβο κατά την απαιτητική περίοδο των εξετάσεων.

Κείμενο 2

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Απόσπασμα από το ομώνυμο διήγημα της Ειρήνης Α. Δενδρινού, Τα Διηγήματα, Νεοελληνική Βιβλιοθήκη, Ίδρυμα Κώστα και Ελένης Ουράνη, Αθήνα: 2014.

Εγύριζεν αργά, πολύ αργά το βράδυ από το χωράφι, που είχε δουλέψει όλη μέρα, πολύ συλλογισμένη και με βήμα σιγανό, μη προσέχοντας εις το μαύρο σκοτάδι, που είχε ξαπλωθεί ολόγυρά της.

Είχε περάσει τα σαράντα χρόνια και η όψη της, η μαραμμένη από τις πίκρες και την κακοπέραση έδειχνε που θα 'χε τα πενήντα και καλά βαρημένα. Έμεινε χήρα εικοσιεφτά χρόνων και δεν ηθέλησε να ξαναπαντρευθεί, αφοσιώθηκε μ' όλη την καρδιά της στο παιδί της.

«Αυτό να μου ζήσει», είπε μέσα της, «να μου μεγαλώσει, να το ιδώ, όπως επιθυμεί η καρδιά μου, και τι θέλω άλλα χέρια να μου δουλεύουνε; Φθάνουνε τα δικά μου».

Κ' εξενοδούλευεν.

Το παιδί της ήτανε για κείνη μάτια και φως. Τώρα είναι παλληκάρι, δουλεύει και κείνο· τέσσερα χέρια, ατίμητος θησαυρός για το φτωχό χωριό, που θέλει δουλειά και δουλειά. Γιατί λοιπόν απόψε να 'ναι τόσο συλλογισμένη; Γιατί ενυκτώθηκε τέτοιαν ώρα στην κακοστρατιά;

Κάτι αιστάνεται να της πλακώνει την καρδιά, της φαίνεται πως απόψε το μαύρο εκείνο σκοτάδι είναι προμήνυμα μιας μεγάλης συμφοράς. Άκουσε και κάτου τους δουλευτάδες να μιλούνε, να λένε που όλη η Ελλάδα θα πολεμήσει και που πολύ αίμα εφέτος θα χυθεί στα σύνορα. Όλους θα τους κράξουν κι όλοι θα πάνε να πολεμήσουνε· ως τα τώρα, δυό ηλικίες...

Και το παιδί της είναι εικοσιτριών χρονώ, θα της το πάρουν, να το ρίξουν στη φωτιά του πολέμου; Ίσως και να της το σκοτώσουν! Και οι θυσίες της, κ' οι αγρυπνίες της στο πλευρό του, όταν το νανούριζε μωρό παιδί, κ' η πριν της ώρας μαραμένη όψη της για κείνο, και τα χέρια της τα ηλιοψημένα, που δουλέψανε για να το αναστήσουν, για να το ιδούνε παλληκάρι;

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιοι παράγοντες, σύμφωνα με το Κείμενο 1, βοηθούν τον μαθητή στην απαιτητική περίοδο των εξετάσεων, για να αντιμετωπίσει το άγχος του; Να τους εκθέσεις σε 60 περίπου λέξεις.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο γλωσσικά και νοηματικά επιτυγχάνεται η σύνδεση των νοημάτων των παραγράφων 2 και 3 του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

α. Σε αρκετά σημεία του Κειμένου 1 η συντάκτριά του πιθανολογεί, δεν εκφράζει δηλαδή τις θέσεις της με βεβαιότητα. Να βρεις δύο τέτοια σημεία (μονάδες 4) και να δικαιολογήσεις αυτή την επιλογή (μονάδες 6)

β. Στη 2^η παράγραφο η συγγραφέας χρησιμοποιεί κυρίως το πρώτο πληθυντικό ρηματικό πρόσωπο. Ποια η σκοπιμότητα αυτής της επιλογής, κατά τη γνώμη σου (μονάδες 5);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς ερμηνεύεις τη συναισθηματική κατάσταση της γυναίκας που πρωταγωνιστεί στην αφήγηση στο Κείμενο 2; Τη θεωρείς δικαιολογημένη ή όχι και γιατί, σύμφωνα με στοιχεία που δίνει η αφήγηση; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 120 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Εργαστήρια θεατρικού παιχνιδιού για παιδιά & εφήβους με τη Σοφία Παπαδοπούλου και την Ομάδα των Πέντε Εποχών

Δελτίο Τύπου, δημοσίευση στις 22.9.2022, πηγή: <https://efiveia.gr>.

Τα παιδιά, ως ευαίσθητοι αποδέκτες απορροφούν όλους τους κραδασμούς της σύγχρονης κοινωνίας, γι' αυτό στις μέρες μας η ανάγκη για ουσιαστική επικοινωνία και έκφραση είναι επιτακτική.

Η Σοφία Παπαδοπούλου ηθοποιός, σκηνοθέτης και εμπυχωτρία φιλοδοξεί και αυτήν τη χρονιά μέσω της χαράς του παιχνιδιού και του θεάτρου, να δώσει μια διέξοδο στις ανησυχίες των παιδιών, που θα «φωτίσει» τον ψυχικό τους κόσμο, θα «ξεκλειδώσει» τις καρδιές και τα εκφραστικά τους μέσα και θα τα οδηγήσει στα «μονοπάτια» της ενσυναίσθησης.

Στα εργαστήρια της Ομάδας των Πέντε Εποχών, που στεγάζονται στο Θέατρο 104 από το 2014, σε ένα κλίμα αποδοχής και ενθάρρυνσης, με ομαδικότητα και συνεργασία (χωρίς το άγχος της απόρριψης, του σωστού και του λάθους) τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να «συναντηθούν» με τη δική τους αλήθεια και να ανακαλύψουν τον «έναν», τον «μοναδικό» εαυτό τους, να κινητοποιήσουν μηχανισμούς προσαρμογής και τελικά να βρουν τρόπους να επικοινωνήσουν, να σχετιστούν και να αναπτύξουν δεξιότητες ζωής. Συγκεκριμένα: μαθαίνουν να παίρνουν πρωτοβουλίες και να βρίσκουν μόνα τους απαντήσεις και λύσεις, μαθαίνουν να «αναγνωρίζουν» τα συναισθήματά τους και τα συναισθήματα των άλλων, ενισχύουν την αισθητική καλλιέργεια και τη γλωσσική τους ανάπτυξη.

Με πολλαπλά ερεθίσματα (από τις τέχνες, την κοινωνική ζωή, ψυχολογία, λογοτεχνία κ.α.) και τεχνικές (θεατρικό παιχνίδι, σωματικό θέατρο, αυτοσχεδιασμούς, παιχνίδια ρόλων), τα εργαστήρια της Ομάδας των Πέντε Εποχών λειτουργούν ως ένα «πεδίο δράσης», που αποτελεί για τα παιδιά πηγή ευαισθητοποίησης, έκφρασης, επινόησης, αλληλεπίδρασης, αυτοπεποίθησης, αποδοχής, έκπληξης, διασκέδασης, απόλαυσης και στοχασμού!

Τα παιδιά θα έχουν τη χαρά να «μοιραστούν» την εμπειρία τους, με γονείς συγγενείς και φίλους «στη δική τους παράσταση», που θα πραγματοποιηθεί στην Κεντρική Σκηνή του Θεάτρου 104, στο τέλος της σχολικής χρονιάς.

Κείμενο 2

Η νύφη

Από το μυθιστόρημα του Γρηγόριου Ξενόπουλου «Ο γάμος του Νάσου», εκδ. Αδελφοί Βλάσση.

Από καιρό οι προξενητάδες πηγαινοέρχονταν. Από τότε δηλαδή που η μητέρα είχε πείσει το γιο της πως ήταν καιρός να παντρευτεί. Αμ' βέβαια, είχε γίνει πια τριάντα πέντε χρονών. Η Μαρία, η αδερφή του, ήταν παντρεμένη εδώ και πέντε χρόνια. Η άλλη, η Ελένη, η «μελαγχολική», είχε πεθάνει εδώ και δέκα. Εκείνος και η μητέρα του στο σπίτι, οι δυό τους. Τι περίμενε πια; Οι Ζαρκάνηδες δε θα 'καναν διάδοχο; Θα έσβηνε τ' όνομα το τιμημένο; Αμαρτία ήταν! Τα χρόνια περνούσαν. Ο άνθρωπος ούτε πολύ νέος πρέπει να παντρεύεται, ούτε πολύ μεγάλος. Τα τριάντα πέντε είναι η «ηλικία». Έχει καιρό να μεγαλώσει τα παιδιά του, να τ' αποκαταστήσει, να ιδεί κι εγγόνια, να πεθάνει ευχαριστημένος... Αμ' γιατί άλλο ερχόμαστε σ' αυτόν τον παλιόκοσμο;

Ο Νάσος δίσταζε. Από πολύ νέος, σοβαρός πάντα του, το «πρόβλημα του γάμου» το θεωρούσε δύσκολο, σχεδόν άλυτο. Γιατί είχε άλλες ιδέες αυτός. Δεν έμοιαζε με τους νέους της εποχής του. Κάποιος του είπε μια φορά πως ήταν «ο τελευταίος αντιπρόσωπος της παλιάς αθηναϊκής νοικοκυροσύνης». Κι ίσως έτσι ήταν. Το αναγνώριζε, κάπου –κάπου φοβόταν μην είναι και πολύ «οπισθοδρομικός», μα αλλιώς δεν μπορούσε να κάμει. Είχε τις ιδέες του, να! Ο γάμος ήταν γι' αυτόν ένα μεγάλο και βαρύ κοινωνικό χρέος, που μπορούσε να το αναβάλει για να το εκτελέσει καλύτερα, μα όχι και να το αποφύγει, όπως μερικοί που μένουν γεροντοπαλικάρα από εγωισμό ή όπως άλλοι που παντρεύονται για το γούστο τους και μόνο παιδιά δεν κάνουν.

Τίποτα δε σιχαινόταν περισσότερο ο Νάσος Ζαρκάνης από τα στείρα αυτά, τα νόμιμα, μα τόσο παράνομα ζευγάρια. Να, ο Παντελής ο Νέψας, ο συνάδερφός του. Ξετρελάθηκε με μια όμορφη – αλήθεια ήταν πολύ όμορφη η Αγλαία – και την πήρε άρον άρον ο αθεόφοβος, για να την γλεντήσει.

- Κοντεύεις να γίνεις πατέρας; τον ρωτούσε.

- Α, μπα! η γυναίκα μου δε θέλει παιδιά.
- Καλά η γυναίκα σου. Φοβάται μη χάσει την ευγραμμία της και τη φρεσκάδα. Μα εσύ;
- Ούτ' εγώ. Τα παιδιά είναι σκοτούρα, είναι μπελάς!
- Γιατί παντρεύτηκες λοιπόν;
- Γιατί παντρεύτηκα! Νόστιμο κι αυτό! Παντρεύτηκα γιατί αγάπησα μια γυναίκα! Πώς αλλιώςτικά θα την απολάμβανα; Δυστυχώς δεν ήταν καμιά από κείνες...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τι προσφέρει, σύμφωνα με το Κείμενο 1, η ομάδα των Πέντε Εποχών στα παιδιά; Οργάνωσε σε 60-70 λέξεις την απάντησή σου.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Εξέτασε αν η πρώτη παράγραφος του Κειμένου 1 μπορεί να θεωρηθεί εισαγωγική και τεκμηρίωσε με συντομία την απάντησή σου.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να αντικαταστήσεις στην 1^η και 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 τις υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες, λέξεις ή φράσεις, νοηματικά ισοδύναμες, προκειμένου το ύφος του λόγου να γίνει πιο απλό και να πληροφορεί αντί να προκαλεί συναισθηματικά και να ευαισθητοποιεί τον αναγνώστη.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να χαρακτηρίσεις τον πρωταγωνιστή της αφήγησης στο Κείμενο 2 παραθέτοντας σχετικά σημεία του κειμένου που αναδεικνύουν τις αντιλήψεις του για τον γάμο και τις σχέσεις με το άλλο φύλο. Παράλληλα, να εκφράσεις τη συμφωνία ή τη διαφωνία σου με τις απόψεις του. Οργάνωσε την απάντησή σου σε 150 περίπου λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Παρέα εφήβων, το αντίδοτο στη μοναξιά

Το παρακάτω διασκευασμένο άρθρο δημοσιεύτηκε στον ιστοχώρο της εφημερίδας Καθημερινή στις 26/04/2019 και υπογράφεται από την Ιωάννα Φωτιάδη. Αναφέρεται στην οργάνωση Αποστολή ΑΝΘΡΩΠΟΣ που έχει ως στόχο τη διαγενεακή επικοινωνία και την καταπολέμηση της μοναξιάς των ηλικιωμένων.

Τραγούδησαν και χόρεψαν μαζί, έφτιαξαν κουλουράκια, φούσκωσαν μπαλόνια, ανακάλυψαν το google earth, μοιράστηκαν αναμνήσεις και μυστικά. Ο λόγος για εννέα 16χρονους μαθητές του Ελληνοαμερικανικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος που επί έξι μήνες ανά δύο Σαββατοκύριακα κρατούσαν παρέα στους τρόφιμους στην Εκκλησιαστική Στέγη Φροντίδας Ηλικιωμένων «Παναγία η Ελεούσα» στη Νέα Ιωνία. Το ρηξικέλευθο πρόγραμμα «Μαζί με τον παππού και τη γιαγιά», που υλοποίησε η οργάνωση Αποστολή ΑΝΘΡΩΠΟΣ, είχε ως στόχο τη διαγενεακή επικοινωνία και την καταπολέμηση της μοναξιάς των ηλικιωμένων, η οποία αποδείχθηκε το σοβαρότερό τους πρόβλημα.

Οι πρώτες επισκέψεις, ομολογουμένως, ήταν αμήχανες. «Στην αρχή δεν ήξεραν πώς να ξεκινήσουν τη συζήτηση με τους ηλικιωμένους», θυμάται η κ. Άννα-Μαρία Κορακίτη, φοιτήτρια Ιατρικής και είχε αναλάβει, καθότι πλησιέστερα ηλικιακά με τους εφήβους, τον ρόλο της συντονίστριας. «Από τη δεύτερη φορά, όμως, προσαρμόστηκαν στις ανάγκες των ηλικιωμένων και εφάρμοσαν πολύ πρωτότυπους τρόπους επικοινωνίας». Έτσι, όταν μια κυρία μίλησε με νοσταλγία για την ιδιαίτερη πατρίδα της, το Γύθειο, το οποίο δεν είχε επισκεφθεί για περίπου 50 χρόνια, ο νεαρός συνομιλητής της, τη ρώτησε «θα θέλατε να δείτε πώς είναι σήμερα το Γύθειο;». Σε κλάσματα δευτερολέπτου, χάρη στο Διαδίκτυο και σε ένα «έξυπνο» κινητό, η ηλικιωμένη παρατηρούσε εντυπωσιασμένη τις αλλαγές που έχουν συντελεστεί στην πατρίδα της – σε πραγματικό χρόνο! Αντίστοιχα, μέσω της τεχνολογίας οι έφηβοι δημιούργησαν μια playlist με τραγούδια της εποχής των ηλικιωμένων, τα οποία ξεσήκωσαν τους ίδιους, αλλά και τους νεαρούς επισκέπτες, που χόρεψαν με μπρίο...

Ωστόσο, για πολλούς από τους συμμετέχοντες, η κορυφαία στιγμή ήταν το κόψιμο της πρωτοχρονιάτικης πίτας, κατά την οποία οι έφηβοι διέκριναν την παιδιάστικη αγωνία και χαρά των ηλικιωμένων, που διεκδικούσαν όλοι τους το φλουρί... «Αντιλήφθηκαν ότι και οι ηλικιωμένοι διατηρούν πάντοτε μια νεανική, ακόμα και παιδική πλευρά, όπως και ότι οι πεποιθήσεις και τα γούστα του ανθρώπου παραμένουν αναλλοίωτα όσα χρόνια και αν περάσουν», επισημαίνει η κ. Όλγα

Πολυχρονοπούλου, διευθύντρια στη Σχολή Βοηθών Νοσηλευτών του «Ευαγγελισμού» και εθελόντρια στην Αποστολή ΑΝΘΡΩΠΟΣ.

Και μπορεί το πρόγραμμα να αφορούσε μόνον τη λεκτική επικοινωνία, όμως χάρη στην οικειότητα που δημιουργήθηκε, πολλά παιδιά στις τελευταίες επισκέψεις έμειναν περισσότερο από το καθορισμένο δίωρο με τους τροφίμους, χωρίς να διστάσουν να αναλάβουν και άλλα καθήκοντα, π.χ. να τους ταΐσουν. «Μέσα από αυτή την εμπειρία συνειδητοποιείς την αξία της ζωής και πόσο τυχεροί είμαστε που είμαστε νέοι», παρατηρεί ο Γιώργος, «δεν είναι, άλλωστε, τυχαίο ότι όταν ρώτησα τους παππούδες ποιο ήταν το αγαπημένο τους τραγούδι απάντησαν όλοι, με μια φωνή, “να ’ταν τα νιάτα δύο φορές”».[...]

Κείμενο 2

ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ (1912 – 1991)

Μοναξιά δεν υπάρχει

Από τη συλλογή Το βάθος του κόσμου (1961) του Νικηφόρου Βρεττάκου. Πηγή: Νικηφόρος Βρεττάκος, η εκλογή μου, ποιήματα 1933-1991 (εκδ. Ποταμός, 2008)

Μοναξιά δεν υπάρχει εκεί που ένας άνθρωπος
σκάφτει ή σφυρίζει ή πλένει τα χέρια του.
Μοναξιά δεν υπάρχει εκεί που ένα δέντρο
σαλεύει τα φύλλα του. Εκεί που ένα ανώνυμο
έντομο βρίσκει λουλούδι και κάθεται,
που ένα ρυάκι καθρεφτίζει ένα άστρο,
εκεί που βαστώντας το μαστό της μητέρας του
μ’ ανοιγμένα τα δυο μακάρια χειλάκια του
κοιμάται ένα βρέφος, μοναξιά δεν υπάρχει.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιο είναι το περιεχόμενο του προγράμματος που περιγράφεται στο Κείμενο 1, ποιος ο στόχος του και ποιες δράσεις περιλαμβάνει (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τον τρόπο με τον οποίο συνδέονται νοηματικά η 2^η με την 3^η παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Μαζί με τον παππού και τη γιαγιά» (1^η παράγραφος, εισαγωγικά)

«θα θέλατε να δείτε πώς είναι σήμερα το Γύθειο;» (2^η παράγραφος, εισαγωγικά)

ένα «έξυπνο» κινητό (2^η παράγραφος, εισαγωγικά)

σε πραγματικό χρόνο! (2^η παράγραφος, θαυμαστικό)

που χόρεψαν με μπρίο... (2^η παράγραφος, αποσιωπητικά)

Να δικαιολογήσεις τη χρήση των σημείων στίξης στις παραπάνω φράσεις του Κειμένου 1.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις την ψυχολογική κατάσταση στην οποία βρίσκεται το ποιητικό υποκείμενο, σύμφωνα με τα νοήματα που εκφράζονται στο Κείμενο 2 (μονάδες 10). Συμφωνείς ή διαφωνείς με τους συλλογισμούς που κάνει και γιατί; (μονάδες 5) Να αποδώσεις την ερμηνεία σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η σοβαρότητα είναι ασθένεια!

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί μέρος της συνέντευξης που παραχώρησε ο συγγραφέας και θεραπευτής γέλιου Lenny Ravich τον Οκτώβριο του 2018 στη Γεωργία Χρήστου και αναρτήθηκε στον ιστότοπο με θέματα ψυχολογίας και ανθρώπινων σχέσεων «Εναλλακτική Δράση» μιλώντας για το γέλιο ως μέσο ψυχοθεραπείας, σύνδεσης και επαφής με τους άλλους.

Διάβασα κάπου ότι ένα παιδί γελά 300 φορές την ημέρα, ενώ ένας ενήλικας μόνο 15. Γιατί συμβαίνει αυτό και ποιες είναι οι συνέπειες στον ψυχισμό μας, καθώς απομακρυνόμαστε από εκείνη την πλευρά του εαυτού μας όπου η χαρά ρέει ελεύθερα;

Διάβασα το ίδιο, αλλά δεν μπορώ να ανακαλέσω στη μνήμη μου την πηγή. Από τη στιγμή που τα παιδιά μπαίνουν στο σχολείο, πρέπει να αφήσουν τη χαρά, τη διάθεση για παιχνίδι, την περιέργεια και την δημιουργικότητα στην πόρτα. Τα σχολεία σπάνια αποδέχονται συμπεριφορές που δυσκολεύονται να ελέγξουν. Το γέλιο, τα ανέκδοτα και το παιχνίδι στην τάξη συνήθως θεωρείται ότι αποσπούν την προσοχή.

Αντί οι εκπαιδευτικές αλλαγές να προσαρμοστούν στο παιδί, τα σχολεία προσπαθούν να αναγκάσουν το παιδί να προσαρμοστεί στο σύστημα. Κατά συνέπεια: Νέες διαταραχές έχουν κάνει την εμφάνισή τους στην εποχή μας, για να «ετικετοποιήσουν» τα παιδιά (διαταραχή ελλειμματικής προσοχής – υπερκινητικότητας), ώστε οι θεσμοί να μπορούν να ναρκώνουν τους μαθητές και να τους κρατούν σε τάξη. Τα σχολεία εστιάζουν κυρίως στη νοημοσύνη, ενώ παραμελούν την καρδιά μέσα από το παιχνίδι. Κατά την άποψή μου, αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος για να μάθει κανείς. Το σώμα θυμάται αυτό που ο νους έχει εδώ και καιρό ξεχάσει.[...]

Τα τελευταία 20 χρόνια, διαβάζουμε συνεχώς για το εσωτερικό μας παιδί που ενυπάρχει σε κάθε ενήλικα. Μήπως το παιχνίδι είναι ένας τρόπος να αποκαταστήσουμε την επαφή μαζί του;

Εγώ λέω πως ναι, μόλις πάρουμε πίσω την άδεια να παίζουμε, να τραγουδάμε, να χορεύουμε και να γελάμε, η δημιουργικότητα ρέει αυθόρμητα. Η παιδική περιέργεια και ο ενθουσιασμός αναγεννιούνται. Αυτό που χρειαζόμαστε ως ενήλικες είναι η ευκαιρία να παίζουμε και να γελάσουμε, την οποία μας στέρησαν τα σχολεία, με στόχο να αναβιώσουμε αυτό το εκπληκτικό δώρο που μας δόθηκε στη γέννηση. Τα τελευταία λόγια του Steve Jobs σε τελετή αποφοίτησης στο Πανεπιστήμιο του Stanford το 2005 ήταν: «Μείνετε ανόητοι». Σπουδαία συμβουλή από την ιδιοφυΐα του αιώνα μας.

Είναι εύκολο να πούμε ότι το χιούμορ βοηθά, αλλά δύσκολο να το εφαρμόσουμε πρακτικά. Έχετε κάποιες προτάσεις για το τι να κάνουμε πρακτικά ώστε να καλλιεργήσουμε αυτή την πλευρά της χαράς;

Να βλέπουμε τη ζωή ως διασκέδαση και να ψάχνουμε τα αστεία στοιχεία και τα παράδοξα στην καθημερινότητά μας. Το χιούμορ είναι μια στάση που πρέπει να αναπτυχθεί με το χρόνο και να εξασκηθεί. Μόλις προσαρμοστούμε σε αυτή τη στάση, τα αστεία στοιχεία θα αναδυθούν. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι όταν μπήκα σε καφετέρια για να κάτσω και η σερβιτόρα αναφώνησε: «Κύριε, δεν μπορείτε να κάτσετε εδώ. Αυτό το τραπέζι είναι κρατημένο για τον προϊστάμενο». Έχοντας υιοθετήσει μια ελαφριά προσέγγιση για τη ζωή, απάντησα: «Τότε αυτό σημαίνει ότι εγώ είμαι ο προϊστάμενος. Απολύεσαι». Εκείνη γέλασε και μου έφερε την παραγγελία. Αυτή η μέθοδος είναι σαν ένας μυς που πρέπει να γυμνάζουμε σε καθημερινή βάση.

Μπορεί το χιούμορ να διδαχθεί ή κάποιοι άνθρωποι το έχουν, ενώ άλλοι όχι;

Όλοι έχουν μια αίσθηση του χιούμορ. Σε κάποιους είναι πιο ανεπτυγμένο σε σύγκριση με άλλους. Το χιούμορ και το γέλιο αποτελούν εργαλεία επιβίωσης με τα οποία γεννηθήκαμε. Κάποια σπίτια και σχολεία τα ενθαρρύνουν και κάποια άλλα τα καταπνίγουν. Μπορείτε να το ξαναδιδάχτετε και να σας δοθεί και πάλι η ευκαιρία.[...]

Κείμενο 2

ΜΙΚΕΛΗΣ ΑΜΒΛΙΧΟΣ (1844 – 1917)

Παράπονο

Το ποίημα του Μικέλη Άμβλιχου (1844 – 1917) έχει αντληθεί από το βιβλίο «Η Ελληνική Ποίηση» (Ανθολογία – Γραμματολογία), τόμος Α΄, εκδ. Σοκόλη, Αθήνα: 1990.

Αχ κάτι γιασεμιά λησμονημένα
που ελπίζανε να λάβουνε τη χάρη
σε μια καρδιά χρυσή για μαξιλάρι
να μαραθούν απάνω ζηλεμένα...

Άχαρο και θλιμμένο ριζικό τους,
τα πήρε ο αέρας τα 'ριξε στη σκόνη...
μα εκείθενε με φόβο ξεφυτρώνει
φτωχό τραγούδι, το παράπονό τους!

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις σε 60 περίπου λέξεις το περιεχόμενο των δύο πρώτων απαντήσεων του Lenny Ravich στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να περιγράψεις με συντομία τη νοηματική σχέση αιτίου – αποτελέσματος που διατυπώνεται στην πρώτη απάντηση του ομιλητή.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να αντικαταστήσεις στα παρακάτω χωρία του Κειμένου 1 τις υπογραμμισμένες λέξεις που χρησιμοποιούνται μεταφορικά με ισοδύναμες λέξεις ή φράσεις που να έχουν κυριολεκτική σημασία προσέχοντας να μην αλλάξει το νόημα στο περιβάλλον των προτάσεων στις οποίες ανήκουν.

- η χαρά ρέει ελεύθερα
- για να «ετικετοποιήσουν» τα παιδιά
- να τους κρατούν σε τάξη
- Το χιούμορ είναι μια στάση
- Το χιούμορ και το γέλιο αποτελούν εργαλεία επιβίωσης

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη συναισθηματική κατάσταση του ποιητικού υποκειμένου στο Κείμενο 2 (μονάδες 5). Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με σχετικές αναφορές και να εκφράσεις την προσωπική σου συμφωνία ή διαφωνία απέναντι σε αυτή την αντίδραση (μονάδες 10) Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

«Όταν δανείζεσαι μια αγγλική λέξη δεν την προφέρεις όπως ο Άγγλος»

Απόσπασμα από συνέντευξη του καθηγητή Γλωσσολογίας και πρώην προέδρου του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών, Γιώργου Ξυδόπουλου στην εφημερίδα Iifo και στον Γ. Λαμπράκη.

Ψάχνοντας να βρω κάποιες άγνωστες σ' εμένα λέξεις από διάφορες αργκό, συνειδητοποίησα πως υπάρχει τρομερή ζωντάνια μέσα στη διαδικασία δημιουργίας λέξεων, φράσεων και τρόπων ομιλίας. Ζωντάνια που δεν μπορεί να μεταφερθεί από τη σχολική διαδικασία, που όμως αποτελεί οργανικό κομμάτι της εκμάθησης όλων των γλωσσών. [...] Πλήθος λέξεων και εκφράσεων από την αργκό χρησιμοποιείται ασυναίσθητα απ' όλους και όλες μας, ειδικά στις πιο κάζουαλ περιστάσεις. Οι αργκό μπολιάζουν όλες τις γλώσσες, ανανεώνοντάς τες διαρκώς και η κοινή νέα ελληνική δεν θα μπορούσε να έχει διαφορετική μοίρα. Απευθύνθηκα, λοιπόν, στον καθηγητή Γλωσσολογίας και μέχρι πρότινος πρόεδρο του Τμήματος Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών Γιώργο Ξυδόπουλο που έχει ασχοληθεί εκτενώς με τις αργκό και όχι μόνο. Ξεκινήσαμε συζητώντας για αργκό και διαλέκτους για να φτάσουμε σε ευρύτερα ζητήματα που άπτονται της γλώσσας.

— Τι είναι οι αργκό και ποια η διαφορά τους από τις διαλέκτους;

Καταρχάς, και τα δύο αφορούν τη γλωσσική ποικιλία. Η μία είναι περισσότερο γεωγραφικά προσδιορισμένη, γι' αυτό λέγεται γεωγραφική διάλεκτος. Υπάρχει όμως και ένας άλλος όρος, η «κοινωνιόλεκτος», για μια ποικιλία που βασίζεται σε κοινωνικές παραμέτρους (ηλικία, φύλο, κοινωνική τάξη, επάγγελμα κ.λπ.). Η αργκό ή αλλιώς αγοραία γλώσσα, σλανγκ ή περιθωριακή γλώσσα, όπως αποκαλείται πολλές φορές στη βιβλιογραφία, είναι ο τρόπος χρήσης της γλώσσας και το λεξιλόγιο που αφορούν τη μη τυπική χρήση της γλώσσας από συγκεκριμένες ομάδες. Μη τυπική χρήση της γλώσσας μπορεί να κάνουμε κι εμείς, ασχέτως της δουλειάς μας – κι εγώ στις ανεπίσημες περιστάσεις επικοινωνίας με τους φίλους μου, που αισθάνομαι πιο οικεία, μπορώ να χρησιμοποιώ κάλλιστα και σλανγκ. Δεν υπάρχουν σαφείς διαχωριστικές γραμμές μεταξύ αυτών που τη χρησιμοποιούν και των υπολοίπων.

— Έχετε ασχοληθεί επίσης και με τον εξαγγλισμό της ελληνικής γλώσσας.
Ναι, και είναι ακόμα σε εξέλιξη αυτή η έρευνα. Όπως και η σλανγκ, με την οποία ασχολούμαστε,

έτσι και ο εξαγγελισμός μάς κάνει μεγάλη εντύπωση. Ειδικότερα η πίεση η οποία ασκείται από την αγγλική στα νέα ελληνικά, την οποία ως επιστήμονες πρέπει να την παρατηρούμε και να την περιγράψουμε. Δεν στεκόμαστε φοβικά απέναντι σε αυτό το φαινόμενο. Εκεί είναι η μεγάλη διαφορά. Είναι κάτι το οποίο δεν μπορείς να σταματήσεις. Για να το σταματήσεις θα πρέπει να κλείσουν τα πάντα, να σταματήσουμε την οποιαδήποτε επαφή με τον έξω κόσμο, να σταματήσει δηλαδή η φυσιολογική ζωή, έτσι ώστε να μην κινείται τίποτα. Ε, δεν γίνεται αυτό το πράγμα.

— Υπάρχει όμως μια διάθεση να τεθούν κάποιοι περιορισμοί, μη κλίνοντας, για παράδειγμα, τις ξένες λέξεις.

Οι ξένες λέξεις μπορεί να κλίνονται ή να μην κλίνονται. Από τη στιγμή που προφέρονται στα νέα ελληνικά, αποτελούν λέξεις της νέας ελληνικής. Το πρώτο επίπεδο ενσωμάτωσης των λέξεων είναι η φωνητική-φωνολογική. Όταν δανείζεσαι μια λέξη από τα αγγλικά δεν την προφέρεις όπως ο Άγγλος. Όσο κι αν θες να μιμηθείς λίγο την προφορά ενός αγγλόφωνου, δεν το κάνεις. Το ίδιο και με τα γαλλικά. Δε λες γεστογάν, λες ρεστοράν. Λες ασανσέρ, δε λες ασανσέγ. Αυτό που παρατηρούμε, και το παρατηρούμε με μεγάλο ενδιαφέρον, είναι ότι πολλά πράγματα που θα μπορούσαμε να τα λέμε με διαφορετικό τρόπο στα ελληνικά, επιλέγουμε να τα λέμε στα αγγλικά, κι αυτό πάλι το αντιμετωπίζουμε ως απόλυτα φυσιολογικό.

Κείμενο 2

«Νεκρή ζώνη»

Άρης Αλεξάνδρου, Ποιήματα 1941-1974, Ψυλόν/Βιβλία

Με τις λέξεις σου να είσαι πολύ προσεχτικός
όπως είσαι ακριβώς μ' έναν βαριά τραυματισμένο
που κουβαλάς στον ώμο.
Εκεί που προχωράς μέσα στη νύχτα
μπορεί να τύχει να γλιστρήσεις
στους κρατήρες των οβίδων
μπορεί να τύχει να μπλεχτείς στα συρματοπλέγματα.
Να ψαχουλεύεις στο σκοτάδι με τα γυμνά σου πόδια

κι όσο μπορείς μη σκύβεις
για να μη σούρνονται τα χέρια του στο χώμα.
Βάδιζε πάντα σταθερά
σαν να πιστεύεις πως θα φτάσεις
πριν σταματήσει η καρδιά του.
Να εκμεταλλεύεσαι
κάθε λάμψη απ' τις ριπές των πολυβόλων
για να κρατάς σωστόν τον προσανατολισμό σου
πάντοτε παράλληλα στις γραμμές των δυο μετώπων.
Ξεπνοϊσμένος έτσι να βαδίζεις
σαν να πιστεύεις πως θα φτάσεις
εκεί στην άκρη του νερού
εκεί στη πρωινή την πράσινη σκιά ενός μεγάλου δέντρου.
Προς το παρόν, να 'σαι πολύ προσεχτικός
όπως είσαι ακριβώς μ' έναν μελλοθάνατο
που κουβαλάς στον ώμο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τόσο ο Γ. Λαμπράκης όσο και ο Γ. Ξυδόπουλος εκθέτουν τις απόψεις τους σχετικά με την «αργκό». Να τις αποδώσεις συνοπτικά σε ένα κείμενο 60-80 λέξεων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σκοπός του προλόγου ενός κειμένου είναι να εισαγάγει τον αναγνώστη στο θέμα και να κεντρίσει το ενδιαφέρον του. Πώς επιτυγχάνεται κάτι τέτοιο στο Κείμενο 1;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«κοινωνιόλεκτος»→εισαγωγικά

(ηλικία, φύλο, κοινωνική τάξη, επάγγελμα κλπ)→παρένθεση

– κι εγώ στις ανεπίσημες περιστάσεις με τους φίλους μου→παύλα

Ποιο σκοπό εξυπηρετούν, κατά τη γνώμη σου, τα σημεία στίξης στις παραπάνω περιπτώσεις;

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Με ποιον τρόπο συμβουλεύει το ποιητικό υποκείμενο να μεταχειρίζεται κανείς τις λέξεις που χρησιμοποιεί; Να απαντήσεις βασισμένος/η σε στοιχεία που σου δίνει το ποίημα (μονάδες 10). Για ποιον λόγο πιστεύεις ότι χρειάζεται ιδιαίτερη φροντίδα στον τρόπο διατύπωσης των απόψεών μας (μονάδες 5); Να οργανώσεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Όποιος δε γελά ποτέ, δεν είναι σοβαρό άτομο

Άρθρο στη στήλη «Φιλοσοφία» του διαδικτυακού ιστότοπου: *lectures bureau. gr*. Πηγή: *FOCUS MAG*.
<http://users.ntua.gr/ge01033/humor.htm>

Ένας Σκοτσέζος κέρδισε ένα εκατομμύριο λίρες στερλίνες στο ΠΡΟΠΟ και του έδωσαν τα χρήματα σε χαρτονομίσματα των δέκα στερλίνων. «Τι θα κάνετε μ' όλα αυτά τα χρήματα που κερδίσατε;» τον ρωτά ένας δημοσιογράφος. «Θα τα ξαναμετρήσω με την ησυχία μου», απαντά ατάραχος ο Σκοτσέζος. Μπορεί να μη γελάσατε, οπωσδήποτε όμως θ' αναγνωρίσατε ότι πρόκειται για ανέκδοτο. Γιατί όμως τα αστεία, τα ευφυολογήματα ή οι εξυπνάδες μάς κάνουν να γελάμε; Τι ακριβώς συμβαίνει στο νου μας όταν τα ακούμε; Αυτό το θέμα δεν απασχολεί μόνο τους κωμικούς, οι οποίοι λόγω επαγγέλματος οφείλουν να γνωρίζουν τι προκαλεί γέλιο, για να το εκμεταλλευτούν στην επινόηση νέων αστείων και κωμικών καταστάσεων. Φιλόσοφοι, γλωσσολόγοι, ανθρωπολόγοι και ψυχολόγοι θεωρούσαν ανέκαθεν το κωμικό ως σημαντικό αντικείμενο έρευνας. Σε τέτοιο βαθμό μάλιστα, ώστε υπολογίζεται πως υπάρχουν πάνω από εκατό διαφορετικές θεωρίες γύρω από το ζήτημα.

Ο Πλάτωνας είχε ήδη ορίσει από την αρχαιότητα το κωμικό ως το αυτάρεσκο αίσθημα ανωτερότητας, το οποίο νιώθουμε αποκλειστικά εμείς οι άνθρωποι. Με λίγα λόγια, έλεγε ότι μας διασκεδάζουν οι ατυχίες των συνανθρώπων μας. Τυπικά παραδείγματα που επιβεβαιώνουν την άποψη του Πλάτωνα είναι τα γέλια που μας προκαλούν τα πεσίματα, τα γλιστρήματα ή τα άλλα αστεία ατυχήματα που συμβαίνουν σε άλλους. Σχεδόν πάντα γελάμε μ' αυτές τις κωμικοτραγικές καταστάσεις, επειδή θεωρούμε τον εαυτό μας πιο έξυπνο από τον εκάστοτε άτυχο συνάνθρωπό μας. Οι ειδικοί μάλιστα διευκρινίζουν ότι θεωρούμε πολύ πιο κωμικό ένα περιστατικό, όταν έχει θύματα υψηλά ιστάμενα ή δημόσια πρόσωπα και τις Αρχές. Επιπλέον, όσο περισσότερο απροσδόκητη είναι μια τέτοια κατάσταση τόσο περισσότερο γέλιο μάς προκαλεί. Έτσι εξηγείται γιατί μας διασκεδάζουν περισσότερο τα αυθόρμητα και απρόβλεπτα κωμικά επεισόδια παρά οι προσχεδιασμένες κωμικές καταστάσεις. [...]

Ανεξάρτητα από το φύλο ή την εθνικότητα η αίσθηση του χιούμορ διαφέρει αρκετά από άτομο σε άτομο, κάτι που εξαρτάται μεταξύ άλλων κι από την εκπαίδευση που δέχεται κάποιος. Αυτό για το οποίο μπορούμε να είμαστε βέβαιοι είναι ότι όποιος δε γελά ποτέ αντιμετωπίζει σίγουρα κάποιο

ψυχολογικό πρόβλημα. Όπως έλεγε και ο μεγάλος συνθέτης Φ. Σοπέν, «όποιος δε γελά ποτέ δεν είναι σοβαρό άτομο».

Κείμενο 2

Το γέλιο σου

Γεώργιος Δροσίνης (1859-1951), Φευγάτα χελιδόνια (1911-1935), εκδόσεις Σιδέρη, Αθήνα.

Το γέλιο έχει πηγή τα μάτια σου
κ' έχει το στόμα σου βρυσούλα
κι από το στόμα σου ξεχύνεται
στ' άνθη της όψης σου δροσούλα

Το γέλιο έχει πηγή τα μάτια σου
και είναι και φαίνεται σα θάμα
το γέλιο, της χαράς το γέννημα
να χει πηγή όμοια με το κλάμα!

Γέλιο και κλάμα συναλλάζονται
στα μάτια σου και γίνονται ένα:
γελάς αντί να κλάψεις – κι άλλοτε
γελάς με μάτια δακρυσμένα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συνοψίσεις σε μία παράγραφο των 60-70 λέξεων τον τρόπο με τον οποίο έχει αντιμετωπιστεί ανά τους αιώνες το θέμα του κωμικού από την διανόηση και την επιστήμη.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις δύο τρόπους ανάπτυξης της δεύτερης παραγράφου (μονάδες 5) και τον σκοπό που εξυπηρετεί ο καθένας ξεχωριστά. (μονάδες 5)

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

- *Φιλόσοφοι, γλωσσολόγοι, ανθρωπολόγοι και ψυχολόγοι θεωρούσαν ανέκαθεν το κωμικό ως σημαντικό αντικείμενο έρευνας.*
- *Ο Πλάτωνας είχε ήδη ορίσει από την αρχαιότητα το κωμικό ως το αυτάρεσκο αίσθημα ανωτερότητας,*
- *Τυπικά παραδείγματα που επιβεβαιώνουν την άποψη του Πλάτωνα είναι τα γέλια ...*

Να κάνεις τις απαραίτητες μετατροπές, ώστε η έμφαση να δίνεται στο αποτέλεσμα της ενέργειας και όχι στο Υποκείμενο που ενεργεί.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς αντιλαμβάνεται το γέλιο του/της αγαπημένου - ης του/της το ποιητικό υποκείμενο (μονάδες 10); Έχεις νιώσει εσύ ποτέ έτσι για το γέλιο κάποιου/ας (μονάδες 5); Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Διακρίνοντας ανάμεσα σε υγιή και νοσηρή αγάπη

Το ακόλουθο κείμενο αποτελεί ελαφρώς διασκευασμένο απόσπασμα από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο πατήρ Βασίλειος Θερμός, ψυχίατρος παιδιών και εφήβων, στις Αρετή Παπαδήμα και Βασιλική Λογοθέτη (δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «Το Βήμα», στο ένθετο «Το Βήμα της Λευκάδας», στις 12.06.2022)

Μερικές φορές, όταν απογοητευόμαστε, αισθανόμαστε ότι δεν υπάρχει αγάπη πια. Ή νιώθουμε απρόθυμοι ν' αγαπήσουμε. Εσείς πιστεύετε πως είναι απαραίτητο;

«Η αγάπη συγκροτεί τον κόσμο. Χάρη στην αγάπη δημιουργούνται οικογένειες. [...] Επίσης, η αγάπη που θα πάρει ένα παιδί από τους γονείς του, το κάνει ώριμο άνθρωπο. Η αγάπη επιτρέπει συνεργασίες, φιλίες, να δημιουργηθούν ομάδες, να προσφέρουμε βοήθεια σε αναγκασμένους ανθρώπους. Όμως, αν τη βρίσκουμε παντού την αγάπη, γιατί δυσκολευόμαστε να την καταλάβουμε και να τη δώσουμε; Μήπως επειδή δεν μπορούμε να ξεχωρίσουμε πότε είναι υγιής και πότε νοσηρή;»

Πείτε μας γι' αυτό, τι εννοείτε;

«Θα προσπαθήσω να σας περιγράψω με μερικά κριτήρια πότε μια αγάπη είναι σωστή και υγιής. Πρώτα απ' όλα η αγάπη σέβεται τον άλλον. Εάν εκμεταλλεύομαι τον άλλον, αυτό είναι απόδειξη ότι δεν τον αγαπώ. Σέβομαι τον άλλον θα πει σέβομαι την προσωπικότητά του. Για παράδειγμα, δεν μπορώ να πω ότι αγαπώ όλα μου τα παιδιά εξίσου, αν δεν σέβομαι ότι κάθε παιδί μου είναι διαφορετικό, αν θέλω όλα να είναι το ίδιο. [...]

Δεύτερο κριτήριο: Η υγιής αγάπη τελικά έχει ως αποτέλεσμα να εμπνέει τον άλλον στο να αναδείξει ό, τι καλύτερο έχει μέσα του. Σε κάνει πιο χαρούμενο άνθρωπο; Σε κάνει πιο δημιουργικό ή μήπως από τότε που ερωτεύτηκες έγινες απότομος και αγενής; Αν συμβαίνει το δεύτερο, η αγάπη αυτή δεν είναι υγιής. Γιατί; Διότι έβγαλε από μέσα μας τα χειρότερα στοιχεία.

Τρίτο κριτήριο: Η υγιής αγάπη έχει την τάση να αγκαλιάζει όλους. Φυσικά είναι αδύνατο να αγαπάμε όλους τους ανθρώπους το ίδιο. Αλλά μας κάνει ανθρώπους που θα αγαπάμε περισσότερο. Λένε μερικοί “αγαπώ πολύ την πατρίδα μου, είμαι πατριώτης”. [...] Την πατρίδα μας, όμως, την αγαπάμε, επειδή έχουμε ζυμωθεί με αυτήν, όχι επειδή είμαστε καλύτεροι από άλλους. Όποιοι, λοιπόν, θεωρεί ότι όλοι οι άλλοι λαοί είναι για πέταμα και τους περιφρονεί (το φαινόμενο αυτό δεν λέγεται πατριωτισμός, αλλά εθνικισμός), τότε η φιλοπατρία του δεν είναι υγιής. Δεν μπορεί μια αγάπη να δημιουργεί αγάπη για κάποιους και μίσος για άλλους.

Και ένα τέταρτο κριτήριο: Η υγιής αγάπη έχει αμοιβαιότητα. Δηλαδή ωραίο είναι να μου δίνουν αγάπη, αλλά πρέπει κι εγώ να δώσω. [...] Δεν γίνεται ν' αγαπώ στα λόγια μόνο. [...] Αυτά τα κριτήρια, εάν τα διατηρήσετε στο μυαλό σας και τα δουλέψετε περισσότερο, θα βρείτε πολλές άλλες περιπτώσεις όπου ισχύουν και θα καταλάβετε τότε μια αγάπη σας δεν είναι υγιής. Και θα αγαπήσετε το να αγαπάτε! Εκεί βρίσκεται η ουσία της ζωής.»

Κείμενο 2

ΝΙΚΟΣ ΚΑΒΒΑΔΙΑΣ (1910-1975)

Αγαπάω

Το ποίημα ανήκει στα «Ανένταχτα» του Νίκου Καββαδία. Το δημοσίευσε, με το ψευδώνυμο Πέτρος Βαλχάλας, στις 10 Μαρτίου 1929 στο φιλολογικό περιοδικό Μεγάλη Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια (αρ. 173), όταν δηλαδή ήταν μόλις δεκαεννέα χρονών. Βλ. Γιάννης Η. Παππάς (επιμ.), Επειδή σ' αγάπησα και σ' αγαπώ ακόμη, Αθήνα: Μεταίχμιο, 2010, σ. 123.

Αγαπάω τ' ό,τι είναι θλιμμένο στον κόσμο.

Τα θολά τα ματάκια, τους αρρώστους ανθρώπους,
τα ξερά γυμνά δέντρα και τα έρημα πάρκα,
τις νεκρές πολιτείες, τους τρισκότεινους τόπους.

Τους σκυφτούς οδοιπόρους που μ' ένα δισάκι
για μια πολιτεία μακρινή ξεκινάνε,
τους τυφλούς μουσικούς των πολύβουων δρόμων,
τους φτωχούς, τους αλήτες, αυτούς που πεινάνε.

Τα χλωμά τα κορίτσια που πάντα προσμένουν
τον ιππότη που είδαν μια βραδιά στ' όνειρό τους,
να φανεί απ' τα βάθη του απέραντου δρόμου.
Τους κοιμώμενους κύκνους πάνω στ' ασπροφτερό τους.

Τα καράβια που φεύγουν για καινούργια ταξίδια
και δεν ξέρουν καλά – αν ποτέ θα 'ρθουν πίσω
αγαπάω, και θα 'θελα μαζί τους να πάω
κι ούτε πια να γυρίσω.

Αγαπάω τις κλαμένες ωραίες γυναίκες
που κοιτάνε μακριά, που κοιτάνε θλιμμένα...
αγαπάω σε τούτον τον κόσμο – ό,τι κλαίει
γιατί μοιάζει μ' εμένα.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων τα κριτήρια που πιστοποιούν, σύμφωνα με τον πατέρα Βασίλειο Θερμό στο Κείμενο 1, ότι μια αγάπη είναι υγιής.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 («Θα προσπαθήσω να σας περιγράψω... αν θέλω όλα να είναι το ίδιο») ο συνεντευξιαζόμενος οργανώνει τον λόγο του με παράδειγμα. Ποιο είναι αυτό (μονάδες 4) και τι πετυχαίνει, κατά τη γνώμη σου, με την επιλογή του (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Την πατρίδα μας, όμως, την αγαπάμε, επειδή έχουμε ζυμωθεί με αυτήν, όχι επειδή είμαστε καλύτεροι από άλλους.»: Σε αυτήν την περίοδο λόγου ο συνεντευξιαζόμενος χρησιμοποιεί το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο. Ποια είναι, κατά τη γνώμη σου, η πρόθεσή του (μονάδες 5); Να την ξαναγράψεις, μετατρέποντας το πρώτο πληθυντικό σε τρίτο πληθυντικό πρόσωπο, αφού κάνεις τις απαραίτητες αλλαγές (μονάδες 5). Ποια διαφοροποίηση παρατηρείς στο ύφος λόγου του κειμένου που έγραψες (μονάδες 5);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4

Πώς θα χαρακτήριζες το ποιητικό υποκείμενο, σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο Κείμενο 2 (μονάδες 10); Ποιες είναι οι σκέψεις και τα συναισθήματά σου για όσα εκείνο δηλώνει ότι αγαπά (μονάδες 5); Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σ' ένα κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Πίτερ Μάκριτζ: «Κοιτάτε προς τα πίσω, χάνετε το μέλλον»

Το ακόλουθο κείμενο αποτελεί απόσπασμα από τη συνέντευξη που είχε παραχωρήσει ο Πίτερ Μάκριτζ, ομότιμος καθηγητής Νεοελληνικής Φιλολογίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, στον Γιάννη Μπασκόζο στις 23/03/2013 για λογαριασμό της εφημερίδας «Το Βήμα» (ανακτήθηκε στις 22/11/2022).

Κύριε καθηγητά, πώς βλέπετε τη σημερινή ελληνική γλώσσα με τα μεικτά στοιχεία της;
«Είναι αξιοθαύμαστο ότι σήμερα, [...], η ελληνική γλώσσα είναι υγιέστατη. Είναι ευέλικτη, πλούσια σε λέξεις, μπορεί να καλύψει όλες τις ανάγκες της χώρας. Πολλοί Έλληνες φοβούνται ότι απειλείται από δύο παράγοντες: την αγγλική γλώσσα, επειδή θεωρούν ότι θέλει να παραγκωνίσει την ελληνική, και τις δάνειες λέξεις από τα αγγλικά, επειδή την υπονομεύουν. Δεν ευσταθεί, κατά τη γνώμη μου, κανένας από τους δύο φόβους. Μου κάνει εντύπωση η καλή χρήση της ελληνικής γλώσσας από τους νέους στο Διαδίκτυο σε σχέση με τη χρήση της αγγλικής από τα αγγλόπαιδα. Υπάρχουν πολλές απειλές στη χρήση της γλώσσας σε όλον τον κόσμο, κυρίως από την επίθεση που δέχεται από τον κόσμο της εικόνας και του Διαδικτύου. Αλλά είναι ένας κοινός κίνδυνος για όλες τις γλώσσες. Όσο για τις προσμείξεις, δεν τις φοβάμαι. Μην ξεχνάτε ότι και η αρχαία ελληνική γλώσσα είχε προσμείξεις με ξένες λέξεις. Δεν υπάρχει μια απόλυτα καθαρή γλώσσα, όπως δεν μπορεί να υπάρξει απόλυτα καθαρή φυλή. Αυτό είναι απόλυτα φυσιολογικό.

Το πρόβλημα με τα ελληνικά είναι ότι τα ουσιαστικά που έχουν εισαχθεί από την αγγλική και παλαιότερα από τη γερμανική γλώσσα είναι άκλιτα. Το θέμα είναι ότι οι δάνειες λέξεις δεν συμπεριφέρονται όπως οι άλλες και οι Έλληνες πρέπει να βρουν έναν τρόπο να επιλύσουν αυτό το ζήτημα. Πιθανόν κάποιες να παραμείνουν άκλιτες. Κάποια πρόσδοος έχει σημειωθεί τελευταία, π.χ. τα ονόματα που λήγουν σε “α” κλίνονται στη γενική. Δεν βρίσκω τον λόγο να μην κλίνονται κάποιες ξένες λέξεις, αν προσιδιάζουν στις αντίστοιχες ελληνικές».

Αυτό που φοβούνται οι εθνικιστές στην Ελλάδα είναι ότι οι μετανάστες και η πολυπολιτισμική κοινωνία θα αλλοιώσουν και θα διαβρώσουν τη γλώσσα μας.

«Αυτή η πρόσμειξη της ελληνικής κοινωνίας με τους μετανάστες έγινε πολύ γρήγορα. Οι μετανάστες μαθαίνουν τα ελληνικά με διάφορους ρυθμούς, αλλά τα παιδιά των μεταναστών που γεννιούνται στην Ελλάδα μαθαίνουν τα ελληνικά σωστά και έχουμε περιπτώσεις παιδιών μεταναστών που αριστεύουν. Όταν μιλάς μια γλώσσα, παίρνεις ταυτόχρονα και τα στοιχεία του πολιτισμού που αυτή κουβαλάει. Περνώντας τα χρόνια, τα παιδιά των παιδιών των μεταναστών θα είναι ολοκληρωτικά Έλληνες. Η εκμάθηση της γλώσσας είναι ο ασφαλέστερος τρόπος ένταξης των μεταναστών στον

πολιτισμό και στην κοινωνία μιας χώρας. Το κράτος πρέπει να ενθαρρύνει τους μετανάστες να μαθαίνουν τη γλώσσα».

Ένα τμήμα των διανοουμένων και των μικρών εκδοτικών οίκων γοητεύεται ακόμη από το πολυτονικό. Μήπως ήταν λάθος που το εγκαταλείψαμε;

«Δεν νομίζω. Πιστεύω ότι ο καθένας θα πρέπει να είναι ελεύθερος να γράφει με όποιο σύστημα θέλει. Το κράτος δεν μπορεί να επιβάλει κάτι τέτοιο. Το μονοτονικό είναι το πιο βολικό σε σχέση με τους πολύπλοκους κανόνες του πολυτονικού. Και παλαιότερα λίγα παιδιά μάθαιναν σωστά το πολυτονικό. Για λόγους εκπαίδευσης και συνεννόησης είναι επιβεβλημένο το μονοτονικό. [...]»

Κείμενο 2

Δώρος Λοΐζου (1944-1974)

[Και μένα μη μου μιλάς...]

Το ακόλουθο ποίημα του Κύπριου ποιητή Δώρου Λοΐζου ανήκει στη συλλογή Ψωμί και Ελευθερία (Αθήνα, Κέδρος, 1974, σ. 39).

Και μένα
μη μου μιλάς
για χλωμά φεγγαροπερπατήματα,
μελιστάλακτα όνειρα, φτερωτούς άγγελους,
εύκολες ευτυχίες, αρρωστημένα συναισθήματα.

Βρες κάποιον άλλον.
Εγώ ξέρω. Είμαι πικρός.

Αν το νομίζεις
ότι πρέπει να μου μιλήσεις,
μίλα μου
 με πύρινα δάκρυα
 με ρίγος κι αγωνία
μίλα μου
 με φωτιά και κεραυνούς
 με μουγκρητά και αίματα.

Μα μη μου γεμίζεις τ' αυτιά
με παράτονους άχρηστους ήχους.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις σε μία παράγραφο 50-60 λέξεων το πρόβλημα που υπάρχει στην ελληνική γλώσσα, σύμφωνα με τον Πίτερ Μάκριτζ στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Πολλοί Έλληνες φοβούνται ... είναι απόλυτα φυσιολογικό») ο συνεντευξιαζόμενος οργανώνει τον λόγο του με διαίρεση και αιτιολόγηση. Ποια είναι τα δύο μέλη της διαίρεσης (μονάδες 4); Τι πετυχαίνει, κατά τη γνώμη σου, με τον συνδυασμό διαίρεσης και αιτιολόγησης (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να εντοπίσεις στα παρακάτω χωρία του Κειμένου 1 τις περιπτώσεις στις οποίες το μήνυμα διατυπώνεται με βεβαιότητα και τις αντίστοιχες στις οποίες ο συνεντευξιαζόμενος εκφράζει αναγκαιότητα (μονάδες 10). Να δικαιολογήσεις την απάντησή σου με κριτήριο τους γραμματικούς ή λεκτικούς τύπους που επιλέγονται, για να δηλωθεί η βεβαιότητα ή η αναγκαιότητα (μονάδες 5).

- ο η ελληνική γλώσσα είναι υγιέστατη. (1^η παράγραφος)
- ο οι Έλληνες πρέπει να βρουν έναν τρόπο να επιλύσουν αυτό το ζήτημα. (2^η παράγραφος)
- ο Η εκμάθηση της γλώσσας είναι ο ασφαλέστερος τρόπος ένταξης των μεταναστών στον πολιτισμό και στην κοινωνία μιας χώρας. (3^η παράγραφος)
- ο Και παλαιότερα λίγα παιδιά μάθαιναν σωστά το πολυτονικό. (4^η παράγραφος)
- ο Για λόγους εκπαίδευσης και συνεννόησης είναι επιβεβλημένο το μονοτονικό. (4^η παράγραφος)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις, με σχετικές αναφορές στο Κείμενο 2, την απαίτηση του ποιητικού υποκειμένου από τον/την συνομιλητή/συνομιλήτριά του (μονάδες 10). Συμφωνείς ή διαφωνείς με τη στάση του; (μονάδες 5) Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σ' ένα κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Αναλφαβητισμός: ένα διαχρονικό πρόβλημα

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα από επιστημονική έρευνα που προοριζόταν για διδακτορική διατριβή, και αντλήθηκε από το διαδίκτυο.

Αναλφαβητισμός, με την κλασική έννοια του όρου, είναι η άγνοια των στοιχειωδών γραμμάτων, η αδυναμία ανάγνωσης και γραφής. Σύμφωνα με την Ουνέσκο, «αναλφάβητος είναι όποιος δεν έχει αποκτήσει τις αναγκαίες γνώσεις και ικανότητες για την άσκηση όλων των δραστηριοτήτων για τις οποίες η γραφή, η ανάγνωση και η αρίθμηση είναι απαραίτητες».

Ανάμεσα στα προβλήματα που θα μας ταλαιπωρήσουν στον 21ο αιώνα – εκτός από το AIDS, τον καρκίνο και τα ναρκωτικά – θα είναι και ο αναλφαβητισμός. Σύμφωνα με την ελληνική λαϊκή αντίληψη, αναλφάβητος είναι ο αγράμματος άνθρωπος και «άνθρωπος αγράμματος ξύλο απελέκητο». Πιο απλά, αναλφάβητος είναι εκείνος που, ενώ έφθασε σε μια μεγάλη ηλικία, δεν γνωρίζει ούτε να γράφει ούτε και να διαβάζει και συνεπώς **δεν μπορεί να αποταμιεύει την πείρα του** ή να επικαλείται την πείρα των άλλων με το διάβασμα κ.τ.λ., άρα έχει τεθεί σε δεύτερη μοίρα, τόσο στην εργασία και παραγωγή όσο και στο θέαμα και στην ψυχαγωγία.

Σε πρακτικό – προσωπικό επίπεδο ο αναλφάβητος αντιμετωπίζει τεράστιες δυσκολίες στην καθημερινή ζωή: δεν μπορεί να διαβάζει οδηγίες χρήσης, συμβόλαια, βιβλία, την ώρα στο ρολόι, πινακίδες, δεν μπορεί να ενημερωθεί για τίποτα που είναι σε γραπτό λόγο. Η επαγγελματική και κοινωνική του δραστηριότητα περιορίζεται δραματικά, αναπτύσσει σχέσεις εξάρτησης με τους άλλους και διακατέχεται από ανασφάλεια, σύμπλεγμα κατωτερότητας και φόβο.

Ο αναλφάβητος είναι θέμα ταμπού στις ευημερούσες δυτικές πολιτείες. Σε πολλές περιπτώσεις δεν υπάρχουν διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία. Οι δυτικοευρωπαϊκές κυβερνήσεις, υποστηρικτές της ιδιωτικής εκπαίδευσης και πολιτικοί διαχειριστές των νεοφιλελεύθερων συνταγών του παγκοσμιοποιημένου κεφαλαίου, **απεκδύονται των ευθυνών τους**, μετατρέποντας το εν λόγω κοινωνικό φαινόμενο σε προσωπικό πρόβλημα του καθενός, για το οποίο, υποτίθεται, ευθύνεται αποκλειστικά ο ίδιος.

Οι κοινωνικά αποκλεισμένοι των ανεπτυγμένων χωρών, εγκλωβίζονται έτσι σε έναν φαύλο κύκλο αμάθειας, αναλφαβητισμού, ανεργίας, φτώχειας και εξάρτησης, από τον οποίο δεν μπορούν να ξεφύγουν ούτε οι ίδιοι, αλλά σε μεγάλο βαθμό ούτε τα παιδιά τους. Η

φτώχεια και η ανέχεια οδηγούν ένα σημαντικό ποσοστό μαθητών στη διακοπή των σπουδών τους ή τους στέλνουν σε ειδικά σχολεία, δημιουργώντας έτσι σίγουρα νέους αναλφάβητους.

Συνεπώς, ενώ η παιδεία έχει μεταβληθεί σε μηχανισμό αναπαραγωγής της εξουσίας, τόσο μέσα από ιδεολογικές διεργασίες, όσο και μέσα από την επιστημονική δεοντολογία, ακόμη και μέσα από τον έλεγχο της γνώσης, των προτύπων και την επιλογή στελεχών της παραγωγής και της διοίκησης, οι φέροντες το στίγμα του αναλφάβητου, αδυνατώντας να συμβαδίσουν με τα σημερινά εργασιακά πρότυπα, μη διαθέτοντας υψηλή τεχνογνωσία, ιδιαίτερες δεξιότητες και εξειδίκευση, αποκλείονται από τη γνώση και «ξεγράφονται» από τη διαδικασία εργασίας και παραγωγής.

Κείμενο 2

Ο δοκησίσοφος

Το αφήγημα ανήκει στον Ανδρέα Λασκαράτο (1811-1901), σατιρικό ποιητή και πεζογράφο από την Κεφαλονιά. Περιλαμβάνεται στη συλλογή «Ιδού ο άνθρωπος», η οποία εκδόθηκε τρεις φορές, από διαφορετικό εκδοτικό οίκο την κάθε φορά. Στο κείμενο έχει διατηρηθεί η αρχική γλωσσική του μορφή.

Ο δοκησίσοφος¹ έλαβε από τη φύση του το χάρισμα του να έχη μεγάλην ιδέαν δια τον εαυτόν του, δια τας γνώσεις του. Ο δε τοιούτος και ζη μεγάλος με τη φαντασία του, έως ότου η περίστασις τού το επιτρέπουνε, έως ότου απαντήματα με ανυπομόνους δεν τον εχθέτουνε² σε δυσάρεστα ξεγελάσματα. Καλά γεμάτος από την ιδέα του, και συνηθισμένος ακολούθως να μιλή ως από καθέδρας³ δια πράγματα που κάπως εννοεί, ξεθαρρεύει αγάλι - αγάλι, και απλώνεται να φλυαρή με τον ίδιον διδαχτικόν τρόπον και δια πράγματα εις τα οποία δεν έχει διόλου γνώριση. Ότι δε η μεγάλη ιδέα του εαυτού του φυσικώ τω λόγω τότε φέρνει στη φλυαρία, ευκόλως ημπορεί να εννοηθή· επειδή, αφού έφθασε να πείση τον εαυτόν του ότι είναι κάτοχος μιας σπανίας νοημοσύνης, μιας σωστότητος κρίσεως αλανθάστου, ενός πνεύματος οπού από λίγο εννοεί πολύ... από τότε δεν αμφιβάλλει πλέον ότι τον φθάνει ν' απαντήθηκε κάπου και να ομίλησε με τον Αραγγό, δια να μπορή να εξηγή τες περιοδείες των κομήτων· να εχαιρετήθηκε με τον Βίσμαρκ, δια να ημπορεί να αποφθέγγεται⁴ στα πολιτικά· να επισκέφθηκε το Παρίσι, δια να εξευγενίσθηκε· να είδε τη Σμύρνη, δια να γνωρίζη την Ασία· ότι έχει γνώσεις ανώτερες από τους άλλους· ότι ακολούθως είναι άνθρωπος με βάρος· και έτσι, εκεί κοντά σοφός και αλάνθαστος να νομίζει ότι μπορεί να μιλή από καθέδρας δια κάθε

¹ Αυτός που περνιέται για σοφός

² εκθέτουν

³ σαν φτασμένος και αναγνωρισμένος, σαν αυθεντία

⁴ να εκφράζει την άποψή του

πράγμα. Εις την διεξαγωγήν όμως της δοκησιοφίας του, απαντά⁵ κάθε τόσο χάσματα εις τα οποία και αυτή του η οίηση⁶ πρέπει να σταματήσει. Φιλονεικώντας τότε με άλλους, και αντιπαθώντας να ομολογήση αμάθειαν, ριψοκινδυνεύει να περάση το χάσμα δια πηδήματος, εις το οποίον ενδέχεται και να πέση μέσα.— Ναι, κύριε Χ, αλλά σεις βέβαια θα γνωρίζετε με πόσην επιτυχίαν ο Dnieper καταπολεμεί αυτά τα οποία πρεσβεύετε.— Α, τον Dnieper εγώ τον εδιάβασα απ' αρχής έως τέλους· αλλά τα επιχειρήματά του είναι σαθρά.— Έχετε υπομονήν, κ. Χ, αλλά ο Dnieper⁷ δεν είναι συγγραφεύς. Είναι ποταμός εις την Ρωσίαν. Και ιδού ο δοκησίσοφος εις την ξυλόγατα!...-

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συμπτύξετε σε 70 περίπου λέξεις τα νοήματα των δύο τελευταίων παραγράφων του Κειμένου 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πιο απλά (2^η παράγραφος), ενώ (2^η παράγραφος), έτσι (5^η παράγραφος), αλλά (5^η παράγραφος), Συνεπώς (6^η παράγραφος): Ποιον ρόλο παίζουν στη συνοχή του Κειμένου 1 οι παραπάνω υπογραμμισμένες διαρθρωτικές λέξεις ή εκφράσεις;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

α. δεν μπορεί να αποταμιεύει την πείρα του (2^η παράγραφος), απεκδύονται των ευθυνών τους (4^η παράγραφος): Να αποδώσετε με απλούστερο ύφος τις δύο (2) έντονα γραμμένες φράσεις του Κειμένου 1. (μονάδες 6) **β.** Να εντοπίσετε το ασύνδετο σχήμα στην 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 3) και να σχολιάσετε τη σημασία του για το νόημα στο συγκεκριμένο σημείο. (μονάδες 6)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ο συγγραφέας του αφηγήματος επιλέγει να κλείσει το κείμενό του «Εις την διεξαγωγήν ...» έως το τέλος, με τρόπο κωμικό. Ποιο αστείο περιστατικό χρησιμοποιεί και τι αποδεικνύει με τα λεγόμενά του για την εγγραμματοσύνη του ήρωά του («δοκησίσοφου»); Λαμβάνοντας

⁵ συναντά

⁶ αλαζονεία, καυχησιολογία, υπεροψία

⁷ Ο ποταμός Δνείπερος

υπόψη σας τον αιώνα κατά τον οποίο έζησε ο Λασκαράτος, θεωρείτε πώς το κείμενό του θα μπορούσε να ακουστεί ενοχλητικό για έναν άντρα του καιρού του; Αναπτύξτε την απάντησή σας σε κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Υπάρχει ιδανικός ομιλητής της γλώσσας;

Το κείμενο συντάχθηκε από τον καθηγητή Γ. Μπαμπινιώτη και δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα «ΤΟ ΒΗΜΑ», στις 1 Μαρτίου 2014. Συνομεικμένο απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης.

Στον πρόλογο τού νέου λεξικού μου **«για τις δυσκολίες και τα λάθη στη χρήση της Ελληνικής»** γράφω ότι δεν υπάρχει στη γλώσσα - σε κάθε γλώσσα - **«ιδανικός ομιλητής»**. Θα διατυπώσω εδώ μερικές σκέψεις για το θέμα αυτό, τις οποίες θέτω στην κρίση των αναγνωστών.

Κατ' αρχάς, τι θα σήμαινε και ποιος θα χαρακτηριζόταν **«ιδανικός ομιλητής»**; Θα ήταν, νομίζω, αυτονόητα αυτός που κατέχει πλήρως τη μητρική του γλώσσα σε όλα τα επίπεδα και που την χρησιμοποιεί άψογα στον προφορικό και τον γραπτό του λόγο. Τι σημαίνει όμως αυτό στην πράξη; Ότι γνωρίζει άριστα όλο τον λεξιλογικό θησαυρό μιας γλώσσας, όλο τον γραμματικό μηχανισμό και όλες τις δυνατές συντακτικές λειτουργίες της γλώσσας. Ακόμη, ότι γνωρίζει την ιστορική γραφή (ορθογραφία) όλων των λέξεων και τύπων και - το κυριότερο - ότι γνωρίζει όλο το φάσμα εφαρμογής των χρήσεων λέξεων, τύπων και συντακτικών δομών στα διάφορα επίπεδα της πραγματικής επικοινωνίας. Αν, λοιπόν, σκεφθούμε τον όγκο, τις διαστάσεις και την πολυπλοκότητα αυτής της γνώσης, μπορούμε να καταλάβουμε γιατί **είναι ανέφικτο να υπάρξει «ιδανικός ομιλητής»**, δηλ. ένα ιδανικό πρότυπο γνώσης και χρήσης μιας συγκεκριμένης γλώσσας. [...]

Κι αν αυτά όλα τα μπορούσε, θα έπρεπε επίσης να είναι εις θέσιν να κάνει κάθε φορά τις **«ιδανικές επιλογές»** από το πλήθος των επιλογών (λεξιλογικών, σημασιολογικών, γραμματικών, συντακτικών, υφολογικών) που προσφέρει η γλώσσα. Θα έπρεπε ακόμη να μπορεί να συντάσσει γλωσσικώς **«ιδανικά κείμενα»**, κείμενα λειτουργικά για τον σκοπό που έχουν συνταχθεί, κείμενα απόλυτης αποδοχής στην πρόσληψή τους, κείμενα με υψηλή δηλωτικότητα, λιτότητα, σαφήνεια, ευστοχία. Είναι, νομίζω, φανερό ότι τέτοιες ιδιότητες δεν μπορούμε να βρούμε συγκεντρωμένες στον λόγο ενός ομιλητή. **Επομένως ο «ιδανικός ομιλητής» είναι ένα υποθετικό πρότυπο**, προϊόν εξιδανίκευσης και υπεργενικευτικής αφαίρεσης έξω από τον χώρο της γλωσσικής πραγματικότητας.

Αυτό που υπάρχει είναι ο **«προσεκτικός ομιλητής»**, δηλ. ο ευαίσθητος χρήστης, που πασχίζει ακατάπαυστα να αρθρώνει **ποιοτικό λόγο**. Είναι αυτός που καλλιεργεί και εμπλουτίζει συνεχώς τη γνώση του στη γλώσσα με διαβάσματα και ακούσματα, με συνεχή άσκηση στην παραγωγή και πρόσληψη κειμένων (προφορικών και γραπτών), με εντατική προσπάθεια για κατάλληλες επιλογές σε όλα τα επίπεδα, με ανεπτυγμένο γλωσσικό αίσθημα και διά βίου μαθητεία στη γλώσσα. [...] Χρειάζεται ταπεινοσύνη και αίσθηση ορίων, για να «νογάει» ο ομιλητής, να έχει επίγνωση των πεπερασμένων δυνάμεών του σε σχέση με τον κολοσσό κάθε φυσικής γλώσσας, ιδίως μιας πολιτιστικά καλλιεργημένης γλώσσας που συμβαίνει να είναι η Ελληνική.

Ωστόσο, αυτή η αδυναμία είναι συγχρόνως και μια **διανοητική πρόκληση** για κάθε ομιλητή να κατακτήσει τη γλώσσα του σε τέτοια έκταση και τόσο βάθος ώστε να εξασφαλίσει τη μεγαλύτερη δυνατή ποιότητα στον λόγο του. Ο πολύς Wittgenstein δεν μας έχει διδάξει μόνο ότι τα όρια τού κόσμου μας είναι τα όρια της γλώσσας μας, αλλά μας έχει εμψυχώσει ότι μπορούμε να εκφράσουμε καθαρά με τη γλώσσα μας ό,τι συλλαμβάνουμε καθαρά με τον νου μας. Η καθαρότητα της σκέψης μας δηλ. εξασφαλίζει και την ποιότητα τού λόγου μας. Άλλη πρόκληση αυτή, άλλος παράλληλος αγώνας. [...]

Κείμενο 2

[Η Ελενίτσα]

Συνοτμευμένο απόσπασμα για τις ανάγκες της εξέτασης από το αφήγημα «Έρωτος αποτελέσματα», Αωννύμου συγγραφέως.

Ας αφήσομε λοιπόν τώρα τον υιό με τον πατέρα και ας έλθομε εις την κόρη με τη μητέρα. Η Ελενίτσα μας τοίνυν¹ από εκείνη την ώρα, οπού ομίλησε με το τζελεμπί², άρχισε να αισθάνεται έναν έρωτα υπερβολικό και μία στενοχώρια τόσο μεγάλη, οπού όποιος την έβλεπε, έπρεπε να στοχασθεί, ότι έπαθέ τι. Εις το γεύμα δε να φάγει δεν ημπορούσε, επειδή ήτον όλη μέσα εις τας φαντασίας του έρωτος, όλη εις τους στοχασμούς και εις τας εφευρέσεις των μέσων, δι' ων ημπορούσε να απολαύσει εκείνον, ο οποίος της επροξενούσε τόση γλυκεία σύγχυση. [...]

Το πράγμα, λοιπόν, δεν άργησε να γνωρισθεί και το πάθος της κόρης να ιατρευθεί. Επειδή την άλλη μέρα ανταμώθηκαν οι δυο πατέρες και άρχισαν επάνω εις τα μέτωρα να κάμουν και σπουδαία... Αφού λοιπόν ομίλησαν... ανεχώρησε έκαστος εις τα ίδια, ο ένας να δώσει την

¹ λοιπόν

² αρσενικό (τουρκικής προέλευσης λέξη)

είδηση του υιού του και ο άλλος να εξετάξει την κόρη του αν θέλει. Φθάσας λοιπόν ο τζελεμπί Γιακουμής εις το σπίτι του, είπε τη γυναίκα του όλα εκείνα, οπού ομίλησεν με το τζελεμπί Αντωνάκη. Όθεν, τη λέγει, πήγαινε και ανάφερε την να ιδώμεν, όμως με τρόπο επιτήδειο, επειδή ηξεύρεις ότι εις εσένα η Ελενίτζα έχει περισσότερο θάρρος. Έρχεται λοιπόν η μητέρα προς την κόρη της, την ερωτά με τρόπο, τη λέγει πρώτον άλλα πράγματα του οσπιτίου, της διηγείται πράγματα χαροποιά, έως οπού έφθασε και εις αυτή την υπανδρεία. Την επρόφερε το όνομα του Γεωργάκη, δηλαδή του υιού του Αντωνάκη, τον οποίο μερικές φορές είδον εις τα Ψομαθιά. Τον επαινούσε ότι είναι νέος σεμνός, τίμιος, υιός κυβερνημένου πατρός, εύμορφος και όλας τας χάριτας έχων, ωσά να μην τον ήξευρε η κόρη. Έστερον την λέγει: αν, Ελενίτζα, μας ήθελον προβάλει δια σύζυγό σου αυτόν, ήθελες στέρξει ή όχι; Αυτή δε, καθώς ήκουσε αυτά τα λόγια και μάλιστα το όνομα του Γεωργάκη της, είπε: αχ! πώς δεν ήθελα στέρξει εκείνον, τον οποίο τόσο πολύ αγ... και δια τον οποίο λαχτ... και λέγοντας αυτά έλαβε το πρόσωπο της μια ηδονική και χαροποιά μεταβολή και δεν εφαινέτο πλέον κατηφές και λυπηρό. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να συνοψίσεις σε 70-80 λέξεις τον ορισμό που δίνει στον «ιδανικό ομιλητή» της γλώσσας (Κείμενο 1) ο καθηγητής Μπαμπινιώτης, αλλά και τους λόγους για τους οποίους θεωρεί αδύνατη την ύπαρξή του αναφερόμενος σε όλα τα επίπεδα της γλώσσας.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Με ποιον τρόπο διασφαλίζει ο αρθρογράφος τη συνοχή ανάμεσα στην τρίτη και την τέταρτη παράγραφο του Κειμένου 1;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

α. Συνθέτοντας τον ορισμό του προσεκτικού ομιλητή της γλώσσας, στη θεματική περίοδο της 4^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1, ο συντάκτης επιλέγει να χρησιμοποιήσει συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις. Ποιες είναι αυτές (μονάδες 3) και ποια είναι η σκοπιμότητα της χρήσης τους; (μονάδες 6)

β. Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1, ο συντάκτης επικαλείται το όνομα ενός Γερμανού φιλοσόφου, χαρακτηρίζοντάς τον με ένα επίθετο. Να εντοπίσεις τα στοιχεία αυτά και να εξηγήσεις την παρουσία τους στο κείμενο (μονάδες 6)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε παλιότερες εποχές ο γάμος ανάμεσα σ' έναν άνδρα και μια γυναίκα συχνά οφειλόταν σε προξενιό που κανόνιζαν οι γονείς των μελλόνυμφων, ακόμη και χωρίς τη συγκατάθεση των παιδιών τους. Ποιοι παράγοντες, κατά τη γνώμη σου, έπαιξαν ρόλο – από μέρους των μελλόνυμφων αλλά και των οικογενειών τους – ώστε να επιτύχει το συνοικέσιο στην περίπτωση της Ελενίτσας (Κείμενο 2); Να δικαιολογήσεις την απάντησή σου σε κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

«Μαμά, μην κριντζάρεις» – Τι ελληνικά μιλάνε οι νέοι σήμερα;

Το παρακάτω άρθρο (διασκευασμένο) του Λουκά Βελιδάκη δημοσιεύτηκε στον ιστότοπο της Καθημερινής στις 5-10-2022.

«Έχει πολύ μουντ γκανγκ»: Αυτή τη φράση χρησιμοποίησε μία 14χρονη μαθήτρια συνομιλώντας με την μητέρα της, που έμεινε να την κοιτάει με ανοιχτό το στόμα, καθώς δεν είχε καταλάβει τίποτα. Η μαθήτρια εννοούσε πως... «έχει πολύ ωραίο παρεάκι». Κάθε γενιά επικοινωνεί με έναν γλωσσικό κώδικα, που μοιάζει ξένος με ό,τι γνώριζαν οι προηγούμενες. Στη γλώσσα των σημερινών νέων υπάρχουν πολλές νέες λέξεις, σε μεγάλο βαθμό επηρεασμένες από την τριβή με το διαδίκτυο, ιδιαίτερα με τα social media, τις μουσικές και τηλεοπτικές τους προσλαμβάνουσες.

Κινδυνεύει η ελληνική γλώσσα από αυτή την εξέλιξη;

«Δεν είναι σημερινό φαινόμενο, συνέβαινε πάντοτε. Οι νέοι από τα 12 έως 18, ίσως και παραπάνω, ανέπτυσαν έναν γλωσσικό κώδικα δικό τους, με τον οποίο επικοινωνούσαν μεταξύ τους και διαμορφωνόταν ανάλογα με τα ενδιαφέροντα και τις δραστηριότητές τους», λέει στην «Κ» ο Γιώργος Ξυδόπουλος, καθηγητής Γλωσσολογίας στο Πανεπιστήμιο Πατρών. Ο ίδιος εντοπίζει τη διαφορά ανάμεσα στις προηγούμενες γενιές με την τωρινή «στην ταχύτητα με την οποία έρχονται όλα αυτά τα στοιχεία», πώς διαδίδονται δηλαδή στον κόσμο. «Τα παιδιά έχουν έναν διαφορετικό τρόπο επικοινωνίας μεταξύ τους μέσω του διαδικτύου και των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, που διευκολύνει τη διάδοση καινούργιων λέξεων και συνηθειών, που επηρεάζουν το λεξιλόγιό τους – οι μουσικές, όπως και το gaming.», τονίζει.

Πώς αντιδρούν ωστόσο οι γονείς στο άκουσμα όλων αυτών των λέξεων;

Ρωτήσαμε την Αθηνά Σοκόλη, επικεφαλής του ομώνυμου εκδοτικού Οίκου, που είναι μητέρα δύο παιδιών στην εφηβεία. Σημειώνει ότι τα παιδιά της έχουν δύο διαφορετικούς τρόπους να γράφουν στα greeklish την ίδια ακριβώς έκφραση. «Η κόρη μου, μεγαλύτερη σε ηλικία, διατηρεί μια πιο πιστή ορθογραφική μεταγραφή των ελληνικών στο λατινικό αλφάβητο. Ο γιος μου, την πιο ακουστική, απλοποιημένη, οδό», λέει και προσθέτει ότι και οι δύο χρησιμοποιούν τον επικοινωνιακό αυτόν κώδικα χάριν ευκολίας, ταχύτητας, και επειδή είναι της μόδας.

Της μόδας είναι επίσης να ομιλούν τη «γλώσσα» της γενιάς τους, τη δική τους «κοινωνιόλεκτο», καθώς αυτή τους κάνει να νιώθουν cool, γιατί τους εξασφαλίζει την αποδοχή τους από την ομήλικη, στενή και ευρύτερη, κοινότητα. «Τα παιδιά έχουν έναν κρυπτικό τρόπο επικοινωνίας, που δύσκολα μπορούμε να αντιληφθούμε. Προσπαθούν να επικοινωνούν χωρίς οι άλλοι να καταλαβαίνουν τι λένε, άρα πολλές λέξεις μας είναι άγνωστες. Η χρήση της γλώσσας από τους νέους βοηθά τη γλώσσα να ανανεώνεται, είναι ένας μηχανισμός ανανέωσης», τονίζει ο κ. Ξυδόπουλος.

Η επίδραση της επικαιρότητας και ο ρόλος των social media

«Οι υπολογιστές, το Διαδίκτυο, τα αγγλικά -με την ιδιότητά τους ως βασικής γλώσσας για την άντληση λέξεων- έχουν μπει για τα καλά στη ζωή όλων, και αυτό δεν αλλάζει. Αυτό όμως που μπορεί να αλλάξει είναι τα ερεθίσματα που προσφέρουμε σε ένα παιδί ώστε να το φέρουμε σε ουσιαστική επαφή με την ελληνική γλώσσα και τον ελληνικό πολιτισμό: μέσα από την ανάγνωση ενός βιβλίου, με την επίσκεψη σε ένα μουσείο, σε ένα θέατρο, μέσα από ένα ταξίδι, αφιερώνοντάς του εν γένει ποιοτικό χρόνο».

Κείμενο 2

Το αγοροκόριτσο

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το διήγημα «Το αγοροκόριτσο» του Γιάννη Σφακιανάκη (1903-1987), από το βιβλίο του «Η χώρα με τους ανέμους», εκδ. Βάκων, Αθήνα: 1970, σ.σ.175-180.

[...] Η αδερφή της είτανε τέσσερα χρόνια πιο μεγάλη, αλλά στο μπόι η Βάνγκα την περνούσε, όπως την περνούσε και στο άλμα, στο τρέξιμο και στη φαντασία. Της πήγαινε όμορφα, τώρα που μεγάλωσε, αυτό το σπασμένο δόντι.

«Είσαι η πιο όμορφη και η πιο αγαπητή στους γονείς σου», της έλεγα. Και χαμογελούσε κολακευμένη.

Ήξερα πως την είχανε μορφώσει με μουσική, ζωγραφική και ξένες γλώσσες, ενώ την αδερφή της την είχανε για παντριά. Ήξερα ακόμη πως έσπασε το δόντι της τρέχοντας φόρα με το ποδήλατο σ' έναν κατήφορο του βουνού.

Η μεγάλη ήταν ένας πράος χαρακτήρας, σοβαρή και ταχτική. Όταν την περιγράφει η Βάνγκα ζωγραφίζεται πάντα ένας φωτεινός κύκλος στα χείλια της, ενώ όλα τ' άλλα χαρακτηριστικά της μένουν όμορφα και σκιερά. Δεν μπόρεσα να καταλάβω ποτέ τον λόγο αυτής της αλλοίωσης.

«Λέω πάντα τη σκέψη μου κι αυτό το πληρώνω ακριβά. Δεν πρέπει να είσαι τόσο τολμηρός, τόσο ειλικρινής, τόσο θρασύς. Εγώ φτάνω στο θράσος και δεν είναι καλό!».

Είτανε αλήθεια τολμηρή κι έτρωγε γι' αυτό τιμωρίες.

«Κάποτε μεσ' στην τάξη, λέει, κάναμε πόλεμο με το σπόγγο. Τον ξέρεις αυτό τον πόλεμο, τον έχεις δοκιμάσει. Μπήκε μέσα ο καθηγητής, όλες σώπαιναν, έκαναν τις αγίες. Ρώτησε ποια έκανε πόλεμο. Καμιά δεν είχε το θάρρος να ομολογήσει. Εγώ σηκώνομαι πάνω και λέω: Εγώ! Καμιά δε με υποστήριξε. Με αποβάλανε. Σκέφτηκα τότε για πρώτη φορά πως στη ζωή πρέπει να λες ψέματα. Τι ωφελεί η αλήθεια; Ο πατέρας μου έλεγε: «Να λες πάντα την αλήθεια και ό,τι θέλει ας γίνει».

Ο πατέρας της είτανε βοηθός σ' ένα διάσημο γυναικολόγο. Η κλινική ήταν απ' αυτές που «χαρακτηρίζονται εξαιρετικής κατηγορίας». Οι λεχώνες πλήρωναν ακριβά. Κι όμως τους έδιναν τροφή κακής ποιότητας και υποχρέωναν τους γιατρούς να υπογράφουν πως τα τρόφιμα ήταν καλά. Αυτός αρνήθηκε να υπογράψει και τον έδιωξαν. Έχει τον ίδιο ανήσυχο και τολμηρό χαρακτήρα με τη μικρή κόρη του. [...]

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Λαμβάνοντας υπόψη όλες τις πληροφορίες του Κειμένου 1 να παρουσιάσεις σε 60 περίπου λέξεις τους λόγους για τους οποίους διαφοροποιείται ο τρόπος επικοινωνίας και η γλώσσα των νέων .

Μονάδες 10

2ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να σχολιάσεις την αποτελεσματικότητα του προλόγου του Κειμένου 1 ως προς την απόδοση του θέματος και τη διεγερση του ενδιαφέροντος του δέκτη.

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση σε καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις, οι οποίες βασίζονται στο Κείμενο 1. (μια μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι ορθή):

1. Στη φράση «τις μουσικές και τηλεοπτικές τους προσλαμβάνουσες» (2^η παράγραφος) η λέξη «προσλαμβάνουσες» μπορεί να αντικατασταθεί, ώστε να μην αλλάξει το νόημα με τη λέξη:

- α. ερεθίσματα
- β. λήψεις
- γ. προτιμήσεις
- δ. γούστα

2. Στην περίοδο λόγου «Τα παιδιά έχουν έναν κρυπτικό τρόπο επικοινωνίας, που δύσκολα μπορούμε να αντιληφθούμε.» (5^η παράγραφος) η χρήση του α' πληθυντικού ρηματικού προσώπου :

- α. δείχνει την υποκειμενικότητα του ζητήματος
- β. αφυπνίζει τον αναγνώστη
- γ. κάνει τον αναγνώστη κοινωνό του ζητήματος
- δ. αποστασιοποιεί τον αρθρογράφο από το ζήτημα

3. Στο απόσπασμα «Της μόδας είναι επίσης να ομιλούν τη «γλώσσα» της γενιάς τους, τη δική τους «κοινωνιόλεκτο»,» (5^η παράγραφος) η λέξη «κοινωνιόλεκτος» βρίσκεται μέσα σε εισαγωγικά γιατί:

- α. χρησιμοποιείται μεταφορικά
- β. πρόκειται για αυτούσια μεταφορά λόγων κάποιου
- γ. συνιστά ειδικό λεξιλόγιο

δ. χρησιμοποιείται ειρωνικά

4. Στην περίοδο λόγου «μέσα από την ανάγνωση ενός βιβλίου, με την επίσκεψη σε ένα μουσείο, σε ένα θέατρο, μέσα από ένα ταξίδι, αφιερώνοντάς του εν γένει ποιοτικό χρόνο.» (τελευταία παράγραφος), με το ασύνδετο σχήμα ο συγγραφέας θέλει να:

α. φορτίσει τον αναγνώστη σχετικά με τη γλώσσα των νέων

β. τονίσει την αναγκαιότητα υλοποίησης των προτεινόμενων δράσεων

γ. επιβεβαιώσει με παραδείγματα τη γλωσσική κρίση

δ. προβληματίσει τον αναγνώστη για την εύρεση τρόπων άμυνας στη γλωσσική υποβάθμιση

5. Στην περίοδο λόγου «Οι υπολογιστές, το Διαδίκτυο, τα αγγλικά - με την ιδιότητά τους ως βασικής γλώσσας για την άντληση λέξεων - έχουν μπει για τα καλά στη ζωή όλων,» (τελευταία παράγραφος), οι πληροφορίες που περιέχονται ανάμεσα στις παύλες :

α. επεξηγούν τους όρους που προηγούνται

β. συνιστούν σχόλιο του συγγραφέα

γ. αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα

δ. είναι περιττές

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς επιβεβαιώνεται στο Κείμενο 2 ο ανήσυχος και τολμηρός χαρακτήρας του πατέρα και της μικρής κόρης; Συμφωνείς με αυτούς τους χαρακτηρισμούς που τους αποδίδονται; Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σε 150 περίπου λέξεις .

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Διάλογος και επικοινωνία

Το κείμενο του Φ. Κ. Βώρου προέρχεται από το περιοδικό «Νέα Παιδεία», τεύχος 7, διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Δεν είναι εύκολο, αλλά είναι αναγκαίο και ίσως χρήσιμο να επιχειρήσουμε να εντοπίσουμε τις υποκειμενικές προϋποθέσεις, που χρειάζεται ο συνομιλητής, ώστε με την παρουσία του να συμβάλλει θετικά στη διεξαγωγή ενός διαλόγου.

Αρχικά, ο συνομιλητής πρέπει να θεωρεί ότι με τον διάλογο δεν ελέγχει κυρίως τις απόψεις των άλλων – μολονότι μπορεί κι αυτές να τις κρίνει και ίσως να τις επικρίνει – αλλά δοκιμάζει την ευστάθεια και πληρότητα των δικών του απόψεων κι έχει πρόθεση να αποδεχθεί εκείνη την άποψη, που θα φανεί στο τέλος πλησιέστερη προς την αλήθεια ή την αντικειμενική αποδοχή.

Εξάλλου, η συνειδητοποίηση της λειτουργίας του διαλόγου κάνει τον φρόνιμο συζητητή να μην βιάζεται να μιλήσει, αλλά να παρακολουθεί με προσοχή όσα λέγονται. Έτσι ωριμάζει και η δική του σκέψη, ώστε να προσφέρει κάτι καλύτερο αργότερα στην κοινή προσπάθεια· γνωρίζει άλλωστε ότι συχνά προσφέρει πιο πολλά με την προσεκτική ακρόαση ή το ερευνητικό του βλέμμα ή με την επίκαιρη διατύπωση απορίας, που κινητοποιεί δημιουργικά κάποιον άλλον ομιλητή πιο ομιλητικό.

Πέρα, όμως, από αυτά όποιος συμμετέχει στο διάλογο επιβάλλεται να γνωρίζει ότι οι σωστές απόψεις δεν χρειάζονται λόγια πολλά, ούτε βιαστικά ούτε οργισμένα, αλλά φράσεις μετρημένες, σαφείς και τονισμένες μόνο από τον παλμό που πηγάζει από την αγάπη για την αλήθεια και πάντα βέβαια θεμελιωμένα στην αρχή του επαρκούς λόγου. Ούτε φοβάται αυτός πως θα προλάβουν άλλοι να πουν τα σπουδαία· πάντα σχεδόν μένει για τον προσεκτικό ακροατή η τελευταία λέξη – διόρθωση του θέματος· στο κάτω κάτω περισσότερο κινδυνεύει να εκτεθεί με ατοπήματα ο βιαστικός, παρά να χάσει ευκαιρίες ο συνετός συνομιλητής.

Παράλληλα, ο συζητητής οφείλει, όταν υποστηρίζει μία θέση, να στρέφεται σταθερά προς το θέμα, χωρίς άσκοπες και κουραστικές παρεκβάσεις. Στόχο του έχει να φωτίσει το θέμα, όχι να νικήσει τον συνομιλητή του. Τη δύναμη του λόγου του δεν την συνδέει με την ένταση της φωνής, αλλά με την ευστάθεια των επιχειρημάτων, την **ενάργεια** των προτάσεων. Αυτή η αρχή υποδεικνύει στον έντιμο συζητητή για ό,τι λέει να 'χει έτοιμα τα αποδεικτικά στοιχεία, για να υπερασπιστεί όσα υποστηρίζει.

Ακόμα, ο γόνιμος διάλογος απαιτεί από το συνομιλητή την απαλλαγή από «είδωλα»: από προκαταλήψεις, αυθεντίες, ερμηνείες και απόψεις μυθικές, που έχει αποδεχθεί στην παιδική φάση της πνευματικής του πορείας. Η προσωπική του απελευθέρωση από αυτά λειτουργεί με δύο τρόπους στη **διεξαγωγή** του διαλόγου: δεν χρησιμοποιεί ο ίδιος «είδωλα» ως επιχειρήματα και έπειτα παρακολουθεί την απαλλαγή των άλλων από τα ίδια «είδωλα».

Τέλος, αρετή του έντιμου και **συνετού** συνομιλητή είναι να διατηρεί πάντα σε υψηλό επίπεδο τον διάλογο, ώστε να είναι **εποικοδομητικός** και να γνωρίζει να αποχωρεί, όταν **διαπιστώνει** ότι δεν υπάρχει το κατάλληλα κλίμα από την πλευρά των συνομιλητών του. Ακόμη, καλό είναι να προσέρχεται στο διάλογο με τόση προθυμία να πειστεί όση επιθυμία έχει να πείσει, χωρίς ιδιοτέλεια και προκαταλήψεις και άκαρπη εμμονή σε θέσεις που ελέγχονται αθεμελίωτες.

Κείμενο 2

Η Λέξη

Το ποίημα έχει γραφεί από τον Δημήτρη Δόγκα. Πηγή προέλευσης: <https://www.times-news.gr/dimitris-dogkas-i-lexi>.

Μη σιωπάς!

Με την ηχώ αν μιλάς σιωπάς,

τη βοή επιλέγεις την άλογη,

Και τα βουνά σιωπούν

Κι όλα τα ζώντα που δεν έχουν νου.

Μίλα μου εσύ,

σκέψου με αν θες με μια λέξη !

Μια πλατιά μαρμάρινη λέξη

Κι εγώ θα σμιλέψω έναν θρόνο

για να στήσω στον Όλυμπο, πάλλευκο.

Αγάπα με,

Αγκάλιασέ με αν θες με μια λέξη

Μια λέξη υγρή κυματίζουσα

κι εγώ θα ντύσω με πέπλο μισόρριχτο

το αναδυόμενο κάλος της Κύπριδας.

Σχημάτισέ με

Δώσε μου νόημα και πτυχές από άνεμο

Μια λέξη αέρινη δώσε μου

κι εγώ περιστέρι θα γίνω
να φύγω σαν πνεύμα στα ουράνια.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1° υποερώτημα (μονάδες 10)

Πώς ο τρόπος εκφοράς του λόγου από τον ομιλητή βοηθά στη διεξαγωγή ενός επικοινωνιακού διαλόγου, σύμφωνα με το Κείμενο 1 (60 - 70 λέξεις);

Μονάδες 10

2° υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συντάκτης χρησιμοποιεί ως τρόπο ανάπτυξης το αίτιο - αποτέλεσμα. Να προσδιορίσεις ποιο είναι το αίτιο και ποιο το αποτέλεσμα (μονάδες 6) και να βρεις δύο διαρθρωτικές λέξεις που χρησιμοποιεί, για να επιτύχει τη συνοχή της παραγράφου και τη νοηματική σχέση που εκφράζει η καθεμιά από αυτές (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3° υποερώτημα (μονάδες 15)

Υπόθεσε πως θέλεις να εξηγήσεις αυτό το κείμενο σε έναν φίλο σου λίγο πιο απλά και κατανοητά για τον ίδιο. Να αντικαταστήσεις τις τονισμένες λέξεις του Κειμένου 1 με συνώνυμους τους που να επιτυγχάνουν πιο απλό και εύληπτο ύφος: **ενάργεια, διεξαγωγή, συνετού, επικοινωνιατικός, διαπιστώνει**

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια σημασία αποδίδει στο Κείμενο 2 το ποιητικό υποκείμενο στην λέξη που θα επιλέξει κάποιος, για να εκφραστεί; Συμφωνείς με τη θέση του; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 120 - 150 λέξεις χρησιμοποιώντας στοιχεία του κειμένου.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Λέσχες ανάγνωσης: Η κοινωνική διάσταση της ανάγνωσης]

Το ακόλουθο, ελαφρώς διασκευασμένο, απόσπασμα από άρθρο της Ειρήνης Γαμβρού, δημοσιευμένο στον ιστοχώρο του περιοδικού Ο Αναγνώστης.

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα η άνθιση των λεσχών ανάγνωσης στη χώρα μας στρέφει το ενδιαφέρον σε διάφορους θεσμούς, οι οποίοι φιλοξενούν την ανάγνωση και ενθαρρύνουν την ομαδική επικοινωνία με τα κείμενα. Ο σκοπός των ερευνών που σχετίζονται με τις λέσχες ανάγνωσης -λαμβάνοντας υπόψη και τις διεθνείς έρευνες που μας είναι γνωστές- θα πρέπει να είναι τριπλός: να διαπιστωθούν τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των μελών των λεσχών, να αναζητηθούν οι παράμετροι που επικάθονται στην ερμηνεία και να επισημανθούν τα χαρακτηριστικά των θεσμών που επηρεάζουν τις ερμηνευτικές προσεγγίσεις των λεσχών.

Για την υπερεκπροσώπηση των γυναικών στις λέσχες ανάγνωσης, το κοινωνικό-οικονομικό επίπεδο όσων μετέχουν σε αυτές, τη σύνδεση της συμμετοχής στις λέσχες με την προηγούμενη ή τρέχουσα επαγγελματική δραστηριότητα των μελών δεν μπορώ να πω περισσότερα εδώ. Ωστόσο, όπως προέκυψε από την παρατήρηση, οι λέσχες ανάγνωσης δεν δεσμεύονται από κανένα έξωθεν επιβεβλημένο πρόγραμμα ούτε για την επιλογή του αναγνώσματος, ούτε για την πορεία που θα πάρει η συζήτηση γύρω από αυτό. Κατά κανόνα επιλέγονται αναγνώσματα που έχουν απήχηση στις συνθήκες ζωής των μετεχόντων και, λόγω ακριβώς της ελευθερίας που είναι συνυφασμένη με το περιβάλλον της λέσχης, τα μέλη μπορούν να διατυπώσουν διαφορετικές απόψεις για το κείμενο και τη σχέση του με την κοινωνική και ατομική τους πραγματικότητα. Αυτές οι διαστάσεις συγκροτούν το κοινωνικό προφίλ των λεσχών.

Το ερώτημα γιατί έρχονται οι αναγνώστες στις λέσχες αναζητεί κι αυτό μια απάντηση. Έχει υποστηριχθεί ότι οι συμμετέχοντες ιεραρχούν μια σειρά «δώρων» από την επικοινωνία και την από κοινού ανάγνωση. Ο αναγνώστης των βιβλίων στις λέσχες δεν «εισπράττει» νοήματα, αλλά χρησιμοποιεί τα νοήματα αποσκοπώντας στην προσωπική κοινωνική του ανέλιξη. Τα χρησιμοποιεί για τον προσωπικό και, ακολούθως, τον κοινωνικό μετασχηματισμό. Δηλαδή η ανάγνωση γι' αυτόν έχει ως απώτερο στόχο την αυτοβελτίωση και τη συλλογική βελτίωση. Άρα, μπορούμε να πούμε ότι έχουμε μια μορφή ανιδιοτελούς

ανάγνωσης η οποία ενδιαφέρεται για την σύνδεση της ανάγνωσης με τη ζωή και την επέκταση των συμπερασμάτων της πρώτης στη δεύτερη. [...]

Η συστηματική ή απομακρυσμένη σχέση των λεσχών με τον θεσμό που τις φιλοξενεί (βιβλιοθήκη, βιβλιοπωλείο, πολιτιστικός σύλλογος, πανεπιστημιακό τμήμα) επηρεάζει τους μηχανισμούς και τη διαδικασία προσέγγισης του κειμενικού νοήματος. Για παράδειγμα, η βιβλιοθήκη είναι ένας θεσμός που προάγει την ελεύθερη ανάγνωση και κυρίως την ανιδιοτελή ανάγνωση (πηγαίνω και βρίσκω όποιο βιβλίο μου αρέσει και το διαβάζω). Η βιβλιοθήκη έχει ακόμη μια ιδιαιτερότητα· έχει ταυτιστεί με την σιωπηλή ανάγνωση ενώ, λόγω της άνθησης των λεσχών, συνδυάζει σιωπηλή ανάγνωση και μεγαλόφωνη συζήτηση για το κείμενο. Το πανεπιστημιακό τμήμα επηρεάζεται από τις κειμενικές ερμηνείες της επίσημης κριτικής ανάλογα με το κατά πόσο κοντά ή μακριά βρίσκεται στις πολιτισμικές σπουδές. Το βιβλιοπωλείο, επίσης, είναι ένα κέντρο που προωθεί την αγορά του βιβλίου άρα σκοπεί στην διατήρηση της συζήτησης γι' αυτό χωρίς ίσως αναγκαστικά να στρέφει προς μια ορισμένη κειμενική ερμηνεία προωθώντας, ωστόσο, κάποιες νέες κυκλοφορίες.

Κείμενο 2

Τάκης Βαρβιτσιώτης (1916-2011)

Μονάχα με την ποίηση

Το ποίημα ανήκει στη συλλογή «Καλειδοσκόπιο», 1983, η οποία συμπεριλαμβάνεται στον συλλογικό τόμο «Ποιήματα 1941-2002», εκδόσεις Καστανιώτη, 2003.

Μονάχα με την ποίηση

Δε θα χαθούν ποτέ

Τα μεγάλα ιστιοφόρα της αυγής

Ούτε τα φώτα ούτε η χαρά

Ούτε τα δέντρα ούτε η νύχτα

Μονάχα με την ποίηση

Θα 'μαστε ακόμα ικανοί

Να βλέπουμε και ν' αγαπούμε

Να ονομάζουμε τα πράγματα

Με τις πιο καθημερινές λέξεις

Να λέμε το ψωμί ψωμί τη σκάφη σκάφη

Και μ' ένα βλέμμα να οδηγούμαστε

Σε μιαν αλήθεια οριστική

Μονάχα με την ποίηση
Θα μεγαλώσουν τα στάχυα
Και τα στήθη των κοριτσιών
Το ποτάμι θ' απομείνει ποτάμι
Η θάλασσα θάλασσα
Κι ο ουρανός ουρανός

Μονάχα με την ποίηση
Θ' ανακαλύψουμε ξανά τ' αστέρια
Μέσα στις καπνοδόχες
Κι όλη τη θλίψη που ενδημεί
Στο βάθος των ματιών
Και θα μπορέσουμε να ξαναβρούμε
Το γενέθλιο χωριό μας
Παραχωμένο μες στα χιόνια

Μονάχα με την ποίηση
Θ' ανακαλύψουμε ξανά τον έρωτα
Και πατώντας από κλωνί σε κλωνί
Κι από ελπίδα σ' ελπίδα
Θα εγκαθιδρύσουμε
Την αγνή βασιλεία των φτερών.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Να καταγράψεις σε 50-60 λέξεις πώς επηρεάζει ο χώρος ανάγνωσης τον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουν οι αναγνώστες τα κείμενα και τα νοήματά τους, σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Αν ο σκοπός του προλόγου ενός κειμένου είναι να εισαγάγει τον αναγνώστη στο θέμα που θα παρουσιαστεί με τρόπο που να ενεργοποιήσει το ενδιαφέρον του, να εντοπίσεις-τεκμηριωμένα - τα στοιχεία αυτά στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις και να μεταφέρεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση για καθεμιά από τις παρακάτω προτάσεις που βασίζονται στο Κείμενο 1 (μία μόνο από τις τέσσερις προτεινόμενες απαντήσεις είναι κάθε φορά η ορθή).

1. Η διπλή παύλα στο απόσπασμα: «*με τις λέσχες ανάγνωσης -λαμβάνοντας υπόψη και τις διεθνείς έρευνες που μας είναι γνωστές- θα πρέπει να είναι τριπλός*» περικλείει:
 - α) προσωπικό σχόλιο του συγγραφέα
 - β) ενδεικτικά παραδείγματα
 - γ) διευκρίνιση
 - δ) ορισμό
2. Τα εισαγωγικά στο απόσπασμα: «*οι συμμετέχοντες ιεραρχούν μια σειρά «δώρων» από την επικοινωνία και την από κοινού ανάγνωση*» έχουν χρησιμοποιηθεί για να δηλώσουν:
 - α) μεταφορική χρήση της γλώσσας
 - β) όρο ειδικού λεξιλογίου
 - γ) αυτούσια παράθεση λόγων
 - δ) διαφοροποίηση από τα προηγούμενα
3. Η παρένθεση στο απόσπασμα: «*η συστηματική ή απομακρυσμένη σχέση των λεσχών με τον θεσμό που τις φιλοξενεί (βιβλιοθήκη, βιβλιοπωλείο, πολιτιστικός σύλλογος, πανεπιστημιακό τμήμα) επηρεάζει τους μηχανισμούς και τη διαδικασία προσέγγισης του κειμενικού νοήματος*» αναφέρεται:
 - α) στη συστηματική ή απομακρυσμένη σχέση
 - β) στις λέσχες ανάγνωσης
 - γ) στους θεσμούς
 - δ) στα κειμενικά νοήματα
4. Στο απόσπασμα: «*το βιβλιοπωλείο, επίσης, είναι ένα κέντρο που προωθεί την αγορά του βιβλίου άρα σκοπεί στην διατήρηση της συζήτησης γι' αυτό*» οι υπογραμμισμένες διαρθρωτικές λέξεις δηλώνουν:

- α) αντίθεση - παράδειγμα
- β) προσθήκη - συμπέρασμα
- γ) απαρίθμηση - χρόνο
- δ) έμφαση - αντίθεση

5. Το σχήμα λόγου που εντοπίζεται στο απόσπασμα: «το ερώτημα γιατί έρχονται οι αναγνώστες στις λέσχες αναζητεί κι αυτό μια απάντηση» είναι:

- α) μεταφορά
- β) πρωθύστερο
- γ) παρομοίωση
- δ) προσωποποίηση

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων να παρουσιάσεις -τεκμηριωμένα, με αναφορές στο κείμενο- τους δύο σημαντικότερους, κατά τη γνώμη σου, λόγους για τους οποίους η ποίηση είναι αναντικατάστατη. Ποια είναι η δική σου στάση απέναντι σε αυτούς τους λόγους;

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η τέχνη της επικοινωνίας

Το κείμενο που ακολουθεί αποτελεί άρθρο, διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης, που αναρτήθηκε στις 31-07-2019 στον ιστότοπο www.psychologos.gr.

Επικοινωνία είναι η διαδικασία ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ δύο ή περισσότερων ατόμων για τα οποία η πληροφορία έχει νόημα, οπότε αποκτά νόημα και η ανταλλαγή της ως πράξη. Αποτελεί όλο το φάσμα των τρόπων, μέσων και τεχνικών μέσα από τις οποίες διακινούνται, μεταφέρονται και ερμηνεύονται οι πληροφορίες.

Η επικοινωνία είναι διαλογική συμπεριφορά. Η επικοινωνία χαρακτηρίζεται ως ένας από τους βασικούς πυλώνες της κοινωνικής συμπεριφοράς του ανθρώπου, καθώς καθορίζει τις σχέσεις που αυτός θα αναπτύξει κατά τη διάρκεια της ζωής του. Καθώς αντιλαμβανόμαστε τον βασικό αυτό ρόλο της επικοινωνίας στη διαδικασία της κοινωνικής μας συνύπαρξης, είναι απαραίτητο να αντιληφθούμε ότι, όπως και κάθε άλλη συμπεριφορά, έτσι και η επικοινωνία μαθαίνεται. Έτσι, το κάθε άτομο έχει τη δυνατότητα σε διάφορες στιγμές της ζωής του να γνωρίσει και να χρησιμοποιήσει διαφορετικές, περισσότερο διευκολυντικές και λειτουργικές επικοινωνιακές πρακτικές, αφήνοντας πίσω μη λειτουργικές πρακτικές του παρελθόντος. Η διαδικασία αυτή είναι συνεχής και προσωπική για τον καθένα.

Ακόμη και η απραξία ή η σιωπή έχουν αξία μηνύματος. Αυτό σημαίνει ότι επηρεάζουν τους άλλους, οι οποίοι με τη σειρά τους ανταποκρίνονται σε αυτές τις επικοινωνιακές προ(σ)κλήσεις. Άλλωστε, αυτό το διαδραστικό «παιχνίδι» είναι που ανάγει την επικοινωνία σε διαλογική συμπεριφορά.

Για την ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής αλληλεπίδρασης, όμως, δεν αρκούν μόνο οι ερωτήσεις. Βασικό είναι να ακούμε πραγματικά αυτό που μας λέει ο άλλος, να είμαστε δηλαδή ένας ενεργητικός ακροατής. Η ενεργητική ακρόαση διαφέρει από την απλή ακρόαση, που σημαίνει ότι απλά κάποιος έχει την ικανότητα να ακούει ήχους. Αντίθετα, στην ενεργητική ακρόαση αυτός που ακούει είναι ικανός να κατανοήσει το νόημα των λεγομένων, αλλά και των μη- λεκτικών μηνυμάτων του συνομιλητή του, καθώς και των συναισθημάτων που τα συνοδεύουν. Μία σύνοψη ή παράφραση αυτών που ο συνομιλητής μας έχει μεταφέρει ή ακόμη και ένα νεύμα δηλώνουν την

ενεργή μας παρουσία στη συζήτηση. Ωστόσο, η κατανόηση και επιλογή των πλέον λειτουργικών τρόπων διαλόγου είναι προσωπική υπόθεση του καθενός.

Κείμενο 2

Αργοπεθαίνει (Muere lentamente)

Το ποίημα που ακολουθεί είναι της Βραζιλιάνας ποιήτριας Martha Madeiros, πρωτοδημοσιεύτηκε το 2000, ενώ αρχικά είχε αποδοθεί στον Pablo Neruda.

«Αργοπεθαίνει όποιος γίνεται σκλάβος της συνήθειας, επαναλαμβάνοντας κάθε μέρα τις ίδιες διαδρομές,

όποιος δεν αλλάζει το βήμα του,

όποιος δεν ρισκάρει να αλλάξει χρώμα στα ρούχα του,

όποιος δεν μιλάει σε όποιον δεν γνωρίζει.

Αργοπεθαίνει όποιος έχει την τηλεόραση για μέντορα του

Αργοπεθαίνει όποιος αποφεύγει ένα πάθος,

όποιος προτιμά το μαύρο αντί του άσπρου και τα διαλυτικά σημεία στο «ι» αντί τη δίνη της συγκίνησης

αυτήν ακριβώς που δίνει την λάμψη στα μάτια,

που μετατρέπει ένα χασμουρητό σε χαμόγελο,

που κάνει την καρδιά να κτυπά στα λάθη και στα συναισθήματα.

Αργοπεθαίνει όποιος δεν «αναποδογυρίζει το τραπέζι» όταν δεν είναι ευτυχισμένος στη δουλειά του,

όποιος δεν ρισκάρει τη σιγουριά του, για την αβεβαιότητα του να τρέξεις πίσω από ένα όνειρο,

όποιος δεν επιτρέπει στον εαυτό του, έστω για μια φορά στη ζωή του, να ξεγλιστρήσει απ' τις πάνσοφες συμβουλές. Αργοπεθαίνει όποιος δεν ταξιδεύει,

όποιος δεν διαβάζει,

όποιος δεν ακούει μουσική,

όποιος δεν βρίσκει το μεγαλείο μέσα του

Αργοπεθαίνει όποιος καταστρέφει τον έρωτά του,

όποιος δεν αφήνει να τον βοηθήσουν,

όποιος περνάει τις μέρες του παραπονούμενος για τη κακή του τύχη ή για τη βροχή την ασταμάτητη

Αργοπεθαίνει όποιος εγκαταλείπει την ιδέα του πριν καν την αρχίσει,

όποιος δεν ρωτά για πράγματα που δεν γνωρίζει ή δεν απαντά όταν τον ρωτάν για όσα ξέρει

Αποφεύγουμε τον θάνατο σε μικρές δόσεις, όταν θυμόμαστε πάντα πως για να 'σαι ζωντανός χρειάζεται μια προσπάθεια πολύ μεγαλύτερη από το απλό αυτό δεδομένο της αναπνοής. Μονάχα με μια φλογερή υπομονή θα κατακτήσουμε την θαυμάσια ευτυχία.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Σε 50-60 λέξεις να καταγράψεις τα χαρακτηριστικά της αποτελεσματικής επικοινωνίας, όπως παρουσιάζονται στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ο συντάκτης του Κειμένου 1 χρησιμοποιεί τη μέθοδο του ορισμού στην πρώτη παράγραφο. Γιατί, κατά τη γνώμη σου, επέλεξε τον συγκεκριμένο τρόπο για την ανάπτυξη της παραγράφου και ποια πρόθεσή του υπηρετεί;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Ο συντάκτης του Κειμένου 1 επιλέγει την εναλλαγή ρηματικών προσώπων σε όλη την έκτασή του. Να εντοπίσεις τις συγκεκριμένες επιλογές (μονάδες 5) και να εξηγήσεις τη λειτουργία και το ύφος που δημιουργούν τα διαφορετικά ρηματικά πρόσωπα (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων να σχολιάσεις - τεκμηριωμένα, με αναφορές στο Κείμενο 2- ποιοι αργοπεθαίνουν σύμφωνα με το ποιητικό υποκείμενο (μονάδες 10). Ποια είναι η δική σου ερμηνεία για τους λόγους που οδηγούν σ' αυτή την κατάσταση (μονάδες 5);

Κείμενο 1

Εραστές, έπειτα από 45 χρόνια γάμου

Βιβλιοπαρουσίαση της Ζωής Καραμήτρου στην εφημερίδα «Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», στο φύλλο της 26^{ης} Οκτωβρίου 2022. Το κείμενο δίνεται συντομευμένο και ελαφρώς διασκευασμένο.

Αθεράπευτα ερωτευμένος. Έτσι δηλώνει. Με κέφι για ζωή, με δύναμη για δημιουργία. Στα 87 του. Ελιξίριο της γεμάτης καθημερινότητάς του, της πλήρους ζωής του, κίνητρο και απόλαυση, είναι ο έρωτας. Αυτός που επιβιώνει σαράντα πέντε χρόνια τώρα μέσα σ' ένα γάμο, όχι πάντα ανέφελο, που κατάφερε όμως να επιβιώσει.

Στη μικρή ερωτική αυτοβιογραφία «Έρωτας στα 80+» (εκδ. Πατάκης) ο Νίκος Δήμου αποτυπώνει το αίσθημα που απολαμβάνει ακόμη, ή μάλλον ιδίως, σε αυτή την ηλικία χάρη στο ζωογόνο ταίρι του. Περιγράφει τα συστατικά στοιχεία μιας μακρόχρονης σχέσης, μικρές καθημερινές συνήθειες τρυφερότητας, μα και την εξέλιξη των δύο μέσα από τη διάρκεια, το βάθος, ίσως και την παροδική ταλάντευση του αισθήματος. Θυμάται την αρχή της γνωριμίας, προσδιορίζοντας την καταλυτική σημασία του αμοιβαίου «σε θέλω», τη γενναιοδωρία που αντικατοπτρίζεται στο πρώτο μεγάλο, ακριβό, ανέλπιστο δώρο που χαρίζει στη μετέπειτα σύζυγό του [...]. Μα και προσεγγίζει λιτά το φιλοσοφικό ερώτημα των ορίων στον έρωτα, καταθέτοντας τη βεβαιότητα πως δεν υπάρχουν.

Οι παλιοί εραστές, το ζευγάρι των πρώτων χρόνων εξακολουθεί να υπάρχει με το ίδιο πάθος, ίσως και μεγαλύτερο τα τελευταία χρόνια, μετά τόσες δεκαετίες κοινής ζωής. Τα συστατικά αυτής της συντήρησης πηγάζουν αβίαστα. Σεβασμός και εκτίμηση, θαυμασμός και αλληλοτροφοδότηση, πάθος και τρυφερότητα κι εκείνη η επιστροφή του άντρα στη γυναικεία αγκαλιά, που τη νιώθει πια και μητρική. Του άντρα που ξορκίζει τον αναπόδραστο θάνατο, με ασπίδα την ατρόμητη σχέση.

Ο Νίκος Δήμου αφιερώνει το βιβλίο στη σύντροφό του. Μια κίνηση ατόφιας αγάπης. Κι ύστερα επιτρέπει να μάθουμε πώς την αγκαλιάζει. Μας γνωρίζει ένα ερωτικό ποίημα που γράφτηκε τον πρώτο καιρό. Και όμως υποσημειώνει τις συγκινητικές συνθήκες κάτω από τις οποίες γράφτηκε. Βιώνει την απόλυτη, διαρκή ευτυχία. Και θα την αγαπούσε ακόμη κι αν είχε άλλο σώμα, μα όμως το ότι μοιάζει και νιώθει νέα τον βοηθάει.

Απολαμβάνουν ο ένας τον άλλο ειλικρινά και με ένταση, κι ύστερα αφήνει το βλέμμα του αναγνώστη να εγκατασταθεί στο προσκέφαλό τους, να δει όσα είναι μόνο για τους δύο. Η μεγάλη ελευθερία των αισθήσεων, που πάνω της στηρίζει μια επιλογή ζωής, ξαφνικά δεσμεύεται από τη γνώση που προσφέρει στους άλλους, στους τρίτους, στους ξένους.

Μια βαθιά συγκινητική αυτοβιογραφία, ένα δοξαστικό της ένωσης που άντεξε και αντέχει στον χρόνο, που κάνει περήφανο τον δημιουργό και μέτοχο της απόλυτης ερωτικής χαράς και ένωσης, βγαίνει στο φως, για να συγκινήσει. **Να ταραξει λιμνάζοντα νερά απαθών σχέσεων, βολεμένων συγκατοικήσεων, προδιαγεγραμμένων πορειών.** Κινητοποιεί. Το πετυχαίνει, όμως, ανασύροντας στην επιφάνεια όσα είναι μόνο για τους δύο. Όσα δεν είναι κρυφά, μα δεν είναι και για να τα αγγίσουν οι τρίτοι. Όσα δεν είναι μυστικά, μα υπάρχουν, για να ενώνουν δύο, όχι περισσότερους.[...]

Κείμενο 2

Το ποίημα του Αντώνη Σαμαράκη (1919 – 2003), που ακολουθεί, είναι το πρώτο ποίημα του τόμου των ποιημάτων του «Εις λεύκωμα κόρης».

*«Δεν έπρεπε να 'ρθεις αυτήν την ώρα
που μόλις είχα κάψει τα χαρτιά μου
κι ήταν τα χέρια μου γεμάτα στάχτες...
που μόλις είχα κάψει την καρδιά μου.*

*Δεν έπρεπε να 'ρθεις αυτήν την ώρα
που έλεγα πια πως όλα έχουν τελειώσει.
Δεν έπρεπε να 'ρθεις, να μου θυμίσεις
πως μένει κάτι που δεν το 'χω δώσει.*

*Σε μια ζωή που κύλησε στα πάθη
το πάθος έφερε το πιο μεγάλο:
να σ' αγαπώ. Να σ' αγαπώ. Και πάλι
να σ' αγαπώ. Κι ύστερα, τίποτ' άλλο!*

*Δεν έπρεπε όλα να 'ρθουν καθώς ήρθαν
και να 'χω πει τη σκληρή λέξη: «Φτάνει».
Δεν έπρεπε να 'ρθεις αυτήν την ώρα
που μόλις είχα πια κι εγώ πεθάνει».*

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Πού αφιερώνεται το βιβλίο του Νίκου Δήμου, τι αποκαλύπτει για την ερωτική του σχέση και ποια απήχηση έχουν οι αποκαλύψεις του σ' εμάς, σύμφωνα με τη συντάκτρια της βιβλιοπαρουσίασης; Να συμπτύξεις το σχετικό υλικό του Κειμένου 1 σε 70-80 λέξεις.

2^ουποερώτημα (μονάδες 10)

Να καταγράψεις τα τέσσερα ρήματα γ ενικού προσώπου των κυρίων προτάσεων, που θεμελιώνουν τις αντίστοιχες περιόδους λόγου της πρώτης παραγράφου («Στη μικρή ερωτική ... πως δεν υπάρχουν») του Κειμένου 1 (μονάδες 4). Με ποια διαρθρωτική έκφραση συνοδεύεται το τέταρτο από αυτά (μονάδες 2) και σε τι αποσκοπεί με τη χρήση της η συντάκτρια του Κειμένου 1 (μονάδες 4) ;

Μονάδες 10

3^ουποερώτημα (μονάδες 15)

α. «Να ταραξεί λιμνάζοντα νερά απαθών σχέσεων, βολεμένων συγκατοικήσεων, προδιαγεγραμμένων πορειών»: Για ποιον λόγο, πιστεύεις, επιλέγει η συντάκτρια τους συγκεκριμένους επιθετικούς προσδιορισμούς για κάθε ένα από τα ουσιαστικά, που συνοδεύουν, στη φράση του Κειμένου 1, που δίνεται (Μονάδες 8); **β.**«Το πετυχαίνει όμως ... όχι περισσότερους»: σε ποιες αναφορικές προτάσεις αξιοποιείται η αντωνυμία «όσος – όση – όσο»; Να τις καταγράψεις (μονάδες 3) και να εξηγήσεις σε τι αποσκοπεί η συντάκτρια του Κειμένου 1 συνολικά με τη χρήση των προτάσεων αυτών, αν τις συσχετίσεις με τα συμφραζόμενά τους. (μονάδες 4)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια σφάλματα καταλογίζει το ποιητικό υποκείμενο στο αντικείμενο του ερωτικού του πόθου, σύμφωνα με το ποίημα (Κείμενο 2), και ποια στον εαυτό του; Να επισημάνεις τα σχετικά χωρία. Εσύ προσωπικά πιστεύεις ότι η ενδοσκόπηση και ο αναστοχασμός έχουν νόημα σε μία ερωτική σχέση που διαλύθηκε ή τείνει να διαλυθεί; Ανάπτυξε τις σκέψεις σου σε κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Οι μεθοδεύσεις του κωμικού

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα κεφαλαίου από το βιβλίο του Κωστή Παπαγιώργη Τα γελαστά ζώα, Εκδόσεις Καστανιώτη, 2^η έκδοση, Αθήνα 2004, σελ. 118-120.

Κάθε κυνήγι έχει τον τόπο του και το κωμικό δεν μπορεί να θηρευτεί¹ εκτός του καθαυτού ανθρώπινου στοιχείου. Ό,τι γελάει ή φέρνει γέλιο έχει το άρωμα ή την μπόχα της ανθρωπότητας. Ένα τοπίο είναι όμορφο, χαριτωμένο, ασήμαντο ή άσχημο· για να γίνει γελοίο, θα πρέπει να υπεισέλθει κάτι ανθρώπινο. [...] Εντούτοις, ο Μπερζόν στο βιβλίο του *Le rire*², έχοντας αποδεχθεί ότι μόνο το ανθρώπινο είδος γελάει, θα ταυτίσει δικαιολογημένα το κωμικό με τις ανθρώπινες εκφράσεις. Αν τύχει να γελάσουμε με τις κινήσεις ενός ζώου, η αιτία είναι προφανής: εντοπίσαμε κάτι τι ανθρώπινο στη στάση του (ο παπαγάλος που μιλάει, η μαϊμού που ανθρωποφέρει, η γάτα που ανακλαδίζεται σαν γόησσα και τα λοιπά).

Άρα, ο άνθρωπος δεν είναι μόνο «το ζώο που ξέρει να γελάει», όπως θα έλεγε ο Ραμπλαί, αλλά κυρίως το ζώο που «προκαλεί γέλιο» [...]. Αυτός ο τομέας τού ανήκει, οπότε μόνο σε ανθρώπινες συνάξεις, σε ομίλους [...] θα ακούσουμε τα ξεσπάσματα του κωμικού. Το γέλιο θέλει ανθρώπινη συνάφεια· πιο σωστά λαλιά και αντίλαλο, καθότι δεν πρόκειται για μια αυτόνομη έκφραση, αλλά για κάτι που άρχεται³ απότομα και «μετακυλίεται⁴ σαν τη βροντή μέσα στα βουνά». Η ευθυμία είναι ανθρωποκεντρική· εύθυμη συντροφιά, εύθυμος κύκλος, εύθυμη ομάδα. Η εμπειρία διδάσκει σε αυτό το σημείο ότι το γέλιο ανήκει σ' εκείνους που το προκαλούν, το ασκούν ή το υφίστανται. Στο βαγόνι του τραίνου, όπου λόγω του ταξιδιού η συμπεριφορά των επιβατών μεταλλάσσεται συμπαθητικά και εξομολογητικά, λέγονται πολλές ιστορίες και το κουπέ⁵ ξεχειλίζει από τα γέλια. Αλλά για να μετάσχει και ο ακριανός επιβάτης, θα πρέπει να μπει στο κλίμα, να τον δεχτούν στην ομήγυρη.

¹ να αποτελέσει στόχο κυνηγιού, (μεταφορικά) να εντοπιστεί

² στα ελληνικά ο τίτλος του βιβλίου είναι «Το Γέλιο»

³ αρχίζει

⁴ μετατοπίζεται κυλώντας

⁵ διαμέρισμα βαγονιού σε επιβατικό τρένο

Δεν γελάμε με τα ξένα αστεία, όπως δεν κλαίμε σε μια ξένη κηδεία. Το πρωταρχικό είναι το κλίμα της λανθάνουσας⁶ συνενοχής. [...] Οι πολλοί γελούν περισσότερο, επειδή ακριβώς είναι περισσότεροι. Είναι κάτι που τους δίνει βαθύτερη ταυτότητα, εθιμική και γλωσσική. [...] Το κείμενο <του Μπερζόν> μάλιστα γίνεται συμβουλευτικό και προτείνει τη στάση του αδιάφορου παρατηρητή: πάρτε απόσταση από τη ζωή και δείτε την με ψυχρό μάτι. Αίφνης⁷ όλα τα δράματα φαίνονται αστεία.

Κείμενο 2

ΚΑΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΙ

Απόσπασμα από το ομότιτλο διήγημα της Αλεξάνδρας Παπαδοπούλου, στο βιβλίο «Κόρη ευπειθής και άλλα διηγήματα», εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1993.

Ήτο γάμος συμφέροντος. Εκείνος ήτο εις ώριμον ηλικίαν, υπάνδρευσε και την τελευταίαν αδελφήν του, ώστε ηλαφρώθη αρκετά το θυλάκιόν του⁸ και ησθάνθη την ανάγκην να ανανεώση όσα επήραν οι τρεις γαμβροί του και να φέρη οικοδέσποιναν εις τον οίκον του.

Εις εκ των γνωστών του, γέρων σεβάσμιος, ο οποίος εις χρόνια περασμένα επηγγέλετο τον προξενητήν⁹, κληρονομήσας το επάγγελμα εκ της μητρός του, περιωνύμου¹⁰ προξενήτριας, ανέλαβε να του εύρη βαλάντιον¹¹ και οικοδέσποιναν. Ο σεβάσμιος γέρων ήτο τώρα απλούστατα ερασιτέχνης, διότι αι εποχαί ήλλαξαν και δεν έχουν πλέον ανάγκην μεσιτών τα συνοικέσια.

Εκείνη ήτο κόρη καλής οικογενείας, ορφανή πατρός, με καλήν ανατροφήν και συνηθισμένη να περνά ένα μήνα του θέρους εις Κέρκυραν, πατρίδα της μητρός της, η οποία από φυσικὴν φιλοπατρίαν, αν και προ τριακονταετίας κάτοικος της πόλεώς μας, έπεμψεν όμως, με όλην την πικρίαν του χωρισμού, τα κοράσια της¹² να εκπαιδευθώσιν εις το εν Κερκύρα Αρσάκειον.

Η Ελίζα ήτο πολύ χαρίεσσα¹³, ελάτρευε την μουσικὴν και επόθει τας φυσικὰς

⁶ κρυφής, αφανούς

⁷ ξαφνικά

⁸ η τσέπη του

⁹ είχε ως επάγγελμα να είναι προξενητής, έκανε τον προξενητή

¹⁰ ξακουστής

¹¹ χρήματα

¹² τα κορίτσια της

¹³ χαριτωμένη

καλλονάς της Κερκύρας, αν και έζη εις μίαν εκ των ωραιότερων πόλεων της οικουμένης.

Κακαί γλώσσαι έλεγον ότι ο λογισμός της¹⁴ εφέρετο προς ένα ζωγράφον Κερκυραίον και τα θαυμασίας τοπογραφίας της Κερκύρας προυτίμα¹⁵ να τας βλέπη επί των πινάκων του καλλιτέχνου.

Ολίγαι συγγενείς του Γεωργίου, εν αις και η μεγαλυτέρα αδερφή του, επανέλαβον αρκετά υψηλοφώνως τους ψιθύρους των κακών γλωσσών, με την γλυκείαν ελπίδα να ματαιώσωσι το συνοικέσιον. Η αδερφή ίσως εφοβείτο μήπως χηρεύση και ύπανδρος ων¹⁶ ο Γεώργιος, δεν δυνηθή να φανή χρήσιμος εις αυτήν.

Ο Γεώργιος δια τους λόγους τους οποίους ανέπτυξα και οι οποίοι ήσαν αποχρώντες¹⁷, έκλεισε τα ώτα του και ενυμφεύθη την Ελίζαν.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

«Ό,τι γελάει ή φέρνει γέλιο έχει το άρωμα ή την μπόχα της ανθρωπύλας»: πώς αιτιολογεί ο συγγραφέας την τοποθέτησή του αυτή στο Κείμενο 1; (50-60 λέξεις).

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στις δύο πρώτες παραγράφους του Κειμένου 1 ο συγγραφέας αξιοποιεί το παράδειγμα. Να εντοπίσεις δύο περιπτώσεις χρήσης παραδειγμάτων, μία σε κάθε παράγραφο, (μονάδες 4) και να παρουσιάσεις τον τρόπο που συμβάλλουν στην ανάπτυξη κάθε παραγράφου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην πρώτη και στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας εναλλάσσει ρηματικά πρόσωπα: γ' ενικό και α' πληθυντικό στην πρώτη παράγραφο, γ' ενικό, α' πληθυντικό και β' πληθυντικό στη δεύτερη. Να εντοπίσεις τα σχετικά χωρία της χρήσης κάθε προσώπου

¹⁴ η σκέψη της

¹⁵ προτιμούσε

¹⁶ όντας παντρεμένος

¹⁷ σοβαροί

(μονάδες 5) και να παρουσιάσεις το σημασιολογικό «χρώμα» που δίνουν κάθε φορά στο κείμενο (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια στοιχεία συνθέτουν το «γάμο συμφέροντος» στην Κωνσταντινούπολη του 19ου αιώνα στο Κείμενο 2; Ποιες είναι οι δικές σου απόψεις για τον γάμο και τους λόγους που οδηγούν σε αυτόν; Παράθεσε την απάντησή σου σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Η δύναμη της γλώσσας ισοδυναμεί με βόμβα μεγατόνων

Το ακόλουθο κείμενο αποτελεί απόσπασμα από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο ομότιμος καθηγητής γλωσσολογίας και ακαδημαϊκός Χριστόφορος Χαραλαμπίκης στην Εύα Κακλειδάκη (<https://paspartou.gr/eyakakleidaki/hristoforos-haralampakis-i-dynami-tis-glossas-isodynami-me-bomba-megatonon> ανακτήθηκε στις 10/01/2023)

Η γλώσσα είναι δύναμη κ. Χαραλαμπίκη;

Βεβαίως και είναι δύναμη που ισοδυναμεί με βόμβα μεγατόνων. Η γλώσσα δεν είναι μόνο «σύστημα επικοινωνίας», όπως γράφουν τα περισσότερα λεξικά, και όπως διδάσκονται οι μαθητές στο σχολείο, αλλά και όργανο επιβολής και επικυριαρχίας. [...]

Έχετε αναφέρει ότι η ελληνική γλώσσα αποτελεί μοναδικό φαινόμενο στην ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού. Γιατί;

Υπάρχουν λόγοι και επιστήμονες οι οποίοι με υπέρμετρο ζήλο εκθειάζουν «το μεγαλείο της ελληνικής γλώσσας» με γενικότητες και υποκειμενικές κρίσεις που δεν συνάδουν με την επιστημονική τεκμηρίωση. Ο παλαιάς κοπής ρητορισμός, σε υπερθετικό πάντα βαθμό, ότι η ελληνική γλώσσα είναι η «ωραιότερη», η «πιο εύηχη» και η «πλουσιότερη» γλώσσα του κόσμου, σαγηνεύει πολλούς, οι οποίοι νιώθουν δικαιολογημένη υπερηφάνεια, αλλά για λάθος λόγους.

Η νεοελληνική γλώσσα είναι και για μένα, όταν μιλώ με την ιδιότητα του απλού Έλληνα πολίτη, η πιο εύηχη, η πιο μελωδική και η πιο ωραία γλώσσα του κόσμου, κρίνοντας με βάση το συναίσθημα, καθώς ψυχολογικά ο άνθρωπος νιώθει την έμφυτη ανάγκη να επαινεί το σπίτι του. Ως γλωσσολόγος όμως, δεν βλέπω το λόγο γιατί η Ελληνική υπερτερεί σε μουσικότητα έναντι της Γαλλικής, λ.χ., ή της Ιταλικής. Υπάρχουν, επίσης, σύγχρονες γλώσσες, όπως η Αγγλική, που διαθέτουν πλουσιότερο λεξιλόγιο από τη δική μας.

Άλλοι είναι οι αντικειμενικώς εξακριβώσιμοι λόγοι που πρέπει να μας κάνουν υπερήφανους για την ελληνική γλώσσα. Τους απαριθμώ εν τάχει: 1. Η ελληνική γλώσσα έχει ζωή τουλάχιστο 4.000 χρόνων προφορικής και 3.500 χρόνων γραπτής παράδοσης. Είναι η αρχαιότερη γλώσσα της Ευρώπης και η μόνη, με εξαίρεση δύο κινεζικές διαλέκτους, που παρουσιάζει αδιάσπαστη συνέχεια. 2. Τα Ομηρικά έπη, η Ιλιάδα και η Οδύσσεια, μεταφρασμένα, όπως και η Αγία Γραφή, σε όλες τις γλώσσες του κόσμου, αποτελούν αθάνατα μνημεία λόγου με απaráμιλλη αισθητική και νοηματική πληρότητα. 3. Επί έξι αιώνες (300 π. Χ. - 300 μ. Χ.) η Ελληνική υπήρξε lingua franca, διεθνής γλώσσα με μεγάλη αίγλη σε ολόκληρο τον τότε γνωστό κόσμο. 4. Ως γλώσσα της νέας θρησκείας συνέβαλε

αποφασιστικά στη διάδοση του χριστιανισμού, ο οποίος άλλαξε τη ροή της ιστορίας. 5. Από την εποχή της Αναγέννησης ως σήμερα η Ελληνική αποτελεί, με τη Λατινική, αστείρευτη πηγή δημιουργίας νέων επιστημονικών όρων. Αρκεί να σκεφτεί κανείς πόσες σύγχρονες λέξεις έχουν τα μορφήματα bio- (βιο-) ή -logy (-λογία). [...]

Με ποιο τρόπο θα μπορούσαμε να διαφυλάξουμε τη γλώσσα μας;

Η γλώσσα δεν «διαφυλάσσεται» σαν να ήταν ταριχευμένη μούμια. [...] Αυτό που πρέπει να κάνουμε είναι να βελτιώνουμε την ποιότητα του γραπτού και προφορικού μας λόγου με ατομική προσπάθεια. Οι κοινωνικά ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού, που αγωνίζονται να επιβιώσουν, δεν μπορούν, ακόμα και αν το θέλουν, να καλλιεργήσουν τη γλώσσα. Όσοι ζουν κάτω από τα όρια της φτώχειας έχουν άλλες ζωτικές προτεραιότητες.

Κείμενο 2

Το γλωσσάριο των ανθέων (απόσπασμα)

Το ποίημα του Νίκου Εγγονόπουλου (1907 – 1985) ανήκει στη συλλογή ΕΛΕΥΣΙΣ, που εκδόθηκε το 1948 (Ποιήματα, Αθήνα, Ίκαρος, 1977, σ. 264).

την ποίησιν ή την δόξα;

την ποίηση

το βαλάντιο¹ ή την ζωή;

τη ζωή

Χριστόν ή Βαραββάν;

Χριστόν

την Γαλάτειαν ή μίαν καλύβην;²

την Γαλάτεια

την Τέχνη ή τον θάνατο;

την Τέχνη

τον πόλεμο ή την ειρήνη;

την ειρήνη

ΘΕΜΑΤΑ

¹ βαλάντιο= το πορτοφόλι, κατ' επέκταση, τα χρήματα.

² Με την παροιμιώδη φράση «την Γαλάτειαν και μίαν καλύβην» τονίζεται η απόρριψη του πλούτου και της δόξας για χάρη του έρωτα.

ΘΕΜΑ 1

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις σε μία παράγραφο 60 περίπου λέξεων τους λόγους για τους οποίους, σύμφωνα με τον Χριστόφορο Χαραλαμπίκη στο Κείμενο 1, η ελληνική γλώσσα αποτελεί μοναδικό φαινόμενο στην ιστορία του ανθρώπινου πολιτισμού.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στην τρίτη παράγραφο του Κειμένου 1 («Η νεοελληνική γλώσσα είναι ... λεξιλόγιο από τη δική μας») ο συνεντευξιαζόμενος οργανώνει τον λόγο του με μία αντίθεση. Ποια είναι αυτή (μονάδες 4) και τι πετυχαίνει, κατά τη γνώμη σου, με την επιλογή του (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

«Υπάρχουν λόγιοι και επιστήμονες οι οποίοι με υπέρμετρο ζήλο εκθειάζουν “το μεγαλείο της ελληνικής γλώσσας” με γενικότητες και υποκειμενικές κρίσεις που δεν συνάδουν με την επιστημονική τεκμηρίωση. Ο παλαιάς κοπής ρητορισμός, σε υπερθετικό πάντα βαθμό, ότι η ελληνική γλώσσα είναι η “ωραιότερη”, η “πιο εύηχη” και η “πλουσιότερη” γλώσσα του κόσμου, σαγηνεύει πολλούς, οι οποίοι νιώθουν δικαιολογημένη υπερηφάνεια, αλλά για λάθος λόγους.» Να αντικαταστήσεις τις υπογραμμισμένες λέξεις με άλλες συνώνυμες έτσι, ώστε το ύφος λόγου να γίνει πιο απλό.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιες αξίες προκρίνει το ποιητικό υποκείμενο στο Κείμενο 2; Συμφωνείς ή διαφωνείς με τη στάση ζωής που προβάλλει; Να απαντήσεις τεκμηριωμένα σ' ένα κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Ένας ιδιαίτερος αγώνας δρόμου!]

Το παρακάτω κείμενο είναι είδηση που αναρτήθηκε στον ιστότοπο <https://neoskosmos.com> στις 8.7.2018. Αναφέρεται σε αγώνα δρόμου που οργάνωσαν στην Αθήνα τα αδέρφια Αντετοκούνμπο, αθλητές στο NBA, γνωστό πρωτάθλημα καλαθοσφαίρισης.

Την δική τους... ασίστ στην κοινωνική δράση έδωσαν για άλλη μια φορά ο Γιάννης και ο Θανάσης Αντετοκούνμπο, καθώς διοργάνωσαν έναν αγώνα δρόμου στην Αθήνα, με σκοπό τα έσοδα να δοθούν για φιλανθρωπικούς σκοπούς. Ο αγώνας 5 χιλιομέτρων ξεκίνησε μπροστά από το γήπεδο μπάσκετ του Τρίτωνα στα Σεπόλια¹, το οποίο αποτελεί σημείο αναφοράς για την πορεία των δύο Ελλήνων άσων, και τερμάτισε στο Καλλιμάρμαρο².

Λίγο πριν την εκκίνηση και παρουσία όλων όσων έσπευσαν να ανταποκριθούν στο κάλεσμά τους, ο Γιάννης Αντετοκούνμπο είπε από μικροφώνου: «Θέλω να σας ευχαριστήσω όλους όσοι ήρθατε εδώ. Αυτόν τον αγώνα, που διοργανώνουμε σήμερα, τον ξεκινάμε από εδώ, γιατί θέλαμε να δείξουμε σε όλους ότι δεν πρέπει να ξεχνάς από πού ξεκινάς. Έτσι παραμένεις σεμνός και ταπεινός. Όλοι μαζί θα αλλάξουμε τον κόσμο, γιατί ένας άνθρωπος μόνο δεν μπορεί να τον αλλάξει. Θα αλλάξουμε όλοι μαζί την Ελλάδα και θα ανεβούμε πάλι πολύ ψηλά». Από την δική του μεριά ο Θανάσης πρόσθεσε: «Έτσι κάνουμε πιο ηχηρό το μήνυμά μας. Να βοηθήσουμε ο ένας τον άλλο και όλοι μαζί».

Οι δεσμοί του Γιάννη και του Θανάση με τη γειτονιά που μεγάλωσαν είναι κάτι παραπάνω από ισχυροί και διατηρούνται αναλλοίωτοι στο πέρασμα του χρόνου, με τα αδέρφια Αντετοκούνμπο να βρίσκουν πάντα αφορμές για να επιστρέφουν στα Σεπόλια. «Δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάς από πού ξεκίνησες και τα άτομα που σε βοήθησαν, γιατί, αν ξεχάσεις, παίρνουν τα μυαλά σου αέρα», λέει με αφοπλιστική ειλικρίνεια ο Γιάννης Αντετοκούνμπο, με τον Θανάση να συμφωνεί μαζί του και να συμπληρώνει πως «δεν θέλεις να ξεχνάς από πού ξεκίνησες. Αυτό σου δίνει κίνητρο να γίνεσαι κάθε μέρα καλύτερος».

¹ Πολυπληθής γειτονιά του κέντρου της Αθήνας

² «Καλλιμάρμαρο» ονομάζεται το Παναθηναϊκό Στάδιο, το παλαιότερο στάδιο της Αθήνας, που βρίσκεται ανατολικά του Ζαπτείου, στη Λεωφόρο Βασιλέως Κωνσταντίνου.

Φέτος, αφορμή για να επιστρέψουν στη γειτονιά τους είναι το Antetokounbros 5K Run, ο αγώνας δρόμου που έγινε το Σάββατο με αφετηρία το γήπεδο μπάσκετ του Τρίτωνα στα Σεπόλια και τερματισμό το Καλλιμάρμαρο, με τους συμμετέχοντες, που θα τρέξουν δίπλα στους αδελφούς Αντετοκούνμπο, να μεταφέρουν το μήνυμα «είμαστε όλοι αδέρφια», στηρίζοντας παράλληλα και τον φιλανθρωπικό σκοπό της συγκεκριμένης ενέργειας.

Κείμενο 2

[Έκρυβα τα βιβλία κάτω από τις Μανίνες³]

Το παρακάτω απόσπασμα προέρχεται από το πεζογράφημα της Σοφίας Νικολαΐδου «Το χρυσό βραχιόλι. Αληθινοί άνθρωποι αφηγούνται τις ιστορίες τους» (Αθήνα 2019: Εκδ. Μεταίχμιο).

Ήμουν καλή μαθήτρια, η καλύτερη. Όχι πως ήταν και κανένα επίτευγμα, δεν είχαμε καλούς μαθητές στην τάξη. Η μόνη που πέρασα στο Πανεπιστήμιο. Το ότι υπήρχαν και άλλοι που διάβαζαν το κατάλαβα στο πρώτο έτος, όταν τους είδα στη Σχολή.

Χάζεψα στην αρχή, ιδίως με αυτούς από τα Κολέγια, είχαμε αρκετούς τέτοιους τότε, είχαν ανέβει από την Αθήνα, για να σπουδάσουν. Ήξεραν τι θα πει βιβλιογραφία, γνώριζαν πώς δουλεύει μια βιβλιοθήκη, έτοιμοι, πανέτοιμοι. Μου θύμιζαν αθλητές που έχουν καλά παπούτσια και καλό προπονητή. Εγώ αισθανόμουν σαν να ήρθα από την Αφρική. Έτρεχα κι εγώ, αλλά ήμουν ξυπόλυτη. Δεν είχα κανέναν να μου δείξει πώς γίνονται τα πράγματα, έπρεπε όλα να τα βρω μόνη μου. Χρειάστηκε ν' ανακαλύψω τον τροχό. Εκ των υστέρων λέω, δεν πειράζει, πάντα κάτι μαθαίνεις κι οι δυσκολίες κέρδος είναι. Τότε είχα τρομάξει. Εκείνοι ήξεραν τα πάντα κι εγώ δεν ήξερα τίποτα.

Ποτέ δεν βαρυγκώμησα, ποτέ δεν είπα αυτό το μάθημα δεν μου αρέσει, δεν θα το διαβάσω. Στη γειτονιά μου ήμουν η μόνη που αγόραζα βιβλία εξωσχολικά. Αφού, καμιά φορά, τα έκρυβα κάτω από τις Μανίνες, για να μη φαίνονται. Όχι πως με κορόιδευαν, είχα ασυλία, δεν ξέρω πώς έγινε, πάντως είχα. Κι αυτός ο συμμαθητής που σου έλεγα, το χουλιγκάνι, έβγαινε στο διάλειμμα, γυρνούσε την αλυσίδα σαν λάσο, ακόμα θυμάμαι τον ήχο, σσσσσςςςς έκανε, όποιος την πειράξει θα έχει να κάνει μαζί μου. Με φρόντιζαν σαν σπάνιο πουλί.

Αφού να φανταστείς, μετά από χρόνια ...

(Σταματά για λίγο, χάνεται σε σκέψεις, συγκινείται.)

³ «Μανίνα»: εφηβικό περιοδικό για κορίτσια κατά τη δεκαετία του 1980.

Μετά από χρόνια, που λες, είχα περάσει από τη γειτονιά να δω τη μάνα μου. Συνάντησα έναν συμμαθητή, αθλητής ήταν, βγάλαμε πολλούς αθλητές στο σχολείο. Ήταν με την Μπε Εμ Βε, μόλις είχε κάνει γερή μεταγραφή. Περνούσε μπροστά από ένα παπουτσάδικο, σαν τώρα το θυμάμαι. Κοιτούσα τη βιτρίνα και σταμάτησε. Βγήκε και με αγκάλιασε, με φίλησε, ρώτησε, τι κάνεις, μωρέ; Κι ύστερα είπε, εμείς από εσένα περιμένουμε. Αυτό. Και ξαναμπήκε στο αμάξι του.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια ήταν η εκδήλωση, την οποία διοργάνωσαν οι αδελφοί Αντετοκούνμπο, και ποιος ο στόχος της; Να συνοψίσεις, σε 50-60 λέξεις, τα στοιχεία που αναφέρονται στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη 2^η και την 3^η παράγραφο του Κειμένου 1 παρατίθενται αποσπάσματα που περιλαμβάνουν αυτούσια τα λόγια των αδελφών Αντετοκούνμπο. Ποιος είναι ο δομικός και λειτουργικός ρόλος των αποσπασμάτων αυτών;

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να δικαιολογήσεις τη χρήση των σημείων στίξης στις παρακάτω περιπτώσεις (με υπογράμμιση στο Κείμενο 1):

Ένας ιδιαίτερος αγώνας δρόμου! (τίτλος)

Την δική τους... ασίστ στην κοινωνική δράση (1^η παράγραφος)

«είμαστε όλοι αδέλφια» (4^η παράγραφος)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια είναι η σχέση της αφηγήτριας με τους συμμαθητές της στο σχολείο και τους συμφοιτητές της στο Πανεπιστήμιο; Πώς αντιλαμβάνεσαι εσύ τη θέση της στην τοπική

κοινωνία εκείνη την εποχή (δεκαετία του 1980); Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1.

[Η διατροφή των εφήβων. Η σημασία της για την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη του εφήβου]

Το παρακάτω κείμενο έχει δημοσιευθεί στις 13.9.2016 από την κ. Κ. Κωστέα, η οποία είναι Ψυχολόγος, συντονίστρια σχολών γονέων και σύμβουλος επαγγελματικού προσανατολισμού. Πηγή: <https://www.psychology.gr>.

Είναι γενικώς αποδεκτό ότι κατά τη διάρκεια της εφηβείας το άτομο αποκτά την ευθύνη της υγείας του και τις συνήθειες που θα ισχύσουν κατά την ενήλικη ζωή του και θα καθορίσουν την ποιότητά της. Είναι επομένως ιδιαίτερα σημαντική η απόκτηση γνώσεων σχετικά με τη σωστή διατροφή, καθώς και η υιοθέτηση ανάλογης διατροφικής συμπεριφοράς.

Η διατροφή κατά την εφηβεία έχει ιδιαίτερη βαρύτητα και οι στόχοι της είναι η παροχή της ενέργειας και των θρεπτικών συστατικών που απαιτούνται για τη φυσιολογική εφηβική ανάπτυξη και την καθημερινή εφηβική δραστηριότητα, η πρόληψη καταστάσεων, όπως η σιδηροπενική αναιμία και η οδοντική τερηδόνα, καθώς και η πρόληψη παθολογικών καταστάσεων κατά την ενήλικη ζωή, όπως η οστεοπόρωση, η υπέρταση, η καρδιαγγειακή νόσος και η παχυσαρκία.

Παράλληλα, η σωστή διατροφή ενισχύει την παραγωγή της σεροτονίνης (νευροδιαβιβαστής) που είναι αναγκαία για τη σταθερότητα της διάθεσης και για τα συναισθήματα ευεξίας και ηρεμίας και οδηγεί στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης, της αυτοπεποίθησης, των υγιών διαπροσωπικών ορίων και του υγιούς ελέγχου των καταστάσεων, στοιχεία που είναι απαραίτητα για μια πραγματική ποιότητα ζωής.

Παρά τη μεγάλη σημασία της διατροφής κατά την εφηβική ηλικία, οι έφηβοι συνήθως δεν διατρέφονται σωστά. Δεν τρώνε πρωινό, καταναλώνουν ενδιάμεσα γεύματα χαμηλής ή ακόμα και καμιάς διατροφικής αξίας (σνακς), τρώνε συχνά πολυθερμιδικά πρόχειρα γεύματα (fast food) εκτός σπιτιού και η διατροφή τους υπολείπεται σε σίδηρο, ασβέστιο και φυτικές ίνες. Είναι επίσης συχνό το φαινόμενο να ακολουθούν επικίνδυνες και εξαντλητικές δίαιτες, ιδίως τα κορίτσια, ή να χρησιμοποιούν επικίνδυνα συμπληρώματα, ιδίως τα αγόρια.

Με δεδομένο το γεγονός ότι η διατροφική εκπαίδευση των εφήβων είναι αρκετά δύσκολη εξαιτίας των ιδιαιτεροτήτων της ηλικίας αυτής, είναι σημαντικό να εστιάσουμε στη συνεχή υποστήριξη

και ενθάρρυνση του εφήβου για την υιοθέτηση ενός ισορροπημένου διατροφικού προγράμματος, με σεβασμό πάντα στην προσωπικότητα και στο καθημερινό πρόγραμμά του. Η συμμετοχή της οικογένειας είναι επίσης απαραίτητη, γι' αυτό και η σωστή και επαρκής ενημέρωσή της είναι άμεσης σημασίας. Το σωστό διατροφικό πρόγραμμα κατά την εφηβεία είναι ο θεμέλιος λίθος για έναν γενικότερα ισορροπημένο τρόπο ζωής που θα εξασφαλίσει υγεία, ομορφιά, ψυχική γαλήνη, ενίσχυση της αυτοεκτίμησης, ποιοτικές ανθρώπινες σχέσεις και μακροζωία.

Κείμενο 2

[Ο διαγωνισμός μαγειρικής]

Το παρακάτω κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα του Α. Στάικου «Επικίνδυνες μαγειρικές» (Αθήνα 1977: εκδ. Άγρα).

Το βράδυ, στο σπίτι του Δημήτρη, μέσα σε μία φαντασμαγορική, από τα πολυάριθμα κεριά, φωταψία, με τραπέζι στρωμένο από ένα ολόλευκο και ολοκέντητο τραπεζομάντηλο και τις πορσελάνες, τα ασημικά και τα κρύσταλλα των ποτηριών να σκορπίζουν αστραφτερές και παιγνιώδεις ακτίνες, οι διαγωνιζόμενοι περίμεναν με δέος την άφιξη της Νανάς. Εκείνη, με καθυστέρηση μιας ώρας, εμφανίστηκε ωραία και ολέθρια όσο ποτέ. Πιο λευκή από την πορσελάνη, πιο θαμπή από το ασήμι και πιο αστραφτερή από το κρύσταλλο, σαν τίποτα να μη συμβαίνει, ατάραχη, ασπάσθηκε τους δύο έκθαμβους και βωβούς εραστές και ξέσπασε σε γέλια, ατελείωτα, γάργαρα γέλια.

Μετά τη θεατρική αυτή εισαγωγή έφθασε η ώρα, η φρικτή ώρα του δείπνου. Ο Δημήτρης και ο Δαμοκλής αποσύρθηκαν στην κουζίνα μαζί. Κανείς τους δεν θα τολμούσε να μείνει μόνος μαζί της, δεν θα τολμούσε να αντικρύσει το αβυσσαλέο¹ της βλέμμα. Βέβαια στην κουζίνα έσπευσαν μαζί για να κατοχυρώσουν το αδιάβλητο της διαδικασίας του σερβιρίσματος. Στο πιάτο της ολιγόφαγης θεάς τοποθέτησαν δύο μικρά κομμάτια μουσακά. Πάνω στο κομμάτι του Δαμοκλή υπήρχε ένα γιασεμί και πάνω στο κομμάτι του Δημήτρη ένα ανθάκι γαζίς.

Αμέσως μετά, ο Δημήτρης με μια απλή πρόποση προχώρησε στην προκήρυξη του διαγωνισμού. Βεβαίως απέκρυψε από τη Νανά ποιος είχε παρασκευάσει το καθένα από τα δύο κομμάτια και ποιο θα ήταν το έπαθλο για τον νικητή. Η φρικτή ιεροτελεστία είχε ξεκινήσει. Οι διαγωνιζόμενοι, περιδεείς², κατάχλομοι σαν το κερί, παρακολουθούσαν την τροχιά του πιρουνιού της Νανάς, από το πιάτο στο στόμα της. Προσπαθούσαν να διαβάσουν πάνω στα χείλη της την αποδοχή ή την απόρριψη. Εκείνη,

¹ Πολύ βαθύ

² Πολύ φοβισμένοι

ενθουσιασμένη από τον ρόλο του κριτή, δοκίμαζε μια από το ένα και μια από το άλλο κομμάτι. Με μισόκλειστα βλέφαρα μηρύκαζε ατελείωτα, θηρεύοντας³ από την κάθε μπουκιά την πεμπτούσια. Όταν το πιάτο της άδειασε, οι εξεταζόμενοι, που δεν είχαν αγγίξει το φαγητό, κρεμάστηκαν από τα χείλη της.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να γράψεις στο απαντητικό σου φύλλο την ένδειξη Σωστό (Σ) ή Λάθος (Λ) για την καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις που αναφέρονται στο κείμενο 1:

1. Η ευθύνη για την υγεία των εφήβων ανήκει στους γονείς, τους δασκάλους και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον, στο οποίο ζουν.
2. Η διατροφή παρέχει στους εφήβους όχι μόνο την απαραίτητη ενέργεια, αλλά και προστασία από παθολογικές καταστάσεις κατά την ενήλικη ζωή τους.
3. Οι έφηβοι δεν διατρέφονται σωστά, όταν καταναλώνουν προϊόντα χαμηλής διατροφικής αξίας ή όταν παίρνουν πολλές θερμίδες εκτός σπιτιού.
4. Οι εξαντλητικές δίαιτες και τα διατροφικά συμπληρώματα καλό θα ήταν να απαγορευτούν ως στοιχεία επικίνδυνα για την υγεία των εφήβων.
5. Η υποστήριξη των παιδιών και η ενημέρωση της οικογένειας είναι το κλειδί για την υιοθέτηση σωστών διατροφικών συνηθειών κατά την εφηβική ηλικία.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να καταγράψεις τις συνδετικές λέξεις / φράσεις, με τις οποίες εισάγεται η 3^η και η 4^η παράγραφος του Κειμένου 1 (μονάδες 4) και να δείξεις ποια νοηματική σχέση έχουν αυτές οι παράγραφοι μεταξύ τους (μονάδες 6).

³ κυνηγώντας

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να μετατρέψεις τις παρακάτω περιφράσεις του Κειμένου 1 (με υπογράμμιση στο κείμενο) σε ρηματικές φράσεις, κάνοντας και τις απαραίτητες συντακτικές αλλαγές (μονάδες 12). Ποια μεταβολή παρατηρείς ως προς το ύφος του λόγου; (μονάδες 3)

1. αποκτά την ευθύνη της υγείας του
2. οι στόχοι της είναι
3. οδηγεί στην ενίσχυση της αυτοεκτίμησης, της αυτοπεποίθησης, των υγιών διαπροσωπικών ορίων και του υγιούς ελέγχου των καταστάσεων
4. για την υιοθέτηση ενός ισορροπημένου διατροφικού προγράμματος

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποια είναι η στάση και η συμπεριφορά της ηρωίδας που παίζει τον ρόλο του κριτή στον διαγωνισμό μαγειρικής του Κειμένου 2 και πώς αντιλαμβάνεσαι εσύ τη σχέση της με τους δύο κρινόμενους μάγειρες; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1.

Η θεραπευτική δύναμη του γέλιου.

Το κείμενο αποτελεί απόσπασμα άρθρου της Ευτυχίας Παπατζανάκη, κοινωνικής λειτουργού και οικογενειακής συμβούλου, που δημοσιεύθηκε στις 12-07-2016 και ανακτήθηκε από την ηλεκτρονική έκδοση του περιοδικού «Σύμβουλος Υγείας» <https://www.simygheias.gr>

Στην αρχαία Ελλάδα το γέλιο έχαιρε ιδιαίτερης εκτίμησης. Εθεωρείτο δώρο της Αφροδίτης και σε πολλές πόλεις υπήρχαν ναοί λατρείας του Γέλωτος. Ο Ιπποκράτης πίστευε στη θεραπευτική αξία του γέλιου. Ο Μένανδρος έλεγε ότι «Αυτός που σε κάνει να γελάς, σε βοηθάει να ζεις». Στο πέρασμα των αιώνων, σε πολλές «πολιτισμένες» κοινωνίες, το γέλιο κακοχαρακτηρίστηκε και συχνά συνδέθηκε με την τρέλα ή ακόμα και με τις δυνάμεις του κακού.

Η θετική επίδραση του γέλιου στη σωματική, ψυχική και διανοητική κατάσταση των ανθρώπων ανακαλύφθηκε και εκτιμήθηκε πάλι στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες τη δεκαετία του 60. Σημαντική ώθηση προς αυτή την κατεύθυνση έδωσε το βιβλίο «Η Ανατομία μιας Ασθένειας», που εξέδωσε, το 1979, ο Νόμαν Κάζινς. Σε αυτό περιγράφει πώς επέζησε μιας πολύ επικίνδυνης ασθένειας – με την οποία διαγνώστηκε το 1964 – με τη βοήθεια του χιούμορ και του γέλιου. Αυτή η ιστορία έφερε σε αμνηχανία τους επιστήμονες της εποχής και ενέπνευσε μεγάλο αριθμό ερευνών. Οι έρευνες συνεχίζονται και σήμερα, εμπλουτίζουν τη σχετική επιστημονική γνώση και ανοίγουν συνεχώς νέους δρόμους για «θεραπευτικές» εφαρμογές αυτών των ανακαλύψεων στη διαχείριση του ψυχικού και σωματικού πόνου.

Οι μελέτες έχουν αποδείξει ότι το γέλιο είναι φυσικό αντίδοτο στο στρες. Από την άποψη της φυσιολογίας του σώματος, το γέλιο και το στρες είναι τα δύο αντίθετα άκρα... Οι κινήσεις του γέλιου – συνεχείς εκπνοές και κινήσεις του διαφράγματος – είναι ένας φυσικός μηχανισμός εξισορρόπησης και εξουδετέρωσης των αρνητικών επιπτώσεων του στρες. Το γέλιο χαλαρώνει το σώμα, αλλάζει την ψυχική αλλά και τη διανοητική μας κατάσταση.

Σύμφωνα με τους ανθρωπολόγους, αν και το γέλιο μπορεί να είναι μέσο επίδειξης εξουσίας και επιβολής, όταν γελάμε σε βάρος κάποιου, όταν γελάμε μαζί με κάποιον άλλο άνθρωπο, μοιραζόμαστε μια κοινή εμπειρία ανακούφισης που συνήθως σχετίζεται με την απομάκρυνση από κάποιον (πραγματικό ή φανταστικό) κίνδυνο. Το γέλιο μας κάνει να νιώθουμε καλά, γιατί εξουδετερώνει επώδυνα συναισθήματα, όπως φόβο, θυμό ή ανία, απελευθερώνοντάς τα. Αυτή η απελευθέρωση

μπορεί να παρεμποδίσει ή και να σταματήσει τις αψιμαχίες, να εξομαλύνει τις εντάσεις και να μας βοηθήσει να δούμε και να κατανοήσουμε την οπτική γωνία των άλλων ανθρώπων.

Γιατί δεν γελάμε λοιπόν; Εφόσον πια είναι και επιστημονικά αποδεδειγμένο ότι ισχύουν όλα όσα προαναφέραμε, είναι απορίας άξιο γιατί οι περισσότεροι «πολιτισμένοι» άνθρωποι, όσο μεγαλώνουν, γελούν όλο και λιγότερο και αντιμετωπίζουν με αμηχανία, επιφύλαξη ακόμα και οργή τυχόν προτροπές να αξιοποιήσουν τις «θεραπευτικές ιδιότητες του γέλιου»... ή με άλλα λόγια να παραμερίσουν για λίγο τη σοβαρή αντιμετώπιση των προβλημάτων τους. Η απάντηση είναι ότι δεν γελάμε διότι, όποιος γελάει πολύ και εύκολα μπορεί να θεωρηθεί «μη-σοβαρός». Μεγαλώνουμε κυνηγημένοι από την απειλή ότι θα φανούμε γελοίοι και ελαφρόμυαλοι. Ενηλικιωνόμαστε και μας έχει γίνει κυριολεκτικά πλύση εγκεφάλου ότι, για να μας πάρουν οι άλλοι σοβαρά, πρέπει να δείχνουμε σοβαροί. Για να παραμείνουμε σοβαροί, πρέπει «να έχουμε τον έλεγχο» των συναισθηματικών εκδηλώσεων και της συμπεριφοράς μας. Αυτή η προσπάθεια διατήρησης του ελέγχου ενισχύει τον ανταγωνισμό και την καχυποψία και τελικά μας οδηγεί σταδιακά στην αποξένωση από τον εαυτό μας και τους άλλους.

Κείμενο 2

Οι ράθυμοι

Το ποίημα είναι του Paul Verlaine αλλά έχει μεταφραστεί από τον Κ. Γ. Καρυωτάκη και περιλαμβάνεται στη συλλογή «Ελεγεία και Σάτιρες» (Ποιήματα και Πεζά, Αθήνα 1998, Εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας»).

- Μπα! Και η μοίρα μας έγινε πεζή.

1

Αν θέλετε, πεθαίνουμε μαζί;

- Σπανία η πρόταση, ορισμένως.

- Ωραίο το σπάνιο. Λοιπόν εμπρός.

Ο τόπος θαυμάσιος και ο καιρός.

5

- Χι! Χι! Χι! Απογοητευμένος.

- Ίσως. Αλλά προπάντων εραστής

Άψογος. Ανέκαθεν ιδεαλιστής.

Να πεθάνουμε τώρα, ελάτε.

- Περισσότερο ειρωνεύεστε, θαρρώ,

10

Παρά όσο κάνετε τον τρυφερό.

Πάψετε, κύριε, αν αγαπάτε.

Έτσι το βράδυ εκείνο απάνω στη

χλόη, και στ' άνθη καθιστοί,

δυο περίεργοι ερωτευμένοι

15

αναβάλανε τέτοιο ζηλευτό

θάνατο, κι απομείνανε γι' αυτό

- χι! χι! χι! - καταγοητευμένοι.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι η επίδραση του γέλιου στον άνθρωπο; Να συνοψίσεις σε 60-70 λέξεις τις απόψεις που εκφράζονται στο Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποιος είναι ο τρόπος οργάνωσης της 5^{ης} παραγράφου του Κειμένου 1 (μονάδες 6) και πώς συνδέεται η παράγραφος αυτή με τις δύο προηγούμενες (μονάδες 4); Να απαντήσεις χρησιμοποιώντας στοιχεία από το κείμενο.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να βρεις το είδος της σύνταξης στα παρακάτω αποσπασματικά δοσμένα χωρία του Κειμένου 1 (μονάδες 4) και να τη μετατρέψεις στο αντίθετο είδος (μονάδες 8). Ποιες μεταβολές παρατηρείς ως προς το ύφος του λόγου (μονάδες 3);

1. ... σε πολλές «πολιτισμένες» κοινωνίες, το γέλιο κακοχαρακτηρίστηκε και συχνά συνδέθηκε με την τρέλα ή ακόμα και με τις δυνάμεις του κακού.
2. Η θετική επίδραση του γέλιου ... ανακαλύφθηκε και εκτιμήθηκε πάλι στις σύγχρονες δυτικές κοινωνίες τη δεκαετία του 60.

3. Οι έρευνες ... εμπλουτίζουν τη σχετική επιστημονική γνώση και ανοίγουν συνεχώς νέους δρόμους ...
4. ... οι περισσότεροι «πολιτισμένοι» άνθρωποι αντιμετωπίζουν με αμηχανία, επιφύλαξη ακόμα και οργή τυχόν προτροπές να αξιοποιήσουν τις «θεραπευτικές ιδιότητες του γέλιου».

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να σχολιάσεις τη θέση που παίρνει το ποιητικό υποκείμενο απέναντι στις προθέσεις και τις πράξεις των δύο ερωτευμένων στο Κείμενο 2. Εσύ συμφωνείς ή όχι με τη στάση τους και γιατί; Να αναπτύξεις την απάντησή σου σε 100 - 150 λέξεις.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Γιατί διαβάζει ο Χάρολντ Μπλουμ]

Το ακόλουθο απόσπασμα είναι από το ομώνυμο άρθρο του Χαράλαμπου Γιαννακόπουλου στο ηλεκτρονικό περιοδικό Χάρτης, τεύχος 39, δημοσιευμένο τον Μάρτιο του 2022.

Όπως κάθε τέχνη, έτσι και η ανάγνωση έχει τις μεθόδους και τους περιορισμούς της, τους κανόνες και τους δασκάλους της, τόσο διαφορετικούς μεταξύ τους, ώστε συχνά ο απλός αναγνώστης απορεί πώς είναι δυνατόν να υπάρχουν απόψεις σε τέτοιο βαθμό αντιτιθέμενες για μια τόσο φυσική λειτουργία, όπως είναι το διάβασμα ενός βιβλίου. Κι όμως ο αναγεννησιακός αναγνώστης που περιγράφει ο Μακιαβέλι¹ απέχει από την κοινή αναγνώστρια της Βιρτζίνια Γουλφ², όσο και ο ηδονικός αναγνώστης του Μπόρχες³ από τον απαιτητικό του Τζορτζ Στάινερ⁴ και αυτός από τον μοναχικό αναγνώστη του Χάρολντ Μπλουμ⁵. Ο τελευταίος, για παράδειγμα, επιμένει πάντα στη σχέση που αναπτύσσεται μεταξύ του αναγνώστη και του συγγραφέα, ενώ ο Στάινερ προτάσσει τη σχέση του αναγνώστη με το βιβλίο [...].

Η ανάγνωση, για τον Μπλουμ, είναι μια μοναχική δραστηριότητα, μια εγωιστική, σε μεγάλο βαθμό, δραστηριότητα, με την έννοια ότι δεν διαβάζουμε για να κάνουμε καλύτερο τον κόσμο, δεν διαβάζουμε για να προσφέρουμε στους άλλους, δεν διαβάζουμε για χάρη κάποιας ορθοπολιτικής συλλογικότητας ή για την εξάλειψη της εκμετάλλευσης και των ανισοτήτων. Διαβάζουμε για εμάς, για να διερευνήσουμε, να γνωρίσουμε και να συγκροτήσουμε τον εαυτό μας. Με την ανάγνωση επέρχεται η βαθιά γνώση και η ενδυνάμωση του εαυτού: «Υπάρχουν πτυχές του εαυτού σας που δεν θα τις γνωρίσετε εντελώς μέχρι να γνωρίσετε, όσο καλύτερα μπορείτε, τον Δον Κιχότη και τον Σάντσο Πάντσα».

¹Νικολό Μακιαβέλι (1469 - 1527), Ιταλός διπλωμάτης, πολιτικός, ιστορικός, ανθρωπιστής και συγγραφέας της περιόδου της Αναγέννησης.

²Βιρτζίνια Γουλφ (1882 - 1941), Αγγλίδα μυθιστοριογράφος και δοκιμιογράφος.

³Χόρχε Λουίς Μπόρχες (1899 - 1986), Αργεντινός συγγραφέας

⁴Φράνσις Τζορτζ Στάινερ (1929 - 2020), Ιταλο-Αμερικανός καθηγητής, κριτικός λογοτεχνίας, δοκιμιογράφος, φιλόσοφος, μυθιστοριογράφος.

⁵Χάρολντ Μπλουμ (1930 - 2019), διάσημος Αμερικανός κριτικός λογοτεχνίας.

Αυτή ακριβώς είναι και η πρωταρχική ανταμοιβή της ανάγνωσης. Όχι η μόνη, ωστόσο. Γιατί, ταυτόχρονα με την εμβάθυνση στην εσωτερικότητά μας, μέσω των βιβλίων γνωρίζουμε τον κόσμο και τους ανθρώπους γύρω μας. «Δίχως τη βοήθεια του Σαίξπηρ και του Τσέχοφ, ίσως ποτέ να μην μπορούσαμε να δούμε αυτό που πραγματικά υπάρχει». Αφού είναι δεδομένο πως στη ζωή μας δεν θα μπορέσουμε να συναντήσουμε όσους ανθρώπους θα θέλαμε και να βιώσουμε όσες καταστάσεις ονειρευόμαστε, το βιβλίο γίνεται η βασιλική εναλλακτική οδός προς αυτή την εμπειρία κι η ανάγνωση ένα παράθυρο προς τον κόσμο και μια πράξη επικοινωνίας με τον άλλο, με τον συγγραφέα πρωτίστως και μέσω αυτού με κάθε άλλον άνθρωπο.

Να πώς συνοψίζει την αναγκαιότητα και την ωφέλεια της ανάγνωσης ο ίδιος ο Μπλουμ, προσθέτοντας ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο: «Διαβάζουμε βαθιά για διάφορους λόγους, οι περισσότεροι γνωστοί: γιατί δεν μπορούμε να γνωρίσουμε βαθιά όσους ανθρώπους θα θέλαμε να γνωρίσουμε· γιατί θέλουμε να γνωρίσουμε καλύτερα τους εαυτούς μας· γιατί ζητάμε τη γνώση, όχι μόνο του εαυτού μας και των άλλων, αλλά του κόσμου γενικότερα. Ωστόσο, το πιο ισχυρό, το πιο αυθεντικό κίνητρο μιας βαθιάς ανάγνωσης των έργων του πολύπαθου πλέον κανόνα είναι η αναζήτηση μιας δύσκολης απόλαυσης». Αυτή η απαιτητική τέρψη έρχεται σε κάθε περίπτωση πρώτη – τόσο για τον Χάρολντ Μπλουμ όσο και για κάθε πραγματικό αναγνώστη – όταν πιάνει στα χέρια του ένα βιβλίο. Και μόνο όταν υπάρχει αυτή, μπορεί να έρθουν και όλα τα άλλα.

Κείμενο 2

Not enough memory

Το ποίημα της Όλγας Παπακώστα (1966 -) ανήκει στη συλλογή «Όχι ακόμη Κάρμεν», εκδόσεις Πατάκης, 2013.

Κάποτε μου υπαγόρευε η Μούσα
στίχους ενώ κοιμόμουν στην βεράντα.
Ήμουν μικρή, αποστήθιζα τα πάντα
και τα κατέγραφα μόλις ξυπνούσα.

Ήξερα τότε τι θα πει ελπίδα.
Είχα πολλά χαρτιά, πολλά μολύβια.
Οι λέξεις ήταν χρήσιμα σωσίβια.
Τις στοίχιζα με τάξη στη σελίδα

κι όταν πνιγόμεουν, τρέχαν να με σώσουν
απ' τις κακές νεράιδες και τους δράκους
που δεν μπορούσαν πια να με σκοτώσουν.

Τώρα αγρυπνώ κι η Μούσα μου κοιμάται.
Γράφω και σβήνω πλάι σ' άδειους λάκκους
που τους γεμίζει με αίμα όταν θυμάται.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Τι είδους δραστηριότητα είναι η ανάγνωση για τον Χάρολντ Μπλουμ και ποιοι είναι οι σκοποί της (Κείμενο 1); Η απάντησή σου να έχει έκταση 50-60 λέξεων.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η 1^η παράγραφος του Κειμένου 1 περιλαμβάνει στην οργάνωσή της και αντιθετικά ζεύγη. Ποια είναι αυτά (μονάδες 4); Ποιους στόχους εξυπηρετούν για τη νοηματική συνεκτικότητα της παραγράφου και του Κειμένου (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1 εντοπίζονται: δύο σημεία με άνω-κάτω τελεία, ένα σημείο με εισαγωγικά, ένα σημείο με άνω τελείες και ένα σημείο με διπλές παύλες. Να καταγράψεις αυτά τα σημεία (μονάδες 5) και να αναφερθείς στο ρόλο που εξυπηρετεί το καθένα από αυτά (μονάδες 10).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων να παρουσιάσεις -τεκμηριωμένα, με αναφορές στο κείμενο- τον ρόλο του λόγου στη ζωή του ποιητικού υποκειμένου. Ποια είναι η προσωπική σου στάση απέναντι στη λογοτεχνία;

Μονάδες 15

Κείμενο 1

Να προσέχουμε πολύ τα λόγια μας, να προσέχουμε ακόμα περισσότερο τα γραφτά μας

Τα αποσπάσματα της συζήτησης του ποιητή Ντίνου Χριστιανόπουλου με τον Περικλή Σφυρίδη αντλήθηκαν από την ιστοσελίδα <https://www.in.gr> (δημοσίευση: 20.3.2022) Η συζήτηση δημοσιεύτηκε στο: Ντίνος Χριστιανόπουλος, Τα αλαμπουρνέζικα ή η γλώσσα των σημερινών κουλτουριάρηδων, εκδόσεις Μπιλιέτο, 2003.

Κουλτουριάρηδες είναι οι διανοούμενοι που δίνουν μεγαλύτερη σημασία στη γνώση και την πληροφόρηση και λιγότερη στο αίσθημα και το βίωμα. Ό,τι έμαθαν ή δεν έμαθαν έχει γι' αυτούς μεγαλύτερη αξία από τη σκέψη. Κουλτουριάρηδες βρίσκονταν σ' όλες τις εποχές. Στην αρχαία Ελλάδα τούς κοροϊδεύει πολύ άσχημα ο Αριστοφάνης επειδή χρησιμοποιούσαν πάντα καινούριες και παράξενες λέξεις για να ξιπάσουν τον κόσμο. [...] Αλλά και παλαιότερα, θυμάμαι, όταν λέγαμε «οι διανοούμενοι» ή «οι άνθρωποι των γραμμάτων», νιώθαμε κάτι σα δυσφορία και ενόχληση, γιατί καταλαβαίναμε ότι αυτοί οι άνθρωποι είχαν ξεφύγει πολύ από τη ζωή εν ονόματι δήθεν της τέχνης. Αυτοί νομίζανε ότι, επειδή ήταν άνθρωποι των γραμμάτων, έπρεπε να μιλούν με ειδικό λεξιλόγιο, να καταλαβαίνονται μεταξύ τους, κι ας μην τους καταλαβαίνουν οι άλλοι. Σε τελική ανάλυση, κουλτουριάρηδες είναι οι ψευτομορφωμένοι. Μόνο ένας ψευτομορφωμένος μπορεί να χρησιμοποιεί λεξιλόγιο που ξιπάζει και ξαφνιάζει, ή να μεταχειρίζεται ωραίες λέξεις και φράσεις για να κάνει εντύπωση, ενώ καταβάθος δεν κατέχει τη γλώσσα και δεν τη χρησιμοποιεί σωστά. [...]

Αυτό που σήμερα λέμε γλώσσα των κουλτουριάρηδων είναι ένα κουρκούτι από νεόκοπες λέξεις, από ξένες αμετάφραστες λέξεις και από λέξεις παρμένες από τις διάφορες επιστήμες [...]. Μ' ένα τέτοιο κουρκούτι, στο τέλος δε βγάζουν νόημα ούτε αυτοί ούτε φυσικά κι εμείς. Ας πάρουμε για παράδειγμα τη λέξη *δομή* που αναφέρεται στο χώρο, ενώ η λέξη *διαδικασία* αναφέρεται στο χρόνο. Τι θα έλεγες όμως αν ξαφνικά διάβαζες τη φράση *δομικές διαδικασίες* ή *διαδικαστικές δομές*; Ρώτησα κάμποσους να μου τις εξηγήσουν, μα δεν μπόρεσε κανείς. Γιατί, όπως καταλαβαίνεις, πρόκειται για μπαρούφες. Τι μπορεί, λοιπόν, να σημαίνουν οι δύο αυτές φράσεις όταν στην καθημέρα το επίθετο αναιρεί το ουσιαστικό; [...] Αυτά είναι ακατανόητα και γι' αυτόν που τα γράφει και γι' αυτόν που τα διαβάζει. Είναι αλαμπουρνέζικα. Και να σκεφτείς ότι σαν κι αυτή τη φράση έχω διαβάσει

χιλιάδες που επαληθεύουν τα τρία χαρακτηριστικά των κουλτουριάρηδων: πρώτον ότι δε γνωρίζουν καλά τις λέξεις και τις έννοιές τους [...], δεύτερον θέλουν να ξιπάσουν τους άλλους με διάφορες ακαταλαβίστικες λέξεις, και τρίτον δεν έχουν χωνέψει καλά αυτά που λένε. Άσε που δεν τα καταφέρνουν ούτε και με το συντακτικό και μπερδεύονται. Βέβαια, το μπέρδεμα υπάρχει πρώτα στο μυαλό. [...]

Πρώτα πρώτα δίνουν το κακό παράδειγμα στη χρήση της γλώσσας. Η νεότερη γενιά που ψευτομορφώνεται με τέτοια κείμενα θα γράφει ακόμα χειρότερα και οι παρατηρήσεις της θα είναι και χειρότερες και πιο γελοίες. [...] Τα κακά, επομένως, είναι δύο: 1) Η διαφθορά των νέων, που θα εκφράζονται χειρότερα στο μέλλον, 2) Η διαφθορά της ίδιας της γλώσσας, που κι αυτή θα γίνει θολή και νερόβραστη.

Κείμενο 2

Η Γλώσσα

Το ποίημα του σατιρικού ποιητή Γεώργιου Σουρή (1853-1919) αντλήθηκε από την ιστοσελίδα http://opengreekschool.weebly.com/ogs_blog/souris-glossa.

Ο κόσμος ας ενθυμηθεί τα τρόπαια τα τόσα
κι αν σεις τροχίζετε σπαθί, εγώ τροχίζω γλώσσα.
Με τούτη κάθε μου παιδί νυχθημερόν κακίζει
τους άρπαγες και τους θρασείς κι η γλώσσα, ξέρετε κι εσείς
πως αν δεν έχει κόκαλα τα κόκαλα τσακίζει.

Μ' αυτήν μιλώ, μ' αυτήν λαλώ, μ' αυτήν εμπνέω πνεύματα
μ' αυτήν ανοίγω στάδια προόδου και τιμής
Κι αν άλλοι κινητοποιούν αρμάδες και στρατεύματα
εγώ όμως κινητοποιώ τους γλωσσικούς μου μυς.

Κοιτάξετε τη γλώσσα μου, τι τρόμος σαν τη λύσω
μ' αυτήν χτυπώ, μ' αυτήν νικώ, μ' αυτήν και καταπλήσσω.
Σε δύση και σ' ανατολή τη δείχνω για φοβέρα
μ' αυτήν ο γερο-διάβολος σας παίρνει τον πατέρα.

Μ' αυτήν μιλώ, μ' αυτήν λαλώ, μ' αυτήν εμπνέω πνεύματα

μ' αυτήν ανοίγω στάδια προόδου και τιμής
Κι αν άλλοι κινητοποιούν αρμάδες και στρατεύματα
εγώ όμως κινητοποιώ τους γλωσσικούς μου μυς.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι τα χαρακτηριστικά των κουλτουριάρηδων σύμφωνα με το Κείμενο 1 (50-60 λέξεις);

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Στη δεύτερη παράγραφο του Κειμένου 1 ο συγγραφέας αξιοποιεί, μεταξύ άλλων, το παράδειγμα. Να το εντοπίσεις (μονάδες 4) και να παρουσιάσεις τον τρόπο με τον οποίο συμβάλλει στην ανάπτυξη της παραγράφου (μονάδες 6).

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

α) Στην πρώτη παράγραφο του Κειμένου 1 χρησιμοποιούνται τα εισαγωγικά. Να εντοπίσεις το χωρίο (μονάδα 1) και να εξηγήσεις το σκοπό της συγκεκριμένης επιλογής (μονάδες 4).
β) Ο Χριστιανόπουλος χρησιμοποιεί συχνά λαϊκές λέξεις/φράσεις, ασύμβατες υφολογικά με το πλαίσιο μιας «επίσημης» συνέντευξης. Να εντοπίσεις τρεις τέτοιες περιπτώσεις (μονάδες 6) και να παρουσιάσεις τον τρόπο που συμβάλλουν στο ύφος και το περιεχόμενο του κειμένου. (μονάδες 4)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Πώς χρησιμοποιεί τη γλώσσα το ποιητικό υποκείμενο και για ποιους λόγους; Πώς εσύ μεταχειρίζεσαι τη γλώσσα και γιατί; Παράθεσε την απάντησή σου σε ένα κείμενο 120-150 λέξεων.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Ο διάλογος ... τότε και τώρα]

Το κείμενο αντλήθηκε από το Διαδίκτυο, από τον ιστότοπο www.iefimerida.gr, δίνεται συντομευμένο και ελαφρώς διασκευασμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Τι θα έκαναν ο Σωκράτης, ο Πλάτωνας, και γενικά οι αρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι στον σημερινό κόσμο των social media; Μπορεί τότε να μην είχαν Twitter ή Tik Tok, αλλά σίγουρα θα μπορούσαν να μας δώσουν πολύτιμες συμβουλές για το πώς θα έπρεπε να τα χρησιμοποιούμε.

Έναν ενδιαφέροντα παραλληλισμό των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, με την αγορά στις αρχαιοελληνικές πόλεις-κράτη κάνει σε άρθρο του BBC, ο Νέιθαν Ντιφόρ με τίτλο: «Θα τουίταρε ο Πλάτων; Ο αρχαίος ελληνικός οδηγός για τα social media». Σε αυτό, αναπτύσσει τη σκέψη του πως η ανοικτή επικοινωνία ιδεών, στα πλαίσια της αρχαίας αγοράς, δεν διαφέρει και πολύ από τη σημερινή σφαίρα των social media.

Συγκεκριμένα, γράφει στο BBC: «Όταν βρίσκομαι στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, μερικές φορές νιώθω ότι βρίσκομαι σε μια σύγχρονη, εικονική εκδοχή της Αγοράς των Αρχαίων Ελληνικών πόλεων-κρατών. Αυτό ήταν το κέντρο της πόλης, τόσο ως προς την πραγματική του διάσταση, αλλά και οικονομικά και κοινωνικά – το μέρος όπου γίνονταν δουλειές, αγοράζονταν και πωλούνταν αγαθά και ανταλλάσσονταν ιδέες. Και το φαντάζομαι αυτό για πολύ συγκεκριμένους λόγους: Το επάγγελμά μου είναι να κάνω βίντεο με μουσική ή άλλες μορφές περιεχομένου, συχνά και με αρχαία φιλοσοφία, και να προσπαθώ να το διαδώσω στο Διαδίκτυο. Και έτσι, καλώς ή κακώς, οι διάφορες πλατφόρμες στις οποίες δραστηριοποιούμαι είναι οι σύγχρονες «δημόσιες πλατείες» στις οποίες ασκώ το επάγγελμά μου και προβάλλω την «πραμάτεια» μου.

Αλλά ένα ταξίδι σε αυτήν την Αγορά μπορεί να είναι αγχώδες – προσωπικά, οικονομικά και ιδεολογικά. Πρέπει να συνεργαστώ με αυτό το άτομο; Πρέπει να αγοράσω αυτό το προϊόν; Πρέπει να αγοράσω αυτήν την ιδέα; (Και θα αγοράσει κανείς τη δικιά μου;).

Διότι η αρχαιοελληνική Αγορά δεν ήταν απλώς μια αγορά. Ήταν η σκηνή όπου εκτυλίσσονταν τα δράματα της καθημερινής ζωής και του λόγου. Σήμερα, και περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο φυσικό μέρος, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης παρέχουν πλέον

αυτόν τον χώρο. Από πολλές απόψεις, σε μια τέτοια σκηνή – δημόσια, πολυσχιδή και χαοτική – εφαρμόστηκε για πρώτη φορά η αρχαία ελληνική φιλοσοφία». [...]

Ο πιο διάσημος ίσως αρχαίος Έλληνας φιλόσοφος, ο Σωκράτης, κατάφερε να διαδώσει τις ιδέες του χωρίς ποτέ να γράψει τίποτε απολύτως. Ο Σωκράτης, όπως έχουμε μάθει, πραγματοποιούσε φιλοσοφικές συνομιλίες, συνήθως σε δημόσιους χώρους, στις οποίες αμφισβητούσε τη συμβατική σοφία για διάφορα θέματα, προκαλώντας τους συμπολίτες του και – μοιραία για τον ίδιο – και την εξουσία. Η τέχνη του ήταν λεκτική, αλλά οι εκφράσεις του ήταν τόσο παροδικές όσο ένα tweet ή μια ανάρτηση, ένα ενάρετο τρολ στα σχόλια της αθηναϊκής πνευματικής ζωής.

Τα κατορθώματά του έφτασαν σε εμάς από τα γραπτά των μαθητών του, με πιο γνωστό τον Πλάτωνα. Με πολλούς τρόπους, αυτούς τους σωκρατικούς διαλόγους, οι οποίοι είναι η πηγή ολόκληρης της φιλοσοφικής παράδοσης που ακολούθησε, θα μπορούσε σήμερα να τους δει κανείς σαν την μυθιστορηματοποιημένη βιογραφία ενός influencer καριέρας: «Η Πλήρης Συλλογή των Tweets του Σωκράτη», ίσως με κάποια ποιητική αδεία επανεφευρεμένα, αλλά πιστά στο ίδιο πνεύμα. [...]

Κείμενο 2

Πάθη

Ο Τίτος Πατρίκιος (1928 -) είναι ποιητής, πεζογράφος και μεταφραστής της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς. Το 1994 τιμήθηκε με το Ειδικό Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνίας. Ο Τίτος Πατρίκιος ασχολείται συχνά στην ποίησή του με υπαρξιακές αναζητήσεις.

Ποιο πάθος λες;

Αυτό ν' αφήνεσαι ρευστός

σε κάθε ερεθισμό του χώρου σου;

Το πάθος ν' απαντάς σα στρείδι;

Το πάθος να παλεύεις με τα πάθη σου

δε λογαριάζεις;

Κι έπειτα

για ποια λευτεριά του αδέσμευτου μιλάς;

Μες στη σκλαβιά τη θέλω εγώ τη λευτεριά σου.

Μες στη σκλαβιά, που για να καταλύσεις,

αναγνωρίζεις πρώτα κι αποδέχεσαι.

(Αντιδικίες, 1955)

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια είναι η προσφορά των φιλοσοφικών διαλόγων του Σωκράτη στην αρχαία ελληνική κοινωνία, αλλά και στη νεότερη και στη σύγχρονή μας εποχή; Να συμπτύξεις σε κείμενο 50 – 60 λέξεων το υλικό που παραθέτει η αρθρογράφος.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η αρθρογράφος επιλέγει να αναπτύξει την 3^η παράγραφο στο Κείμενο 1 με αναλογία. Ποια είναι τα σκέλη της αναλογίας αυτής και ποιο είναι το κοινό γνώρισμα που τα συνδέει (μονάδες 4); Ποια είναι η θέση που επιδιώκει να προβάλει μέσω της παραγράφου αυτής (μονάδες 6);

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

α. Τι εξυπηρετούν, στο σύνολό τους, οι ξενικές λέξεις (αυθεντικές ή ελληνοποιημένες) που περιλαμβάνονται στον τίτλο του άρθρου του BBC, που παρατίθεται στη 2^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 6);

β. Ποια είναι η σκοπιμότητα των ερωτήσεων που υποβάλλει ο αρθρογράφος στην 4^η παράγραφο του Κειμένου 1 (μονάδες 9);

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Στην αρχή του ποιήματος το ποιητικό υποκείμενο «απαντά» στο ερώτημα του πρώτου στίχου με τρεις ερωτήσεις / ενδεχόμενες απαντήσεις. Αν υποτεθεί ότι οι ερωτήσεις αφορούν εσένα προσωπικά (τον πιθανό αποδέκτη τους), τι θα έγραφες σ' ένα κείμενο 120-

150 λέξεις, για να εκθέσεις τον προβληματισμό που σου θέτουν; Διάβασε προσεκτικά ολόκληρο το ποίημα πρώτα, για να συλλάβεις τα μηνύματά του.

Μονάδες 15

Κείμενο 1

[Μαντίλα]

Απόσπασμα από το βιβλίο της Niall Ferguson «Πολιτισμός» (μετάφραση Νίκος Ρούσσος), εκδόσεις Παπαδόπουλος, 2012, σσ. 294-295.

[...] Κάποια εξωτερικά στολίδια μπορεί να έχουν βαθύτερη σημασία. Είναι άραγε η μαντίλα ή το πέπλο εκφράσεις προσωπικής πίστης, που κάθε δυτικοποιημένη κοινωνία θα πρέπει να ανέχεται βάσει της αρχής της ελεύθερης έκφρασης; Ή μήπως πρόκειται για απαρχαιωμένα σύμβολα της σεξουαλικής ανισότητας που επιτάσσει το Ισλάμ και τα οποία θα έπρεπε να απαγορεύονται από μια κοσμική κοινωνία; Ισλαμιστές όπως η δημοσιογράφος Νιχάλ Μπενγκίσου Κάρακα παρουσιάζουν το ερώτημα ως ζήτημα ατομικής ελευθερίας και ανθρωπίνων δικαιωμάτων: «Θέλουμε να μας φέρονται όπως φέρονται στις γυναίκες που δεν φορούν μαντίλα. Είμαστε ίδιες, τίποτα διαφορετικό δεν υπάρχει, θέλουμε να μας φέρονται το ίδιο. Έχουμε όλα τα δικαιώματα που έχουν κι εκείνες. [...] Απλώς θέλουμε δημοκρατία ανάμεσα στις κυρίες που δεν φορούν μαντίλα και σε εκείνες που φορούν».

Οι ισλαμιστές ισχυρίζονται ότι η κάλυψη δεν είναι τίποτα παραπάνω από ένα ακίνδυνο δικαίωμα εκλογής, το οποίο κάποιες γυναίκες επιλέγουν ελεύθερα να ασκήσουν. Το πέπλο, λένε, είναι απλώς μια ακόμα μορφή γυναικείου ενδύματος, που διατίθεται στα μαγαζιά της Κωνσταντινούπολης σε κάθε χρώμα και στυλ, με στρας για εκείνες που προτιμούν το πιο φανταχτερό ντύσιμο. Η πραγματικότητα βέβαια είναι ότι η προώθηση της μαντίλας αποτελεί τμήμα ενός γενικότερου σχεδίου με σκοπό να περιοριστούν τα δικαιώματα της γυναίκας μέσω της καθιέρωσης του νόμου της σαρίας¹ στην Τουρκία, επιτυγχάνοντας σταδιακά αυτό που επιτεύχθηκε πιο απότομα στο Ιράν μετά την επανάσταση του 1979 – μια αντίδραση στη «μόλυνση από τη Δύση» που είχε επιβάλει ο Σάχης στο Ιράν. [...] Ήδη βλέπουμε μπούρκες στους δρόμους της Κωνσταντινούπολης να καλύπτουν τις γυναίκες που τις φορούν μες στο μαύρο από την κορφή μέχρι τα νύχια, αφήνοντας μόνο μια μικρή χαραμάδα για να βλέπουν – και αποκρύπτοντας την ταυτότητά τους τόσο ολοκληρωτικά, ώστε το 2010 η Γαλλική Εθνοσυνέλευση ψήφισε να απαγορευτεί εντελώς η χρήση τέτοιων ενδυμάτων. [...]

¹ Ο ισλαμικός θρησκευτικός κώδικας διαβίωσης.

Εν ολίγοις (ή εν πολλοίς αν προτιμάτε) έχει σημασία τι φοράει ο καθένας. Τα δύο μεγάλα οικονομικά άλματα της Δύσης προς τα εμπρός – η βιομηχανική εξέλιξη και η καταναλωτική κοινωνία – είχαν σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό να κάνουν με τα ρούχα: αφενός να παραχθούν με πιο αποδοτικό τρόπο, και κατόπιν να φορεθούν με πιο αποκαλυπτικό τρόπο. Η διάδοση του δυτικού τρόπου ένδυσης ήταν αναπόσπαστη από τη διάδοση του δυτικού τρόπου ζωής, όπως η αντίδραση ενάντια στο δυτικό ντύσιμο στον μουσουλμανικό κόσμο είναι σύμπτωμα της παγκόσμιας αναβίωσης του ισλαμισμού. [...]

Κείμενο 2

Χιτζάμπ² χειραφέτησης

Ποίημα του Γιώργου Χ. Θεοχάρη, δημοσιευμένο στο Ημερολόγιο 2023 από τις εκδόσεις «Σοκόλη», σ. 39.

Μπήκε στο πάρκο της φιλόξενης πόλης
όπου απάγκιασε³ η οικογένειά της
διωγμένη από τον φόβο του θανάτου
απ' τον βομβαρδισμένο τόπο τους.

Περπατούσε αγέρωχη
με τη σχολική σάκα στους ώμους
το βλέμμα καρφωμένο σε ένα μέλλον ελπιδοφόρο
και τη μαντήλα στο όμορφο κεφάλι της
-Το χιτζάμπ της θρησκευτικής της πίστης.

Μαγνήτισε το βλέμμα του νεαρού
που καθόταν στο παγκάκι.
Της χαμογέλασε και κάτι ψιθύρισε,
κάτι σαν: «Όμορφη που είσαι!...»

Εκείνη έγειρε την κεφαλή και συνέχισε τον δρόμο της
ωστόσο δεν μπόρεσε να κρύψει
εκείνο το γελάκι φιλαρέσκειας
που έλαμψε στο βλέμμα και στα χείλη της.

² Μουσουλμανικό μαντήλι, το οποίο καλύπτει μόνο το κεφάλι και το λαιμό αφήνοντας σε πλήρη θέα το πρόσωπο της γυναίκας.

³ Βρήκε καταφύγιο.

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1 (μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αποδώσεις με δικά σου λόγια σε 80 περίπου λέξεις τα επιχειρήματα υπέρ και κατά της ιδιαίτερης αμφίσεσης των μουσουλμάνων γυναικών σύμφωνα με το Κείμενο 1.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Να αναλύσεις συνοπτικά τον ρόλο που έχουν τα ερωτήματα της πρώτης παραγράφου του Κειμένου 1 στην οργάνωσή του.

Μονάδες 10

3^ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να σχολιάσεις τη λειτουργία της παρένθεσης [«(ή εν πολλοίς αν προτιμάτε)»], της διπλής παύλας [«–η βιομηχανική εξέλιξη και η καταναλωτική κοινωνία–»] και των κομμάτων [«όπως η αντίδραση ενάντια στο δυτικό ντύσιμο στον μουσουλμανικό κόσμο,»] στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου 1.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Ποιο είναι, κατά τη γνώμη σου, το νόημα της λέξης «χειραφέτηση» στον τίτλο του ποιήματος, δηλαδή του Κειμένου 2; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου με αναφορές στο κείμενο. Θεωρείς ότι η κοπέλα του ποιήματος είναι μια ανεξάρτητη γυναίκα ή μια γυναίκα δέσμια της «θρησκευτικής της πίστης»; Η απάντησή σου να εκτείνεται σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 15